Pre-Linnean
QK41
.C56
1583

CAROLI CLVSII ATREBATIS

Rariorum aliquot Stirpium,

per Pannoniam, Auſtriam, & vicinas quaſdam Prouincias obſeruatarum

Hiſtoria,

QVATVOR LIBRIS expreſſa:

AD
RVDOLPHVM II. IMP.
ERNESTVM,
MATTHIAM,
MAXIMILIANVM,
AVSTRIÆ ARCHIDVCES, &c.

Mo. Bot. Garden,
1893

ANTVERPIAE,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
M. D. LXXXIII.

D. Chr. Plantini munus.

IMP. CÆS. RVDOLPHO. II.
AVGVSTO, GERMANICO,
PANNONICO, BOHEMICO,

SERENISS. PRINCIPIBVS
ERNESTO,
MATTHIÆ,
MAXIMILIANO,

D. MAXIMILIANI. II. F. F. F. F.
D. FERDINANDI. I. N. N. N. N.

ARCHIDVCIBVS AVSTRIÆ,
DVCIBVS BVRGVNDIÆ,
COMITIBVS TIROLIS, &c.

HANC SVAM RARIORVM STIRPIVM,
PER PANNONIAM, AVSTRIAM, ET
VICINAS QVASDAM PROVINCIAS
OBSERVATARVM, HISTORIAM

CAROLVS CLVSIVS ATREBAS
DED. CONSECRATQ.

CAROLVS CLVSIVS OMNIBVS REI HERBARIÆ STVDIOSIS.

NVnc tandem, quam in Hiſpanicarum ſtirpium hiſtoria vobis obſtrinxeram fidẽ, libero, ſeriùs haud dubiè quàm multi exoptaſſent, & quàm ipſe conſtitueram. Sed multa ſubinde præter ſpem incidunt, quibus noſtra conſilia perturbari, atque iis moram iniici contingit. Sic mihi variis & longis peregrinationibus ab anno M. D. LXXIX. occupato, Pannonicarum ſtirpium, quas anno ſeptuageſimo quarto ſupra milleſimũ obſeruare incepi, hiſtoriam hactenus abſoluere non licuit: vt taceam aduerſas & pluuias tempeſtates, quæ ſæpenumero meos conatus interturbarunt, & ad Alpium aliorumque præcelſorum montium radices progreſſum, à ſummorum iugorum (in quibus perquirendæ erant, quas obſeruare animus erat, plantæ) conſcenſu repulerunt. Qua adeò de cauſa totam ſuperiorem æſtatem in perluſtrãdis aliquot montiũ ſummis iugis (quantum per ſerenam aëris temperiem licuiſſet) impendere decreueram, vt meam hiſtoriam abſolutiorem vobis traderem: ſed ab amicis admonitus, iſtam diutinam moram pleroſq. iniquiùs ferre, eam qualis qualis eſt in publicum proferre malui, quàm vos veſtra expectatione diutiùs fruſtrari.

MAXIMAM verò earũ quas hac Hiſtoria complexus ſum partem, à nemine (cuius quidem lucu-

brationes

brationes legerim) hactenus eſſe obſeruatam certus ſum: ingenuè viciſſim profiteor, nonnullas me inſperſiſſe, quæ ab aliis obſeruatæ quidem fuerint, ſed quarum vel deſcriptio mutila ſit, vel natales non reſpondeant, vel in quibus neceſſariæ quædam notæ ſint prætermiſſæ.

Qvoniam porro in iſtis meis peregrinationibus nonnullas obſeruaui, quarundam etiam icones & deſcriptiones ab amicis accepi, quæ noſtro argumento deſeruiebant, eas in ſuas claſſes inferre, & commodis locis inſerere libuit, vt tanto abſolutior fieret noſtra hiſtoria.

Insvper multarum aliarum, quarum hiſtoria ab aliis iam pridem eſt prodita, obiter mentionem facio, quòd vicinis his prouinciis eas naſcentes deprehenderim, licet pleræque aliæ regiones iis etiam abundent.

Earvm præterea ſtirpium, quarum hiſtoria in Appendice ad Hiſpanicas obſeruationes fuit tradita, deſcriptiones retexui, auctiores feci, atque paſſim quibus oportebat locis inſertas, in ſecundum librum retuli, quoniam pleraque quæ ad illarum hiſtoriam pertinebant, interea temporis exactiùs me obſeruare contigit.

Cetervm meum hunc laborem, tametſi veſtræ forſitan expectationi non reſpondentem, boni conſulturos, & candidè, ſicubi lapſus ſum, interpretaturos confido. Quod ſi feceritis, reliquã quam mihi Deus opt. max. concedet vitam, ad veſtra ſtudia, pro meo modulo promouenda, impendendam eſſe ſcitote. Valete, Viennæ Auſtriæ Cal. Decembris, anno reparatæ Salutis humanæ CIↃ IↃ LXXXII.

IVSTI LIPSI
de hoc libro Eulogium.

Qvi ſolus veterem nouámque Floram,
Et ſolus veterem nouámque Hygêiam
Pernouiſti, & ad intimos receſſus
Naturæ penetraſti, amice CLVSI:
Qui quod noſter habet quod alter Orbis,
Solus mente capis, ſtilo recludis:
Quam nos Pannonici tui labores
Iuuant! Pannonicas quibus per oras
Herbarum agmina mille, mille florum
Sedulus legis, & legenda nobis,
Nec legenda modò, ſed & videnda,
Iſtoc porrigis in breui libello,
Docto, Iupiter, & bono libello!
Quem qui non amat æſtimátque Lector:
Non amat veterem nouamq; Floram,
Non amat veterem nouámque Hygêiam.

Ad Cluſij nomen luſus.

*Quo nomine Apollo priſcis dictus, ab aperiendo.

Omnia Naturæ dum, Cluſi, arcana recludis:
CLVSIVS *haud vltrà ſis ſed** APERTA *mihi.*

IN CAROLI CLVSII OBSERVATIONES PLANTARVM.

TVRBA *frequens hominum longinqua per æquora currunt,*
Rarus at inde redit doctior & melior:
Tu raros inter numerandus es, optime Cluſi,
Teſtatum præſens quod liber iſte facit.
Namque peregrinis longo quæ tempore in oris
Indagare tibi cura laborq́ue fuit,
Haud legere hîc tantũ calamo deſcripta fideli,
Verùm etiam ad viuum picta videre licet.
Iamq́ue innoteſcunt totum diffuſa per orbem,
Vix norant ipſi quæ prius indigenæ.

Ioan. Poſthius Germersh.
Medicus & P. L.

IN OBSERVATIONES PANNONICAS C. V. CAROLI CLVSII ATREBATIS.

P*Oſtquam Pannonias intraſſet* Cluſius *oras*
Auſpiciis, CÆSAR *M*AXIMILIANE, *tuis:*
Luſtrauit montes celſos, valléſque profundas,
Munera natiui vt diſceret alma ſoli:

Cuius

Cuius in aduentu fama eſt ſaltaſſe Napæas,
Et quæ præterea Numina terra colit.
Præ reliquis vario redimita hunc tēpora flore
Talibus affata eſt florida Flora *virum:*
Salue Pæoniæ decus immortale coronæ,
Inuia virtutis quem via nulla latet.
Te ſine Naturæ *miracula clauſa manerent,*
Te ſine Telluris *pignora tecta forent.*
Non tibi ſat fuerat Gades peragraſſe remotas?
Quin animus terras addere Pannonias?
Accipe nunc igitur meritū Virtutis honorem,
Accipe de noſtra, ſerta parata, manu:
His tu clarus eris venturo tempore Cluſi,
Extinguentq́; tuum ſæcula nulla decus.

Achilles Cromerus Niſſen: Sileſius.

CAROLI CLVSII
RARIORVM STIRPIVM
PER PANNONIAS
obſeruatarum Hiſtoriæ

LIBER PRIMVS.

QVEMADMODVM *Priore Hiſpanicarum mearum obſeruationum libro, arbores & frutices cōplexus ſum: eundem etiam ordinem in his Pannonicis obſeruationibus ſequi animus eſt, & ab exotica rariſſimaque arbore, ſimiliter illas auſpicari.*

DE LAVROCERASO.
CAP. I.

A *Nemine, quod ſciam, huius arboris hiſtoria prodita eſt: imò ne Herbariis quidem noſtræ ætatis, vt arbitror, cognita. Cùm autem ex earum ſit genere, quæ perpetua coma virent, elegantiſſimáque ſit aſpectu, merito primum locum in noſtris hiſce Commentariis ſibi vendicare videtur.*

EST *verò Lauroceraſus (ſic enim appellare libet, illiúſque nominis cauſam poſtea explicabo) iuſtæ magnitudinis arbor, caudice recto, multis ramis donato, qui cortice ex viridi nigricante obducti ſunt, nouelli tamen omnino virent. Folia alternatim ramos ambiunt, non decidua, Lauri latifoliæ, ſiue potius mali Citriæ foliorum æmula, per ambitum nonnihil dentata, neruis* Lauroceraſi hiſtoria.

 aliquot

LAVROCERASVS.

aliquot ex media coſta in latera excurrentibus, ſupernè ſplendentia, infernè nequaquam: color in vetuſtis ex atro vireſcens, in nouellis verò ex viridi palleſcens: ſapor amarus, nucleorum mali Perſicæ, aut amygdalarum amararum æmulus. Flos nunquam mihi conſpectus eſt, neque etiam ipſe fructus ex arbore recens decerptus: ſed qui Conſtantinopoli miſſus fuit ſub initium anni 1574. & anno deinde 1581. forma ouali fuit, exigui pruni magnitudine, Sebeſten fructui proximus, foris niger, rugoſus, pulpam continens dulcem & edulem ceratiorum pulpæ modo, in qua latent bina aut terna ſemina plana ſpadicei coloris, plurimum accedentia ad Loti aphricanæ vulgo Guaiacanæ nuncupatæ ſemina: vt teſtes eſſe poſſunt amici, quibus hoc anno miſi in Belgium, atque etiam ante ſeptennium cum Galatenſibus ſiue Peranis pruneolis, albis, oblongiuſculis, acidis.

Porro biennio poſt, ſub initium Ianuarij 1576. ab Ill.ri Domino Dauide Vngnad, Cæſareo apud Turcarum Imperatorē Oratore, eius arbuſculam accepi humanam altitudinem excedentem, brachiali craſſitudine, cum aliquot aliis rarioribus fruticibus. Verùm cùm aſperrima eſſet hiems, & negligenter ab eo qui eos aduexit, curati fuiſſent: omnes in itinere radicitus perierunt, præter hanc & Caſtaneam equinam, de qua proximo capite: imò parum abfuit, quin & hæc periret. In fornicem autem cum eodem doliolo in quo aduecta fuerat, eadémque terra, intuli: vnde cum Aprili exemiſſem, eiúſque ramos omnino ſiccos deprehendiſſem, illos ad viuum reſecui, & vaſculum loco vmbroſo repoſui, ne à ſolis radiis nimium exſiccaretur, atque facilius repullularet. Cœpit tandem Autumno ſecundum radicem aliquot germina proferre, quæ cum ea trunci parte cui inhærebant, (reſecta inutili & ſicca parte) in aliud

vas tranſtuli, diligentérque deinde alui, vt nunc elegantem habeam arbuſculam: reliqua etiam germina, vbi paulo altius excreuiſſent, in terram inflexa radices egerunt, aliáſque arbuſculas mihi dederunt, quas & Principibus viris & amicis communicaui.

Longior paulo in his recitandis, & fortè Lectori moleſtus fui: non potui tamen ea ſilentio præterire, vt intelligant ſtudioſi, quibus difficultatibus ad huius rariſſimæ ſtirpis poſſeſſionem peruenerim.

Trabiſon curmaſi Dactylus Trapezuntin.

CÆTERVM *miſſa fuit hæc arbuſcula* Trabiſon curmaſi *nomine, quod Trapezuntinum dactylum interpretati ſunt. Sed quandoquidem nihil cum Palma commune habeat: non admodum propriè hoc nomen illi inditum fuiſſe arbitror.*

Bellonius lib. 1. Obſeruationum cap. 44. inter arbores perpetuò virentes recenſet Trapezuntinam quandam ferentem ceraſa: meminit & eo libello, cui de Ratione cicurandi ſilueſtres arbores titulum fecit, cap. 20. & Lauroceraſum appellat: illius tamen hiſtoriam minimè deſcribit, niſi quòd eodem capite illius ramum, mali Citriæ ramo æqualem facit, & eius prægrandē arborē Genuæ in horto Principis d'Oria ſe poſtea vidiſſe aſſerit. Cùm verò huius noſtræ folia maximam ſimilitudinem cum mali Citriæ foliis habeant, neque illi defluant, & Trapezunte Conſtantinopolim, vt nomen indicat, primùm allatam fuiſſe veriſimile ſit, eam eſſe omnino exiſtimo, quam Bellonius obſeruauit.

Lauroceraſus.

Lauroceraſi autem nomen, quantum coniectura aſſequi poſſum, illi impoſuit à foliorum cum laurinis ſimilitudine, & fructu ceraſis æquali: tametſi poſtremo loco ex Pliniana hiſtoria id inueniſſe affirmet. Verùm nuſquam apud Plinium Lauroceraſi vocem legere memini: is quidem lib. 15. cap. 25. vbi Ceraſi genera enumerat,

merat, de ceraſis lauro inſitis agit. Minus quinquennium eſt, inquit, quòd prodiêre quæ vocant laurea, non ingratæ amaritudinis, inſita in lauro. Hanc autē quam proponimus arborem, ipſum intelligere, vix mihi perſuadere queo. Ceraſus laurea.

Sed cùm aptiore appellationē careamus: neque ſine iudicio Bellonius ea vſus eſſe videatur, Lauroceraſum cum ipſo nuncupabimus, donec ex Veterum monumētis commodius aliquod inueniamus. Si cui tamen Palmæ trapezuntinæ vocabulum, quod Conſtantinopoli adepta eſt, aut Ceraſi trapeZuntinæ, vt Bellonius etiam gallicè vſurpat, magis arridet, eo vtatur, per me licet. Ceraſus trapezuntina.

DE CASTANEA EQVINA.

CAP. II.

EQVINAM *Caſtaneam Cl. V. Matthiolus commentariis in 1. lib. Dioſcoridis deſcripſit: quoniam tamen nondum apud noſtros homines, aut certè rariſſimè conſpecta eſt, & cum ſuperiore mihi egregiè adoleuit, illius etiam hiſtoriam proximè illam adiicere libuit.*

FRIGORIS *patientiſſima eſt hæc arbor, vmbráq; & aqua, vt Platanus, delectari videtur. Autumno autem, cùm folia amiſit, protinus amentaceum quiddam extremis ramulis gerit, et turgidū, quaſi parturiat, pingui ac lento humore cōſperſum, in quo culices & huiuſmodi inſecta hærent, totáque hieme ita perdurat, donec ineunte verè, & præmaturè admodum, gemmæ in folia ſeſe explicent, quæ palmata ſunt, & plerunq. ſeptena numero, vni eidémque pediculo inhærentia, tenella initio & dilutiore virore prædita, deinde venoſa, rugoſa, longa, ab infima parte ſenſim in latum excreſcentia, & per oras crenata, mucronata cuſpide, ſupernè virentia, infernè candicantia, amariuſculo ſapore: pediculi* Caſtaneæ æquinæ hiſtoria.

quibus inhærent oblongi, bini ſemper æquali ſitu, oppoſito tamen, alternatim ramos amplectuntur: nouelli rami virent, adulti cinerco cortice obducti ſunt, ſub quo latet alius ſucculentus, viridis, lignum ambiens, vt in Sambuco, vel Acere latifolio, cui huius arboris (quantum quidem ex ea quam vnicam alo deprehēdere licet) materies perſimilis eſt. Eius flos aut recens fructus nondum mihi conſpecti ſunt: at qui Conſtantinopoli anno 1581. hoc nomine allatus eſt, vulgari caſtaneæ æqualis fuit, non in mucronem deſinens vt illa, ſed planior, & orbiculari alioqui forma, tuberculo quodam ſuperiore parte eminente, quod ſenſim gracileſcens, ad pronam vſque partem extenditur, germen (quod iſtic originem ducit) amplectens: coriaceo cortice integitur uti vulgaris, qui supernè ſpadicei coloris etiam eſt, ſed infima, qua ſuo echinato calyci adhæret, exalbidus, ſimilem propemodum notam impreſſam habet, qualis in veſicariæ repentis ſeu peregrinæ ſemine conſpicitur, ſed longè maiorem, nec ita candidam: ſingularis eſt hic cortex, nec aliam tunicam aut lanuginem intra ſe occulit, quemadmodum noſtrates caſtaneæ: firma & ſolida conſtat carne, candida vt vulgares, at non adeò grati ſaporis, ſed amaricantis potius, præſertim ſi vetuſtior & ſicca ſit, qualem ego deguſtaui.

V E T E R I B V S *ignotam fuiſſe hanc arborem cēſeo, quādoquidem nullius earum quæ ab illis deſcriptæ ſunt, hiſtoriam legere memini, quæ huic arbori conuenire deprehendatur.*

Turcæ at ceeſtaneſi, *vel* ad caſtaneſi, *id eſt equinæ caſtaneæ nomine inſigniunt, quoniam eius fructum deuoratum, anhelosis & tuſſientibus equis plurimum auxilij adferre comperiant.* At ceeſtaneſi. Ad caſtaneſi.

DE PLATANO, ACERE, ET SORBI GENERIBVS, CAP. III.

Platanus. TAMETSI *Platanus in his regionibus ſponte non naſcatur: quoniam tamen eam cum duabus ſuperioribus Conſtantinopoli accepimus, mihique & aliis quibuſdam egregiè prouenit, illius mentionem hîc obiter facere libuit, cuius hiſtoriam apud alios videre licet.*

Acer. SIMILITER *& Aceris, quod foliorum ſimilitudine proximè ad eam accedit: cuius in Viennenſi ſaltu, & aliis vicinis ſiluis duo obſeruantur illa genera, à pleriſque iam deſcripta.*

Latifolium. *Latifolium oblongiore florum vua, candidiore & laxiore materie, quod ab imperitis Platani nomine donatum eſt: id Gallis* Plane *dicitur, Vngaris* Iauor fa.

minus. *Alterum minore folio, firmiore materia, craſſiore cortice, ab imperitis in Gallia Sycomorus nuncupatum: id Gallis* Etable, *Vngaris* Ihar fa *appellatur.*

Torminalis Sorb. SORBVS *item torminalis cognominata Viennenſi ſaltui, & pleriſque aliis Auſtriæ & Pannoniæ ſiluis familiaris eſt, cuius fructus Octobri Viennam venalis in forum adfertur, à tenuioris fortunæ hominibus, & pueris admodum expetitus: Vngari* Barkocza fa *vocant, Germani* Adlaſber.

Aria cognominata. FREQVENS *eſt & iiſdem locis, præſertim verò inter ſaxa & rupes, id Sorbi genus quod nonnulli Ariam Theophraſti eſſe cenſent, folio corili aut alni fere, ſed prona parte omnino incano, fructum ferens torminali proximum, ſed colore differentem, qui ruber eſt, minimè edulem, & à nullo animantium quàm ab auibus expetitum.*

Aucuparia Sorb. AVCVPARIA *etiam cognominata Sorbus, à baccarum vſu, quòd iis hieme Aucupes turdis & merulis*

inſidiari

inſidiari ſoleant, foliis fraxini: Vngaris vörös berkinye, *Germanis* Vogelber *dicitur.*

A T *legitima Sorbus foliis ſuperiori proxima, mollioribus tamen & nonnihil pubeſcentibus, ſatis etiam vulgaris eſt, fructumque fert pleriſque expetitum, præſertim verò mulierculis & pueris: ea Vngaris* Berkinye fa *dicitur, Auſtriacis* Aſchritzn. Legitima Sorbus.

DE ROBORE ET QVERCV.

CAP. IIII.

V A R I A *alunt Pannonia & Auſtria Roboris & Quercus genera, quorum cùm pleraque aliis prouinciis communia, iam deſcripta habeamus, minimè operæ precium eſt eius hiſtorias hîc retexere.*

D V O *verò hîc Roboris genera inueniuntur, in montanis & ſaxis ſatis frequentia.*

Vnum Quercus fere magnitudine creſcens, ſed ſtrigoſius, ligno duriore, folio minus amplo, & altera parte nonnihil incano, exiguam glandem & magnam gallam ferens, minus tamē frequentē quàm Hiſpanicum robur, mihi in Hiſpanicis obſeruationib. deſcriptum, cui alioqui proximè reſpōdet: id à duritie Auſtriaci & Styriæ incolæ Stainaichel *appellant, Vngari* Kemêni cher fa. Robur latifolium.

Alterum humile eſt, nec humanam altitudinem excedit, fruticis potius, quàm arboris nomine donādum: tenuibus & lentis ramis, foliis alteri fere ſimilibus, ſed minoribus, nec adeò ſinuoſis, minorum gallarum, quæ plerumque binæ, ternæ aut plures ſimul naſcuntur, admodum ferax: eius nullum vulgare nomen intellexi. Robur humile.

Q V E R C V S *porro genus non modò in Viennenſi ſaltu, ſed etiam in pleriſque Pannoniæ ſiluis frequens eſt, eadem altitudine qua vulgaris quercus, atq. etiam celſiore aſſurgens, caudice erectiore, corticéque craſſiore* Cerri hiſtoria.

& magis ſcabro: folia frequentioribus inciſuris ſed minus altis diuiſa habet quam quercus, & longioribus tenuioribúſque pediculis inhærentia: ramulos breuiores, frequentioribus nodis obſitos, gemmas minores, & aliquot gracilibus foliolis ceu ſtaminibus aut villis ſeptas: calyces breui craſſoq́ue pediculo annotinis ramulis adnatos, non in foliorum alis, omnino hiſpidos & molliter echinatos, in quibus glans eſt querna paulo breuior, & obtuſiore mucrone prædita, quæ autumno maturitatem conſequitur: adhærent interdum inter folia, multis veluti ſquammis conſtantia capita.

Ruſtici & materiæ cæſores optimè eam à quercu vulgari diſtinguere norunt, illius materiem candidiorem, laxiorémque, & ad opera minus aptam cenſentes.

PLINIVS *Naturalis hiſtoriæ lib. 16. cap. 5. Cerrum vocat, Theophraſto Plantarum hiſtoriæ lib. 3. cap. 9. ἀιγίλωψ dicitur: Germanis* Cerraichel/ *Vngaris verò* chér fa.

Cerrus ἀιγίλωψ.

Lithoxyla.

HVIVS *Cerri craſſiorum atque etiam tenuiorum ramorum libralia interdum aut maiora fragmenta in lapides commutata, ipſaq́ue adeò matrice in nigrum ſilicem conuerſa (ſuperficie tamen candida & friabili remanente) atque naturales ipſius ligni venas, orbes, reliquámque formam etiamnum retinentia, non modò eruta conſpexi, & Ill. Herois Dn. Balthaſaris de Batthyan (cuius in hac hiſtoria mentio ſæpè fiet) munere habui: ſed ipſe etiam legi in montis Eyſenberg vulgo nuncupati & Pinkæ fluuio Pannoniæ imminentis accliui, qua ad vallem* Pinka thal *ab eiuſdem fluuij eam perluentis nomine nuncupatam, deſcenſus eſt, atque ad Auſtrum & λυβόνοτον ſpectat.*

Mõs ferreus.

Obſitus olim is mons fuit (quemadmodum adhuc vicini) Quercus & Cerri arborum ſyluis: nunc verò vinetis

netis generoſiſſimi vini feracibus, quibus variis locis inſperſa ſunt diuerſi generis præſtantiſſimorum maximorumque perſicorum malorum arbores. Eſt autem hic mons cum vicinis aliquot pagis iam memorati Ill. Dn. de Batthian.

Latifolia quercus exotica.

AT *in eodem Vienneſi ſaltu, Latifoliæ ampliſſimas arbores inueni anno 1578. cuius omnes glandes è longis pediculis dependentes, maxima ex parte non modò obſitæ, ſed quaſi incluſæ erant viridi quadam excreſcentia multis inæqualibus angulis prædita & ſcabra, quæ reſiccata, gallarum modo dura & firma erat, quarum etiam vicem explere potuiſſet. An id vitium illi peculiare ſit, & ſingulis annis recurrat, me latet, qui ſemel dumtaxat per eam ſaltus partem iter fecerim.*

Viſcum quercinum.

CETERVM *latifolia Quercus per multas Panoniæ ſiluas, viſci feraciſſima eſt: id Vngari* fay gyöngy *vocant; ipſam verò arborem,* Töly fa, *Ilicem eſſe exiſtimantes.*

DE ILICE.

CAP. V.

NON *incommodè forſitan hoc loco meminiſſe licebit duarum Ilicis maioris arborum, quas anno 1581. Londini Trenobantum in Anglia nō ſine admiratione vidi.*

Ilex maior.

I. PRIOR *longè ampliſſima & celſiſſima, latiſſimaq́; in orbem diffuſa coma, quæ vix maiorem in Hiſpaniis cōſpexi, alitur in ſuburbano quodam horto ad dextram Tameſis fluuij ripam, ſupra pontem qui vtramque vrbem coniungit, multis & frequentibus prædita ramis, admodum fragilibus, in quibus confuſo ordine & ſparſim naſcuntur folia Hiſpanicæ foliis ſimilia, ſupina parte viridia, prona verò incana, denſa ſiue craſſa, in ambitu ſerrata & aculeata dum annotina & recentia ſunt, at*

vetuſta

vetuſta ſine ſpinis, paulóq. rotundiora & minora: multos in extremis ramulis fert florum iulos, vti Hiſpanica, qui in floſculos flauos & muſcoſos explicantur, poline & tenui puluere perfuſos: glandes non ex floribus oriuntur (nam ſunt inutiles) verùm ex aliis quibuſdam ſeparatis pediculis, quæ an maturitatem conſequantur me fugit, ego duntaxat primum emergentes conſpexi ſub finem menſis Maij, quo tempore plurimis floribus abundabat.

II. ALTERA etiam vaſtæ magnitudinis, in arcis regiæ ad Weſtmonaſterium horto nata eſt, magnitudine tamen cum ſuperiore non cōferenda, licet adeò craſſo ſit caudice, vt nemo amplecti queat. Hæc à ſuperiorē nonnihil differre mihi viſa eſt foliis, quæ minora & magis orbiculata habet, buxeis interdum non ampliora, neque vllis aculeis horrentia, alioqui ſubtus incana, & supernè eodem modo virentia, & inæqualiter in ramis confuſóque ordine naſcentia: nullos in iſta flores obſeruaui, & an fructum ferat, nemo indicare potuit.

Prioris ramum ſuis floribus onuſtum, quoniam in Hiſpanicis obſeruationibus Ilicem cum fructu ſolummodo exhibui, in ſtudioſorum gratiam hic adiecimus.

DE PINASTRO ALPINO PVMILIONE, ET ALIIS CONIFERIS. CAP. VI.

Pinaſtri pumilionis hiſtoria.

HVMANAM non ſuperat altitudinem hic Pinaſter: ſed ſtatim à radice in lentos & obſequentes, tametſi craſſos, atque rugoſo & denſo cortice tectos ramos diuiditur, inque latitudinem diffunditur, quos per ſingulas ſquammas bina ſemper ex eodem tubulo ſimul prodeuntia & iuncta folia ambiunt, quemadmodum in Pino & vulgari Pinaſtro, magis tamen carnoſa ſunt, craſſiora, breuiora, & obtuſiore mucrone prædita, coloreq; ſaturatius

ratius

ratius virente: ſtrobili unciales ſquammatim compacti lariceos conos magnitudine non ſuperant, ſed magis turbinati ſunt, rectique, non deorſum pediculo inflexo, uti in vulgari, nucleus alatus, vulgaris modo, & inter compactiles ſquammas latens: radix craſſa, lignoſa, in diuerſa tendens.

Creſcit in ſummorum Auſtriæ & Styriæ alpium ſuperciliis inter ſaxa & rupes plerumque, vbi nullæ aliæ arbores naſcuntur.

Pinaſter
Pin⁹ ſilueſtris

πεύκη ἀγρία.

P INASTRI *porro vulgaris (ita enim Pinum ſilueſtrem appello, Plinium ſequutus, qui, quæ Theoph. Plantar. histor. lib. 3. cap. 10. de* πεύκη ἀγρία *ſcribit, ad Pinum ſilueſtrem tranſtulit) duo hic obſeruãtur genera, adeo ſanè inter ſe ſimilia, vt pauci, niſi materiæ caſores, diſcernere queãt: alterum latiore & erectiore arbore, læuioréque cortice* Weiſſe ferent/ *alterum contorta & triſtiore arbore, magiſq. ſcabro cortice* Schwartze ferent *nuncupantes.*

prior.

alter.

Tenuia & oblonga habet vtrumque genus folia, pungentia, bina ſemper coniunctim ex eodem tubulo prodeuntia, & circa ramos in orbem quaſi naſcẽtia. Maio menſe in extremis ramis quaſi botros ſiue vuas quaſdam fert tenuibus ſquammis obſitas, qui ſponte aperientibus ſe ſquammis iulos oſtendunt vireſcentes aut palleſcentes, plenos tenui polline luteo ſiue farina quæ leuis auræ afflatu diſpergitur. Ex mediis deinde botris noua germina prodeunt ſuis nouellis foliis tenui quodam & membraneo pericarpio incluſis onuſta eodem menſe, quæ extrema ſui parte, antequam folia ſuccreſcant & explicentur, fructus rudimentum dant, grandiore iam firmiterque ad germinum baſim inhærente ſuperioris autumni immaturo fructu, & viridi, ſurſum ſpectante & reflexo. Vtrumq. hoc genus Vngari vad fenyő *appellãt.*

SED

SED tertium quoddam genus ad nonnullorum Auſtriæ mõtium radices in ſcopulis, & ſupra thermas Badenſes in mõtium crepidine tenui gramine obſita creſcit admodum contorto caudice, divaricatis ramis, quorum ramuli multo tenuiores lentioréſque ſunt quàm in ſuperioribus duobus generibus: folia habet illis multo breuiora & tenuiora, tametſi bina ſemper cõiunctim ex eodem tubulo in ramorum circuitu naſcẽtia: extremis ramulis botrus ſiue vua exiguorũ iulorum veluti nucamento tenuiorum ſquammarum incluſa adnaſcitur, qui non vireſcunt aut flauent, vt in ſuperioribus, ſed purpuraſcunt, deinde in tenuiſſimum puluerem abeunt, ſuccreſcente ex eorum medio nouo germine, ſuis nouellis foliis membrana vel veſicula incluſis onuſto: huius conus aliis minor eſt. Pinaſter tenuifolius.

QVÆ verò πίτυς, quam Gaza piceam vertit, apud Theophraſtum ſit, difficulter iudicari poſſe exiſtimo: quandoquidem eius materiam operibus ineptam eſſe, & magnitudine pino minorem minúſque erectam aſſurgere ſcribat. πίτυς.

AT quæ Plinio picea dicitur, quæque etiam id nomen apud huius ætatis rei herbariæ ſcriptores retinet, mea opinione nihil aliud eſt, quàm Theophraſti loco iã dicto ἐλάτη ἄῤῥην, id eſt, abies maſcula, arbor procera, & in metæ modum creſcens, foliis breuibus & pungentibus, vndiquaque ramos ſingulatim cingẽtibus, qui cruciformiter & decuſſatim in arbore naſcuntur, quam ob cauſam Vngari keröztös fenyö, hoc eſt cruciatam abietem nuncupant: Germani Feuchten appellant. Fert verò ea Maio menſe in extremis ramis ſingulares iulos palleſcẽte farina plenos, deinde ſtrobilos ſiue conos mollibus ſquammis imbricatim compoſitis conſtantes, purpuraſcẽtes dum nouelli ſunt & primùm nati, deinde pau- Picea. ἐλάτη ἄῤῥην.

latim in longitudinem excreſcentes, quæ in maturis interdum ſeptem aut octo unciarum eſt, ſub quibus exiguum alatum ſemen ſuperiori ſimile fouetur.

Illius autem genus reperitur, quod pumilum manet, fertq́; quædam nucamenta, nucis pontica ſiue auellanæ magnitudine, è ſquammulis imbricatim compoſitis, ſed in pungens foliolum deſinētibus cōpacta, quæ maturitate dehiſcentia, cōcauas inanitates & veluti cellulas oſtendūt. à ſummis & extremis nucamentis ramuli nonnunquā enaſcuntur, frequētibus, breuibus, & pungētibus foliolis obſiti: ſed & tota arbuſcula breuiorib. & pallidioribus foliis quàm vulgaris prædita eſt. In hac neq. florem, neque fructum obſeruaui: & haud ſcio an ferat. Picea pumila.

ABIES *autem Plinij,* ἐλάτη θήλεια*, hoc eſt, abies femina Theophraſti eſt, arbor celſiſſima & formoſiſſima, cortice læui, & candidiore quam in picea, ramis etiam decuſſatim creſcentibus, & in latera velut alæ expanſis, quos ambiunt folia plana in iunioribus & bifido mucrone conſpicua, ſupernè viridia, infernè cinerea, & vtrimque veluti pectinatim diſpoſita, quæ deinde in vetuſtis arboribus, iſtum ordinem (niſi in tenellis ramis) non ſeruant, & rigidiora magiſque obtuſo mucrone redduntur. Adultæ arbores circa maiorum ramorum extremos quaſi ramulos prona parte in ſingulorum foliorum alis exigua quædam nucamēta interdum ferunt, è quibus ſingulares breueſque iuli emergunt, qui deinde in floſculos explicantur: perdurantq́ue nonnunquam in alterum annum ea nucamenta. Tenuiores ramos ſolent Viennenſes, quando venale vinum habent, ante ſuas ædes ſuſpenſos proponere. quoniam illis hederæ vicem præbent. Germani* Thannen *nominant; Vngari* fenvö fa buk aleueley ëg felöl. Abies. ἐλάτη θήλεια.

SED *celſiſſima etiam eſt Larix, quam à Theophraſto* Larix.

nequaquam deſcribi puto: nam quæ larix Gazæ dicitur, nihil aliud quàm πίτυς eſt, quam prioribus libris perpetuò piceam interpretatus eſt, interdū autē eodem πίτυος vocabulo & piceam & laricem ſimul expreſſit.

CETERVM *Plinius de Larice agens, omnia illi adſcribit quæ Theophraſtus πεύκῃ tribuit, ut ex multis locis inter ſe collatis videre licet, quorum aliquot in medium proferemus.* Larix Plinij eſt πεύκη Theoph.

Theophraſtus Plantar. hiſtor. lib. 3. cap. 4. ἴδια δὲ τοιάδε τῶν ὀρεινῶν, ἃ ἐν τοῖς πεδίοις οὐ φύεται. περί τε μακεδονίαν, ἐλάτη, πεύκη, πίτυς ἀγρία, φίλυρα *&c. Plinius Hiſtor. naturalis lib. 16. cap. 18. Montes amant cedrus, larix, teda. Rurſus eodem cap. Theophr.* ἀείφυλλα μὲν οὖν ἐστι τῶν ἀγρίων, ἃ καὶ πρότερον ἐλέχθη, πεύκη, πίτυς ἀγρία, πύξος, ἀνδράχνη. *Plin. eiuſdem libri cap. 21. Silueſtrium generis folia non decidunt abieti, larici, pinaſtro, iunipero, cedro, terebintho, buxo &c. Theoph. præterea eiuſdem lib. cap. 10.* διαφορὰν δὲ ἔχει μεγάλην πρὸς τὴν πεύκην. πεύκην μὲν γὰρ ἐπικαυθειζῶν τῶν ῥιζῶν οὐκ ἀναβλαστάνειν. τὴν πίτυν δὲ φασί τινες ἀναβλαστάνειν ὥσπερ καὶ εἰς λέσβον ἐμπρησθέντος τοῦ πυῤῥαίων ὄρους τοῦ πιτυώδους. *Plin. eiuſd. libr. cap. 10. Larix uſtis radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Leſbo accidit, incenſo nemore Pyrrhæo.*

Hinc factum eſſe arbitror, ut perpetuam Larici comam tribuat, cùm tamen ipſa experientia aliud nos doceat: etenim folia quæ vicena, & plura nonnunquam ſimul ab eodem exortu è turbiculis ramos confuſo ordine ambientibus naſcuntur penicilli modo, tenuia, mollia, viridia, iis ferè ſimilia quæ Corrudam tertiam in Hiſpanicis obſeruationibus habere dixi, perennia non ſunt, ſed ineunte hieme decidunt, & nouo vere alia ex iiſdem tuberculis renaſcuntur: rami longi ſunt & graciles, Larici folia hieme decidunt.

deorſum propendentes, in quibus vnciales coni è mollibus ſquammis imbricatim ſibi inuicem incumbentibus compoſiti, dum nouelli & recentes ſunt, ex rubro pulcherrimè purpuraſcentes, ex iiſdem tuberculis, è quibus folia naſcuntur, breui & craſſo firmóque pediculo & ſurſum reflexo nitentes, vt mucrone cælum ſpectent, qui paucula alata ſemina continent. Germanis hæc Lerpaum: *Vngaris* vörös fenyö kibol terebintina lezön. *Illud autem animaduertendum Vngaros omnibus arboribus coniferis iam memoratis* fenyö *nomen, quod propriè apud eos Iuniperum ſignificat, adſcribere, quoniam folium ſpinæ ſimile, & quaſi iuniperinum habeant.*

OMNES *porro hæ arbores maxima copia creſcunt cum in Vienneſi ſaltu, tum aliis montibus, Alpibus vicinis, atq. etiam in ipſis Alpibus, exceptis earum ſummis iugis & ſuperciliis, vbi nullæ præter pumilam primo loco deſcriptam permanere poſſunt.*

Vinetorum pedamenta & pali Vienneſi agro ex abiete fiunt: circa Neapolim verò, & ſupra Badenſes thermas, totóq. illo tractu ex larice (nam ea abundant) vtpote corruptioni minus obnoxia.

Fiunt item iſtic ex larice longiſſimi canales tectis ſupponendi & aptandi, ad pluuias & imbres ex iis decidentes excipiendum, ſunt enim commodiſſimi: nam cum firma & ſolida materie conſtent, diutiſſimè ſolis ardoribus, & aliis aëris iniuriis reſiſtere poſſunt, nec finduntur aut vicium contrahunt, eáque de cauſa, nec picis, alteriúſue rei inductione egent. Horum magna copia Viennam aduehitur quinquaginta pedum aut ampliore longitudine.

Canales ex larice miræ longitudinis.

Hæc habui quæ de coniferis arboribus in his prouinciis naſcentibus dicerem: de quibus qui plura cognoſcere

volet,

Clus. hist. 1. 38

volet, Petri Bellonij latinum libellum, cui titulum fecit De coniferis arboribus, legat, eúmq. cum iis quæ Matthiolus in primum librum Dioſcoridis cap. de Pinu & Picea commentatus eſt, conferat.

DE IVNIPERO ALPINO.

CAP. VII.

Iuniperi alpini hiſtoria.

ELEGANS *eſt hoc Iuniperi genus, nec antea mihi obſeruatum. Cubitalem autem non excedit altitudinem, ſed depreſſum eſt, & quaſi humi ſpargitur: multo tamen craſſioribus breuioribúſque conſtat ramis quàm vulgaris, lentis etiam, fractu contumacibus & contortis: tenellos ramos ambiunt terna folia, æqualiter ſemper naſcentia, vt in vulgari, verùm latiora, breuiora, craſſioráque, nec minus quàm illa pungentia, colore interius ex cæruleo candicante, exterius viridi: florem non obſeruaui: fructum verò in ramulis geſtat vulgari ſimilem, paulo tamen (vt mihi quidem videtur) longiorem, ante quàm plenam maturitatem conſequatur: deinde, vbi maturuit, nigrum, eiuſdémque cum illo ſaporis.*

Creſcit in ſcopulis Durreſtein & Etſcheri, quibus duntaxat locis inueni Auguſto menſe pauculas ſtirpes fructu maturo & immaturo onuſtas.

Quantum ex guſtu deprehendere licet, facultates à vulgari non abſimiles poſſidebit.

DE MYRICA PANNONICA.

CAP. VIII.

Myricæ hiſtoria.

MAGNVS *frutex eſt, Gallica aut Hiſpanica Tamarice nõ multo minor, ſed nunquam vt illa arboreſcit, brumam tamen etiam ferens, & riguis vt illa gaudens: virgæ huic ſunt craſſiores, folia craſſiora, & latiora: ſingulis*

Clus. hist. 1.40

Tamarix germanica
Lam. 7.583

ſingulis annis nouos ſurculos producit cubitales, virides, omnes plerumque in quandam ſpicam palmaris aut ſemipedalis longitudinis deſinetes, è floribus ex albo purpuraſcentibus confertam, quinque foliolis conſtantibus, gallicæ floſculis maioribus: quibus ſuccedunt calyculi oblongi & mucronati, qui dehiſcentes papposum ſemen ſalicis modo oſtendunt: ex maiuſculorum foliorum ſurculos ambientium alis enaſcuntur alij ramuli exiguis foliolis onuſti.

Copioſè ad flumen Draſen iuxta D. Hippolyti phanum, vulgo Sant Pelcken *nuncupatum, quod octo ab vrbe Vienna miliaribus abeſt, naſcitur: atque etiam ad flumen* Schwartze *oppidum* Neukirche *alluens binis ſupra Neapolim Auſtriæ miliaribus: præſertim iis arenoſis locis, quæ hieme ab iis fluminibus inundantur. Floret Maio & Iunio, ac deinceps tota fere æſtate flores & ſemen proferre non deſinit.*

Similem huic quibuſdam locis Germaniæ ad Rhenum fluuium, & in Tyrolenſi comitatu naſci intelligo. Sed & ſuperiore anno Londini in pleriſque hortis ſatis frequentem vidi.

AD *ſilueſtrem Myricam hæc etiam referenda eſt, vt in Hiſpanicis obſeruationibus obiter annotaui.*

Non dubium eſt, quin iiſdem facultatibus prædita ſit, eadémque præſtare poſſit, quæ Tamarix à veteribus deſcripta.

DE ERICA.

CAP. IX.

Erica coris folio.

ALIT *etiam hæc Prouincia peculiaria Ericæ genera, quæ in aliis obſeruare non memini.*

Erica baccifera.

1\. HVMI *diffuſa eſt prior Erica, & latas occupat areas, multis ramis lignoſis, flexilibus tamen conſtans,*

ex atro

Clus hist. 1. 45

ex atro ruſeſcente cortice tectis, qui interdum fibras agunt, vt latius ſerpere poſſint, alimentúmque ſufficiens melius attrahere: aſſurgentes ramulos numeroſa ambiunt foliola, ternis, interdum quaternis verſibus diſpoſita, craſſa & carnoſa, Ericæ bacciferæ Luſitanicæ fere ſimilia, ſapore primùm linguam exſiccante, deinde acri & linguam vellicante: floſculi ad foliorum exortus puſilli, tribus foliolis conſtantes, colore herbaceo; his ſuccedunt baccæ rotundæ iuniperis haud minores, primùm virides, per maturitatem verò nigræ, & purpureo ſucco, uti mora, plenæ, in quibus multa grana inæqualia & veluti triangula: radix lignoſa & dura.

Hanc florentem & viridibus baccis onuſtam, multáſque adhuc ſuperioris anni maturas baccas retinentem inueni in ſcopulis præcelſi montis, vulgo Wechſel *appellati, quinto ſupra Neapolim Auſtriæ vrbem miliari, menſe Iunio, atque etiam poſtea Auguſto, fructu immaturo & maturo plenã in* Sneberg & Snealben/ *celſiſſimarum Auſtriæ & Styriæ alpium iugis.*

II. Erica altera.
M V L T O S *tereſes humique procumbentes ramos Altera habet, pedales, aut cubitales interdum, ex atro purpuraſcentes. Hos plurima exigua oblongáque ambiunt foliola, Ericæ tertiæ hiſpanicæ fere ſimilia, paulo tamen longiora, quaternis plerumque, interdum etiam quinis verſibus ordine diſpoſita, adſtringente guſtu: floſculi in ſummis ramulis oblongi, concaui, purpurei dilutioris coloris, ex quatuor foliolis eiuſdem fere coloris prodeuntes, qui exiccati & maturi, nigricant & minutum ſemen continent: radix dura, lignoſa, in diuerſa tendens: ipſi tamen procumbentes rami, humique diffuſi tenues nonnunquam capillaréſque fibras agunt.*

Copioſe admodum creſcit ſupra Seehof *in aſcenſu* Herren alben *ſupra ſecũdum lacum: inueni etiam inter*

ſaxa &

Clus. hist. 1. 43

ſaxa et ſcopulos in ipſis prœaltis iugis Durreſtein, Sneealben, atque aliarum alpium: ſimiliter & in iis quæ ad alpes excurrunt montium iugis; vbi Maio floret, in aliis verò ſolummodo Iunio, ſemen autem Iulio matureſcit.

TERTIA *minor eſt, pedaléınque altitudinem raro ſuperat, & magna ex parte humi procumbit, foliis quaternis, ramulos, contrariis inter ſe pediculis, ſemper ambientibus: flores ſecundum ramulorum ſummã longitudinem inter folia dependent, cani, puſilli, in quatuor angulos deſinentes, herbaceo colore præditi: deinde ſemen: radix etiam dura & lignoſa.* III. Erica tertia.

Maxima copia naſcitur in aſcenſu montis illius qui ſuperandus eſt iis qui Gaminga ad Seehof vicináque loca proficiſci cupiunt, quo loco & florentem, & foliacea capitula proferentem Auguſto menſe collegi: neque vſquam alibi conſpexi.

ÆQVALI *cum ſuperiore hæc excreſcit altitudine, tenuibúſque virgulis prædita eſt humi etiam diffuſis, ex purpura nigricantibus, quæ ſumma parte in multos plerumque ramulos deſinere ſolent: folia in ordines & verſus digeſta, vt in reliquis, tenuia admodum, Ericæ ſextæ Hiſpanicæ ſimilia, ternáque ſemper quemadmodum in illa, æquali inter ſe ſitu virgulas ambientia: ſummi ramuli onuſti ſunt cõcauis & oblongis floſculis, per extremum in quatuor angulos ſectis, colore cum quatuor illis foliolis vnde enaſcuntur, carneo, octonis ſtaminulis nigricantibus, ſtilóque purpuraſcente è medio floſculo emergentibus: ſemen per maturitatem nigricans exiguum: radix aliis ſimilis lignoſa. Adnaſcuntur interdum huius etiam ramulis viridia capitula, è latioribus foliolis compacta, capitulorum Thymi modo.* IIII. Erica quarta.

Inuenitur hæc apud arcem Stichſtain in ſilua illi

imminenti, alia item proxima ad ſiniſtram oppidi Neukirche ſilua, aliiſque montanis Pannoniæ ſiluis. Floret Aprili & Maio, quo tempore aſpectu venuſtiſſima eſt.

Certvm eſt priorem eam eſſe quam Matthiolus in montibus qui Boemiam à Sileſia diſterminãt inuentam, bacciferam cognominat, ac deſcribit, tametſi pulpam ſubuireſcentem ſuæ fructui tribuat, quæ in mea nigricat, & purpureo ſucco manus inficit: ſed fortè cùm eam obſeruauit, baccæ nondum plenam maturitatem erant conſequutæ. Multum autem differt ab Oxycocco Cordi, ſiue Vacciniis paluſtribus Dodonæi. Erica enim non niſi in præcelſorum montium iugis & ſcopulis inuenitur: illa verò duntaxat in paluſtribus, cum in Belgica, tum pleriſquè Germaniæ locis: huius præterea folia craſſa, vt dixi, & carnoſa, acria ſunt & linguam vellicant: illius verò latiuſcula ſunt, & prona parte cana, refrigerántque & adſtringunt.

Ad ἐρείκην Græcorum, Ericam aut Ericen Latinorum referendas eſſe has omnes plantas, præſertim ad eam quæ eſt Coris folio, cenſeo. Nullum harum ericarum primæ, tertiæ, & quartæ vulgare nomen intellexi, ſunt enim montanis paſtoribus innominatæ: ſed ſecunda ab illis Zinnek appellatur. ἐρείκη.

Alia verò Erica folio Myricæ paſſim in multarum Prouinciarum ſolitudinibus obuia, frequẽtiſſima etiam per Pannonias naſcitur: ea ab Vngaris têli zöd, id eſt hiemale viride nuncupatur. Erica folio Myricæ.

De Cytiso.

CAP. X.

Cytisi aliquot genera elegantia per Pannonias naſcuntur, quorum nonnulla alibi nuſquam mihi obſeruata memini.

PRIMVM *cubitales, maioréſque interdum habet virgas, lentas, vimineas, in multas alas diuiſas, quas ſparſim, & ſinè ordine ambiunt terna perpetuò folia vni pediculo inhærentia, viridia, dorſo eminentiore, amariuſculo ſapore: ſummæ virgæ in oblongam ſpicam florum deſinunt, quatuor foliolis conſtantium, piſíque florum formam æmulantium, multo tamen minorum, coloriſque lutei, ſuauis odoris melleúmque quiddam ſpirantis: ſiliquæ deinde ſuccedunt planæ, oblongæ, ſemen flaueſcens exiguum continentes: radix dura, lignoſa, oblonga, fibríſque rarioribus donata eſt.* I. Cytiſus prior.

Copiosè naſcitur non modò in omnib. ſiluis Viennenſis agri, & ad vias; ſed pleriſque etiam Pannoniæ locis, atq. in ea Auſtriæ inferioris parte, quæ veteri circumſcriptione Pannoniæ non continetur.

Creſcit & in Hercinia ſilua quæ Boëmiam vndique cingit: vbi florere incipit ſub finem Iunij, & Auguſto plerumque deſinere ſolet: at in Pannonia maturius.

CVBITALES *nõnunquam ſunt Alteri virgæ, rectæ, tenues, vimineæ, & lentæ: quas ab infimo ad ſummum vſque exornãt folia, terna vni pediculo inhærentia, ſuperiori fere ſimilia, ſed omnino incana, anguſtiora, guſtu amaro, quæúe trita, pinguia eſſe videntur: ex ſingulis interdum foliorum ſinubus ramuli prodeunt, ſimilibus foliis, ſed minoribus obſiti, ferentes in ſummo quinos aut ſenos flores, loti pratenſis herbæ, quam à prægrandibus ſiliquis nonnulli ſiliquoſam cognominant, floribus perſimiles, coloris aurei, odoris non expertes: & ex folliculis deinde ſiliquas planas, oblongiuſculas, hirſutas omnino, atque in his ſemen ſubruffum, planum, nonnunquã tumidiuſculũ & rotundiuſculũ, durum, quod maturitate dehiſcentibus ſiliquis excidit: radix dura eſt & lignoſa, nigricans, & ſumma tellure ſparſa.* II. Cytiſus alter.

Frequens eſt toto agro Viennenſi, præſertim ſupra Phaſianorum, & multis aliis cum Auſtriæ ſuperioris & inferioris, tum Pannoniæ locis aridis propter vias.

Floret Iulio, & ſubinde vſque in Autumnum, ſemen ſub Auguſti finem, & Septembri matureſcit.

Integras ſæpenumerò huius fruticis plantas cuſcuta vulgari, quam legitimam Dioſcoridis androſacen eſſe plerique exiſtimant, obſitas inueni.

2. Cytiſi ſecundi ſpecies altera. *Eius aliud genus eſt multo maius, craſſioribus virgis, admodum hirſutis, erectis, foliis duplo amplioribus, floribus & ſiliquis maioribus: ipſi etiam flores colore magis aureo rutilant: iuxta ſepes naſcitur, rarius tamen & minus obuium ſuperiore.*

III. Cytiſus tertius. ALIQVOT *ramis præditus eſt Tertius Cytiſus ſparſis & humi fuſis, tenuibus, lentis, & fractu contumacibus, qui nullis aut rariſſimis foliis ſunt obſiti, multos autem ex lateribus ramulos proferunt tenellos, hirſutos, in quibus folia longis pediculis innitentia, terno ſemper numero, ſuperioribus breuiora, elato dorſo, ſuperne viridia, inferne incana lanugine pubeſcentia, guſtu amariuſculo, herbaceo odore: ex alarum in extremis ramulis, nõnunquam et per totos ramulos prodeunt terni aut quaterni flores ſimul iuncti, ſuperiori forma ſimiles, colore luteo, qui tamẽ, dum marceſcere incipiunt, aureum colorem adeo ſaturum contrahunt, vt purpuraſcere videantur: folliculi, vnde flores emergunt, pallent & lanugine pubeſcunt: ſiliquæ ſuperioribus paulo planiores, non minus tamen hirſutæ, ſemen continent exiguum ſubfuſcum: radix dura, lignoſa, iuxta quam rami per terram ſparſi ſubinde fibras agunt.*

Sponte prouenit ſiluula quadã ad Lachen primo ab vrbe Vienna miliari, & pleriſq. aliis locis vrbi vicinis: tũ etiam in vtriuſque Pannoniæ ſiluis atq. etiam in Interamni

teramni vltra Drauum flumen. Maturius floret ſuperioribus, Maio videlicet, interdum etiam Aprili, & nouos interdum ex ramulis flores per totam deinde æſtatem profert.

Cytiſi tertij ſpecies altera. *Sed & huius generis alius inuenitur pedalibus virgis, tenuibus, viridibus, ſupinis & humi fuſis, quas ambiunt folia ſuperioribus ſimilia: flores etiam ſimiles extremis virgis quini, ſeni, aut plures ſimul congeſti innaſcuntur, nulli autem per virgas ſparſi vt in ſuperiore: ſiliquæ & ſemina non differunt: virgæ, foliorum pars prona & ſiliquæ molli hirſutie pubeſcunt.*

Inuenitur in Pannoniæ ſiluis, florétque Maio.

INTER Κυτίσου *Cytiſi genera referendos eſſe hos frutices certiſſimum eſt: iiſdémque cum illo facultatibus præditos veriſimile. Prioris hiſtoriam noſtrum Lobelium in aduerſariis prodidiſſe exiſtimo: reliqua Herbariis noſtræ ætatis prorſus ignota.*

De Colutea ſcorpioide cognominata.

CAP. XI.

CYTISO *cognatæ ſunt hæ ſtirpes, ideóque proximæ illius generibus collocandæ.*

I. Colutea ſcorpioides elatior. MVLTAS *Prior ex vna radice fert virgas bicubitales interdum & tricubitales, graciles, ſatis tamen firmas, in frequentes ramos diuiſas: folia ſeptem aut nouem vni coſtæ inhærentia & alata, bina ſemper ex aduerſo ſita, vno, quod imparitatem facit extremam alam occupante, Coluteæ foliis ſimilia, ſed minora, Polygalæ Valentinorum fruticãtis in Hiſpanicis obſeruationibus deſcriptæ fere paria, ſaturatius tamen virentia, guſtu ingrato admodum & amaro: è ſingulis ramulorum alis prodeunt tenues pediculi ſuſtinentes plerumque binos flores Coluteæ ſimiles cum forma tum colore, ſed minores & nonni-*

& nonnihil odoratos: ſiliquæ non ſunt craſſæ & vento turgidæ, vti in illa, ſed oblongæ, teretes, & quodammodo articulatæ, vti in Valentinorum polygala, longiores tamen, ſemina læuia, oblonga ſubfuſci coloris, & ingrati ſaporis, ſingula in ſingulis articulis continentes: radix lignoſa, longè latéque diſperſa.

Colutea ſcorpioides humilior. *Eſt & alia humilior, humique ſe diffundens, quæ neque foliis quinis aut ſeptenis vni coſtæ plerumque inhærentibus, neque floribus, qui piſiformes bini ſemper extremis oblongis pediculis innaſcũtur, à ſuperiore differt: ſed huius virgæ palmares duntaxat aut pedales hieme marceſcere magna ex parte ſolent, & nouo vere denuo ex radice germinare: ſiliquæ & ſemina paria: radix ſimiliter dura & lignoſa latè ſe ſpargit, nonnulliſque fibris donata eſt.*

Sponte naſcuntur & ad Calenberg viciniſque Viennæ montibus abundè, tum etiam in nonnullis Pannoniæ montanis locis. Priorem in Belgicis hortis antè videram: cuius Pena & Lobelius in Aduerſariis etiam meminerunt, qui in Valena ſilua agri Mompelliani naſci aſſerunt: Ea in hortis culta longè maior euadit. Poſteriorem nunquam antea obſeruare memini. Floret Maio.

II. Colutea ſcorpioides altera. ALTERA *nititur radice craſſa & lignoſa, lenta tamen & flaueſcente cortice obducta, multiſque fibris firmata: ex qua multas ſingulis annis producit virgas pedales, nonnunquam etiam cubitales, lentas, vimineas, læues, virides, & in his temerè ſparſa folia, quina, ſeptena, etiam nouena vni coſtæ inhærentia Polygalæ hiſpanicæ maiori ſimilima, ſaporis primùm exſiccantis, deinde nonnihil acrimoniæ in ſummis labris relinquentis: flores in alis foliorum oblongis virgulis inhærentes, copioſi, leguminacei, in coronam diſpoſiti, lutei, Hiſpanicæ floribus perſimiles, nullo grato odore commendati:*

ſemen

ſemen deinde in ſiliquis articulatim diſtinctis hiſpanicæ ſimile.

Creſcit in montium qui à Danubio & Calenberg illi ad dextram imminenti ad Alpes extenduntur radicibus, inter vepres & ad vinetorum margines. Floret Iunio, nonnunquam etiam Maio.

De Anonymo priore.
Cap. XII.

POLYGALÆ *vocabulum, & nonnulla alia notæ faciunt, vt hanc ἀνώνυμον quidem, ſed elegantem, & nemini adhuc, vt arbitror, cognitam plantam ſuperioribus ſubiungam.*

EX *radice longè latéque ſumma tellure ſerpente, lignoſa, flexili, & ſubinde capillares fibras agente, multi prodeunt lenti & obſequioſi ramuli, dodrantales, quæ terra teguntur ad eorum exortum plerumque fibras agentes: folia in his buxi æmula fere, carnoſa, viridia, paulo tamen magis mucronata, confuſo plerumque ordine diſpoſita, guſtãtibus ingrata primùm, deinde amara & feruida: flores inter folia in extremis ramulis oblongi, terni aut quaterni, odoris expertes, nonnullis verò locis odoratiſſimi & narciſſinam quandam fragrantiam æmulantes, tribus foliolis conſtantes, quorum duo alba ſunt, & alarum modo ſurſum expanſa, galeola exalbida illorum exortum integente, tertium folium in oblongum veluti tubulum conuolutum eſt, ſurſum per longitudinem apertum, per extremitatem braccæ modo efformatum atque luteum, & vetuſtate interdum omnino purpuraſcens aut rubeſcens: floribus ſuccedunt latæ & compreſſæ ſiliquæ, Thlaſpi latifolij ſiliquis paulo minores, virides, quæ bina plerumque (nõnunquam verò vnicum tantum) continent grana, exigui erui magnitudine,*

ἀνώνυμος Colutex flore.

tudine, colore ex cinereo nigricante, hirſuta, & veluti quoddam animalculum ementita, Polygalæ vulgaris maioris rubræ (de qua ſecundo libro) ſemini haud abſimilia, ſed minora, quæ aperientibus ſeſe per latera loculis, ſponte excidunt.

Frequens eſt non modò in montibus Medeling, & Badenſibus thermis imminentibus, ſed & in aliis ad Alpes excurrentibus, qui omni ferè ſin ferarum genere integuntur, inter ſaxa: atque plurimis Pannoniæ locis, vti ſupra Poſonium, Sopronium & Zolonock. Floret Aprili & Maio, ſemē Iunio maturitatem adipiſcitur.

NVLLVM *nomen huic ſuffrutici impoſui, quòd non ſuccurreret an à veteribus fuerit obſeruatus: atque vt anſam ſtudioſis præberem, diligentius illos excutiendi, ſi fortè appellationem aliquam aptam inuenire poſſint, ne perpetuò ἀνώνυμος maneat. Ruſticis ſanè neglectus eſt, eaque de cauſa nullo illum nomine vulgo dignantur: attamen nonnulli, quòd perpetuò vireat,* **Wintergruen** *appellari mihi dixerunt.*

DE CHAMÆGENISTA.

CAP. XIIII.

GENISTÆ *illius, quæ per vniuerſam ferè Germaniam, Galliam, atque Angliam vulgatiſſima eſt, cuiúſque flores Belgæ muria condiunt, & capparum loco edunt, ſponte naſcentis per Pannonias aut Bohemiam nulla veſtigia obſeruare potui. Chamægeniſtæ verò duo genera pleriſque locis ſeſe obtulerunt.*

PRIMVM *multis palmaribus interdum etiam pedalibus aut minoribus virgulis humi diffunditur, teretibus, lentis, ſtriatis, virentibus, & in aliquot ramos diuiſis, per quos confuſo ordine & quaſi temerè ſparſa ſunt foliola, bina, terna aut quaterna, ab eodem exortu &* I. Chamægeniſtæ hiſtoria.

Mo. Bot. Garden, 1893

Genista pilosa

tuberculo prodeuntia, Geniſta vulgaris germanicæ folijs ſimilia, dorſo eminentiore, & quaſi complicata, ſupernè viridia, infernè nonnihil canentia, guſtu amariuſculo, & inter illa ſinguli aut bini flores lutei, quatuor foliolis conſtantes, Geniſtæ germanicæ floribus forma ſimiles, ſed minores, nullo interdum, aut certè perexiguo odore præditi, nonnunquam ſatis odorati: ſiliquæ ſuccedunt planæ, hirſutæ, exiguum flaueſcens ſemen Cytiſi generibus ſimile continentes: radix eſt dura, lignoſa, aliquot fibris donata: ſed et virgulæ ſecundum radicem, qua terra teguntur, plerumque fibras agunt.

Naſcitur multis Pannoniæ locis ad viarum & ſiluarum margines, editis & ſiccis locis, deſertiſque nonnunquam agris. In cultis atque inter vepres interdum magis luxuriat & amplior fit. Floret Maio, nonnunquam etiam Aprili.

ALTERIVS *hiſtoriam, cùm ab aliis ſit prodita, hîc retexendam minimè duxi.* II.

In ſola verò Pannonia nunc (nam olim apud Heluetios & quibuſdam Germaniæ locis colligere memini) ſponte & copioſè naſcentem hanc ſtirpem obſeruaui in ſilua Nemethwywar Ill^ris Dn. de Batthyan arci munitiſſimæ proxima, atque ſupra Sopronium, ſed omnium abundantiſſimè inter Sakturnya Ill^ris Comitis de Zrinio munitiſſimam arcem, & Fridaw Mag^ci Dn. Michaëlis de Zck arcem, in collibus. Chamægeniſta altera.

AVSTRIACI *Vngaris vicini Priorem* Gelbe klee, *hoc eſt, trifolium luteum appellant: Alterã Germani* Erdepfrimmen/ *id eſt, terreſtrem geniſtam nuncupant: nonnulli Geniſtam ſagittalem.* Geniſta ſagittalis.

CETERVM *per Pannonias vulgatiſſima etiam eſt ea Geniſtæ ſpecies, ſpinis & aculeis horrens, quam nonnulli Geniſtellam ſpinoſam nominant, Vngari* Iglicze, Geniſtella ſpinoſa.

 hoc eſt,

ſemen continens membrana cinerea tectum, rotundum, Thymeleæ grano par: radix oblonga, digiti minimi vt plurimum craſſitudine, nigricans, lenta, ſuperiore parte interdum gracilior, vnde rami flexiles & humi diffuſi emergentes, ſubinde ſecundum alarum caua ſatis craſſas fibras agunt.

Prouenit in multis montibus Viennæ vicinis tanta copia, vt ruſticæ mulieres, dum floribus abundat, multos eius manipulos in forum venales adferant, cum varij generis aliis floribus, exornandorum tricliniorum gratia. Naſcitur & in Pannoniæ ſiluis editiore loco ſitis vltra flumen Rabam.

Aprili plerumque florere ſolet, atque etiam Maio: fructus maturitatem conſequitur Iunio. Adeo autem fœcundus eſt hic ſuffrutex, vt ter ſæpenumero eodẽ anno floreat, nouis floribus ſemen ſemper conſequentibus, quod probè maturum bis eodem anno de iiſdem plantis colligere memini.

Cneorum albũ Theophraſti. MATTHIOLVS *commentariis in Dioſc. cap. De Cinamomo hũc ſuffruticem pro Cneoro albo Theophraſti proponit. Cùm verò doctiſſimorum quorumque iudicio Cneωrum Theophraſti à Thymelea et Chamælea Dioſcoridis non differat: cur potius huic id nomen accommodare malit, quàm illis, multis mirum videtur. Poſtrema autem editione cap. de Thymelea lib. 4. aliud nobis Cneoron Theophraſti adfert, nullis, vt ipſius verbis vtar, deficientibus notis. Sed cùm nudam imaginem additio Cneori duntaxat nomine noſtris oculis ſubiiciat, è planta ſicca ſibi Roma miſſa expreſſam, illiúſque hiſtoriam planè ſubticeat: ne ægre ferat, ſi parum fidei ipſius aſſertioni adhibeamus.*

Ceterùm niſi in hac planta, acrimonia, quæ quidem ſenſu percipi poſſit, abeſſet, ad Thymeleæ genera, aut ipſi

congene-

congeneres ſtirpes (quales multas inueniri in noſtris Hiſpanicis obſeruationibus monuimus) hunc ſuffruticem referendum eſſe cenſerem. Vulgare autē nomen cur apud ruſticas mulierculas nullum inuenerit, ſatis mirari nequeo, quandoquidem illius flores ipſis adeò ſint familiares & in delicijs. Inueniuntur tamen nonnulli ruſtici, qui Stein roſelin / *hoc eſt, petræam roſulam appellent.*

Eivs *porro facultates ſunt nobis incompertæ.*

De Anonymo altero.

Cap. XVI.

Mediam *quandam inter ſuperiorem, & Ciſti humilis genera naturam adepta videtur hæc planta: ideóque mediam inter vtriuſque hiſtoriā collocauimus.*

Oblongis *verò, interdum dodrantalibus tantum, ſerpit ramis, humi diffuſis, nigricantibus, in multos alios breuéſque ramulos diuiſis: folia frequentia & conferta ſunt, bina ſemper inter ſe oppoſita, exigua, Serpillo minora, Thymi durioris folijs haud multo maiora, craſſa, ſuperiore parte viridia, infernè candicantia, guſtu amaro: extremis ramulis innaſcūtur bini aut quaterni floſculi ſimul iuncti, perpuſilli, ex quinque foliolis compoſiti, colore quaſi carneo: his ſuccedunt capitula, quæ per maturitatem in quinque crenas dehiſcunt, ſemenque exile admodum oſtendunt: radix dura & lignoſa eſt, aliquot fibris donata: quinetiam rami ſubinde tenues fibras agunt.* ἀνώνυμος folijs Thymi.

Naſcitur tenui ſolo inter ſaxa, in ſummis Sneberg & aliarum Alpium iugis. Floret Iunio, interdū etiam paulo maturius, atque vt arbitror ſtatim poſt ſolutas niues. Exſiccata planta non iniucundo ſpirat odore.

Nondvm *mihi conſtat quò iſtam plantam referre*

debeam, eam ob cauſam ἀνώνυμον etiam reliqui, liberum cuique faciens, quo potiſſimum nomine eam appellare libeat: niſi fortè ea ſit, quam Pena & Lobelius in Aduerſariis Alpinam alteram vocant, & ſtatim poſt Chamærhododendron odoram collocant.

DE CHAMÆCISTO.

CAP. XVII.

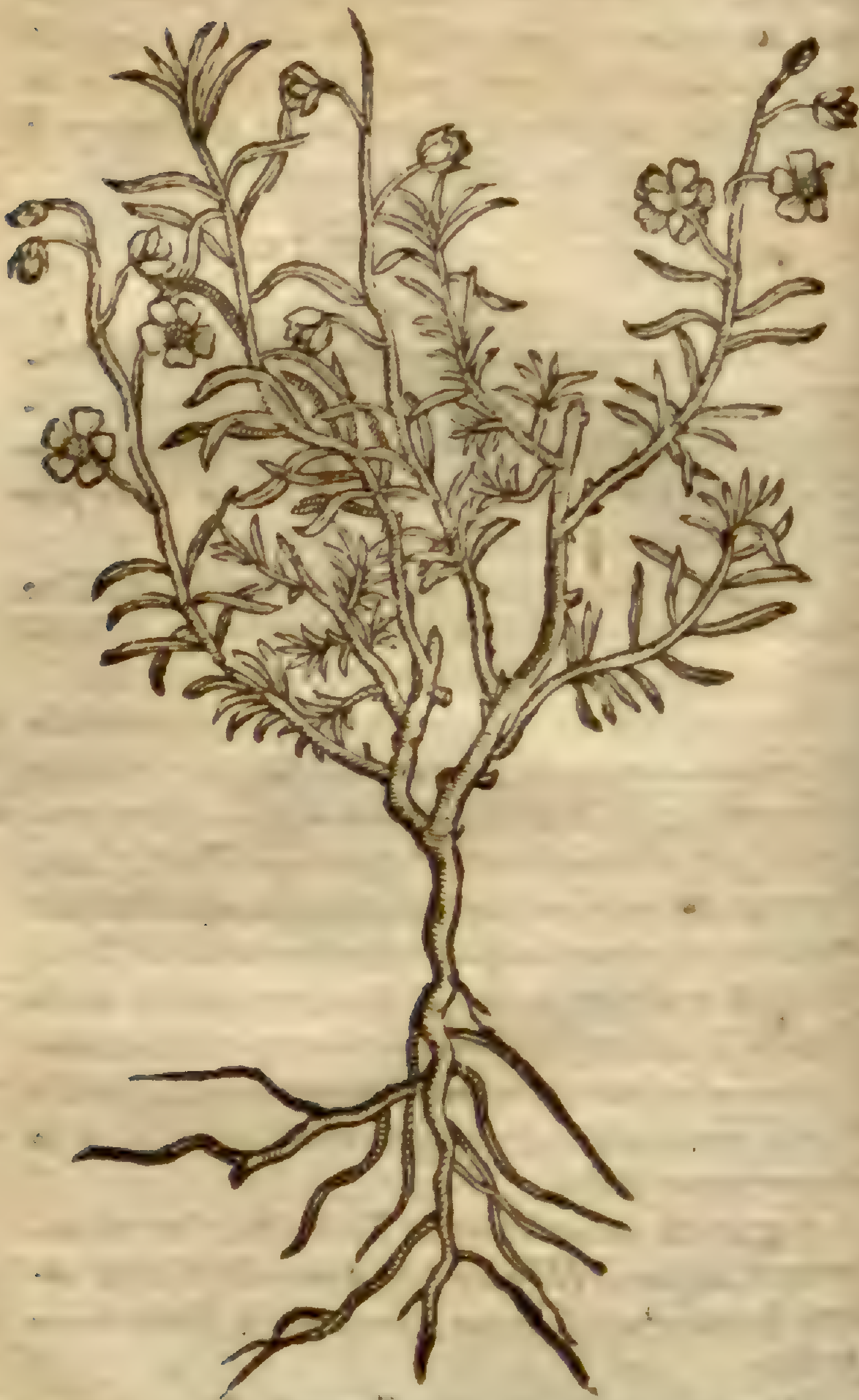
IN *Hiſpanicis meis obſeruationibus, ad Ciſti fœminæ tertiam claſſem retuli eas plantas, quas nõnulli Helianthemon Plinij appellant, alij Panacen cheironium Dioſcoridis eſſe cenſent, planè diuerſas à Ciſto folio Sampſuci, quem in ſecunda claſſe repoſui.*

Illis congeneres aliquot in Pannonicis Noricíſque montibus inueni, quarum hiſtoriam hoc capite deſcribemus, quoniam ab aliis minimè eſſe obſeruatas video.

RAMVLOS *habet prior humi fuſos, dodrantales aut maiores, multis oblongis anguſtíſque foliis, nullo, ut plurimum, certo, ſed confuſo ordine diſpoſitis ſeptos, præter vulgarem in omnibus Ciſti generibus foliorũ ſitum, ſapore primùm veluti gummoſo, deinde amaricante: bini aut terni extremis ramulis inter folia inſident flores, quinis foliis conſtantes, colore luteo cum ſuis in medio ſtaminulis: quibus ſuccedunt trigona capitula ſatis magna, maiuſculum & inæquale ſemen continentia: radix lignoſa, dura, viuax, foris nigra cortice obducta, & in aliquot ramos ſparſa.* I. Chamæciſtus I. anguſtifolius.

Rarior eſt, nec niſi in monte Badenſibus thermis imminenti, atque in Hamburgenſi pauculas plantas inueni florentes menſe Iunio, quo tempore ſemen etiam perficit.

DODRANTALIBVS *eſt etiam Altera ramulis, humi ſimiliter diffuſis, quos bina ſemper contrario inter ſe* II. Chamæciſtus fol. o cano.

inter ſe ſitu ſepiunt folia, Myrti tarentinæ foliorũ magnitudine, aut anguſtiora, ſupernè cinerea quadam lanugine obducta, infernè vero omnino incana, ſapore adſtringente, & nonnihil deinde amaro: pediculos poſtea exerit duarum aut trium unciarum longitudine, quibus inſident quini aut ſeni flores ſuperiori cùm forma tum colore ſimiles, capitula etiam trigona, minora quàm in ſuperiore, ſemine inæquali, minuto, ruffo plena: radix ſuperiori ſimilis & viuax: pediculi flores ſuſtinentes maturo & deciduo ſemine exſiccari plerunq. & confringi ſolent: qui in icone à ſculptore corrupti fuêre.

Abundantiſſimè naſcitur in omnibus illis montibus qui à Calenberg ad Alpes continua ſerie perducuntur: tum etiam in Hamburgenſi, & aliis Pannoniæ locis, agris editioribus deſertis ſiccíſque, gramineis tamen. Floret Maio, ſemen maturum eſt Iunio.

III. Chamæciſtus ſerpilli folio.

MVLTOS *promit Tertia ramulos ex eadem radice, tenues, oblongos, ſumma tellure ſparſos, ſubrubentes, in quibus exigua folia, ordine quodam & duplici ſerie, quemadmodum in reliquis Ciſti generibus diſpoſita, ſerpillo fere ſimilia, nigricantia & hirſuta, craſſaque: ſub florum vero partum, in nouellis ramis longiora & candidiora: flores in extremis iiſdem nouellis ramulis terni aut quaterni, oblongis & hirſutis pedicillis inhærentes, quinis foliis, vt ſuperiorum flores conſtantes, illíſque magnitudine pares, ſed aurei planè coloris, & odorati: ſemen obſeruare non licuit: radix multifida, aliquot fibris latè ſparſis capillata.*

Nuſquam niſi in ſummis Auſtriæ & Styriæ Alpibus inueni, ſemel menſe Auguſto florentem: in hortum verò tranſlata Maio mihi floruit; ſed flores cum ſuis pedicillis nimium caduci, omnem obſeruandi ſeminis occaſionem planè ademerunt.

PAL-

PALMARIS *aut paulo amplior eſt hæc, ſuperioribus tamen firmior, multiſque ramulis, lignoſis, rectis & nigricantibus prædita, quos numeroſa & adeò conferta ambiunt folia, vt gemino ordine digeſta videantur, Myrti tenuifoliæ foliis non diſſimilia, minora tamen, & hirſuta, licet atro virore supernè ſplendeant, ſapor adſtringens: flos vnicus, interdum alter extremis ramulis exit ſatis craſſo pediculo ſubnixus, vnico quidem conſtans folio, ſed quinque profundis crenis, iiſdémque velut circinatis diuiſo, vt quinque foliis conſtare quis putet, eadem qua ſuperiores magnitudine, colore ex albo purpuraſcente, & quaſi carneo dilutiore, decem ſtaminibus extrema parte nigris, & ſtilo oblongo purpuraſcente medium florem occupantibus: floribus excuſſis apparent pentagona capitula, qualia in nonnullis Ciſti generibus videre eſt, obtuſo quodammodo mucrone, quæ maturitate aperiuntur, ſemenque continere deprehenduntur admodum exile, colore flauo.* IIII. Chamæciſtus myrtifolius.

Rariſſima eſt hæc, & duntaxat prouenire deprehenſa eſt in ſcopulis iugi Sneälben florens ſub menſis Iunij finem: ſemine verò prægnans Auguſto in Veytzalben duobus ſupra Neuberg milliaribus. Eam in horto cicurare volui ſemel atque iterum ex iis iugis cum ſuo ceſpite deſumptam: ſed operam luſi.

NVLLVM *nomẽ vulgare obtinent hæ plantæ, quod intellexerim, præter Secundam, quam nonnulli Ruſtici* **Heyl aller welt kraut**, *appellant, à præſtanti videlicet curandorum vulnerum facultate: quo etiam nomine donari audio Helianthemum illud; cuius diuerſa in his quoque Prouinciis inueniuntur genera.*

Omnes autem etiam hieme folia retinent.

DE MYRTO-CISTO PENNÆI.

CAP. XVIII.

ELEGANS *porrò ea eſt planta, cuius iconem Cl. V. Thomas Pennæus Londinenſis medicus anno 1580. ad me miſit, & ſubſequente anno Londini in Anglia ſiccam oſtendit; quam ille ex Balearium inſularum maiore, vulgo Maiorica nuncupata erutam* μυρτοκίςον *appellauit.*

Myrto ciſtus balearica.

TRICVBITALIS *interdum frutex eſt, ſcabro admodum cortice, & veluti quibuſdam tuberculis obſito, qui in vetuſtis ramulis facilè abſcedit & ſponte decidit: foliis Myrti ferè, dorſo non minus ſcabro quàm ramuli, supernè autem læuibus, coniugatim vt in reliquis Ciſti generibus circa ramulos naſcentibus: flores ſummis virgis inſident lutei, quinque oblongis foliis conſtantes, & multis intus longiuſculis ſtaminulis præditi: his ſuccedit oblongiuſculum & pentagonum capitulum ſemine plenum.*

Tota ſtirps odorata eſt, & gummi ſiue reſinam [lentorem potius & pinguem quendam ſuccum quali Ledi genera madent.] *effundere videtur.*

DE LEDO

De Ledo silesiaco.

CAP. XIX.

Cisti *Ledi generibus adnumerandum eſſe hunc non minus elegantem & rarum fruticem non eſt dubium, quibus odoris iucunditate proximum etiam eſt.*

Ledi Sileſiaci hiſtoria.

Cvbitalibvs *autem interdum eſt virgis firmis, lignoſis, cortice cinereo obductis, quæ in ſummo in plures alias tenuiores & quodammodo purpuraſcentes, eáſque etiam nudas diuiduntur: illæ viciſſim in alios dodrantales ramulos, virentes quidem, ſed tomento quodam rubiginei coloris obſitos, quos nulla ſerie digeſta ſed confuſa ambiunt folia, Libanotidis coronariæ foliis fere ſimilia, ſed longiora, ſupina parte viridia, adeóque in pronam partem reflexa & conuoluta, vt eius nihil conſpici poſſit præter neruum ſecundum folij longitudinem excurrentem, ſimili tomento, cum pediculo cui inhæret, pubeſcentem: grati & ſuauis odoris, acris autem ſaporis: ſummis iſtis ramis inſident capita ex multis breuibus quaſi ſquammis ferrugineis compacta, è quibus deinde ſeſe explicat corymbacea quadã coma multorum florum, oblongis, tenellis, atque virentibus nonnihil tamen lanuginoſis pediculis inhærentium, grato odore nares ferientium, quinis foliolis albis conſtantium, non ſubluteorum (vt temerè quidam, qui ſiccam fortaſſis plantam duntaxat conſpexit, aſſerit) decem candidis ſtaminulis cum ſtilo medium florem occupantibus: his demum ſuccedunt capitula oblongiuſcula, pentagona, oſſiculis fructus corni nonnunquam magnitudine haud cedentia, quæ, dum adhuc virent, argenteis punctis diſtincta eſſe videntur, ſed maturitatem adepta, rubiginei ſunt coloris, ſeménque continent oblongum,*

gum, flaueſcens, adeóque exile, vt ſcobis è lignis à vermibus eroſis ſponte decidentis inſtar ſit. Verùm peculiare eſt in iſtis capitulis, vt per maturitatem deorſum inflectantur, terrámque mucrone ſpectent, magna Naturæ prouidentia, ne ſemen temerè effluat: etenim, præter reliquorum conſuetudinem, à pediculo, non ab extrema cuſpide, aperiri & dehiſcere ſolent. maturo ſemine, terni aut quaterni alij ramuli rubigineo tomento obducti cum ſuis foliis in comæ lateribus enaſcuntur, ſpem florum in ſequentem annum pollicentes: radix lignoſa, & breuibus fibris donata.

Tota planta odora eſt, præſertim cùm floribus onuſta eſt, & aromaticum quiddam ſpirat: itaque mirum non eſt, ſi, vt teſtis eſt Matthiolus, veſtibus iniiciatur, ad præſeruandas eas à tineis.

Naſcitur in pleriſque Sileſiæ locis, vnde non modò aliquot ſtirpes erutas, ſed etiam recentes ramos floribus elegantiſſimis & ſuo fructu onuſtos ad nos miſit anno 1578. Doctiſſ. Vir Achilles Cromerus Niſſenus, rei herbariæ ſtudioſiſſimus & nunc R^mo ac Illmo Epiſcopo Vratiſlanienſi à ſecretis: qui nos etiam pro noſtra amicitia peramanter admonuit, ad montium radices ſe aliquot plantas inueniſſe, quæ flores ſex foliis conſtantes duodeniſque ſtaminibus præditos proferrent. Inſuper addidit, qui illi dux viæ fuiſſet, Venatorem adfirmare, ſimilem plantam in ſummis montium iugis conſpexiſſe, iam ſuis floribus ornatam, quæ digitalem longitudinem non excederet: nominatam autem ab eo heydniſch binkraut, *hoc eſt peregrinam apiariam, quòd apes eius videlicet floribus delectentur.*

Floret ſub finem Iunij & Iulio, matureſcit Auguſto et Septembri: inhærentq; interdum in ſequentem vſque annum

annum capitula, ſic vt recenti flore, & fructus ſuperioris anni veſtigiis onuſti rami nonnunquam conſpici poſſint.

ROSMARINVM *ſilueſtre vocatur hic frutex à Matthiolo: ſed, vti dixi, ad Ledi genera potius referendus videtur, in qua ſententia eſt doctiſſ. noſter Lobelius: ideoq; Ledũ Sileſiacum nuncupaui. Si quis Boëmicum (quòd in Boëmia etiam naſcatur teſte Matthiolo) aut foliis Roriſmarini cognominare malit, à foliorum cum illo ſimilitudine, per me licet. Arbitror Cordo haudquaquam ignotum fuiſſe, & Plantarum historiæ lib. 1. Chamæpeucen ab eo appellari.* Roſmarinum ſil. Matthioli. Chamæpeuce Cordi.

Non dubium eſt, quin, ſi quis periculum faceret, ad pleraque magni vſus futurus ſit hic frutex. Atque adeò Sileſij, teſte Cromero, aduerſus articulorum contractiones feliciſſimum eius vſum compererunt, totius plantæ decocto in ſolium infuſo, cui ægri inſideant, & ſubinde id repetant. Idem me huius oleo ſtillatitio, Niſſeni pharmacopœi opera et diligentia vitreis organis extracto, ſuperiore menſe, hoc eſt Octobri huius anni 1582. donauit, quod ſanè fragrans admodum cùm ſit, & ſtirpis florúmque natiuum odorem retineat, eaſdem proculdubio facultates etiam obtinebit. Nondum tamen quiſquam periculum fecit: ſed non defuturos arbitramur qui breui experientur. Ledi Sileſiaci facultates.

Ciſti Sileſiaci hiſtoria.

IISDEM *porrò locis quibus id Ledum creſcit, nonnunquam inuenitur frutex quidam pedalis altitudinis, rarò amplior, tenuibus ſubrubentibus virgis præditus, quæ deinde in tenuiores candicantéſque ramulos diuiduntur, anguſtis oblongiſque foliis temerè & confuſo ordine eos veſtientibus onuſtos, supernè virentibus, infernè verò*

nè verò caneſcentibus, & Salicis pumilæ anguſtifoliæ (quæ infra deſcribetur) foliis admodum ſimilibus, guſtu valde exſiccante, & nullo grato odore: ſummis etiam ramis inſident capitula ex multis breuibus ſquammis compacta, è quibus ſeſe explicant aliquot floſculi tenuibus oblongiſque pedicellis inhærentes, quinque foliolis conſtantes ut ſuperioris, ſed diuerſi coloris, nimirum rubri dilutioris ſiue quodammodo carnei, quibus excuſſis pentagona conſpiciuntur capitula breuia & obtuſo mucrone, exili & palleſcente ſemine plena.

Eodem quo ſuperior tempore floret, & maturum ſemen profert.

HVNC *nobis ſub ſuperioris Autumni initium è Sileſia miſit C.V. Fridericus Sebizius medicus hac inſcriptione,* Roſmarinus ſilueſtris ἄοσμος. *Similem verò ante multos annos Machliniæ in horto aluimus, & florentem non procul Loon arce inter Campaniæ Brabantinæ ericeta erutum accepimus.* Roſmarinus ſil. ἄοσμος.

De Ledo alpino.

CAP. XX.

LEDO *Sileſiaco non ineptè ſubiungetur odoratus hic atque elegans frutex, multis cubitalibus, lignoſis, duris, humi diffuſis cinereóque cortice tectis ramis præditus: quorum extremi ramuli confusè naſcentibus foliis ſunt obſiti, Chamæleæ italicæ haud abſimilibus, duris, ſupernè virẽtibus & ſplendẽtibus, infernè dilutiore virore conſpicuis, apice interdum rotundo aut obtuſius mucronato, guſtu adſtringente, atque in ambitu villoſis hirſutiſque, uti ſunt & noua germina, quorum extremis coma florum inſidet deorſum inflexorum & propen-* Ledon alpinum, & eius hiſtoria.

dentium, concauorum campanulæ modo, qui ſumma labra quinque diuiſuris ſecta habentes, foris intenſius rubent & argenteis veluti guttis (cum ipſis vnde dependent pediculis) conſperſi ſunt, interiore vero parte dilutiùs rubere conſpiciuntur, aliquot intus ſtaminulis latentibus, ſuaui latis odore: iis ſuccedunt exigua capitula, quinque cellulis conſtantia, in quibus ſemen fuluum, minutiſſimum ſcobis modo: capitula viridia trita, ſuo odore veluti capitis grauedinem inducunt: radix dura, lignoſa, oblonga, tametſi etiam rami per terram ſparſi interdum fibras agant.

Inuenitur in ſummis Sneberg, Snealben, Wechſelen, Durreſtein aliarumq; vicinarum Alpium iugis inter ſaxa, ad deuexa plerumque eorum latera, & ſupra Gamingam.

Aliud eius genus inuenitur in Snealben ſupra Neuberg, foliis rarioribus, neque ita confertis, maioribus, duribus, admodum venoſis, longiore cuſpide, minimè in ambitu hirſutis, & prona plerumque parte flaueſcentibus, aut ferrea rubigine nigricantibus: flores illi ſuperiori ſimiles, ſed paulo dilutiores: capitula & ſemen ſimilia. Huius foliis & ramis adnata aliquando reperiuntur tubercula, nunc nucis pontica, modò piſi magnitudine, inæqualia, foris rutilante aut palleſcente nonnunquam colore, intus fungoſa, alba, guſtúque adſtringente, pulpa plena, quæ gallarum vicem præſtare poſſint. 2. Ledi alpini genus alterū.

Floret vtrumque genus Iunio & Iulio, ſub finem Auguſti ſemen matureſcit.

NERION *alpinum Doctiſſimus Vlyſſes Aldrouandus hunc fruticem appellat teſte Cl. V. Conrado Geſnero in deſcriptione Mõtis fracti. Alpini paſtores* Alp- Nerion alpinum.

roſen

roſen & Bergroſen *nominant, vt ipſe eodem loco, & in epiſtolis, & Simlerus ad calcem commentarij de Alpibus referunt, quidam* Barenbluſt, *nonnulli* Hunerlaub *vocant. Primum genus omnino intelligi exiſtimarem à Pena & Lobelio V. C. in Aduerſariis, ſub Alpigena Chamærhododendri odoræ nomine, niſi bacculas aſparagi vel taxi pares illi tribuerent, quas in noſtro non reperias: ſed capitula pentagona tantum, vt ex eius deſcriptione ſatis liquet. Alterum plurimum conuenit cum eorum montana Chamælcæfolia ſiue Lentiſcifolia Chamærhododendro minus odora. In obſeruationibus prioris iconem exhibet Lobelius Balſami alpini nomine: pictor tamen flores haudquaquā fideliter expreſſit, quos in quinque crenas, non in quatuor, diuiſos eſſe comperiſſet, ſi ramos ſuis floribus onuſtos, quos anno 1574. amicis Machliniam miſi (è quibus illam etiam expreſſit) diligentius conſideraſſet: licet non negem interdum fieri poſſe, vt quatuor tantum crenis diuidantur, ludente nonnunquam ſic in floribus natura: at omnes in eodem ramo tales natos eſſe, non eſt credibile.*

Balſamum alpinum.

Ego cum Geſnero, loco ſupra memorato, & in Epiſtolis Ledi potius genus eſſe, quàm Nerij arbitror, multum me impellente, vt ita cenſeam, huius ſtirpis odore & temperamento. Ruſtici & paſtores eorum montium vbi obſeruaui, vtrumque genus Rauſch *appellant, eóque Tinctores qui vicina loca inhabitant, vtuntur ad lineas penulas nigro colore inficiendas. Nullum præterea vſum apud eos obtinere intellexi.*

DE VITE IDÆA.

CAP. XXI.

VITIS *Idææ nomen à Rei herbariæ peritis diuerſis ſtirpibus tribui video: ſed maxima pars, Myrtillum*

germa-

germanicarum officinarum hac appellatione Theophraſtum intelligere, vult. Nonnulli verò, alium fruticem ab ipſo deſcriptum eſſe arbitrantur. Nos vtriuſque generis ſtirpes hoc capite deſcribemus, à priore initium facientes, quod plurium opinione id nomen adeptum eſt: cuiúſq. ſpecies (præter vulgarem nigris baccis, aliam buxeis foliis nec deciduis, baccíſque rubris, & tertiam paluſtribus locis naſcentem) duas ab aliis minimè deſcriptas obſeruaſſe puto.

PRIOR *ramis eſt flexibilibus, & humi diffuſis, non admodum craſſis, multis germinibus vix è muſco (quo rami occultantur) prominentibus, in quibus nullo ordine digeſta ſunt folia, prioris Ledi alpini foliis ferè ſimilia, paulo tamen longiora, anguſtiora, teneriora, minúſque craſſa, admodum venoſa, ſupernè virentia, infernè dilutiora, leniter per oras crenata, & mollibus quibuſdam pilis hirſuta, longo pediculo inhærentia, ſapore valde adſtringente: in ſummis germinibus præcedentis anni baccas fert (florem non obſeruaui) rotundas, ceraſij interdum magnitudine, oblongis & tenuibus pediculis dependentes, colore primùm viridi, deinde rubro, poſtremò nigro, ſucculentas, guſtu non ingrato, nulla oſſicula continentes, ſed plana duntaxat ſemina alba, quinque numero vt plurimum: radix eſt lignoſa, fibris quibuſdam donata, quales etiam rami per terram ſparſi nonnunquam agunt.* I. Vitis Idæa prior.

Maturis & immaturis baccis onuſtum hunc fruticem, iuxta Ericam bacciferam naſcentem in vnius Snealben iugi ſupra Neuberg ſcopulis menſe Auguſto erui.

VICINIOR *eſt vulgari Altera, quæ ramos etiam habet* II. Vitis Idæa altera.

habet humi diffuſos interdũ, teretes, & obſequioſos, nonnunquam firmos & erectos, cortice modò cinereo, modò rubeſcente obductos, in multas alas brachiatos, & in his folia, illi quæ rubro eſt fructu forma ſimilia, ſed teneriora; venoſa, ſubtus exalbida, ſapore adſtringẽte et nonnihil acido: flos vulgari ſimilis ex candido purpuraſcens, concauus, labris in quinque crenas dimiſſis, & exterius reflexis, ſuis intus ſtaminulis: fructus vulgari ſimilis, per maturitatem niger, ſaporiſque gratia non minus quàm vulgaris officinarum myrtillus commendabilis, plurima grana in ſe continens: radix eſt dura, lignoſa, multis fibris capillata: ſarmenta ſiue rami procumbentes ſubinde radices agunt.

Inuenitur in Veitzalben iugo duobus ſupra Neuberg miliaribus: poſtea etiã obſeruaui in deſcenſu Herrenalben ſupra Zeehof multo fructu onuſtam, atque in Etſchero. In Sileſiacis etiam montibus prouenire intelligo. Sed & deinde anno 1579. reperi in ſilua Noribergenſi vrbi proxima ad latomias, vbi & vulgares nigris & rubris baccis maxima copia naſcuntur, duce & comite C. V. Ioachimo I. F. Camerario.

III. Vitis Idææ genus alterũ.

F O R M A *& amplitudine hæc à ſuperioribus differt: etenim multis ſtolonibus ſtatim à radice fruticat, ternos, quaternos, & quinos interdum cubitos altis, craſſis, admodum ramoſis, cortice magna ex parte nigricante obductis: primo vere folia ex gemmis in ramulorum lateribus naſcentibus promit ſubtus omnino incana, & multo tomento obſita, supernè autem virentia, ex quorum medio veluti corymbacea florum coma emergit, quinis foliolis candidis conſtantium, ſine odore: folia deinde paulatim ſeſe explicant, tomentoſamq. illam lanuginem abiiciunt, et per ambitũ ſerrata*

conſpi-

conſpiciuntur: fructus flor:bus ſuccedit rotundus, niger, vmbilico quinque alis aut laciniis ſepto, oxyacantha fructu maior, ſucculentus, ſubdulci melleoque ſapore, quali fere Ceratia, continens dena aut plura grana oblongiuſcula, plana, ſubnigra.

Abundantiſſime naſcitur montibus Viennæ vicinis, vti ad Brunnam, Medeling, Gumpoſtkirche, Baden, Fiſcha, atque etiam ad radices Styriacarum alpium. Floret, vt dixi, ineunte vere, fructus Auguſto maturus eſt.

AN priorem rectè in hanc claſſem retulerim, aliis iudicãdum relinquo: nec enim mihi ipſi in illius nomenclatura ſatisfacio. Si cui videbitur Ledi alpini generibus potius adſcribenda, non refragabor: tametſi baccæ quibus prædita eſt, & aliæ quædam notæ non ſatis conueniant. Vulgare nomen non intellexi. Simlerus ad calcem commentarij De alpibus eius meminiſſe videtur & Garlobsſtuden appellare: etenim parum à Roſa montana frutice differre aſſerit. Hæc ſanè, folia ſatis ad illam, vt diximus, accedentia obtinet.

Altera ab alpinis Venatoribus Jagerber nuncupatur; eius autem baccis libenter veſcuntur Venatores, vt ipſi mihi retulerunt, vnde nomen inditum puto. In Sileſia vocatur Rauſch cum altera quæ rubro fructu prædita eſt, & paluſtri: ſimiléinque apud illos vſum obtinent, qualem Ledon alpinum Infectoribus alpinis præſtare dixi.

Vitis idæa Theophraſti. Tertia ab Italis Vitis Idæa Theophraſti cenſetur: Ruſtici mõtani Auſtriaci Fliegenber vocãt, aut quòd muſcæ eius fructum ob dulcedinem appetant, aut quòd neglecta ab auibus, muſcis in pabulum cedat. Pena & Lobelius Amelancher nomine deſcribere videntur in doctiſſimis Aduerſariis. Ioſias Simlerus verò Flubitelin/ hoc

lin/ hoc eſt, pyrũ petræam loco ſupra memorato (ni fallor) appellat. Doctiſſimus Geſnerus in epiſtolis varia (ſi modò hanc intelligit) tribuit nomina, Myrtomalidis, Petromelidis, Pyri ceruinæ, Pyraſtri idææ. Nam quam Cotonaſtrum, vel Cydonaginem & Dioſpyron, & Wildkutten eodem loco appellat, ab hac omnino diſtinguere videtur, cùm illius baccas rutilas eſſe ait, ſiccas, carne & ſucco nullas, ſeminibus intus quaternis, triangulis. Pyrus petræa. Myrtomalis, Petromelis, Pyrus ceruina, Pyraſter idæus, Cydonago, Dioſpyros.

Evm fruticem legiſſe arbitror in Snealben iugis Iunio florentem, & fructus rudimentum efformantem, cubitalibus ramis, obſequioſis, nigricante cortice tectis, nudis, quorum ſummitates deſinebant in breuia germina incana, quinis aut ſenis foliis prædita malo ſimilibus, ſupernè virentibus, infernè nonnihil candicantibus, in ambitu ſerratis, guſtu amaricante: inter quæ veluti vmbella floſculorum occultatur quinque foliis conſtantium colore purpuraſcente, quorum deinde ſedes in exigua mala extuberat. Cotonaſter Geſneri.

De Chamæmespilo Gesneri.
CAP. XXII.

Freqvens etiam eſt hic frutex in omnibus non modò Alpibus, ſed montibus etiam quibuſdam Viennæ vicinis, virgultis bicubitalibus, & cubitalibus, interdum verò longè breuioribus, pro locorum in quibus creſcit natura, obſequioſis, cortice nigro tectis, ſic tamen vt tenelli rami caneſcant: folia alterius generis Idææ vitis haud multum diſſimilia, magis tamen ad cotoneorum ſimilitudinem accedentia, ſed minora, & craſſiora, ſupernè virentia, infernè verò cana lanugine pubeſcentia, impariter & alternatim naſcentia. Ineunte vere è ſingulis nodis floſculos profert herbacei coloris, concauos, Chamæmeſpili hiſtoria.

 ternos

Cotonaſter fortè Geſneri.

ternos aut quaternos, in vnam quaſi congeſtos, qui deinde in fructum extuberant rotundum, magnitudine baccarum myrti, aut oxyacanthæ potius, colore foris rubro, carne intus pallida, fungoſa, oxyacanthæ fere ſapore, quina oſſicula ſiue ſemina continente.

Auguſto maturus eſt.

GESNERO *Chamæmeſpilum appellare placuit: quem alij Recentiores ſequuti ſunt. Verùm in epiſtolis ſatis apertè docet à Cotonaſtro differre, cui maiora folia, baccas non adeò rubras, nec adeò rotundas tribuit.*

DE PERICLYMENO RECTO.

CAP. XXIIII.

OMNES *Periclymeni varietates in Hiſpanicis obſeruationibus perſequutũ me arbitrabar: adeò autẽ infinita herbaria res eſt, vt nouis ſubinde, nec vnius dumtaxat, ſed plurimorum obſeruationibus indigeat: proferunt enim ſingulæ prouinciæ quaſdam peculiares ſtirpes, aliis haud communes. Nam præter duo illa genera prima, prætérque varias eorum ſpecies iſtic nobis explicatas: obtulit ſeſe alia planè inſolens, atque ob elegantiam minimè ſilentio premenda.*

HVMANAM *verò interdum attingit altitudinem, vti Periclymenum rectum baccis rubris, ſatiſque craſſo ſtipite eſt, multos in ramos diuiſo, nigricante cortice obductos, qui plerumque ſcaber eſt, & multis locis hiat, vti in alio Periclymeno: ramuli tenelli candicant, & incana lanugine pubeſcunt: folia contrario inter ſe ſitu diſpoſita, quemadmodũ in reliquis Periclymeni generibus, ei quod rubras fert baccas haud diſſimilia, paulo tamen maiora, guſtu exſiccante, & amariuſculo: flos non eſt mihi conſpectus, cùm ſub finem Iulij ſolummodo fuerit obſeruatus hic frutex iam maturo fructu onuſtus,*

I. Periclymenũ rectum fructu cæruleo.

qui ſingularibus baccis, vtrimque inter folia breui pediculo dependentibus, conſtat, Chamæmeſpilo Geſneri magnitudine æqualibus, ſed longioribus paulo, colore cæruleo elegantiſſimo, quæ vinoſo & acidiuſculo ſucco plenæ, & manus rubro colore inficiente, multa plana grana continẽt: radix ad modũ lignoſa, & latè ſe extẽdens.

Naſcitur ad radices cuiuſdam montis pago Malitz vocato contigui ad ſiniſtram, via quæ ad Taurũ montem præcelſum ducit.

Incolæ Hundſber vocant, quemadmodum Periclymenum fructu nigro & fructum diligenter colligũt, atque in tinctorium vſum reponunt.

Admonitum porro Lectorem volo, Periclymenum rectum primum, quod fructu rubro eſt, haudquaquam inæquales ferre baccas, cùm in Pãnonia vbi plurimum prouenit, tum in Allobrogum, Heluetiorúmque alpibus & aliis locis in quibus ſponte creſcit: ſed geminas ſemper eáſque perpetuò fere æquales. In Belgicis autem hortis cultum, vix vnquam æquales ad maturitatem perducere deprehenſum eſt: at cùm altera excreſcat & turgida fiat, vna ſemper exilis, plena tamen remanet, lagenulámque geſtatoriam aut cucurbitulã referre quodammodo videtur. Periclymenũ rect. fructu rubro.

Periclymenum nigro fructu æqualibus etiam perpetuò eſt baccis, & poſtquam Hiſpanicas obſeruationes euulgaui, variis in montibus huius Prouinciæ ſatis copioſe à me repertum eſt. Periclymenũ rect. fructu nigro.

Ad Periclymeni etiam genera proculdubio referenda eſt elegans hæc planta, cuius iconẽ cum deſcriptione liberaliter pro mutua quæ inter nos eſt amicitia, cõmunicauit c. v. Thomas Pennæus Londinenſis Medicus, cũ aliis aliquot elegãtiſſimis plantis, de quibus ſuo loco. II. Chamæpericlymenũ prætenicum.

Cavlicvlis vero dodrantalibus eſt, radicéq.

 tenui,

tenui, qua ſe propagat, et ſpatioſum ſatis locum occupat, hinc inde fibras ſpargit. Folia ex aduerſo per interualla cauli adhærent, quatuor, ſex, rarius octo, Philireæ narbonenſis (ſiue mediæ) foliis ſimilia, ſed paulo maiora, magiſque neruoſa, in mucronem deſinentia, neruis quinque ab ipſo pediculo ad mucronem excurrentibus. E ſupremorũ foliorum cauis duo veluti ramuli exeunt foliis binis eodem modo quo in caule diſpoſitis præditi, qui cacumine quaterna alia folia geſtant. Ex iſtorum ramulorum medio pediculus nudus exit & ſine foliis, in cuius ſummo (flores non fuere obſeruati) rubræ baccæ racematim cohærentes naſcuntur, Prutenis ruſticis circa Dantiſcum expetitæ, atque etiam in Norwegia & Suecia, vbi in maritimis copioſè naſcitur.

Qui ad me mittebat, Chamæpericlymeni nomẽ, nec immeritò, indidit.

De Chamæceraso.

Cap. XXIIII.

Periclymenũ rectum non eſſe Chamæceraſ. Plinij.

NEQVAQVAM *mihi probatur eorum opinio, qui Periclymenum rectum, Plinianam Chamæceraſum eſſe exiſtimant: cùm eius fructus nulla ſaporis gratia commendetur, nullámque habeat tota ſtirps cum Ceraſo affinitatem. Sed magis veriſimile iudico, ipſius Chamæceraſum non eſſe diuerſam ab ea quæ plurimis Pannoniæ, & vicinarum quarundam Prouinciarũ locis ſponte prouenit. Nam lib. 15. cap. 25. poſtquam aliquot Ceraſi genera enumerauit, addit: Sunt & Macedonica paruæ arboris, raróque tria cubita excedentis: & minore etiamnum frutice Chamæceraſi.*

Chamæceraſi hiſtoria.

VARIÆ *porro altitudinis inuenitur hic frutex: nam interdum in cubitalem, bicubitalem, aut ampliorem etiam longitudinẽ attollitur, locis nempè vmbroſis*

& tenui ſolo; nonnunquam verò pedalem haud ſuperat magnitudinem, ſiccioribus videlicet locis, & iuxta ſemitas. Tenues autem & lentos habet ramulos, ſeu virgas, nigricante & cinereo cortice obductas, quæ ex interuallis tubercula quædam, & veluti gemmas proferunt, vnde veluti ex amento, aliquot exigua foliola, Myrti tarentinæ foliis æqualia prodeunt, ſimulque flores bini, terni, aut quaterni ſeſe explicant, candidi, quinque foliolis conſtantes, cum multis in medio ſtaminulis, Ceraſi vulgaris floribus perſimiles, minores tamen: infra hos flores, atque etiam in extremis virgis, ex aliis tuberculis exeunt ſine floribus folia ſuperioribus maiora, Ceraſi vulgaris fructu acerbo foliis formã imitantia, per ambitum ſimiliter crenata, ſed longè minora, & atro virore ſplendentia, guſtu amaricante: floribus ſuccedit exiguus fructus, rotundus, carnoſus, per maturitatem ruber, ſapore exſiccante, minúſque grato quàm ſint acida ceraſa, oſſeo intus nucleo: radix craſſa, longa, & lignoſa, paucíſque admodum fibris prædita, ſed profundum petens, & quæ difficulter erui poſſit.

Creſcit paſſim in Pannonia, Auſtria inferiore, & Morauia, editioribus ſiccíſque locis, ad vinetorũ etiam in collibus ſitorum margines, & iuxta publicas vias. In Bohemia videre non memini.

Floret Aprili cùm primùm folia germinare incipiũt, & fructus Iunio, interdum etiam Iulio ſolummodo maturus eſt.

VOCATVR χαμαικέρασος *Græcis, Chamæceraſus Latinis, Germanis* Erdt Weichſel / *Vngaris* Vadmegy, *id eſt, ſilueſtris meraſus (meraſum autem vocant ſerius matureſcentem illam ceraſum fructu auſtero & nigro) Gallis apud quos ſponte non naſcitur,* Cerilier nain *nuncupari poterit.* Meraſus.

CÆTI-

CETERVM *Macedonica ceraſus per Pannonias et Auſtriam in agrorum et vinetorum marginibus frequentiſſima eſt, raro ad trium cubitorum altitudinem accedens, nihil in reliquis à vulgari, quæ acerbum & rubrum fert fructum differens, cùm & flores, fructum, atque folia ſimilia habeat.* Ceraſus macedonica.

INVENIVNTVR *porro in his regionibus alij frutices qui ad Ceraſi genera referendi videntur: quemadmodum is qui à nonnullis Mahaleb vocatur, flore odorato, in ſcopulis & ſaxoſis locis naſcens Pannoniæ & colitium vrbi Vienenſi vicinorum radicibus, à ruſticis eam ob cauſam* Stein Weyxel *appellatus. Ceraſus item auium aut Ceraſus racemoſa vulgo herbariorum nuncupata in harum prouinciarum ſiluis frequens: Germani* Elxen oder Elzen *dicunt, Vngari* Zelnicefa. Mahaleb. Ceraſus auium.

De Pruno vulgo Myrobalano nuncupata.

CAP. XXV.

FACILE *adoleſcit hæc arbor, & in vaſtam excreſcit amplitudinem, maioréſque eius rami ſubinde in alios diuiſi, opacam admodum præbent vmbram: caudex multo læuiore latioréque cortice præditus eſt, quàm reliqua prunorum genera: & tenuiores rami graciles admodum ſunt, tenerrimoq́; cortice veſtiuntur: folia media quodammodo inter Prunum & Ceraſum, tenera, per ambitum ſerrata: flos candidus, tenuior quàm in vulgari: fructus, cuius alternis præſertim annis feraciſſima eſt, rotundus, oblongo, tenuique pediculo inter folia propendens, aſpectu iucundus, per initia viret, cum matureſcere incipit rubet; maturitatem adeptus, purpura nigro intermixta nitet, carne ſucculenta, & palato grata, nucleus non admodum magnus.* Prunus cognominata Myrobalanus.

Floret cum aliis eius generis nouo vere: ſub finem

Iulij &

Iulij & Auguſto ſuam maturitatẽ fructus adipiſcitur.

NONDVM *adhuc vulgaris eſt admodum; ſed qui habent, ex Cæſarei Palatij horto habent, vbi omnium primas conſpexi eius arbores tres ingẽtes, vnde primùm eò delatas, incertum: nõnulli ex Conſtantinopoli, alij ex Gallia genus duxiſſe arbitrantur.*

DE EVONYMO.

CAP. XXVI.

NON *minus familiaris eſt vniuerſæ Pannoniæ Euonymus vulgo dictus, quàm reliquis prouinciis: alit tamen etiam quædam alia eius genera nuſquam alibi mihi obſeruata.*

I. VIRGAS *habet Primum cubitales, virides, fractu contumaces, rotundas, quas magna ambiunt folia, bina ſemper ex aduerſo naſcentia, leuiter per oras ſerrata, Euonymi vulgaris foliis forma haud abſimilia, ſed longè ampliora, Citriæ mali foliis magnitudine non cedentia, minus tamen longa, viridia, guſtu ingrato & amaro: nec flores, nec fructum obſeruare licuit: radix digitalis craſſitudinis ſumma tellure in bicubitalem lõgitudinem excurrit, multiſque flaueſcentibus fibris donata eſt, ſummo capite, interdum etiam è media ſui parte virgas ſingulis annis proferens, quas hieme corrumpi & interire exiſtimabamus: etenim non niſi nouellas virgas deprehendimus Maio menſe 1579. in ſilua illa qua ex Grebén Ill.^ri Dn. Balthaſaris de Batthyan arce deſcenſus eſt verſus Waraſdinum in ea Pannoniæ parte, quæ olim Interamnis appellabatur, nunc autem Slauoniæ nomen obtinet, Germani* Windiſchelând *vocant, vltra Drauum flumen, quo ſolum loco obſeruauimus. Poſtea tamen comperi eas virgas hieme non interire, ſed exiguum admodum incrementum capeſſere, folia ſub finem*

Euonymus latifolius.

autumni

autumni cum reliquis eius generis abiicientes, & oblongam gemmam extrema cuſpide (ſpem proximæ nouo vere germinationis) proferentes: duas enim quas tum tẽporis mecum detuli adhuc alit in cultiſſimo ſuo horto C.V.D. Ioan. Aicholzius Viennenſis medicus, veteri amicitia mihi coniunctus.

II. Euonymus alter. RAMIS Alterum aſſurgit bicubitalibus aut maioribus; digitali vel etiam pollicari craſſitie, lentis & obſequioſis, denſo cortice obductis, viridi primùm, deinde multis nigricantibus tuberculis aſpero, qui in ſummo diuiduntur in plures ramulos ordine & ſerie quadam inter ſe oppoſitos, foliis ſimiliter ex aduerſo ſitis exornatos, Myrti latifoliæ paribus, ſed tenerioribus, leuitérq. in ambitu crenatis, guſtu primùm exſiccante, deinde amariuſculo & calido: ex quorum ſinu in oblongis gracilibúſque pedunculis floſculus vnus, bini, aut ad ſummum terni dependent ſplendentes, & purpuraſcentes, quatuor foliolis conſtantes, vmbilico quadrato, & ſtaminulis luteis quatuor angulos occupantibus, Cotini vulgo crediti flori haud multum forma abſimiles, licet maiores: fructus ſuccedit in ſiliquis quadrangulis, alterius Euonymi ſimilibus, ſpongioſus, aurei coloris, iis dehiſcentibus tenui filo propendens, in quo grana non rubra, vti in alio, ſed nigra, Fraxinellæ granorum æmula, & ſplendentia, bina interdum & terna eodem loculo & pulpa comprehenſa.

Copioſè naſcitur in ſiluoſis vtriuſque Pannoniæ montibus: ſed qui Alpes attingunt, id alere deſinunt. Inuenitur & in Morauia: nuſquam verò abundantius quàm in ſilua arci Greytzenſtein Ill^{ris} Comitis Nicolai de Salmis vicina, ſecundo à Vienna miliari ad læuam Danubij ripam. Floret Maio: fructus Auguſto & Septembri matureſcit.

Εὐώνυμος

Ευώνυμον *Græcis, Euonymus etiam Latinis dicitur hic frutex: qui ſi in eam proceritatem aſſurgeret, quam illi tribuit Theophraſtus, non minus fortè deſcriptioni conueniret quàm vulgaris.*

PORRO *vulgarem Euonymum in Pannonia à capris maximè appeti, & eius foliis auidè ſine noxa veſci didici, eamq́ue ob cauſam ab Vngaris* kechke rago fa, *id eſt, capraria arbor nuncupatur: licet id Theophraſti opinioni repugnet, qui Euonymi folia capris præcipuè mortifera eſſe ſcribit.* Euonymus vulgaris.

CETERVM *quoniam in Cotini mentionem incidimus, non abs re erit de eo nonnihil hoc loco diſſerere: quandoquidem mõtibus quibuſdam non procul Vienna diſſitis familiaris eſt, eóque ad denſanda coria, Rhois loco indigenæ vtantur: quinetiam Rhois vulgare nomen indiderunt.* Cotinus.

Meminit breuiter Cotini Plinius lib. 16. cap. 18. his verbis: Eſt & in Apẽnino frutex qui vocatur Cotinus, ad lineamenta modo, conchylij colore inſignis. Ex quibus ſanè nemo facilè colligat, an ei ſtirpi quæ apud Herbariorum vulgus tale nomen obtinuit, Cotini appellatio rectè applicata ſit.

Libro autem 13. cap. 23. Coggygriam deſcribit in hunc modum: Similis & Coggygria folio [vnedoni videlicet] magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum vocant) quod nulli alij arborum generi euenit. Quæ ſanè plurimas notas habet noſtræ huic ſtirpi conuenientes. Coggygria Plinij.

Plinius autẽ eo loco ad verbum fere exprimit Theophraſti κοκκυμηλέαν *lib. 3. cap. 16. deſcriptã.* ὅμοιον δ' ἐϛὶ τούτοις τὸ φύλλον καὶ τῆς κοκκυμηλέας. τὸ δὲ δένδρον μικρόν. ἴδιον δὲ ἔχει καὶ τὸ ἐκπαπποῦσθαι τὸν καρπόν. τοῦτο γὰρ οὐδ' ἐφ' ἑνὸς κοκκυμηλέα.

ἀκικόαμεν ἄλλου δένδρου, vt vulgata habent exemplaria: at κολυγρίας legiſſe videtur, non κοκκυμηλέας, quam Gaza prunum interpretatus eſt, cùm tamen animaduertere potuiſſet eundem Theophraſtũ aliam κοκκυμηλέαν, hoc eſt prunum ab hac planè diuerſam lib. 4. cap. 3. deſcribere.

Itaque libenter aſſentior doctiſſimo Ruellio, qui κοκκυμηλέας vocem priore loco corruptam eſſe cenſet, & κοκκοινηλείας legendum eſſe ſuſpicatur: etenim ινηλεία apud Theophraſtum etiam ſignificat Unedonem, cuius foliis, folia fruticis quem deſcribit comparat. Aptius igitur meo iudicio hanc ſtirpem Cocconeleiam cum Ruellio, aut Coggygriam (ſi quis vulgatam Plinij lectionem ſequi malit) appellabimus, quàm Cotinum: cùm κότινος & Theophraſto & Dioſcoridi oleaſter ſit. κοκκοινηλεία.

BICVBITALIBVS verò aut tricubitalib. conſtat virgis digitalis craſſitudinis, nigricantibus, in numeroſos ſubrubentes ramos diuiſis: folia firma denſa, neruoſa, terebinthinis foliis propemodum paria, latiora tamen & mucrone ferme orbiculato, oblongis ſubrubentibúſque pediculis nitentia tenuiores ramulos ambiunt, odore quodammodo lentiſcino, guſtúque adſtringente, non iniucundo tamen: ea ſub finem æſtatis rubeſcunt, elegãtiſſimóque nitore oculos oblectant: emicat è ſummis ramulis quædam veluti vua multorum floſculorum ex herbido palleſcentium, exilibus, longiſque, & punicantis coloris pedicellis inhærentium: paulatim deinde ſeſe explicant illi pedicelli in latam longámque plumaceam cæſariem, ſemináque plana lenticulæ modo, ſed longè minora ſuſtinent: radix dura, lignoſa, raris fibris donata, vt in Terebintho. κοκκοινηλείας hiſtoria.

Creſcit ſponte in monte Badenſibus thermis imminenti, paulo ſupra vineta, viciniſque quibuſdam mon-

tanis locis, vbi interdum adeò pumilam erui, vt vix cubitalem amplitudinem attingeret. Olim etiam legere memini dum Auenione per Arauſioru agrum & Boulline ad Montelimar proficiſcerer, Valentiam Allobrogum & Gratianopolim petiturus. Floret hîc Maio. Fructus matureſcit Iulio & Auguſto.

De Salice angvstifolia Pannonica. Cap. XXVII.

Non *minus ferax eſt ſuperior Pannonia in Salicum, quàm variarum aliarum arborum generibus alendis: etenim omnes ea Salices in ipſa inueniũtur, quas in reliquis prouinciis videre memini.*

Salix anguſtifolia.

Habet *verò peculiare quoddam genus, iuxta torrentes & vdis locis naſcens craſſo caudice, & ramis in multo tenuiores frequentioréſque ramulos diuiſis præditum quàm vulgaris ea ſalix quæ foliis alioqui anguſtis prona parte incanis eſt: eius præterea folia licet ſubtus canentia, supernè cum virore alba quadam lanugine pubeſcunt, anguſtiora ſunt, in longiorem mucronem deſinunt, frequentioráque in ramulis naſcuntur: flores aliis generibus ſimiles, pallidi, ſeménque minutiſſimum, nigrum, candida mollique lanugine exceptum, leuis auræ arbitrio huc illuc fertur. Solet etiam hæc Salix alia quadam nota à ceteris diſtingui, quòd plerunque tuberculis quibuſdam ſubrubentibus baphico cocco fere ſimilibus, folia onerata habere conſpiciatur. Vienna torrens, qui ſub Vienna vrbe in Danubium influit, ea maximè abundat.*

Viſcum ſaligneum.

Porro *in inſula Danubij quæ è regione Poſonij eſt, altiſſimas & craſſiſſimas ſalices videre memini maxima prægrandiũ Viſci fruticum copia onuſtas. Audio etiam circa eandem vrbem & in Caſtaneis arboribus,*

& co-

& coryli roſarúmque fruticibus viſcum naſci, referente ornatiſſ. viro Andrea Hemal eius vrbis pharmacopœo.

Vngari ſalicem latifoliam aquaticam Reköttye fa, *vulgarem luteam ſiue pallidam* Saâr fiz, *rubram* fiz fa, *amerinam ex qua corbes fiunt*, kötö fiz.

De Salice pvmila.

Cap. XXVIII.

Montivm *herboſa & aperta iuga pumilas alũt, quæ tribus generibus diſcernuntur. Nam*

I. Salix pumila latifolia prior.

Primvm *virgas habet minimi digiti craſſitie, humi fuſas, pedales, interdum etiam maiores, frequentibus ramulis præditas, qui ſurſum attolluntur, & inter gramina emergunt vncialibus fere foliis obſiti, superne viridibus, & ſplendẽtibus, inferne ſubcinereis & quodammodo caneſcẽtibus, nõ multũ abſimilib.us Vitis idææ foliis: ea in tenellis ramulis floſculorũ molles ſpicas fert, quibus ſuccedunt capitula vti in maiore ſalice, quæ matura dehiſcunt Augusto, mollémque lanuginem fundunt, qua puſilla nigra grana excipiuntur: radix admodum craſſa, pro plantæ tenuitate, craſſiſque fibris obliquè ſparſis firmata eſt.*

II. Salix pumila altera latifolia.

Altervm *ſimiles fundit virgas, humi etiam fuſas, nonnunquam paulo longiores, magis ſcabro cortice tectas, & in frequentiores ramulos diuiſas, quas ſimilia cum ſuperiore ambiunt folia, paulo tamen magis mucronata, ſupernè viridia, infernè ſplendentia, licet tenui lanugine pubeſcant. Huius florum ſpica, ſiue iulus, craſſior eſt, illi fere ſimilis qui in eo ſalicis genere naſcitur, quod Eleagnum Theophraſti cenſent: radix cum ſuperiore conuenit, imò craſſior quodammodo videtur, non minus quàm illa diſperſa, virgis etiam, ſecundum radicis caput, interdum fibras agentibus.*

Ter-

TERTIO *generi graciliores ſunt virgæ, pedales, nonnunquam dodrantales duntaxat, rectæ, lentæ, ſubflauo cortice tectæ: uncialia folia, ſed ſatiui lini foliorum modo anguſta, ſupina parte virentia, prona verò cinerea, & cùm adhuc nouella ſunt omnino cana: flos vt in vulgari flaueſcens, exigua & breui mollique ſpica ante folia naſcens, qui deinde in candidam lanuginem reſoluitur: radix digitali craſſitie, obliqua, nigra, & tenuibus fibris donata.* III. Salix pumila anguſtifolia prior.

INVENITVR *porro in Pannoniæ & Auſtriæ quibuſdã depreſſis cæduis ſiluis et vliginoſis pratis, Quartum quoddam genus, gracilibus & cubitalibus interdum virgis aſſurgens, non minus quàm in ſuperiore lentis, quæ à medio ad ſummum ramulorum, multas ferunt exiguas florum ſpicas, molles & incanas, maturitate in pappoſam lanuginem abeuntes: folia ſuperiore breuiora & anguſtiora, supernè virentia, infernè cana lanugine pubeſcentia, & ſplendentia: radix ſuperiore non minus craſſa, & tenuibus fibris prædita: ſed & virgulta ſecundum ſummum radicis caput, qua telluri cohærent, tenues & capillatas fibras agunt.* IIII. Salix pumila anguſt. folia altera.

DE SPINA INFECTORIA PVMILA.

CAP. XXIX.

SPINA *infectoria, quæ & Rhamnus ſolutiuus à Recentioribus nuncupatur, multis Pannoniæ locis vulgatiſſima eſt, vbi interdum arboream amplitudinem adipiſcitur. De ea nobis non eſt ſermo: ſed de aliis duobus fruticibus, qui admodum illi adfines eſſe videntur.* Rhamnus ſolutiuus.

PRIOR *bicubitalibus aſſurgit ramis, in multas alas diuiſus, cortice leui, Spinæq. infectoriæ vulgari tum colore, tum ſubſtantia ſimili tectis, qui membrana ſuperiore demta, ex viridi palleſcit, et ſapore eſt amariuſ-* I. Spina infect. prior.

culo: ramuli paucis ſpinis horrent, ſed ipſi in ſpinas plerumque deſinere ſolent: folia illi vulgari ferè ſimilia, ſed minora & anguſtiora, ad Pruni ſilueſtris folia plurimum accedentia, guſtu linguam exſiccante: flos congeſtus ut in vulgari, eiuſdémque coloris & formæ, hoc eſt ex pallido herbaceus, & quatuor foliolis conſtans, minor tamen: radix ut in aliis fruticibus lignoſa.

Exit *frequens cum vulgari in Leytenberg: floret Maio.*

CVBITALES *habet alter ramos, minimi interdum digiti craſſitudine, plerumque minores, nigro rugoſóque cortice obductos, ſuperiore parte in ramulos diuiſos, qui tenuiore læuioréque cortice tecti, plerumque in acutam ſpinam deſinunt: folia Myrti, aut Pruni ſilueſtris potius, breuiora tamen & minora, viridia, per ambitum nonnihil ſerrata, guſtu primùm adſtringente, deinde non nihil amaricante: flores inter folia herbacei, quatuor foliolis conſtantes vt in priore: fructus deinde Spinæ infectoriæ vulgari haud abſimilis, binis, nonnunquam etiam ternis veluti commiſſuris diſtinctus, initio viridis, deinde per maturitatem niger.: radix craſſa, lignoſa, dura, raras fibras in latera ſpargẽs.* II. Spina infect. ltera.

Naſcitur copioſè in monte Badenſibus thermis imminente, & vicinis iugis loco petroſo & ſalebroſo.

Floret Maio: fructus Iulio matureſcit.

SPINAM *infectoriam pumilam hos frutices appellaui, quòd vulgari plurimum reſpondeant, licet minores ſint. Si quis tamen Lycij generibus citius annumerandas cenſeat, non refragabor. Vulgare nomen nullum intellexi. Et haud ſcio an aliquo in vſu ſint apud eorum locorum, in quibus naſcuntur, accolas.* Lycium.

DE RO-

De Rosa.

CAP. XXX.

ÆQVE varia conſpiciuntur Roſarum genera in Auſtriæ hortis, ac in pleriſque aliis Prouinciis. Duo tamen iſtic aluntur quæ alias videre non memini. Sunt & ſilueſtria quoque genera, antea mihi non conſpecta: de quibus omnibus ſuo ordine.

MVLTIS *ſtatim à radice aſſurgit Prima virgis, humanam altitudinẽ plerumq. æquãtibus, lænibus, & ſine ſpinis, viridibus, in varios ramos diductis: folia in alas diuiſa, terna aut quina vni coſtæ (quæ nonnihil aſpera eſt) inhærentia, bina ſemper inter ſe oppoſita, poſtremo impari, ſatis ampla, atro virore ſupernè nitentia, infernè caneſcentia: extremis ramis inſident flores in oblongis hirſutíſq. pediculis, multiplici foliorũ textura cõſtantes, Præneſtinis maiores, medÿ inter illas & rubras coloris, odoríſque iucundi: fructus breuis, craſſus, orbicularis fere, maturitate rubens, inæqualia grana lanugine inuoluta continens: radix dura, ligneſa vti aliarum, & plerumque ſub terra propagines ad latera fundens.* I. Roſa ſine ſpinis.

Hanc acceptam ferant ſtudioſi C.V.D. *Ioanni Schrotero Ienenſis Academiæ in Thuringia Primati & Illmorum Ducum Saxoniæ, Landgrauiorum Thuringiæ, & Principum Coburgenſium Medico, qui ab Illma Principe Comite de Mansfeld eam nactus, liberaliter mihi Viennam vſque miſit 1576. Floret Iunio.*

2. *Aliud genus inuenitur virgis non admodum diſſimilibus, quæ minores & rariore foliorum textura conſtantes flores profert, colore fere ſecum vini rubri.* Roſa ſine ſpinis altera.

PARI *propemodum Altera eſt magnitudine: rarò tamen duorum cubitorum altitudinẽ ſuperat, frequentibus verò breuibúſque ramis donata eſt purpuraſcentibus, qui* II. Roſa cinamomea pleno flore.

Roſa cinamomea pleno flore.

tibus, qui raris & breuibus ſpinis armati ſunt: foliorum alæ ſimiles illis quæ in Roſa vulgo Canellæ cognominata, hoc eſt ex quinis aut ſeptenis foliis æquali inter ſe ſpatio diſtantibus conſtantes, vno hinc altero inde geniculatim coniugatimque ſemper adhærente, vnóque in cacumen exeunte, colore ſuperna parte viridi, inferna verò candicante: flores vulgari Cinamomeæ Roſæ ſimiles, ſed maiores, & multiplici foliorum glomeratione conſtantes, vti alba & præneſtina, minores tamen, odore qualis in alba roſa fere eſt: fructum nondum videre licuit, tametſi multis annis iam alamus: huius radix latè admodum ſerpit, viuaxque eſt, & ſubinde nouas virgas producit.

Vnde primùm Viennam allata ſit, pleriq. dubitant: nonnulli tamen ex Tyrolenſi Comitatu originem ducere exiſtimant. Nunc in omnibus Cæſareis hortis, quorundámque Principum virorum, Nobiliorúmque matronarum, & aliorum nonnullorum qui herbariæ rei ſtudio oblectantur, alitur. Frequentiorē tamen nuſquam vidi quàm Caſſellis in amœniſſimo cultiſſimóque horto Illmi Principis Wilhelmi Landgrauij Haſſiæ &c. & apud Generoſos Dominos Adolphum Hermannum & Georgium Rideſel zu Eyſenpach.

III. Roſa campeſtris odora. TERTIA *aliquot virgis aſſurgit cubitalibus, aut ad ſummum, rariſſimè tamen, bicubitalibus, firmis, duris, lignoſis, colore rubeſcente, denſiſſimo ſpinarum vallo munitis, ex quibus frequentes confuſo ordine oriuntur ſpinoſi ramuli, virides, ſinguli ſuum florem ſuſtinentes, album, odoratum, quinque foliorum ſimplici textura conſtantem, luteæ aut canellæ roſæ vulgaris æqualem, capillaceis quibuſdam ſtaminibus cum ſuis apicibus luteis medium floris vmbilicum occupantibus: fructus rotundus, breuis, primùm viridis, per maturitatem verò niger,*

niger, craſſa, angulоſa, candida, dura ſemina continet: folia ſunt inter luteæ, & eius quæ ab aggeribus in quibus ſponte prouenit, ſiue à Pimpinellæ foliorum ſimilitudine nomen apud Belgas accepit, folia, fere media, per ambitum ſerrata, & minimè ſplendentia: radix lignoſa, dura, in diuerſa tendens.

Inuenitur multis circa Viennã locis, præſertim editioribus & montoſis. Floret Maio, quo tempore ruſticæ mulieres plurimos eius faſciculos venales in forum deferunt, ob odoris gratiam. Fructus Auguſto matureſcit.

PEDALES atque etiam aliquando cubitales ex eadem radice profert Quarta virgas, virides, lentas, inferne paucis, ſupernè multis ſpinis rigentes: foliorum alas rubræ roſæ ſimilimas, ſeptem aut quinque foliis ſupernè viridibus, prona parte candicantibus conſtantes: ſummis virgis & ramulis innaſcũtur calyces ſatis magni, hirſuti barbatique uti roſarum rubrarum ſimplici foliorum ordine conſtantium, ex quibus deinde ſeſe explicant magnæ, non omnino odoris expertes roſæ, quinque foliis præditæ, initio rubræ, deinde paulatim remittente & euaneſcente quaſi rubore, coloris fere carnei, multis ſtaminibus luteis, floris vmbilicum, quemadmodum in aliis roſis, occupantibus: fructus ruber, rotundus, omnium maximus & pyriformis, pulpa fulueſcente, inæqualia ſemina alba continet. IIII. χαμαίροδον.

Naſcitur paſſim in ſiluis cæduis, aliarum ſiluarum marginibus, agriſq. ſublimioribus, & deſertis per Auſtriam inferiorem & vniuerſam Pannoniam. Floret Iunio; fructus Auguſto matureſcit, & plerumque tota hieme ipſi plantæ inhæret.

Non ineptè meo quidem iudicio, χαμαίροδον græcè vocabitur quartum genus, Latinis roſa pumila: Au-

Roſa campeſtris cum ſuo fructu.

ſtriaci Erdt roſen vnd Heydroſen/ *Vngari verò* Pat-ragi roſa *appellant.*

De Rvbo saxatili alpino. Cap. XXXI.

Pedalem *non ſuperat altitudinem, teretibus viticulis ſubrubentibúſque & hirſutis, in quibus bina aut terna folia, Rubi quem vulgo Idæum vocant ferè ſimilia, hoc eſt, terna ſimul ex eodē pediculo naſcētia, attamen minimè hirſuta, licet rugoſa, nulliſque ſpinis horrentia, ſapore admodum exſiccante & adſtringente, deinde amariuſculo: in ſummis viticulis, et ſupremis earum alis flores fert, deinde fructus rubi, minores, hoc eſt, minore acinorum numero conſtantes: etenim binos tantùm, ternos, quaternos, aut ad ſummum quinos acinos habent, ſed longè maiores quàm in vllo alio ruborum genere, omnino rubentes, & adeo ſucci plenos, vt quodammodo tranſpareant, ſapore acido & palato gratiſſimo: continent iſti acini ſinguli ſingula grana, alba, rugoſa, inæqualia, guſtu adſtringente: radix longè latéq; ſerpit, & interdum longas viticulas humi ſparſas, & procumbentes producit, quæ ſubinde radices agunt.* Rubi ſaxatilis hiſtoria.

Abunde prouenit in ſaxoſis collibus Neuberg monaſterio imminentibus. Creſcit & in aliis ſcopulis: ſed non in ſummis iugis, verùm montium decliuibus duntaxat. Auguſto fructu ſuo maturo onuſtum collegi.

Rvbvm *ſaxatilem appellaui, quòd aptius nomen non ſuccurreret, & in ſolis ſaxoſis locis inuenerim. Ruſtici* Steinber/ *id eſt petræas baccas nuncupant.* χαμαιβάτος *Theophraſti non ineptè meo iudicio dici poſſet, quem Gaza Humirubum interpretatur. Quanquam proximè ad Chamæbaton etiam accedat humilis ille rubus, qui pleriſque Belgicæ locis ſiluoſis & agrorum in-* χαμαιβάτος, Humirubus.

terdum marginibus naſcitur, baccis ſiue moris ſucculentis paucis, exiguis acinis conſtantibus, modò nigris, modò cæruleis, palato admodum gratis. Occupat etiam ille multos Auſtriæ & Pannoniæ agros, & Ungaris dicitur Zedöry.

Notus autem Geſnero etiam fuit quem hoc capite deſcripſi Rubus, eúmq. Idæum appellat in deſcriptione Montis fracti. Rubus idæus, inquit, fructu rubi fere, abſque vllis ſpinis, humilis planta, lignoſa radice, foliis rubi vel fragi, acinis binis, ternis, aut ſingulis in vno fructu, acido ſapore, in ſaxo. Meminit & in epiſtolis: & Simlerus in Commentario de Alpibus ad calcem. Rubus Idæus Geſneri.

SIMILEM planè ſuis baccis onuſtum, eodémque nomine apud montanos paſtores inſignitum ex Sileſiæ vſque montanis ſcopulis erutum ad me miſit Achilles Cromerus anno 1580. quem copioſè ad metallicas fodinas Zuckmantel naſci poſtea ſcripſit.

CETERVM alius eſt Rubus, quem Germani Hinber/ Galli Framboiſier appellant, baccis ſiue moris rubris, non modò ſaporis, ſed etiam odoris gratia commendatis: eum omnes peritiores Idæum eſſe exiſtimant, de quo Dioſcorides lib. 4: & Plinius lib. 16. cap. 27. & lib. 24. cap. 14. Naſcitur etiam is ſponte plurimis Pannoniæ locis. Rubus idæus Dioſc.

DE CHAMÆMORO.

CAP. XXXII.

INTER mites Rubos etiam recenſenda eſt hæc elegans plãta, cuius iconem & deſcriptionem nobis communicauit c.v. Thomas Pennæus ſuprà memoratus, eique Chamæmorum appellare placuit.

DODRANTALIBVS autem prædita eſt viticulis, in quibus alternatim tria, quatuor, rarius quinque Chamæmori hiſtoria.

naſcuntur folia ſcabra, maluæ, vel potius mori [nouellæ videlicet & primùm ſemine natæ] *foliis non valde diſſimilia* [malim cum Ribes vulgaris foliis cōferre] *in quinque præcipuas partes diuiſa & per ambitum ſerrata, lōgis pediculis innixa, qui ex binis alis ſiue apophyſibus cauliculum amplectentibus exeunt. Summum caulem exornat flos vnicus quinque foliolis ex nigro purpuraſcentibus conſtans. Fructus mori fructui* [rubi vulgaris potius] *ſimilimus (vnde nomen) ſed paulo minor, primùm albicans & acerbus, poſtea ruber, ex acerbo dulcis: radix vtcunque nodoſa, ex ſingulis nodis paucas fibras ſpargens, mirè ſe propagans, & quam longiſſimè ſerpens, adeò vt breui tempore maximum ſpatium occupet. Floret Iunio & Iulij initio: fructus Auguſto maturus eſt.*

Niuoſa & aperta loca amat, ſummóſque montes, & magna copia inter Ericas prouenit monte Ingleborrow totius Angliæ celſiſſimo, duodecim miliaribus à Lancaſtria.

ANGLI **Knotberries** *appellant, hoc eſt, nodoſam baccam, à fructu nodis ſimili. Guſtu adſtringit, exſiccat, & refrigerat.*

QVONIAM *verò in Ribes mentionē incidimus, alunt Auſtriacæ & Styriacæ alpes eius quoddā genus nihil, vel quam minimum à vulgari differens, fructu tamen non acido, ſed dulci. Eſt præterea ſecundum genus amplioribus foliis & maiore fructu quàm ſit vulgaris, licet eiuſdem ſaporis, cuius flos etiam variat: nā qui in vulgari herbaceus eſt, in hoc eleganter rubet, & puniceat. An huic ſimilis ſit quam* C. V. *Ioannes Boiſot alit in horto Bruxellis, ignoro. Vulgarem Ungari* apro tengöri zölö, *id eſt, minorem vuam marinam vocant.* Ribes fructu dulci. Ribes rubro flore.

FREQVENTISSIMVS & per has prouincias eſt frutex ille ſpinoſus vulgo Berberis dictus: Ungaris Irom barbara, hoc eſt Vinum barbarum. floret Maio. Berberis.

DE AVELLANA PVMILA BYZANTINA. CAP. XXXIII.

ACCEPIT Conſtantinopoli hoc anno 1582. menſe Octobri unà cum varij generis bulbaceis ſtirpibus Mag^cus ac Generoſus Dn. Dauid Ungnad, Baro in Zonneck, & Conſilij bellici in Auſtria Præſes, Auellanæ quoddam genus rarum admodum & peregrinum, quod Turcarum Imperatori eiúſque Proceribus in deliciis eſſe aſſerit.

Auellanæ elegans & rarum genus.

Eius porro fruticem ſupra cubitalem altitudinem rarò excreſcere, ſed pumilũ ſemper perſiſtere refert: craſſos verò admodum, magnóſque fert in tenuibus pediculis calyces, extrema parte in multas craſſas longáſque lacinias diuiſos, ſede etiam multis laciniatis appendicibus obſita: ſunt autem ij calyces foris valde dura aſperáque lanugine hirſuti, interiore parte laues, continentque fructum Auellanæ ſilueſtri & ſponte naſcenti fere ſimilem, breuiorem tamen, duróque putamine, ut illa, conſtantem: qualis verò ſit qui in eo continetur nucleus, indicare nequeo, cùm vnicum duntaxat fructum (de paucis quos ad ſerendum retinuit) mihi dederit, eamque ob cauſam cõfringere noluerim, ſed ut ſuis coloribus depingi curarem, & illius qualemcumque hiſtoriam deſcribere poſſem, ſeruauerim. Quam ad huius libri calcem reieci, quòd ſuo loco minime inſeri potuerit. Hunc verò fructum, vnà cum ſuo calyce ſerendum eſſe cùm mihi eum daret, admonuit.

CAROLI CLVSII RARIORVM STIRPIVM PER PANNONIAS obſeruatarum Hiſtoriæ

LIBER SECVNDVS.

A BVLBOSIS *ſecundum noſtræ Pannonicarum ſtirpium hiſtoriæ librũ auſpicari volui, vt eum ordinem, quem in Hiſpanicis obſeruationibus tenui, ſequerer. Verùm perpauca admodum ſeſe obtulerunt, quas alibi antè non viderim: omnes tamen percurram, earum quæ ab aliis obſeruata non ſunt, paulo exactiorem deſcriptionem daturus: iiſque nonnullas alias ſelectiſſimas adiiciam, quæ aut bulbis aliunde miſſis, aut ſemine ab amicis accepto prognatæ, mihi Viennæ Auſtriæ floruerunt.*

Primum autem locum obtinebunt Liliacei generis plantæ, ob magnitudinem, & florum elegantiam.

DE TVSAI SIVE LILIO PERSICO. CAP. I.

Tuſai hiſtoria.

CAVLE *aſſurgit interdum bicubitali, aut ampliore, firmo, craſſo, intus fungoſò, viridi, rotundo quidem, ſed ad cubiti altitudinem ſtriato, multiſque liliaceis fere foliis, nunc æqualiter, nunc confuſo ordine eum ambientibus exornato, eleganti virore ſplendentibus, odore fœtido, & quaſi hircino nares procul etiam ferientibus: idem ille deinde caulis, pedali, nonnũquam etiam cubitali, ſupra folia emicat amplitudine, nudus, & ſine foliis, neque ſtriatus & viridis, ſed lævis & colo-*

re quaſi

re quaſi purpuraſcente, qui tamen in ſummo totidem fere in angulos deſinit, quot flores ſuſtinebit, nempe binos, ternos, quaternos, quinos, ſenos, aut plures, omnes verò quaſi æqualiter, ſed contrario ſitu naſcentes, ſingulóſque inter bina folia, inferioribus longe minora & anguſtiora, æquali propemodum longitudine propēdentes elegantiſſimo ſpectaculo: ſupra flores caulis denuo attollitur dodrantali aut maiore amplitudine, foliis exilibus & anguſtis onuſtus. Habui autem anno 1580. plantam quæ vndecim flores tulit, cuius caulis ſupra ſeptenos æqualiter propendentes, denuo nudus quaſi dodrantali longitudine, reliquos flores ſingulos inter bina folia naſcentes protulit, longa denſa & multifida alia foliorum coma ſupra eos fuſa. Habuit & Matrona quædam Patricia Viennenſis, cuius caulis ſupra terram planus pedali lōgitudine extabat, deinde in binos findebatur ramos æquali longitudine excreſcentes, ſingulos vndenis floribus onuſtos, magna etiam ſupra eos fuſà foliorum coma. At quæ eodem anno Illmo Principi Wilhelmo Haſſiæ Landgrauio floruit, reliquas florum numero ſuperauit, quos ſupra quadragenos in plano caule tulit, latiſſima ſupra eos luxuriante coma. Sed & intelligo ab his qui aliquot annis Conſtantinopoli hæſerūt, caulem nonnunquam ſupra priores illos flores æqualiter propendentes dodrantali longitudine extare, aliúmque florum ordinem geſtare, & interdum etiam tertium, ac tum demum foliorum comam ſupereminentem. Porro cùm flores primùm erumpunt, inter folia latent, candicantéſque ſunt, deinde paulatim augeſcunt, vna etiam ſuccreſcente ea caulis, quæ eos ſuſtinet, nuda parte: in augmento verò florum pediculi deorſum inflectuntur, et ipſi flores palleſcere incipiunt, venis tamen purpureis ſecundum foliorū (quæ ſex ſunt, lata, & per extremum

Tuſai polyanthos.

mucrona-

mucronata) longitudinem & latera excurrentibus, vngue autem ſingulorum foliorum nõnihil eminente & ex nigro purpuraſcente. Flos maturitatem aut perfectionem iam adeptus, expanditur, tintinnabuli modo propendens, colore fere aurei mali, ſed pallidiore, venis illis purpureis ſummam venuſtatem adferentibus: ſingula florum folia interiore parte in ipſis vnguibus, ſingularibus tuberculis candidis prædita ſunt, quæ ſole etiam meridiano limpidiſſimam dulcémque aquam exſtillant lacrymarum modo, vt vniones propendentes videantur, ſed abundantius pluuio tempore: ea deinde tubercula marceſcentibus floribus in lacunas abeunt albas. Ex medio flore ſex candida ſtamina cum apicibus palleſcentibus prominent, breuiore trifido ſtilo inter ea latitante. Flori ſuccedunt magna trigonáque, interdum etiam tetragona capita, vti in Lilio rubro, à nonnullis Martagon appellato, quorum ſinguli anguli vtrinque pinnati ſunt, & alati: ſtatim vero excuſſo flore ſurſum eriguntur ea quæ fœcunda futura ſunt capita; magna Dei omnium rerum Conditoris prouidentia, ne dehiſcentibus illis ſemina ante maturitatẽ excidant: ſunt verò ea plana, liliacea, oblongiora paulo, cartilaginea, ſubrufa, duplici ſerie in ſingulis angulis digeſta, quẽadmodum in Tulipis, Lilij generibus, congeneribúſque plantis. Radix bulboſa eſt, craſſa, ex ſquammis orbiculatis fere, magnis & ſucculentis compacta, colore interdum albo, nonnunquam etiam purpuraſcente, plerumque verò pallido, odore admodum fœtido, hircum, vti folia, olente.

2 *Aliud genus eſt, quod nec caule, nec foliis, nec florum forma ab eo differt: nam & illos in extrema lauis & nudi caulis parte ſuſtinet æqualiter fere in ambitu naſcentes, ſinguloſque inter bina anguſta folia, vti ſuperius.* Tuſai er. differentia.

perius. ſed color variat: nam qui in alio luteus eſt, ſiue auri æmulus, huic potius rubet, aut ſandaracæ ſandicíſve colorem refert. folijs etiam ſex conſtat latis & mucronatis, vnguibúſque ex purpura nigricantibus cum ſuis interiore parte candidis tuberculis limpidum rorem exſtillantibus, ſtiléque & ſex ſtaminibus, quæ tamen æquali longitudine propendent.

3 Variat item in nõnullis plantis color floris: nam aut medius eſt inter vtrumq. genus, aut ad prioris ſecundine colorem proximius accedit. Tuſaï III. differentia.

Floret Aprili, interdum etiam Martio, ſi aëris temperies paulo calidior fuerit, vnà cum præcocibus Tulipis, atque etiam maturius.

Nuſquam verò ſponte naſcentem hanc plantam conſpexi: ſed Conſtantinopoli delatam, primus Belgicæ hortis communicaui: & in Viennenſibus repoſita feliciter prouenit. Ante meum tamen ex Belgica diſceſſum, iconem eius, (qualem D. Dodonæus in Purgantium hiſtoria appendice exhibuit) Dn. Ioanni Brancioni miſerat D. Alphonſus Pancius Ferrarienſis medicus vtrique noſtrũ amiciſſimus.

HACTENVS *nullam plantam obſeruare memini, quæ exactius Hemerocallidẽ Dioſcoridi deſcriptam referat, quàm hæc, meo quidẽ iudicio. Studioſi cõferant & ſententiã ferant. Pancius iconẽ miſit coronæ Imperialis nomine. Cõſtãtinopoli verò bulbi aut miſſi aut delati ſunt à Cæſareis oratoribus, nunc Tuyſchiachi, nunc Tuſai, nunc Touſai (ita enim pronunciãdum eſt veluti u germanicum, & eleuatione vocis in vltima) appellatione, interdum etiam Turſani & Turſanda: ſed poſtrema illa duo vocabula à Turcis duntaxat adijci ſolent nominibus, ad magnitudinem rei, cui adiecta ſunt, exprimendam: exempli gratia,* Cauala lalé turſanda, *id eſt,* Hemerocallis Dioſc. Corona Imperialis. Tuyſchiachi. Turſani.

Tulipa

Tulipa [ſerotina videlicet] *magno & amplo flore: ita Turſani aut Turſanda ſimpliciter, quaſi de magnis & amplis.*

Ex Perſia verò Conſtantinopolim primùm delatos illius bulbos omnino mihi perſuadeo, quoniam cùm eos accepi, vna inter reliquas fuit inſcriptio, Tulai, ſior Perſiano roſſo ò diſcolorito con la teſta a baſſo, *hoc eſt, Tuſai, flos Perſicus ruber aut decolor, capite propendente.* Tuſai fior Perſiano.

CETERVM *an apud eos aliquem medicum vſum obtineat, non intellexi: arbitror tamen magis venuſtatis & elegantiæ cauſa eos hanc plantam in ſuis hortis alere, quàm ob vllas eius facultates. Sunt etenim Turcæ omnium elegantium florum, etiam nullo odore præditorum, ſtudioſiſſimi: nec vllis ſumtibus parcunt, vt eos vndiquaque conquirant.*

DIOSCORIDES *verò ſuæ Hemerocallidi has facultates tribuit: radix pota, aut cum melle & lana in peſſo appoſita aquam educit & ſanguinem. folia trita mammarum inflammationes à partu contractas, oculorúmque collectiones mitigant: radix et folia igni ambuſtis vtiliſſimè illinuntur.*

DE LILIO SVSIANO.

CAP. II.

EODEM *cum ſuperiore nomine, imò inter ipſius bulbos Conſtantinopoli miſſa fuit huius plantæ bulboſa radix, altero poſtquam Vienam veniſſem anno, quam tamen, quoniam ceteris eſſet candidior, & nullo virulento odore prædita, ſeorſim terræ commiſi, diuerſam à Tuſai eſſe ratus: nec mea opinione falſus ſum.*

Etenim primo ſubſequente vere, maturè admodum germinare cœpit, tandémque caulem protulit cubitalem, ro- Lilij ſuſiani hiſtoria.

lem, rotundum, multis circumſeptum foliis digitalis longitudinis & latitudinis, longè quàm Tuſai modò deſcripti anguſtioribus, illis fere ſimilibus quæ in ſummo ipſius capite naſcuntur, vireſcentis ex cinereo coloris, ſiue quodammodo æruginoſi, qualis color in Tulipæ foliis conſpicitur: contorquentur vero ea, buxeique ſunt odoris. Florem mihi non protulit: ſed paulatim planta contabuit, adeòque eſt exinanita radix, vt vnico folio ſubſequentibus aliquot annis mihi duntaxat prodierit, tandémque omnino perierit. Radix magna eſt, Tuſai æmula, è paucis magniſque orbiculatis fere ſquammis contexta, ſed candidior, oblongior aliquantulum, nullóque (vt iam dixi) tetro aut graui odore nares feriens.

PORRO paulo ante meum è Belgica diſceſſum, munere Magnifici Domini Iacobi Contareni Patritij Veneti, miſerat ex Italia Dn. Iacobus de Caudenhone conſanguineo ſuo Dn. Ioanni de Brancion ſimilem omnino bulbum, Pennacio Perſiano nomine, qui eo defuncto ad Geneteſium Dn. Ioannem vander Dilft pari cognationis vinculo iunctum ex ipſius legato, cum multis aliis rariſſimis plantis peruenit. Is anno 1576. bicubitalem aut ampliorē tulit caulem, quinquagenis floribus onuſtum, ſenis foliis conſtantibus, è longis pediculis, qui ſummum caulem ambiebant propendentibus nolarum ritu, colore purpuræ obſoletæ, & ingrato odore, vt Raphaël de Coxia Regius pictor, qui eodem anno eius iconem ſumma induſtria, & artificio à ſe depictam miſit, ad me perſcripſit: nullum vero ſemen tulit: imò ne germinauit quidem ſubſequēte anno, quemadmodum ipſemet Dilfius mihi ſignificauit.

Pennacio perſiano.

Illius etiam iconem habeo, non tamen adeo artificioſe depictam, & ſine bulbo, cum Lilij rubri, ſiue Martagonis Chalcedonici delineatione, munere doctiſſimi viri, ſummique

ſummique omnium Naturæ miraculorum ſcrutatoris & admiratoris, Nicolai Raſsij Chirurgi regij p. m. qui eam Hyacinthi maioris nomine mihi communicauit anno 1571. dum apud illum Lutetiæ eſſem.

De hac etiam planta ad nos in Belgicam perſcripſit Alphonſus Panneus, quando Tuſai ſiue Coronæ Imperialis picturam miſit. Pennacio Perſiano è pianta belliſſima & è ſpecie di Giglio ò Martagon, diuerſo della Corona Imperiale: *hoc eſt, Pennacio Perſiano elegantiſſima eſt planta è Lilij aut Martagonis generibus, differens à Corona Imperiali.*

Illius pauci bulbi inter Tuſai bulbos qui Conſtantinopoli allati fuere anno 1580. inuenti ſunt, è quibus vnum liberalitate Mag^{ci}. at Generoſi Domini de Entzeſtorf adeptus ſum, qui eius iconem præcedente anno miſerat. Tuſai ſchedæ inſcriptum erat Tuſai fior Perſiano ſi domanda Pennacio perſiano. *Illius bulbi florem nondum tulerunt: at meus planè periit. Generoſa porro Domina de Heyſenſtain duos etiam bulbos anno 1581. accepit cum hac appellatione* Suſamgiule, *qui nunc illi egregiè prodeunt. Veriſimile eſt è Suſa vrbe Suſianæ regionis Perſidi vicinæ primum delatam fuiſſe Conſtantinopolim hanc ſtirpem.*

De LILIO RVBRO, ſiue miniato Chalcedonico. CAP. III.

VENVSTA *admodum raráq. eſt etiam hæc planta, cuius folia Lilij foliis ſimilia ſunt, breuiora tamen latioráque & in lateribus ſubhirſuta, confuſo ordine caulem amplectentia, qui cubitalis aut maior eſt, ex viridi purpuraſcẽs, digitali craſſitie: flores in ſummo profert languido collo deorſum propendentes, ſex foliis conuolutis & reflexis ut in Lilio ſilueſtri, ſiue Martagone* Lilij miniati hiſtoria.

Matthioli conſtantes, elegantiſſimo minij, aut ceræ rubentis colore: è medio flore exeunt ſex ſtamina candicantia, apicibus croceis inſignita, ſtilo inter ea prominente: nullum ſemen obſeruaui, ſed in trigonis capitibus naſci arbitror, quemadmodum in Lilio & Martagone, planum, nigricans: radix vt plurimum non eſt adeò magna vt quidam exiſtimant, ſed Lilij ſilueſtris radicem haud multum ſuperat, coloréque dum recens eruta eſt, adeò illi perſimilis (etenim ſi diutius extra terram adſeruetur purpurea ferè tota eſt, & ſubinde quibuſdam notis ſaturè rubentibus inſpergitur) vt etiã in ſtirpium cognitione admodũ exercitati, niſi eas inter ſe conferant, difficilè diſcernere poſſint: huius tamen radix è tenuioribus ſquammis contexta eſt, nec minus fibris ſupra & infra, quàm illa donata.

Floret Iunio cum Liliis, aut paulo ſerius.

Conſtantinopoli etiam Viennam delata fuerat hæc planta ante meum in eam vrbem aduentum, & aliquot nobilibus Matronis communicata. Vnicum poſtea bulbum inter aliquot alios Sultan Zambach nomine miſſos, à Magnifico & Generoſo Dn. Dauide Vngnad, Cæſaris tum apud Turcarum Imperatorem Oratore accepi, qui mihi iam biennio floruit: ſemen verò nullum, imò ne anguloſa quidem capita protulit, quẽadmodum nec nobilibus illis Matronis. paucula autem ſemina Conſtantinopoli accepi ſine inſcriptione, plana, Martagonis aut Lilij ſilueſtris ſemini ferè ſimilia, ſed nigriora, minora, neque adeò ſpongioſa, quæ terræ commiſſa, anno 1579. prodierunt, planáque foliola tulerunt uti Tuſai primum è ſemine natum.

Vnicum autem florem mihi hactenus protulerat: ſed anno 1579. quaternos, & ſubſequenti ſenos, eóſque omnes ex ſummo extimóque caule ſimul prodeuntes, quemadmodum

admodum & ea planta Dominæ de Thaw patritiæ Viennenſis, quæ in extimo caule duas vncias lato flores natos habuit. Illis autem Matronis plerumque vnus, interdum alter & tertius, non plures flores in ſingulis nati ſunt. Ill^{mi} Dn. de Brancion vnum bulbum à D. Alphonſo Pancio acceperat paulo ante meum ab vrbe Machlinia diſceſſum, ſub Martagonis Conſtantinopolitani appellatione. Eum de Dn. Dilfo intellexi vnicum duntaxat florem ſingulis annis tuliſſe. Sed ipſe aliam plãtam ſemine natam habuit, quæ illi primo quo floruit anno flores octo, ſubſequente verò, qui fuit 1578. quadraginta protulit.

Martagō conſtantinopolitanum.

Liliū miniatū polyanthon.

Videtur autem duorum generum eſſe, vnum πολυάνθὸν, alterum pauciorum florum: quandoquidem quod vnico ab initio conſtat flore, rarò plures deinde proferre obſeruatum ſit.

HANC *Matthiolus Hemerocallidis alterius nomine appellare videtur, & in Iapidiæ mōtibus eruiſſe ait: ſed illius deſcriptionem frigidè admodum adumbrat. Eruti autem anno 1579. & ſubſequentibus, in hortis vltra Boſphorum in Aſia ſitis bulbi, allati ſunt Mag^{co} & Generoſo Dn. Wolfgango Chriſtophoro ab Entzeſtorf, & aliis aliquot Zufiniare nomine, cùm à Dn. Vlrico de Khunigſperg ipſius affine Cōſtãtinopoli redeunte, tum ab aliis qui proximis ſubſequentibus annis Cōnſtantinopolim honorarij conducendi gratia miſſi, inde redierunt: tametſi in ſchedis interdum additum eſſet à nonnullis appellari* Corona di Re, *hoc eſt, coronam Regiam.*

Zufiniare.

Corona regia.

Memini & Zufiniare appellatione inſcriptum ſemen, quale ante deſcripſi, accipere, cùm primùm Viennam appuliſſem anno Domini 1573. ſed terræ commiſſum nequaquam prodijt.

P OR-

PORRO *Lilium hoc miniatum nouo vere cum Martagone primum ſolet emergere: Sultan verò Zambach, de quo proximo capite, etiam ante hiemem cum Lilio.*

DE SVLTAN ZAMBACH.

CAP. IIII.

QVONIAM *ſuperiore capite* Sultan *Zambach meminimus: non abs re erit, ſi quænam planta ſit, hic declarauerimus.*

Nam aliquoties eo nomine miſſæ ſunt Conſtantinopoli radices Lilio ſimiles, quas quoniã extremæ ſquammæ flaueſcebant, Martagonis alicuius, conſimilis Lilio, ſuperiore capite deſcripto genus eſſe exiſtimabam: ideóque quibuſdam amicis in Belgicam miſi pro Martagone Conſtantinopolitano. Sed poſtquam terræ commiſſas, folia Lilio vulgari planè ſimilia producere animaduerti: negligentius poſtmodum eas habui, vulgare lilium eſſe exiſtimãs, præſertim cùm in quodam catalogo comperiſſem Sultan Zambach fa fiori grandi bianchi, *hoc eſt Sultanæ Lilium magnos albos flores habet: & in altero*, a odore di Giglio, *id eſt, odorem habet Lilij. Inde factum eſt, vt apud Belgas modò Sultan Zambach appellata ſit ea planta, modò Martagon Conſtantinopolitanum flore albo: cùm tamen vnica eadémque ſit planta, non duæ diuerſæ.* Su'tan Zambach. Sultanæ Lilium. Martagõ conſtant: flore albo.

Biennio poſt, cùm omnes, quas ſeruaueram, plantæ mihi egregiè florerent, certiſſimè comperi nihil aliud eſſe quàm Lilium, adeò cum vulgari conueniebant. Huius tamen caules, tametſi vulgari non ſint breuiores, ſi quis diligentius contulerit, graciliores eſſe deprehenduntur, rarioribúſque & minoribus foliis ſepti, atq. etiam ipſius flores aliquanto minores, æquè tamen ac vulgares odo-

rati. Nonnulla verò radices in tantam molẽ excreuerant, vt vix vtraque manu comprehendi poſſent. Vna etiam illarũ plures quàm ſexagenos flores anno 1577. protulerit: caulis autem planus fuit, & tres fere vncias latus: anno verò ſubſequente ad ingenium rediit. Sic interdum Natura in plantis ludere ſolet.

Sultan Zambach polyanthon.

Memini cùm Vlyſſipone eſſem anno 1564. Liliaceam radicem in foro emere, quam Petro Coudebergo Pharmacopœo doctiſſimo Antuerpiam cum Draconis arboris ramo, Colocaſia, variiſque aliis rariſſimis plantis miſi: Ea illi poſtea flores huic omnino (niſi memoria fallit) ſimiles tulit: ſed quoniam plerumque in extremo caule confertim naſcebantur, & interdum vitium faciebant, ipſe Lilium fatuum cognominare ſolebat.

Lilium fatuũ.

ZAMBACH *porro vocem, teſtis eſt Amatus Luſitanus commentariis in Dioſcoridem capite de Iaſmino vnguento, idem Arabibus ſignificare, quod nobis Iaſminum, topiariis operibus nobile & accommodum, cuius florum odor ſuauiſſimus quidem eſt, ſed caput etiam ferit. Veriſimile autem eſt Turcas hanc Arabicam vocem omnibus plantis quarum odor fere Iaſmini florum (quos etiam rubri coloris in Aſiaticis hortis vltra Boſphorum inueniri intelligo) ſuaueolentiæ ſimilis eſt, tribuere: ſunt etenim Turcæ admodũ negligentes & imperiti in rebus propriè nuncupandis. Sic illi* Con Zambach *appellãt eum bulbum qui Mompellianis Pancratium flore Lilij, Valentinis Hemerocallis dicitur, quòd eius flos non modò Lilij quodammodo formam, ſed etiam odorem referat: ſic vocem* Gul, *quæ illis roſam ſignificat, omnibus floribus roſaceis accommodant, addito* catamer *vocabulo, ſi pleni ſint, vt* Gul catamer *illis eſt & Roſa plena, & Anemone flore multiplici foliorum textura conſtante, & Papauer, & Malua hortenſis, & ſimiles,*

Zambach idẽ eſt Iaſmino.

Con Zãbach.

Gul Catamer.

ſimiles, omnes etenim hæ eo nomine nobis miſſæ fuère. Vt cornicem exprimant, propriam vocem non habent, ſed circumlocutione vtuntur, gallinam nigram appellãtes.

De LILIACEIS quibuſdam aliis ſtirpibus CAP. V.

LILII *purpurei ſiue rubri bulbiferi tres differentiæ apud eos qui rem herbariam excolunt, obſeruantur.*

VNVM *bicubitali interdum aſſurgit caule, firmo, craſſo, foliis ſepto liliaceis, ſubatris, in ſummis alis bulbos craſſiores geſtans, & flores magnos, rubros, Lilio rubro minori non bulbifero concolores. Teneriores huius plantæ, anteqũam flores ferre incipiant, non minus donatæ ſunt bulbis ſecundũ caulem inter folia naſcentibus, quàm reliquæ duæ ſpecies: ſed quando vetuſta ſunt, & flores aliquot annis protulerunt, vix ſolent niſi in ſummo diuiſo caule & ſecundum flores generare maiores bulbos. Huius radix omnium maxima eſt.* I. Martagõ bulbiferum maius.

ALTERVM *vix cubitalem excedit altitudinem, caule etiam firmo, ſtriato, & ex virore nigricantibus foliis prædito: quæ tamen cum ſummo caule incana lanugine pubeſcunt: eius flores igneo rubore non rutilant vt in ſuperiore, ſed magis palleſcunt, & Lilij purpurei ſiue rubri maioris non bulbiferi colorem quodammodo referunt. Eius caules adulti paucos bulbos niſi in ſummis alis etiam geſtare ſolent.* II. Martagõ bulbiferum incanum.

TERTIVM *inter vtrumque media eſt magnitudine, nonnunquã etiam primum æquat: ſed caules ſunt infirmiores, graciliorésque, ipſique cum foliis dilutiore virore præditi: flores ſecundo generi ſimiles. Hoc perpetuo fœcũda bulborum inter folia naſcentium ſobole onuſtum eſt: eiúſque radix priore minor è lateribus propagines ſpargere plerumque ſolet, quæ ad ſingula genicula in candi-* III. Martagõ bulbiferum minus.

Martagon bulbiferum pratenſe.

in candidos bulbos excreſcentes, ſubinde nouas in circuitu plantas producunt, Lilij rubri minoris non bulbiferi modo: eius bulbi in alis nati, ſecundæ ſpeciei pares, priori tamen magnitudine inferiores: omnéſque terræ cõmiſſi ſui generis plantam procreant, & ſecundo anno in caulem bulbillis onuſtum excreſcunt. Ferunt tamen omnes hæ plantæ in capitibus triangulis ſemen latum cartilagineum ſubfuſcum, quemadmodũ lilium vulgare, quod non ſterile eſt, ſed ſui generis etiam plantas profert. verùm quæ ex bulbillis in alis natis creſcunt plantæ longè citius adoleſcunt.

Florent omnes hæ plantæ Iunio, ſemenque perficiunt Auguſto: bulbuli verò in alis nati hærere ſolent, donec vento, aut contactu excutiantur; imò interdum plantæ adhuc inhærẽtes fibras deorſum ſpectantẽs agere ſolent, quaſi ad communem matrem terram aſpirantes, & illa ſe condi cupientes.

Prior nuſquam ſponte naſcens à me obſeruata eſt, ſed eam primùm Liræ conſpexi in cultiſſimo horto Generoſæ Dn. Mariæ de Brimeu Mag.æ Dn. Conradi Scheti vxoris, quæ deinde bulbis in terram depactis reliquis Belgicis breui tempore communis facta eſt: atq. etiam nunc Viennenſibus ac aliis vicinis mea opera, miſſis ab ipſa à Belgica aliquot ad me maioribus bulbis. Reliquæ duæ in montanis pratis Auſtriæ & Styriæ ſponte creſcunt: ſed ſecunda rarior inuenitu.

Solent verò cum hæ, tum aliæ duæ non bulbiferæ, cùm primùm florum gemmas oſtendere incipiunt, à formicis admodum infeſtari, ſic vt eo tempore nunquam immunes ab ipſis conſpicere queas, non ſecus ac Pæoniæ flores ante quàm explicentur, qui mirum in modum etiam à formicis appetuntur, præſertim quæ pleno eſt flore.

LILII *ſilueſtris, ſiue Martagonis Matthioli duæ etiam differentiæ deprehenduntur.* Lilium ſilueſtre.

NAM *vnum maiore excreſcit altitudine, foliáque ampliora & nigriora obtinet: multo etiam pluribus floribus ſaturatius purpuraſcentibus præditum eſt, qui modò multis nigricantibus maculis, modò paucioribus diſtincti ſunt.* I.

ALTERUM *humilius eſt, eius folia dilutius virent, rarioréſque flores producit, & eos plerumque dilutiores, ac multis maculis nigricantibus inſignitos. Vtriuſque autem deorſum ſpectant, foliíſque ad pediculum reflexis conſtant: ſemen etiam in trigonis capitibus duplici ſerie in ſingulis angulis continetur, fuſcum, planum, cartilagineum: radix in vtroque genere luteo ochræ colore infecta eſt, quam ob cauſam à Germanis* Gold wurtz / *id eſt aurea radix appellatur.* II.

Paſſim ambo proueniunt in ſiluis & vmbroſis pratis Leytenberg, eorumque montium qui à Calenberg vſq. ad Alpes excurrunt, & in pleriſque ſiluis Styriæ & Vngariæ. Memini etiam minus olim obſeruare in multis Germaniæ ſiluis, nō modò editiore loco ſitis, ſed etiam in plano, vti apud Witebergam.

PORRO *Liliaſphodelus ille luteo flore odorato, quem* C. V. *Dodonæus Hemerocallidem eſſe cenſet, maxima copia ſponte naſci in multis vliginoſis pratis, non procul ab oppido & arce munitiſſima Nemethwywar Ill: Dn. de Batthyan arce, quæ occidentem ſpectat, annis 1579. & 1580. deprehendi, vbi florentem ſub finem menſis Maij, & initio Iunij erui. Vngari* Zeöd liliom *appellant: Croatæ autem, apud quos etiam flore albo inueniri aſſerunt,* Illyan zwet. Liliaſphodelus luteus.

Liliaſphodelus luteus.

DE TVLIPA SIVE LILIO NARCISSO.

CAP. VI.

POST *Liliaceas ſtirpes non incommodè reponemus peregrinam illam, et ob inſignem in flore colorum varietatem omnib. herbariæ rei ſtudioſis merito gratiſſimam plantam, quam vulgus Tulipam, doctiores Lilionarciſſum appellant, licet in appendice ad Hiſpanicas obſeruationes peculiari capite de ea egerimus.* Lilionarciſſus.

Illius autem duo tantùm primaria genera hactenus obſeruaui, præcocius vnum, ſerotinum alterum: tametſi inueniantur quædam veluti dubiæ, quæ medio inter vtrumque genus tempore florere ſoleant.

PRÆCOCIOR *Tulipa vnicum fert caulem, pedalem maxima ex parte, aut interdum paulo ampliorem, rotundum, virentem, & breui quadam incanáq. lanugine aſperſum, non concauum, ſed firma medulla plenum: hunc plerumq. terna amplectuntur folia, nonnunquam quaterna & quina, inferiora lata admodum & liliacea, longiora tamen & craſſiora, carinata, ſupra terram ſeſe pandentia & contorquentia, ſuperiora autem minora & anguſtiora, eáque vel propendentia, aut ſurſum erecta interdum, omnia autem colore ex cæruleo virente, aut ærugineo, velutique farina aſperſo. Summo cauli inſidet magnus flos, vnicus (geminos etiam vidi) ſurſum ſpectans, ſex foliis vt plurimum conſtans (tametſi & ſeptenis & octonis conſpexerim) eiuſdem initio cum caule coloris, & interdum ad terram ſeſe inflectens, in ipſáq; recumbens, vt colubri aut ſerpentis caput in terra decumbentis ementiatur, deinde paulatim ſeſe ſubleuans, & colorem mutans atque tandem ſeſe explicans & calathi aut cyathi modo in fundo pandens, ex quo ſena, aut totidē quot foliis conſtat ſtamina* Tulipæ præcocis hiſtoria.

prodeunt, modò lutea, modò pallida, modò nigricantia, pediculis etiam quæ ſtamina ſuſtinēt, mirum in modum variantibus. Excuſſo flore, ſuccedit mēbraneum triangulare caput, ſatis magnum, quandoque oblongius, interdum breuius, ventreq. magis prominulo: quo in tres partes à ſummo dehiſcente, conſpiciuntur ſex ordines ſeminis plani, cartilaginei, liliacei fere, & circinatæ propemodum rotunditatis, licet interdum altera parte quæ capitis centrum & interiora pertingit, oblongiuſculum inueniatur, pallidi, fului, aut rubeſcentis, & ſi imbres frequentiores fuerint, etiam fuſci. Radix bulbacea interdum breuior eſt, interdum oblongior, craſſa, inferiore ſede nonnihil prominente, vti fere in Colchico, fibris aliquot tenuibus donata, & foris nonnunquã fulueſcente, magna verò ex parte nigricante membrana obducta, quæ interiore parte lanuginoſa eſt, quemadmodum caſtanearum cortex, quandoque autem adeò denſò tomento plena, vt molliſſimè recubet radix, quæ ſolida eſt, firma, & velut albumen oui coctum candida, guſtantique dulcis, nec ingrata.

T.p. inſignis varietas. SVMMA *autem in Præcoce eſt coloris varietas: nec maiorem in vllo alio flore videre memini, niſi fortè in papauere. Etenim aut omnino luteus eſt, aut ruber, aut albus, aut purpureus: interdum etiam bini vel plures ex his in eodem flore permixti conſpiciuntur colores. Non deſunt qui cærulei omnino coloris ſe vidiſſe aſſerant, mihi certè hactenus videre non contigit.*

T.p. lutea. I. Lutea *Tulipa vel ad auri fulgorem accedit, aut pallet, foliorum autem vngues plerumque aurei ſunt: odor quaſi ceræ recentis, ſiue etiam croci, interdum nullus, vel admodum imbecillus.*

T.p. rubra. II. Rubræ *color nunc ſaturatior eſt, nunc dilutior & aſpectu iucundiſſimo, modò etiam inelegans, & obſoletus: fo-*

Tulipa præcox rubra.

tus: ſoliorum vngues vel lutei omnino, aut veluti leui quadam ſuligine in luteo aſperſi: in quibuſdam nigra macula medium vnguem luteum tantummodo inficit, in aliis verò magna, vt nihil niſi lutea quadam linea nigrum vnguem ambiens conſpiciatur: interdũ adeò magni ſunt iſti vngues, vt dimidiam folij partem occupent. Huius verò odor aliâs gratus eſt, inſtar mali aurei, magna verò ex parte obſcurus admodum, vel papaueris virus quodammodo referens.

Albæ *omnino candidus eſt, niſi tria exteriora folia dorſo quidpiam cinerei vel interdum etiam cærulei coloris admiſtum habere viderentur: vngues lutei, pediculi & ſtamina pallent.* III. T.p.alba.

Purpurea *aliâs ſaturatior eſt, & violaceum, ſiue amethyſtinum colorem habet, aliâs, Pæoniæ floris æmula, nõnunquam dilutior, & Damaſcenam ſiue Prouincialem (quam eruditiores Prænestinam vocant) roſam colore referens, interdum verò adeò diluta, vt albeſcere videatur: omnium autem vngues cum ſtaminibus aut pallent, aut lutei ſunt coloris, tametſi nigra etiam ſtamina nonnullæ habeant, & pediculos ea ſuſtinentes quadam veluti fuligine infectos. Inuenitur & odora & inodora,* IIII. T.p. purpur.

Varia *adeò multiplex eſt, vt difficile ſit omnes eius differentias verbis exprimere. Nam cùm cuiuſcumque tandem præcocis Tulipæ ſemina excuſſa, & tellure ſepulta germinent: perpauca admodum* [illegible] *tiuum matris colorem retinent, ſed in varios colores transformant flores, ſæpe etiam in luteum degenerant. Albæ autem ſemine prognatas plantas inſignem colorum varietatem præ reliquis nanciſci experientia & diligenti obſeruatione didici. Semina enim in eodem capite nata, à memetipſo collecta, eodemque ferè momento terræ commiſſa* V. T.p. varia.

 autumno,

autumno, aliquot plantulas proximo ſubſequente vere produxerunt, quæ poſt quintum, ſextum, ſeptimum, imò etiam octauum (vt aliis alia facilius adoleſcunt) nonum, & decimum demum annum flores protulerunt, eóſque aut omnino albos & matrem referentes, atque albos varios, vel luteos & luteos varios, aut rubros ac rubros varios, vel purpureos & purpureos varios. Omnes porro has colorum differentias, quam aptiſſimè poterimus verbis exprimere conabimur.

Luteæ igitur variæ flos (vt eundem ordinem ſequamur quem in primis coloribus deſcribendis tenuimus) 1. T. p. L-V. differentiæ.
explicatus, nonnunquam primis diebus totus luteus apparet, quarto deinde aut quinto demum die, illius folia rubris virgulis extrinſecus leuiter per oras diſtinguntur: interiore parte omnino lutea remanent, præſertim tria exteriora, & vnguem habent veluti fuligine tinctum, ſtamina interdum lutea, & pediculos ea ſuſtinentes fuſcos. Interdum exteriora floris folia circa me- 2.
dium raris virgulis rubris deſcripta ſunt, interiora autem frequentioribus, & ad extremum vſque folium ferè excurrentibus, atque aureum vnguem, pallida ſtamina habent. Nonnunquam exteriorum foliorum oræ, 3.
foris omnino rubent, interius à medio ad extremas oras rubris virgulis diſtinguntur: interiora folia exteriore parte omnino rubent, interiore autem à medio ad ſummum rubrum neruum protenſum habēt, latera autem rubentibus radiis illuſtrata. Inuenitur etiam cuius ex- 4.
teriora folia dorſo omnino luteo ſunt, per oras verò dilutioris cinnabaris colore virgatim diſtincta, interiore parte ad vnguem vſque cinnabaris color tota occupat: interiora verò folia cinnabaris etiam colore omnino ferè infecta conſpiciuntur, niſi duplex neruus luteus ſecundum longitudinem, & luteæ virgulæ in extremas oras

 excurre-

excurrerent, illius ſtamina nigricant, pediculi ea ſuſtinentes lutei nonnulla tamen fuligine infecti ſunt, & vn-
5. *gues aurei magni ſtamina quodammodo ſuperant. Alius præterea cuius exteriora tria folia mucronata lutea ſunt, præter oras quæ purpura rubeſcente radiatim intercurſante inſigniũtur, deinde extremæ oræ luteæ ſunt, interiore parte circiter medium folium rubri coloris radij frequẽtes ſunt: folia interiora orbiculato mucrone, ab infima ad ſummum oblongis rubris lineis diſtinguũtur, præter extremas oras quæ luteæ ſunt, interior pars minus radiata eſt quàm exterior, vngues magni, lutei, quemadmodum ſtamina cum ſuis pedicellis: odoratus*
6. *eſt. Eſt & cuius folia extrema cuſpide orbiculata ſunt, foris omnino aurea, oris luteis: intus autem omnino lutea ſunt, aurei coloris ſiue potius rubri flauo permixti linea radiatim medium folium tranſuerſimque ſecante, pediculi lutei ſunt, ſtamina cinerea: odoratus eſt ali-*
7. *quantulum Item cuius folia mucrone omnino ſunt orbiculato, dorſo in exterioribus ad extremum vſque mucronem luteo, oris latis, ex aureo rubris, vnguibus luteis, dimidium folium occupantibus, pediculis & ſtami-*
8. *nibus luteis: nonnihil etiam odoris. Alij ſimiliter huic pares, ſed dilutiore colore præditi, pediculis & ſtaminibus duntaxat variantibus: ſed nec hi odore carent.*

1. *Rubra variæ flos exteriora folia magna ex parte mu-*
T.p.r.v. differentiæ. *cronata habet, interiora orbiculata. Aliquando autem vtraque magnis oris auri fulgore ſplendẽtibus ſunt prædita, magnis vnguibus luteis, ſtaminibus vel nigris, vel obſoleta purpura tinctis, & pediculis ea ſuſtinentibus plerumque velut fuligine infectis; huius flos ſatis odora-*
2. *tus eſt. Interdũ exteriora folia luteas oras foris habent, interius autem dilutius rubent, & quaſi radiatim in luteas oras ſatis latas deſinunt: interiora verò ſimiliter*

rubent,

*rubent, ſed latiores oras luteas habent, rubro colore ra-
diatim vt in exterioribus deſinente, vngues luteos, ſta-
mina cinerei coloris: & iſtius flos nonnihil odoratus.*
3. *Nonnunquam dilutiore minij colore rubent vtraque
folia, mediocres oras luteas habentia, foris minij colore
interiora folia fere tota occupante, virgatim tamen in
oras luteas deſinente, magnis vnguibus luteis, ſtamini-
bus cinereis, pediculis ea ſuſtinentibus luteis: flos etiam*
4. *vtcumque odoratus. Aliorum exteriora folia, medio
dorſo luteo ſanguineis virgulis diſtincta ſunt, reliqua
parte rubra, oris tamen luteis: interiora omnino fere ru-
bra, ſed rubro colore radiatim in aureas oras deſinente,
interiore parte tota propemodum lutea, niſi circa me-
dium folium rubris radiis diſtinguerētur, vngues cum*
5. *pediculis lutei, ſtamina nigra. Aliorum folia omnia mu-
cronata externè dorſo lutei coloris, reliqua parte ſan-
guinei, præter oras quæ luteæ ſunt, internè ſanguineis
radiis tota reſperſa, extremis tamen oris luteis: inte-
riora foris ſanguinis modo omnino rubēt, luteæ oræ ſunt,
coloribus tamen ſeſe in inuicem commiſcentibus, interna
parte omnino lutea ſunt, niſi circa medium crebrioribus
ſanguineis radiis inſtar orbis quodammodo inſignita eſ-
ſent: vngues, pediculi & ſtamina cum ſuperiore conue-*
6. *niunt. Nonnullorum omnia etiam folia mucronata, oris
aureis reliqua parte rubris, præter exteriorum folio-
rum dorſa quæ aureis quibuſdam virgulis aſperſa ſunt,
omnium vngues lutei radiatim in rubro commixti, pe-*
7. *diculi lutei, ſtamina nigra. Quorundam externa folia
mucronata, interna orbiculata, tota rubra, oris exceptis
quæ aurei coloris ſunt, radiatim in rubro deſinētis: exte-
riora verò folia ſaturatiora ſunt, omnia tamen interio-
re parte magis aurea ſunt, vngues, ſtamina, pediculi
cum præcedēte conueniunt: omnium iſtorum flores ſatis
odorati*

odorati ſunt. Inuenitur etiam cuius folia paruas oras 8.
aureas habent elegantiſſimo rubro colore reliqua occupante, vngues luteos, pediculos veluti fuligine tinctos, ſtamina obſoletè purpurea.

Alba varia aut omnia folia habet extrema parte T.p.A-V. differentiæ.
mucronata, aut tria duntaxat exteriora mucronata, 1.
interiora orbiculata. In nonnullis externa folia, ad extremum vſque mucronē omnino fere alba ſunt, exceptis oris quæ elegātis & dilutè admodum purpurei ſiue carnei coloris ſunt: interiora verò magis purpuraſcunt, vngues lutei deinde exalbidi, ſtamina cum ſuis pediculis lutea. In quibuſdā folia exteriora exalbido ſunt dorſo, 2.
purpureis virgulis aſperſo, reliqua parte purpuraſcente aut incarnata: interiora folia omnino purpurea ſunt, vngues ſtellatim lutei, deinde albi, ſtamina lutea, pediculi ea ſuſtinentes veluti fuligine aſperſi. In aliis exter- 3.
na folia dorſo etiam ſunt albo, pluribus purpureis punctis aſperſo, interiore parte dilutiore purpura nitent: tria interna folia ſaturatioris ſunt purpuræ quàm ſuperior, vngues lutei radiati ſtellæ modo, ſtamina nigra, pediculi fuſci. Interdum externa folia magnas oras carneo 4.
colore præditas habent, reliqua parte alba ſunt: interiora verò quaſi tota carnei ſunt coloris. Nonnunquam 5.
externa folia dorſo ſunt palleſcente, alioqui omnino alba, præter oras quæ foris breuibus & raris purpuraſcentibus virgulis exornantur: interiora tota alba ſunt, oras tamen longioribus & frequentioribus purpureis lineis inſignitas foris habent, interiore parte omnino fere alba ſunt. Aliquando folia exteriora dorſo & extre- 6.
mo mucrone pallent, alioqui omnino candida, interiore parte oræ paucis radiis purpuraſcentibus diſtinguntur: interiora folia à medio fere ad extremas oras foris purpuraſcentibus radiis aſperſa ſunt, intus verò omnino

alba, præ-

alba, præter oras quæ rarioribus lineis diſtinctæ ſunt.
In quibuſdam omnino alba ſunt externa tria folia: in- 7.
teriora autem oras modò multis modò paucis virgulis
purpuraſcentibus ſiue carnei coloris diſtinctas habent:
omnium vngues lutei ſunt, ſtamina & pediculi pallent.
Inuenitur etiam cuius omnia folia coloribus quidē car- 8.
neo & albo permixtis prædita ſunt, ſed qui cinereū car-
neo colori ferè temerè perfuſum referant, vel ſimilis pla-
nè coloris cum tenuiore illo byſſino panno carnei coloris,
cuius ſubtegmen album eſt, Germani Silberfarb / *hoc*
eſt, argenteum colorem vocant: huius vngues exalbidi,
ſtamina obſoletè purpuraſcentia, pediculi albi ſunt.

Purpureæ variæ flos magna ex parte omnia folia T.p.P.V. differentię.
mucronata habet, interdum tamen externa ſolummodo
mucronata, interiora verò orbiculato & obtuſo mucro-
ne ſunt prædita: eſt etiam cuius omnia folia orbicula-
tum habent mucronem, vt ex ſingulorum deſcriptione
videre licebit. Nonnunquam igitur omnia folia mucro- 1.
nata Pæoniæ polyphyllo & pleno flore, purpureum co-
lorem imitantur, oráſque habent ex albo purpuraſcen-
tes, vngues ex luteo viridique coloribus ſimul quodam-
modo permixtis ſubobſcuros, exalbido orbe radiatim eos
ambiente, pediculos luteos veluti fuligine infectos, ſtami-
na nigra: illius flores magni ſunt & admodum patuli. 2.
Aliquando omnia etiam folia mucronata, foris magna
ex parte purpurea ſunt, interius media parte carnei co-
loris, oris ex albo palleſcentibus, vnguibus, ſtaminibus
& pediculis luteis. Interdum etiam omnia folia mucro- 3.
nata foris & intus purpurea ſunt omnino, extremáſque
foliorum oras albas habent, vngues luteos albo orbe cir-
cundatos, ſtamina obſoletè purpuraſcentia initio, dein-
de vbi obuerſa ſunt (ſolent enim omnia florum ſtamina
explicante ſe flore aperiri & reflecti) luteo puluere
aſperſa,

aſperſa, pediculos luteos. Aliorum etiam omnia folia 4.
ſunt mucronata, & ſaturatiore purpureo colore prædita, omnium ora exalbida, vngues albi, in imo tamen lutei, pediculi & ſtamina pallida. In quibuſdam omnia 5.
etiam folia mucronata, ſed color purpureus dilutior & magis floridus, ora exalbida, vngues ex viridi pallent, pediculi nigreſcunt, ſtamina pallida ſunt: odoratus plerumque est iſtarum flos, reliqui inodori, vt & ſubſequentes. In aliis omnia etiam folia mucronata obſcu- 6.
rioris purpuræ, & quaſi amethyſtinæ colore prædita ſunt, magnis oris albis, vnguibus, ſtaminibus, & pediculis luteis. Quorundam contrà florum omnia folia or- 7.
biculatis ſunt oris, iiſque magnis & albis, reliqua parte ſaturatiore nitentéque purpureo colore prædita, vngues lutei quos ambit alba corona, ſtamina cinerea, pediculi lutei. Nonnullorum interiora folia aliquantulum orbi- 8.
culata ſunt, & dilutiore purpureo colore ſplendent: interiore parte omnino fere alba ſunt, omnium oræ magnæ, & albæ, vngues, pediculi, & ſtamina lutei ſunt coloris. Reperitur etiam cuius externa folia mucronata ſunt & 9.
reflexa, exteriore parte obſcurioris purpuræ colore prædita: interiora verò orbiculata & dilutius purpuraſcētia, vtraque autem in magnas oras albas deſinentia, & interiore parte veluti purpureum orbem totum florem per medium ambientem habentia, vngues luteos orbe albo incluſos, ſtamina obſoletè purpuraſcentia, pediculos luteos. Eſt præterea cuius omnia folia mucrona- 10.
ta ſunt extrema parte, & tria externa foris purpurea: omnia autē magnis oris albis prædita, & interiore parte omnino alba, niſi mediam folij partem veluti purpureus orbis ſecaret & varium faceret, vngues lutei ſunt albo eos ambiente circulo, ſtamina cum pediculis pallēt.

Hæc ſunt quæ de præcocium Tuliparum varietate

nunc commentari libuit: non me fugit, quin plures differentiæ tradi potuiſſent, ſed eiuſmodi quas ad iam enumeratas tanquam primarias reduci, atque ſub illis comprehendi poſſe exiſtimo. Nunc ad Serotinã trãſeamus.

T. ſerotinæ hiſtoria.

SEROTINA *longè maiorem adquirit amplitudinem, cubitalem enim & tripedalem interdum habet caulem, firmiorem & craſſiorem, rotundum, medulla plenum, & breui etiam quadam incanaque veluti lanugine ſiue efflorescentia aſperſum, quem alternatim amplectuntur quaterna plerumque folia, nonnunquam quina, carinata, firmiora quàm in præcoce, & ſæpenumero erecta, atque oris interdum adeo reflexis, vt ſinuoſa videantur, interdum minimè. Summo cauli qui pedali vel maiore plerumque, imò cubitali etiam nonnunquam longitudine nudus ſupra folia eminet, vnicus inſidet flos magnus & oblongus, cyathi modo concauus, ſex foliis cõſtans, extremo apice omnino mucronato vel orbiculato, aut tribus exterioribus duntaxat mucronatis, interioribus tribus orbiculatis, quemadmodum in præcoce, & è contra: caput vt in eadem triangulare, membraneum craſſius magna ex parte, et prominulo ventre, quo à ſummo dehiſcente, ſex ordines ſeminis plani, cartilaginei, fului, aut rubeſcentis, maioriſque quàm in præcoce conſpiciuntur: radix præcoci ſimilis, ſed longiore maioréque bulbo plerumque conſtat, in reliquis cum illa conueniens.*

Tametſi autem hæc Tulipa non ſecus ac præcox vnico vt plurimum conſtet caule, interdum tamen eum etiam πολύκλωνον *& ramoſum habet: nam natæ mihi ſunt rubro flore præditæ, quibus ex infimi folij ala alter nudus & pedalis ramus gracilior tamen, & ad ſummi folij exortum ſecundus craſſitie cum primario caule*

Tulipa πολύκλωνος.

propemo-

propemodum reſpondens, & æquali altitudine nudus excreſcens adnaſcerentur, ſinguli etiam ſuum florem ſuſtinentes. frequentius vero accidit vt vnico ramo donetur quàm binis.

In hac porro tam inſignem colorum varietatem non deprehẽdi, ſed luteas ſiue aureas ſolummodo & rubras, eaſque vel odorato, vel inodoro flore.

I. T. ſ. lutea. Lutea eiuſdem fere coloris eſt cum præcoce, hoc eſt, dilutiore & quodammodo flauo colore interdum prædita eſt, vel intenſiore & quaſi aureo rutilãte: vidi etiam cuius foliorum ora ſanguineis guttis aſperſa eſſent: foliorum vngues plerumque ceræ recentis colorẽ referunt, interdum tamen nigricantibus quibuſdam virgulis diſtincti conſpiciuntur, atque etiam nigra macula inſigniti: ſtamina cum pediculis vel lutei ſunt coloris, aut cinerei, vel fuligine quadam infecti, vel omnino nigri.

II. T. ſ. rubra. Rubræ color plerumque ſaturatior eſt, & quaſi nigricat, interdum etiam dilutior & perelegans eſt: foliorum vngues aut omnino lutei ſunt, vt in quibuſdam præcocibus, aut omnino nigri, qui Sole illuſtrati cæruleum quidpiam permixtum habere videntur, vel macula nigra nunc minore, nunc maiore (eáque tenui orbe aureo incluſa vt oculum quodammodo exprimere videatur, qua de cauſa à nonnullis Ochio di ſole, hoc eſt, Solis oculus cognominatur) luteum inficiente, nonnunquam etiam quaſi totum occupante: ſtamina cum pediculis vel omnino lutea ſunt, vel nigra, interdum ſtamina cinerei coloris, & pediculi lutei.

T. media, & dubia. TVLIPÆ quæ medio inter præcocem & ſerotinam tempore florent, dubiæ quaſi ſunt, & vtriuſq. naturam referũt: nam nonnulliæ interdũ ſerotinæ magnitudinẽ fere æquant, neque illis multum ſunt abſimiles: aliæ etiam præcocibus ſunt minores.

Maior,

Maior, *florem nõn minorem habet quàm ſerotina,* I.
eumque vel dilutius rubentem & cinnabaris ferme co- T. mediæ maioris differentiæ.
lore, omnium foliorum extremis oris mucronatis, vel ſa-
turum & quodammodo nigricantem, exterioribus fo- I.
liis mucronatis, interioribus orbiculatis: vngues luteos magnos vel paruos, nonnunquam veluti fuligine aſperſos, vel in omnibus foliis, vel in exterioribus duntaxat: ſtamina modo lutea & leui nigredine infecta, modò omnino nigra, pediculos etiam luteos media ex parte nigricantes. Inuenitur etiam cuius omnia folia extremas oras 2.
orbiculatas habent, exterius & interius omnino lutea ſunt, niſi extrema ora ad præmaturi aurei mali colorem accederent: ſtamina cum pediculis lutea ſunt: Illius flos odoratus eſt. Alia item cuius color initio omnino aureus 3.
eſt, deinde externa folia, quæ luteo ſunt dorſo, oras colore dilutioris cinnabaris radiatim diſtinctas adquirũt: interiora verò folia cinnabaris etiam colorem, atque inſuper binos luteos neruos ſecundum longitudinem, & radiolos luteos in latera excurrentes: vngues magni, lutei ſtaminum altitudinem ſuperant, ſtamina nigra ſunt, & pediculi lutei fuligine infecti.

Humilior *pedalem altitudinem non ſuperat, imò* II.
maxima ex parte infra eam conſiſtit, foliis & flore ad T. m. humilis.
præcocem proximè accedens: floris autem folia omnia mucronata, ſed exteriora multo longiora, foris obſcurè rubra, extremis tamẽ oris virentibus: interiora omnia folia intensè rubent, & ſplendent: vngues lutei radiati, ſed quos nigerrima macula ſic inficit, vt circulus aureus & radiatus eam duntaxat ambire videatur, & oculum quodammodo ementiatur, ſtamina & pediculi nigricant: huius radix bulbacea interdum eriophora eſt, nam exterior illa membrana bulbi ſubſtantiam amplectens & tegens, plurimo denſo, candido, mol-

liquè tomento adeò ſuffulta eſt, vt molliſſime bulbum recubare neceſſe ſit.

T. flores alij aliis magis caduci.

NON *omnes porrò flores diu in ſua coloris elegātia & venuſtate perdurant, verum nonullarum magis caduci ſunt, & breui marceſcunt, aliarū firmiores ſunt & coloris gratiam diutius retinent, præſertim ſerotinæ: omnes certè nubilo cælo ſeſe contrahunt, & pluuio facile corrumpuntur, etiam ante quàm expandi poſſint: contrà, temperato ſole illuſtrati ſeſe explicāt & diutius conſeruantur: at vehemens etiam ardor eos nimium excoquit, ſic vt abſumto humore facilè defluant.*

T. feritur variis modis.

CETERVM *tametſi ſeminibus terræ mandatis, huius plantæ genus conſeruari ſoleat: interdum tamen & nucleis maiori bulbo adnatis propagatur, ſed nullum inter præcocia fertilius rubro & albo, omnium autem maximè ſerotino rubro, quod adeò fœcundum eſt, vt etiam ſemine natum & vix bimum alias proles generet biennio aut triennio ante quàm florere incipiat, dū ſingulis annis bulbus recta & quaſi ad perpendiculum in dodrantalem & palmarum altitudinem deſcendens (ſolent enim omnes Tulipæ nōdum adultæ & ante floris prolationem maxima ex parte quotannis altius deſcendere, Bononicas, ſiue Apēnincas excipio, & Narbonenſes, & Hiſpanicas illis congeneres, quæ non in altū ſed in latus & obliquum ante quàm floriferæ ſint, proles è longis venis dependētes ſpargunt) in veteris bulbi exuuio aliquid ſubſtantiæ relinquit quæ in alium bulbum efformatur, atque is etiam ſimiliter, vt ſi quis dextrè & cum induſtria trimos vel quadrimos ex terra eruat exuuiorum veſtigia ſequendo, nonnunquam velut catenam aliquot bulborū cohærentium et ex primo exuuio ortū ducētium inueniat: memini & bulbos in infima ala*

T. bulbifera.

ſumma tellure natos, in ſerotinorum genere præſertim, (licet hoc

(licet hoc anno 1582. etiã in Albæ variæ, Purpureæ variæ, & quarundã aliarũ præcociũ alis bulbi mihi nati ſunt) qui terræ cõmiſſi eiuſdẽ coloris cum matre florem ſubſequente anno produxerint, quẽadmodum etiã bulbi matri adnati. Ex ſeminibus verò quæ fit propagatio, planè (vti dixi) incerta eſt, in præcocibus nimirũ: nam ſerotinæ ſuum genus conſeruare videtur: aut ſi aliquam mutationem adquirunt, in vnguium & ſtaminum varietate duntaxat conſiſtit.

Solet caulis è medio bulbo erumpere: ſed ipſo cum foliis iam marcido, & ſiccato, ſi bulbum eruas, ad latus ipſius bulbi enatum cõſpicies (quod etiam euenit in Iride bulboſa, Colchico, & aliis congeneribus) nouo bulbo paulatim ſuccreſcente, & totius plantæ ſuccum ad ſe recipiente, quo tempore commodiſſimè erui poteſt, & in alia loca ſine noxa transferri.

Interdum accidit vt rubra ſerotina iam grandior, nondum tamen planè adulta inſtar Tulipæ Apenninea T. Bononienſis. ſiue Bononienſis (cuius flos admodũ odoratus eſt & leucoij flore luteo ſuaueolentiam refert) proles in latus ſpargat, vt in meo hortulo, in quo varij generis bulboſas ſtirpes florum elegantia & varietate commendabiles alo et excolo, non ſemel obſeruaui.

Omnes autem cuiuſcumq. generis Tulipæ, (vt etiam hoc breuiter annotem) quemadmodum longa experientia hactenus didici, quamdiu florem non ferunt, ἄκαυλοι planè ſunt, & vnicum ſingulis annis proferre ſolent folium: at ſi dum ſeſe explicare incipit, ſecundum etiam eo incluſum appareat, illo ipſo anno florem prolaturum ſpes eſt, niſi pruina, aut aliud ab inſectorum eroſione incommodum eam intercipiat.

QVO nomine veteribus dicta ſit hæc plãta, multi dubitant. Sunt tamẽ peritiores nonnulli, qui ad Satyrium Dioſcoridis,

Dioſcoridis, quibuſdam τρίφυλλον cognominatum, referendam cenſeant: ad cuius ſanè deſcriptionem multis notis accedit. An verò iiſdem facultatibus cum Satyrio prædita ſit, neminem periculum feciſſe intellexi. σατύριον τρίφυλλον.

Potuiſſet fortè ante aliquot annos Antuerpianus quidam mercator certi quidpiam de ea re ſtatuere. Is enim cùm horum bulborum non exiguum numerum ab amico vnà cum byſſinis pannis Cōſtātinopoli ſibi miſſum accepiſſet, cepas eſſe exiſtimans, aliquot ex illis aſſari iuſſit, & vulgarium ceparum modo ex oleo & aceto in cænam ſibi parari: reliquos in horto, inter braſſicas & alia olera defodit, vbi neglecti, omnes breui perierūt, præter paucos quos Georgius Rye mercator Machliniēſis, rei herbariæ perquam ſtudioſus, ad ſe recepit: cuius ſanè diligentiæ & induſtriæ acceptum referre debemus, quòd eorum poſtea flores gratiſſima varietate ſpectabiles videre nobis licuerit.

Hactenus autem Tuliparum bulbi nobis Byzantio miſſi ſunt, præcocis quidē Café lalé, *ſerotinæ verò* Cauálá lalé *nomine: à locis nimirum vnde primùm Conſtantinopolim illati fuerunt appellatione indita.* lalé *enim Turcis florem ſignificat: Caffa ſanè vrbs eſt in peninſula* Gazaria *dicta, quæ inter Propōtidem & Euxinum pontum ſita eſt.* Café lalé. Cauálálalé.

De Fritillaria.

Cap. VII.

VENVSTISSIMA *hæc planta rotundo eſt caule, pedali, interdum etiam maiore, tenui, foris ex viridi purpuraſcente, & obſoletioris coloris, intus verò, vt in Tulipis fungoſo: quina plerumque habet folia, interdum etiam plura, temerè per caulem ſparſa, anguſta, carinata, digitali longitudine (ſuperiora tamē breuiora* Fritillariæ hiſtoria.

 ſunt)

ſunt) caule viridiora, & Narbonenſi ſiue Hiſpanicæ Tulipæ foliis forma coloréq. proxima: flos in ſummo caule ſæpiſſimè vnicus, nonnunquã et alter, raro tertius, interdũ etiam gemellus (omnes autem, ſi plures fert, eodem tẽpore aperiuntur) inodorus, propẽdens & deorſum ſpectans tintinabuli aut nolæ modo, ſex foliis conſtans, quæ areolis quibuſdã nunc quadratis, nũc oblongis, partim candidi, partim purpurei, ſiue ſaturatioris, vt ita dicã, carnei coloris, elegantiſſimo ordine, pulcherrimaq́ ſerie diſtincta ſunt, quadris tamen ad latera minoribus: folia interiore parte ſunt vegetiore & elegantiore colore prædita, candicanteſq. ſeſſili parte (vti in Roſis) vngues habẽt, à quorũ infima ſede vireſcens quædã & herbidi coloris linea, ad mediũ vſq. foliũ ducta videtur: ſtamina, ſex medium florem occupant, primùm pallida, deinde, vbi obuerſa ſunt, lutea, & quaſi puluere quodam conſperſa (quali ſunt omnium ferè florum ſtamina ſeu apices) quæ ſtilum triſulcum, vt in pleriſque aliis floribus ambiunt: ſiliqua deinde ſuccedit triangularis, vncialis plerumque, ſuperna parte craſſior & ſine corona, alioqui Mompellianæ Tulipæ capiti ſimilis. in qua ſemen exiguum, planum Mompellianæ tulipæ ſemen quaſi referens, margine membraneo latiore, in quo nullum, contra quàm in Tulipis, germen conſpicitur: radix bulboſa, candida, ſolida, nullis tunicis ſepta, ſed veluti in binas eaſque plerumque æquales partes ſecta, è cuius medio protuberat quaſi puluinus quidam vnde caulis emergit, ſeſſili parte multis tenuibus fibris donata eſt.

Flos interdum variat: nam modo dilutiores quadras, modo ſaturatius purpuraſcentes habet.

Sponte quibuſdam pratis ad Ligerim flumen non procul Aurelia vrbe Galliæ celebri naſcitur, vnde primùm ad me miſſa fuit Machliniam, & Belgicæ com-

municata

municata 1572. Deinde Viẽnæ Auſtriæ aliquo bulbos accepi anno 1575. munere Ill. viri Dn. Ioannis de Vulcob, Regis Galliæ apud Cæſ. Mtem tum Legati. Anno verò 1579. etiam in quibuſdam pratis quatriduano itinere infra Budam Pannoniæ, ab iis qui Conſtantinopoli redibãt, menſe Martio, cum floribus obſeruata eſt.

Floret etiam in hortis Martio, nõnunquam Aprili.

2\. *D. Ioannes Boiſot, veteri amicitia mihi coniunctus, eius genus habet magis ſerotinum, quod videlicet toto bimeſtri poſt primum illi floruit anno 1577. Habuit id binos flores parte interiore ex luteo virentes ſine vlla colorum diſtinctione: foris verò neruus extuberans & eminens ex obſcuro viret, & foliorum oræ (quæ nonnihil reflexæ ſunt) verſicolores ſunt, ex luteo, virenti, & purpureo: ex Aquitania originem ducere id intellexi.*

Fritillaria ſecunda.

QVI *ad me primum genus mittebat pharmacopœus Aurelianenſis, Noël Capperon vocatus, ac paulo poſt in cõmuni illa laniena per vniuerſam Galliã graſſante ſublatus,* Fritillariæ *nomen indidit, quòd eius areolæ verſicolores fritillum quodammodo æmulentur: vulgo Lilium variegatum antè appellata fuit. Sunt qui Meleagridem vocare malint, quoniam eius foliola variis coloribus picta ſint, vti plumæ Meleagridis auis (quæ vulgo Galiina ſiue Perdix Barbarica ſiue Guinea dicitur) diuerſis tamen. Secunda autẽ ſpecies, neque Meleagridis, neq. Fritillariæ nomen mereri videtur, quandoquidem nulla colorum varietate præterquam extremis foliorum oris diſtincta eſt.*

Lilium variegatum. Meleagris.

AN *apud Recentiores medicum in vſum veniat hæc planta, me fugit. Sed ob florum elegantiam & amœnitatem in hortis maximè coli exiſtimo.*

De Nar-

Narciſſus pleno flore.

De Narciſſo pleno flore.

CAP. VIII.

Narcissi *pleno & multiplici flore hiſtoriam & iconem in Hiſpanicis obſeruationibus dedimus. Sed poſtea aliud genus ſeſe obtulit, quod prætermittendum non duxi.*

Alter *ergo* πολύανθος *Narciſſus, ſimilia priori folia habet, & reliqua omnia præter florem, qui ſenis quidem vt prior conſtat albis foliis, coronam verò mediam totam luteam & multiplicem obtinet, emicantibus è medio foliolis oblongis & anguſtis ſtellatim quaſi decuſſatis, colore quidem albo, ſed cui & viridis foris, & pallidus interiore parte permixti ſint: odor ferè qualis in priore, ſed neſcio quid magis aromaticum ſpirans, medius quaſi inter Narciſſum & Muſcari.* Narciſſus multip. ex. II.

Allatus fuit hic Narciſſus Conſtantinopoli à Dn. Philiberto de Bruxelles p.m. ſub initium anni 1575. & mihi cum pleriſque aliis bulbis donatus: eodem anno & ſubſequentibus emerſit, & folia protulit, at nullum florem. toto anno 1579. latuit, eam ob rem omnino periiſſe exiſtimaui, donec anno 1580. menſe Martio iterum prodiret eodem quo repoſitus fuerat loco, Aprili tandem in eodem caule ternos flores, quales modò deſcripſi, tulit. Sed & anno 1581. dum abeſſem & in Anglia peregrinarer, floruiſſe denuo, mihi relatum eſt. Ante hiemem verò folia emergere non ſolent, ſed nouo vere duntaxat, eo anno quo florem daturus eſt. Nam ſi ante hiemem illi prodeunt, proximo vere nullos dabit, eadem ratione quo reliqui præcociores Narciſſi, qui cùm ſteriles futuri ſunt, folia ante hiemem producunt.

De Narciſſo ſerotino montano.

CAP. IX.

Narciſſi ſerotini hiſtoria.

QVATERNA aut quina Martio menſe profert ſolia, oblonga, anguſta, Narciſſinis ſimilia, inter quæ medio Aprili pedalem caulem, rotundum, nudum, intus fungoſum, in cuius ſummo è tenui membrana unicus, deinde alter interdum flos naſcitur, ſex niueis foliis expanſis et ſtellæ modo decuſſatis conſtans, calyculo plano, pallido (cuius oræ rubra fimbria exornatæ ſunt) medium florem occupante, et ſex intus ſtaminulis ſubluteis inæqualibus prædito, totus odoratus, & Narciſſi medio purpurei floribus perſimilis: capitula ſuccedũt trigona, craſſiuſcula, in quibus ſemen nigrum, inæquale, continetur: radix bulbacea eſt, multiſque candidis tunicis conſtat, extima quæ reliquas ambit, fuſca, è cuius ſeſſili parte plurimæ ſubfuſcæ fibræ dependent.

Prouenit magno miliari ſupra Gamingam Chartuſianorum monaſterium Diuæ virgini ad Thronũ nuncupatum, pratis quibuſdam altiſſimo lacui vicinis, ad prædium Zeehof dictum, in quo curantibus Chartuſiæ moderatoribus, perhumaniter & luculenter excepti ſemper fuimus, dum in ſumma Herrenalben & Durrenſtein iuga tenderemus, aut ex iis iugis Gamingam rediremus. Floret Maio.

In Belgicis hortis ſimilem planè cùm iſtic viuerem, ali memini.

De Narciſſo Perſico.

CAP. X.

Narciſſi Perſici hiſtoria.

Ἄκαυλος planè eſt hæc planta, & floris tantummodo caulem ſortita, veluti Crocum, ſiue Lirium alterum in Hiſpanicis noſtris obſeruationibus deſcriptum, cui inſidet

ſidet flos è membraneo cucullo veluti ex vaſculo exiliēs, Lirio quidem alteri ſimilis, verùm paulo oblongior, ſex foliis itidem conſtans, quorum tria interiora, nonnihil anguſtiora ſunt, externa verò latiora, et ſub extremum aliquantulum incurua, ſiue ἀπόφυσιν quandam habentia quæ interiora amplectuntur & comprehendunt, colore melino, ingrato odore & papaueris virus redolente: ſtamina in medio totidem quot folia, ſed quæ ad internorum foliorum ſedem enaſcuntur, reliquis tribus longiora ſunt, è medio ſtilus exilit oblōgior, gracilis, & ſine capite. Folia illi ab alterius Lirij foliorum forma haud multum abſimilia, ſed Hemerocallidis Valentinæ in Hiſpanicis obſeruationibus etiam deſcriptæ foliis viciniora, lata, plana, eiuſdémque cum illis coloris, hoc eſt, æruginoſi, quæ interdum ſeſe circumagūt: radix craſſa, bulboſa, à baſi (quæ multis fibris donata eſt) ſtatim extuberans, intus candida, foris pallida quidem, ſed nonnihil etiam nigricans.

Conſtantinopoli ſemel duntaxat allatus eſt hic bulbus, mihique communicatus à Philiberto de Bruxellis iam dicto anni 1575. initio, quem poſtea variis amicis cum in Belgicā, tum in Germaniam miſi. Atque principio Narciſſum autumnalem ex bulbi forma eſſe coniiciebam, in qua opinione admodum me confirmauit flos ſub finē Septēbris emergēs. Sed poſtquā folia nō ſubſequi animaduerti, & ineunte demum vere prodire obſeruaui, eaque ab illius foliis colore differentia: tum exactius vtramque plantam inter ſe contuli, & manifeſtè deprehendi diſpares eſſe: fert autem ſiliquam craſſitudine pollicari breui pediculo inhærentem, & è ſumma tellure vix emergentem, quæ cùm inanis eſſet, nullum ſemen obſeruare licuit; etenim ab eo tēpore nullas ſiliquas protulerunt quas ſeruaueram plantæ.

NOMI-

Nomine Zaremcada perſiano, *quod latinè Narciſſum perſicũ ſonat, allata fuit hæc planta. Non minus autem conuenire videtur cum Lirio altero Theophraſti, quàm autumnalis ſuprà memoratus, & forſitan etiam aliquanto melius.* Zaremcada perſiano. Lirium alterum Theophraſti.

Omnem *porro Narciſſum Turcæ propriè appellant* Serin cade, *hoc eſt, Regium calicem, quòd flauum illud floris meditullium calicis formam quodammodo referat: qui verò huc ad nos mittunt eius bulbos, vario corruptoque vt plurimum inſcribunt nomine, nunc* Zarem cada, *modo* Zerem cade, *interdum etiam ineptiore* Zaremcatta. *At qui pleno eſt flore, nonnunquam* Giul catamer lalé *(quemadmodum Anemonem polyphyllo flore, & alias nonnullas ſtirpes) appellatione accepimus, quæ voces Roſa plenæ florem ſignificant.* Serin cade. Giul catamer lalé.

Sed & Narciſſum illum qui medium calycem exiguum & planum, fimbriáque rubente inſignitum habet, vnicum duntaxat ferè ſemper, aut rarò binos flores eodem caule ferentem, non Serin cade, *vt qui medio luteus, aut totus flauus, totúsve candidus eſt: ſed* Deve bohini *vel* boini, *id eſt, Cameli collum ſiue caput nuncupãt, quoniam floris collum longius quàm ceteri Narciſſi protenſum habet.* Deue bohini.

De Levcoio bvlboso pannonico.

cap. xi.

Tria *Leucoij bulboſa radice apud Pannonias inueniuntur genera: quorum duo præcocia ſunt, tertium ſerotinum.*

Primvm *Narciſſi autũnalis vulgo vocati foliis ſimilima habet folia, admodũ viridia, & nitida, ſed nõ adeò atro virore ſplendentia, vt illius: cauliculũ è medio foliorũ exeuntẽ, palmarem, nudũ, ſtriatum, infirmũ, intus* I. Leucoiũ bulboſum præcox maius.

vacuum, membraneum folliculum aut vaginulam extrema parte ferentē, è qua vnus, interdū bini flores, raro terni erumpunt, ſex foliis æqualibus cādidis, ſed extima & anguſtiore parte veluti macula è viridi flaueſcente inſectis cōſtantes, nutantes & deorſum ſpectantes, exigui cymbali modo, mediū florē occupantibus ſex luteis ſtaminulis cum candicante ſtilo, odore floris oxyacanthæ, nec ingrato: flori ſuccedunt membranea capitula, pyri modo turbinata, ſemen ex candido flaueſcens continentia, oblongiuſculum, & durum: radix bulboſa eſt, multis candidis tunicis (extima tamen fuſca) conſtans, & denſa candicantium fibrarum coma firmata.

ALTERIVS *folia à ſuperioris quidem foliis non multū diſcrepant, verùm anguſtiora & firmiora ſunt, ad Pſeudonarciſſi flore luteo foliorū formā magis accedentia, quorū colorem æruginoſum & cinereū æmulantur: cauliculi graciliores, etiam palmares, nudi & concaui, è vaginula vnicū ſemper florē (plures obſeruare non memini) promentes, ſuperiore minorem, nutantē etiam & pendulum, ſexq́; candidiſſimis foliis conſtantē, quorum tria externa omnino niuea, aliis duplo longiora latioráque ſunt, radiiſque ſolaribus illuſtrata, aut ſudo cœlo, alarum modo ſeſe explicāt, tria interna breuiora ſunt, & cordis, vt vulgo pingitur, formā referunt, vireſcente limbo extremitatis ambiente: medium florem ſex etiam ſtaminula crocea, ſtilúſque exilis candidus occupant, odor nullus: ſimilia ſuperioribus fere capita ſuccedunt, ſed minora ſunt, & oliuæ virentis formam propemodum exprimunt, in quibus ſemen alteri ſimile ſed candidius: radix ſuperiore minor, multis etiam tunicis albis conſtans, externa nonnihil nigricante, & ſeſſili parte multis tenuibus fibris prædita.* II. Leucoïum bulbosum præcox minus.

Prodit vtrumque maturè admodum, ſtatimque inter

 bina fo-

Leucoïum bulboſum præcox minus.

bina folia florem oſtendit vix liquefactis interdum niuibus, quas ſecundum genus nonnunquam etiam penetrat: Maio menſe ſemen matureſcit & folia marceſcũt.

Alia porro Secundi generis ſpecies Conſtantinopoli ſuperiore Autumno allata eſt, cuius unicũ bulbũ Narciſſi bulbis permixtũ Generoſa Dn. de Heyſenſtein accepit, atq. cũ illis terræ mandauit. Huius anni 1583. ineunte Martio binis foliis prodiit, eiuſdẽ cum iã deſcripti foliorũ coloris, nempe æruginoſi, ſed latioribus, floris gemmã vt in ſuperiore cõplectentibus: craſſiuſculus cauliculus tandẽ ſuccreſcẽs vnicum florẽ in vaginula incluſum ſuſtinuit, qui poſtquã explicatus fuit, forma ſuperiori ſimilis apparuit, duplo tamen maior, tribus externis foliis alarũ modo expanſis, omnino niueis, interiorib. verò breuibus, biſulcis vt in ſuperiore, ſimul coniunctis, et veluti tubulũ efformantibus, magna ex parte virẽtibus, deinde circa oras albis, quas tamẽ extremas, virides maculæ inficiunt: inodorus verò non eſt hic flos, at illius, quẽ in Primo genere deſcripſi, fragrantiam æmulatur, imò iucundius quidpiam mihi etiam ſpirare videtur. 2. Leucoium bulboſ. Byzantinum.

TERTIO *quinq. aut ſex ſunt folia Narciſſinis ſimilia & virentia: è quorum medio caulis pedalis aut amplior aſſurgit, nudus, concauus, aliquantulũ planus, & binis acutis angulis præditus, viridis, è membranea vaginula quinos aut ſenos flores proferens, pendulos tintinnabuli modo, ſex æqualibus & niueis foliis conſtantes, quorum extimam partẽ virides maculæ inficiunt, ſenis intus ſtaminibus luteis & medio lacteo ſtilo cuſpide viridi inſignito: floribus ſuccedunt magna & trigona fere capita, in pyri modũ turbinata, quæ ſemen continent nigrũ orobi magnitudine, aut quale Liliaſphodelus flore luteo fere habet: radix craſſa & bulbacea multis ſucculentis tunicis conſtat, & plurimis fibris donata eſt.* III. Leucoiũ bulboſum maius ſerotinum.

 Leucoïum bulboſum ſerotinum maius.

Serius quàm ſuperiora plerumque germinare ſolet, atque Maio demum menſe flores proferre.

Vno duntaxat loco hoc poſtremum genus obſeruaui, in Pannonia interamni vliginoſis pratis ſupra Waraſdinum anno 1579. Præcocium item primum ſolummodo in ſilua non procul Zolonock Ill. Dn. de Batthyan oppido vdis locis: Alterum verò non modo in Vienneſi & Leytano ſaltibus, ſed etiam pleriſque Pannoniæ pratis: vmbra tamen magis delectari videtur.

PRIMVM *à rhizotomis mulierculis* Moſs veyl/ *quaſi, paluſtris viola, dicitur; in Germania verò vbi pleriſque locis naſcitur,* Weyſs hornungſblumē/ *id eſt, candidus Februarij flos, ad differentiam Pſeudonarciſſi oblongo & luteo flore, quē* gelb hornungs blumē/ *hoc eſt, luteū Februarij florem appellant, quòd eo mēſe et ineunte vere plerumque floreant. Alterum ab iiſdem rhizotomis mulierculis* Weyſſe veyl/ & Snetropfen/ *id eſt, alba viola, & niueæ guttæ ab inſigni candore nuncupatur. Serotini nullum vulgare nomen intellexi. Cui planè ſimile ante triginta annos colligere memini in pratis ad Latera oppidulum Mompelliani agri, non procul à Volcarum ſtagno. Eius etiam genus alitur in Germanicis & Belgicis hortis, huic per omnia ſimile, niſi folia pallidiora quodammodo eſſent, & minus mucronata, ſed veluti bifida: flores item maculis ex viridi pallentioribus infecti ſunt.*

DE ORNITHOGALO ARABICO.
CAP. XII.

Ornithogali arabici hiſtoria.

OBLONGA *habet folia, viridia, carinata, Hyacinthi orientalis foliis adeò ſimilia, vt ab iis vix diſcerni poſſint, minimè autem Narciſſi foliorum æmula: inter quæ cubitalis emergit caulis, leuis, nudus, gracilis, vireſcens,*

Ornithogalum arabicum.

reſcens, quem aliquot in ſummo naſcentes confuſo ordine ambiunt pediculi, flores ſuſtinētes magnos, Narciſsinis pares, ſed Ornithogali forma præditos, illorúmque modo ſub veſperam ſe claudentes, ſex foliis omnino albis conſtantes, medicato odore, triangulari capitulo nigro, ſplendente, medium florem occupante, ipſum verò capitulū ſtaminibus ſex albis apice luteo coronatis ambientibus: ſemina nondum obſeruare mihi licuit: radix bulboſa, Hyacinthi æmula, candicans plerumque, è multis tunicis conflata, lata admodum ſede, & in circuitu fibras ſpargente.

Primùm communicata Belgis hæc planta fuit, miſſis eius radicibus Ill. Dn. Brancioni à C. V. Alphonſo Pantio, & ampliſſ. Iac. Ant. Cortuſe, deinde etiā Conſtantinopoli cum aliis raris ſtirpibus miſſa. Semel eam in Belgica florentē vidi, deinde vnica Viennæ mihi floruit menſe Iunio 1575: neutra tamē ſemē tulit, ſed caules cum foliis emarcuerūt. Et licet ſæpius poſtea accepe rimus, illius flores videre non contigit, nedum ſemen.

At quæ anno 1580. Conſtantinopoli menſe Martio allatæ fuerunt, magna ex parte flores tulerunt, ſed nullum ſemen.

Mira verò eſt iſtius bulbi natura: nam plerumque experti ſumus vix vlla folia producere, niſi ſingulis eximatur annis, & aliquanto tempore adſeruetur, deinde denuo ante hiemem terræ mandetur, tum enim demum germinare: nullus autem florere mihi conſpectus eſt, niſi recens Conſtantinopoli allatus. Cùm verò frigoris admodum impatiens ſit, neque in Belgica, neque Viennæ hortum ferre poteſt: ſed in fictilibus alendus eſt, vbi adnatis ſeſe feliciter propagat.

PORRO *ex Italia miſſus fuit Lilij Alexandrini nomine: Conſtantinopoli verò ſemper* Zanbul arabi, *quod* Lilium alexandrinum. Zanbul arabi.

Hyacin-

Hyacinthum arabicum ſonat. Sed quoniam ad Ornithogali genera potius referēdus videtur, quàm ad Hyacinthos, Ornithogali arabici nomē indidi: licet Matthiolus Narciſſis adnumeret. Viennenſes matronæ Weyſs Jacinthe/ *hoc eſt, candidum Hyacinthum appellant.*

DE ORNITHOGALO PANNONICO.

CAP. XIII.

DVO *Ornithogali genera per Pannonias obſeruaui, quæ nunquam antea videre memini.*

I. PRIORI *quinque aut ſex ante hiemem germinant folia humi expanſa, anguſta, digitali longitudine, ex viridi canentia, & Caryophylleorum altilium foliis forma & colore propemodum ſimilia, aliquantulum hirſuta ſapore herbaceo: ſubſequente Aprili dum iam flacceſcere incipiunt folia, ex eorum medio exilit dodrantalis cauliculus ſenos aut plures flores ſpicatim cohærētes ſuſtinens, qui è ſenis foliolis compoſiti Maio menſe ſeſe explicant, intúſque niuei omnino, foris neruum viridem vt vulgare ornithogalum, maiúſque Mompellianum, habere conſpiciuntur: ſiliquæ deinde triangulares ſemen nigrum, rotundum continent: radix ſubeſt bulboſa, oblongiuſcula, candida, intus viſcoſa, guſtu primùm inſipido, deinde acri, foris cinerea membrana tenui obducta, & ſeſſili parte multis candidis fibris capillata. Illud peculiare habet hæc planta, vt magna ex parte dum floribus onuſta eſt, ſine foliis conſpiciatur, aut fere iam euanidis, & flaccidis. At in hortos ſata diutius plerūq. folia retinere ſolet, & in maiorē amplitudinē excreſcit, ſpicā vicenorū aut plurium florū nonnunquā proferens.*

Ornithogalū pānon. minus flore albo.

Largiſſimè prouenit aperto illo campo ſecundum ſilvulam pago Lachn imminentem, et in pratis ſiccioribus ſecundum Danubium, in mōte Badenſibus thermis imminenti, totaq. illa montium ſerie, inde vſque ad Calenberg

Ornithogalum Pannonicum luteo flore.

lenberg excurrēte locis apertis & gramineis, tum etiam in Hamburgenſi monte.

V NICO *alterum prodit foliolo, duorū aut trium digitorū tranſuerſorū longitudine, anguſto, colore exalbido, ſubacido guſtu: iuxta quē tenuis cauliculus uncialis, vnū aut alterū foliolū ſuſtinens, è quorū medio bini aut terni exiliunt floſculi ſtellati, intus lutei, foris ex viridi purpuraſcentes, ſex radiolis & totidē ſtaminibus intus præditi: iis ſuccedunt exigua triangula capita, ſemine ruffo, exili, & inæquali plena: radix candida rotunda, cinereo putamine amicta, piſi exigui magnitudine. Sed & hoc cultura maius aliquantulum euadere ſolet.* II. Ornithogalū pannon. minus luteo flore.

Inuenitur eodē quo ſuperior loco apud ſiluulā Lachn pago vicinam: ſed aprico magis delectari videtur: nam abundantius creſcit in margine illius aperti agri Meridiei oppoſito. Obſeruaui etiam in agris inter Nemethwywar & Zolonock oppida ſæpius memorata.

Vtrumq. hoc genus D. Brancioni aliiſq; amicis Belgis miſi iā ab anno 1574. altero poſtquā Viennā appuliſſē.

CETERVM *in Alpiū pratis vbi ſiluæ deſinere incipiunt, inuenitur etiam id Ornithogalum luteum, quod Fuchſius & Tragus Bulbum ſilueſtrem appellarunt; Vngari,* tik tara: *tametſi alpinum maiore folio conſtare mihi videatur, floribúſque non adeò luteis, ſed ex herbaceo quodammodo pallentibus eſſe præditum.* Bulbus ſil. Fuchſij.

Frequens eſt & vltra Drauum, et Waraſdinum in agris Ornithogalum vulgare flore albo. Ornithogalū vulgare.

Apud Nemethwywar verò in ſegetib. naſcitur maius illud ornithogali genus, quod apud C.V. Remb. Dodonæum Aſphodeli bulboſi Galeni nomine inſignitur. Ornithogalū ma.* Aſphod. bulboſ. Galeni.

Hic etiam mihi natum eſt Ornithogalum maius Mompelliano ſimile, ſemine Moly nomine, à Raſſio mihi Lutetia miſſo. Ornithogal. maius Mompelian.

Hyacinthus obſoletior Hiſpan.

De Hyacintho obſoletiore Hiſpanico. cap. xiiii.

Constat *quinis aut ſenis foliis oblongis, carinatis, ſucci plenis, colore ex cinereo vireſcente, Muſcari foliorum æmulis fere, ſed anguſtioribus, flexilibus, per extremũ rotundis & mucronatis, candida linea interius per lõgitudinem excurrente, ingrati ſaporis: caulis è mediis foliis prodit pedali longitudine, gracilis, nudus, denos, duodenos aut plures flores per interualla ferẽs deorſum ſpectantes, Hyacintho Belgico, ſiue nõ ſcripto Dodonæi propemodũ ſimiles, ſenis foliis conſtantes, quorum terna exteriora valdè reflexa ſunt, interiora minus, ſed veluti tubulũ quendam efficiũt: color in his admodũ obſoletus, ex purpureo, pallido & vireſcente permixtus, nullus odor: ſemen fert in capitulis planũ, nigrũ, cartilagineum, circinatæ fere rotunditatis, Scillæ ſemini non multũ abſimile: radix globoſa et rotunda multis candidis tunicis conſtat, & numeroſis fibris ſeſſili parte prædita eſt.* Hyacinthi obſoletioris Hiſpanici hiſtoria.

Sponte naſcitur quibuſdam Hiſpaniæ locis, unde primùm in Belgicam delatus, nonnullis amicis floruit, à quibus ſemine cõmunicato natæ mihi ſunt aliquot plantæ: earum vna duodenos flores anno 1578. protulit, altera biennio pòſt plures, ſed nullum ſemen.

Serò germinat, & folia in Autumnum ſeruat: Iunio autem floret cum Liliis.

Cvm *in Belgicam amicis mitteret hunc bulbum Franciſcus de Hollebeque Regis Hiſpaniæ hortulanus in Aranjues, adſcriptum erat Hyacinthus flore coloris cerei & terrei. Et ſine dubio inter Hyacinthos cenſendus eſt.*

Miſit præterea & aliquot alios bulbos, quorũ maximam par- Bulbi varij à Franciſco de Hollebeque in Belgicã miſſi.

mam partem (vt Hiſpania bulbacearum & variarum
aliarum ſtirpium exoticarum maximè ferax eſt) in
1. *Hiſpanica mea peregrinatione non obſeruaui: quales*
ſunt: Bulbus quatuor aut quinque flores geſtans, in mo-
2. *dum albæ campanulæ efformatos: Bulbus flore campa-*
nulæ ſatis magno terram ſpectante, colore intus luteo, fo-
3. *ris purpureo: Bulbus flore luteo ſuperiore parte aperto:*
4. *Bulbus alius flore luteo humili, cui ſemen ſimile* amores
5. mios *(eo nomine Hiſpanis dicitur Hemerocallis Valē-*
6. *tina) Narciſſus iuncifolius flore albo: Narciſſus flore*
7. *cæruleo: Pſeudonarciſſi genus admodum exile: Bulbus*
8. *montanus ignotus ſimilis Croco ſilueſtri:* Tulipa *Hiſpa-*
9. *nica monte quodam naſcens non procul Aranjoes: &*
10. *Hyacinthus orientalis Hiſpanicus.*

Tulipa hiſpanica.

Tulipæ quidem iſtius Hiſpanicæ aliquot bulbos aliquando habui: ſed vnicum omnes folium duntaxat protulerunt, imò adeò ſingulis annis imminuti ſunt, vt tandem perierint: bulbus non erat abſimilis Mompellianæ tulipæ, ſed paulo minor, folium etiam æquale: florem autem illi forma ſimilem eſſe retulerunt, ſed qui cum luteo purpuraſcentem colorem admixtum haberet.

DE HYACINTHO COMOSO BYZANTINO.

CAP. XV.

Hyacinthi comoſi byzantini hiſtoria.

QVATERNA, *quina, aut ſena habet folia, humi interdum fuſa & expanſa, nonnunquam ſolummodo procumbentia, oblonga, Hyacinthi primi Matthioli foliis fere ſimilia, ſed latiore cuſpide, & in lateribus tenui veluti lanugine obſita, præſertim circa folij exortũ, guſtu ingrato: è quorum medio pedalis aut amplior interdum naſcitur caulis, teres & rotundus, nudus & ſine foliis, intus fungoſus, foris viridis, lauiſque, quem à medio ad ſummum ſexageni aut plures ambiunt flores ob-*

longiuſculi, extrema parte in ſex laciniolas diuiſi, ſexq́; intus ſtaminulis purpureis præditi, inodori, initio candidi, deinde cum marceſcere incipiunt, fuſci & inelegantis coloris: pediculi quibus flores nituntur, initio breuiſſimi ſunt, deinde paulatim marceſcentibus floribus excreſcentes, quatuor vnciarum aut ampliorem interdum longitudinem adquirunt, ſic vt totus caulis ſuis floribus ita expanſis onuſtus, aſpergillum non minus referre videatur, quàm Hippuris quoddam genus: caulis ſuprema pars cum florum pediculis purpuraſcit: incipit autē florere ab imis vt eiuſmodi genera: capitula deinde trigona exigua pro plantæ magnitudine fert, in quibus ſemen rotundum, nigrum, vulgaris Hyacinthi comoſi ſemine minus continetur: radix rotunda, bulboſa, multis candidis tunicis conſtat, exteriore ſubfuſca, & baſi multis fibris candicantibus fulta.

Ante paucos primùm annos Cōſtantinopoli cum aliis varij generis bulbis allatus eſt Mag.° ac Generoſo Dn. Paulo a Trautzon Cæſareæ aulæ Mariſchalco, et eiuſdem Ma.tis Conſiliario, qui eius paucos bulbos in ſuburbano ſuo alit, vbi mihi primum conſpectus eſt anno 1580. Maij initio florens.

Hyacinthus primus Matthioli.

CETERVM Hyacinthi illius primi Matthioli, ſiue comoſi maioris à quibuſdā cognominati, qui in multis orbis Chriſtiani prouinciis ſponte naſcitur, duo per
1. Pannonias genera obſeruare memini. Alterum præcocius latiore folio, craſſiore coma, inelegãti tamen, ma-
2. ioréque bulbo. Alterum anguſtiore folio, tenuiore coma, laxiore tamen & elegantiore, minoréque bulbo, cuius flores comæ proximi, ex cæruleo purpurei eiuſdémq. cum coma coloris ſunt, quæ nota in priore deſideratur: præcocius Maio, alterum Iunio floret.

SEMI-

SEMINE porro ex Hiſpaniis anno 1575. Hyacinthi orientalis hiſpanici nomine miſſo (cuius tamen duo genera eſſe deprehendi, cùm vnum minutius eſſet Hyacinthi comoſi maioris æmulum, alterum craſſius, Muſcari ſemini perquam ſimile, quæ adeò cauſſa fuit vt ſeparatim ſererem) Viennæ Auſtriæ natæ ſunt plantæ bulbaceæ, quæ nobis tandem duo Hyacinthi comoſi maioris genera dederũt, à vulgaribus florum coma non differentia, nec etiam foliis, niſi quòd alterius folia latiora Muſcari foliis proxima ſunt, & ineunte vere primùm emergere ſolent, alterius verò anguſtiora, oblongioráque, etiam ante hiemem. Hyacinthus comoſus maior Hiſpan. ſemine natus.

MEMINI & nos in Belgica alere Hyacinthum comoſum flore albo obſoletiore, qui nulla aut perpuſilla coma præditus eſſet. Hyac. comoſ. flore albo.

Illud autem peculiare in nonnullis, vt flores præmaturi nigrum ſeu fuliginoſum pollinem excuſſi ſpargant vſtilagini ferè ſimilem. Semen in omnibus rotundum, nigrum, Muſcari ſeminis propemodum æmulum.

QVO nomine prior à Turcis miſſus ſit, me latet: cum Muſcari bulbis permixtũ fuiſſe arbitror, propter comæ & florum cum comoſo ſimilitudinem, comoſum Byzantinum cognominaui: vulgarem vtrumque appellant Vngari Kygio hägma, id eſt, ſerpentinam cepam.

DE BVLBO ERIOPHORO.

CAP. XVI.

HIC eſt ille bulbus, cuius florem tam diu Belgica videre deſiderauit. Nam cum primùm nacti munere ampliſſimi viri Iacobi Antony Cortuſi patricij Patauini, plurimis annis ſumma diligentia iſtic excoluimus, vt in maximam amplitudinẽ excreſceret, & ſe mirum

in modum adnatis propagaret, adhibita etiam omni cura (ſubinde mutatis terræ generibus) vt ad florum generationem perduceremus, ſed operam luſimus.

Et poſtquam acceſſit illuſtrium quorũdam Venetorum qui ad nos perſcripſerunt teſtimonium, eius florẽ (tametſi plus decennio hunc bulbum in ſuis hortis coluerint) nunquam conſpexiſſe: factum eſt, vt ſterilem eſſe mutatis natalibus, neque florem aut ſemen proferre arbitraremur, præſertim quando id vitium numeroſa nucleorum ſobole abunde compenſaret. Verùm aliter rem ſe habere, anno 1575. menſe Maio deprehendi. Bulbus eriophorus rariſſimè florens.

Nam cùm præcedente cum annum bruma aliquot eius bulbos Muſcari *maioris nomine cum pleriſque aliis rariſſimis plantis, Conſtantinopoli rediens attuliſſet Dn. Philebertus de Bruxella S. C. M*[tis] *dapifer p. m. & ex illis nonnullos pro noſtra amicitia mihi dediſſet, partem ipſe terræ concredidi, partem in penſili horto C. V. D. Joannes Aicholzius medicus & profeſſor Vienneſis: mihi omnes perierunt, ille verò duos conſeruauit, quorum alter etiam floruit non ſine ingenti mea lætitia, quam omnibus rei herbariæ ſtudioſis iſtius bulbi ad viuum expreſſa delineatione à peritiſſimo artifice Martino Rota S. C. M*[tis] *ſculptore, atque deſcriptione in Appendice ad Hiſpanicas obſeruationes illo ipſo anno teſtatam eſſe volui, quam nos hic denuo repetemus, quoniam ab eo tempore illius florem nunquam videre nobis contigit, licet ipſum bulbum adhuc alamus mira fœcunditate plurimas ſoboles procreantem.*

SVNT *ergo Bulbo eriophoro multa oblonga folia, Hyacinthinis ferè ſimilia, minus carnoſa & ſucculenta, duriora tamen, viridia, mucronata, ſapore ingrato, quibus minutiſſimè etiam confractis, tenuia quædam fila inſtar telæ aranearum diduci poſſunt. Ex horum* Bulbi eriophori hiſtoria.

medio caulis exit cubitalis aut amplior, rectus, Scillini caulis æmulus, læuis, nudus, viréſcens, ſuperiore verò parte ad cæruleum colorem tendens: in ſummo veluti oblõgam ac denſam fert ſpicam in denos vel plures verſus, ante quam explicetur, diſtinctam, primũ viridem, ſed paulatim (dum ſeſe explicat in flores) cæruleum colorem contrahentem: flores ſenis foliolis ſtellatim expanſis conſtant, triangulo vmbone in medio protuberante, Hyacinthi autumnalis floribus propemodum ſimiles, inodori, colore cum ſuis pediculis cæruleo & internis ſtaminibus, quorum apices initio purpurei ſunt, &, vbi ſeſe explicarunt, veluti palleſcente quadã farina aſperſi. Incipit florere ab imo, vti Scilla ſolet, & reliqui magna ex parte bulbi, qui flores racemi aut ſpicæ in modum confertos habent. Semẽ etiam obſeruare voluimus: ſed flores admodum caduci, ſtatim marceſcere cœperũt, & relictis in caule tantum pediculis deciderunt. Radix craſſa & bulboſa eſt, ex plurimis tunicis contexta, alba, tomentoſa, & veluti aranearum telis obſita, multos circa latera natos bulbos habens, & craſſis oblongiſque fibris nitens.

ἐριόφορος. Ἐριοφόρου, *Laniferi nomen huic bulbo inditum, ob tomenti copiam, quod lanæ modo in ſtamina diduci poteſt.*

Solus Theophraſtus inter Veteres lib. 7. Hiſtor. plant. cap. 13. eriophori meminit bulbi, cum in littoribus naſci, lanámque ſub primis tunicis habere, ex qua togæ & aliæ veſtes conficiantur.

Eius teſtimonium adfert Plin. lib. 21. Naturalis hiſt. cap. 2. Addit Theophraſtus, quod internum eſt in eo bulbo, mandi: cuius nullum fecimus periculum.

DE MVS-

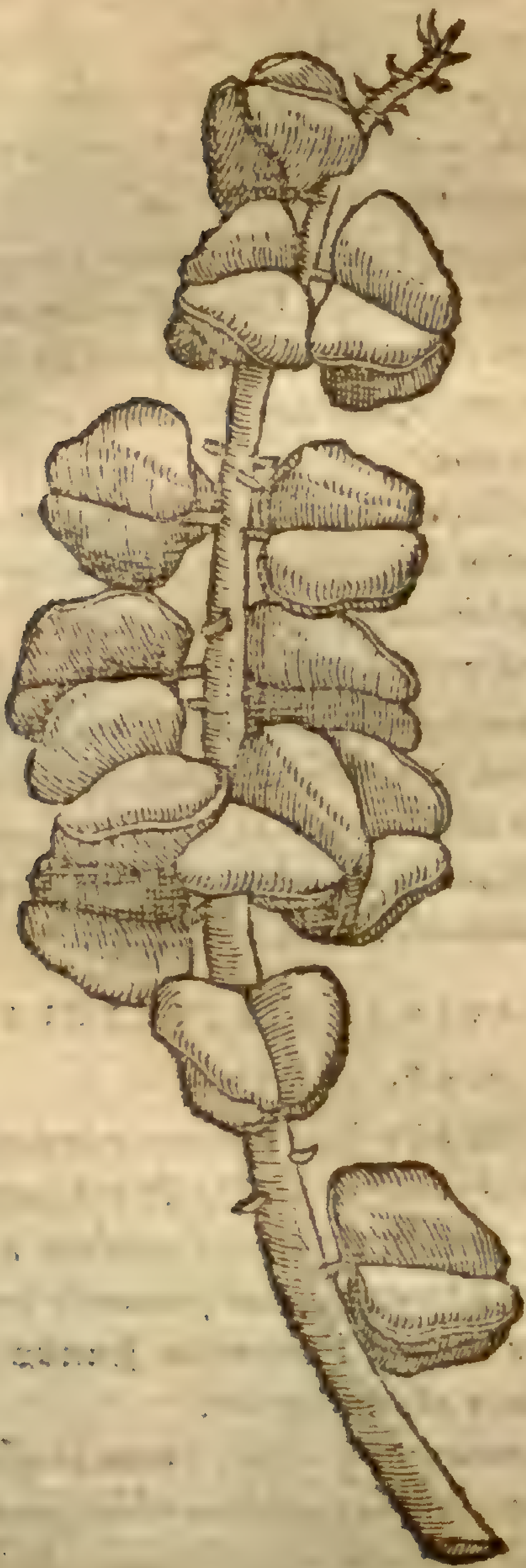
De Mvscari.

CAP. XVII.

Ex *Conſtantinopoli vicinis hortis vltra Boſphorum in Aſia ſitis primùm noſtræ Europæ communicata eſt hæc planta, quæ ob ſuauiſſimum odorem ſilentio premenda minimè fuit.*

Mvſcari hiſtoria.

Habet *autem quina aut ſena oblonga folia, per terram diffuſa, & hac illac ſiue obliquè inflexa, canicu- lata, ſatis craſſa & ſucculenta, Hyacinthi comoſi maioris, ſiue primi Matthioli foliis perquam ſimilia, quæ cùm primùm germinant, purpuraſcunt nonnunquam, interdum albeſcunt, & aliquando pulcherrimo rubro colore nitent. Ex horum medio caulis verno tempore erumpit ſatis craſſus, rotundus & nudus, ſed admodum infirmus pro ſua craſſitie: hunc à medio ad ſummum ferè racematim cohærentes ambiunt flores, vrceolis propemodum ſimiles, initio interdùm purpuraſcentes aut virides, deinde ex purpura virentes, aut ex virore albicantes, nonnunquam ſubcærulei, aliquando nigricantes initio, deinde pallidi, qui marceſcere incipientes gratiſſimum moſchi fere aut aromatum odorem referunt, licet qui flauo colore eſt, grauius quidpiam, & narciſſinum quodammodo ſpiret: intelligo & niueo omnino flore, atque etiam egregiè rubente inueniri, quos ſanè mihi videre nondum contigit. Omnibus ſuccedunt prægrandia, triquetra, & veluti pinnata capitula, in quibus ſemen continetur nigrum, rotundum, magnitudine orobi, aut illi Hyacintho primo iam memorato fermè omnino ſimile, qui veluti comã ex cæruleo purpuraſcentibus ſtaminibus conſtantem ſummo caule gerit. Radix ſubeſt magna, albicans, multis tunicis ceparum more contexta, & frequentibus craſſis fibris ex ima ſede prodeuntibus*

deuntibus firmata, perennibus, nec ſingulis annis marceſcentibus et pereuntibus vti Hyacinthorũ, Narciſſorum, Tuliparum & Liliorum fibræ. Ab imo flores explicare incipit, quemadmodum præcedens.

AD *Hyacinthi genera proculdubio referri debere hanc plantam, nemo eſt mediocriter in* βοτανικῷ *ſtudio verſatus, qui non agnoſcat. Eius primam notitiam ampliſſimo viro Iacobo Antonio Cortuſo etiam acceptam referimus, qui eam Illri viro Dn. Ioanni de Brancion p. m. ſummo meo amico, ante multos annos in Belgicam*

Tibcadi. *miſit* Tibcadi *nomine.*

Bulbus vomitorius. *Clariſſ. Matthiolus eius iconem omnium opinione exhibet (Comment. in Dioſcorid. cap. de Bulbo vomitorio, nulla tamen addita deſcriptione.*

Conſtantinopoli verò (vnde primùm eò perlata fuerit adhuc ignoramus) ſemper miſſa fuit nunc Muſcari,

Muſchoromi. Muſcurimi. *nunc* Muſchoromi, *nunc* Muſcurimi *appellatione, ob inſignem videlicet odoris ſuauitatem, qui ad eorum paſtillorum fragrantiam, qui ex benjuin aliiſque odoratis fieri ſolent, quodammodo accedere videtur.*

DE HYACINTHO BOTRYODE.

CAP. XVIII.

SPONTE *paſſim pleriſque Pannoniæ locis naſcitur*

Hyacinthus botryodes Hyacinthus comoſus minor. *Hyacinthus ille Hiſpaniis & Galliæ Narbonenſi vulgaris, quem ego à floribus in racemi modum extremo caule congeſtis* βοτρυώδην *cognomino, nonnulli comoſum minorem appellare malunt: Germani* Hunds knoblauch/ *id eſt caninum allium vocant.*

1. EIVS *duo inueniuntur genera: vnum craſſioribus longioribúſque foliis, florumq; racemo oblongiore, den-*
2. *ſiore, & odoratiore: alterum minora omnia habet, & vulgarius eſt. Iſtorum autem flores ſaturum admodum colo-*

dum colorem habent, & quaſi nigrum.

EST *verò & tertium genus breuioribus latioribúſque folijs & firmioribus, quæ humi uti ſuperiorum diffundi nō ſolent, ſed erecta ſunt: huius flores licet ſuperioribus formâ ſimiles, longè aſpectu elegantiores, dilutioris purpuræ, atque in cæruleum tendentis colore præditi ſunt. Id genus ſponte hîc non naſcitur, ſed ex Tyrolenſi comitatu delatum eſſe fertur.* 3.

Similes porrò omnino plantæ non modò Viennæ, ſed etiam antè in Belgica è ſemine Hyacinthi botryodis flore lacteo, & è niueo purpuraſcente (etenim binæ eius inueniuntur differentiæ) natæ ſunt: & inter illas vna quæ ramoſam protulit vuam, hoc eſt, quæ vuæ in modū plures congeſtos habuerit racemos, alios alijs minores & graciliores.

Hyacinthus cæruleus e lacteo
Hyacinthus botryod. ramoſus.

VERUM *Hyacinthus* βοτρυώδης *flore lacteo, à ſuperioribus florum forma minimè differt, ſunt enim concaui et tumentes, at vel nulla, vel perquam exigua odoris gratia commendabilis. Is etiam in duas ſpecies diſtingui poteſt.*

Hyacinth. botiyod. flo. lacteo.

Vna enim lacteum omnino florē habet, caulem exalbidum foliáque dilutius virentia & quaſi palleſcentia. 1.

Alterius flos niueum quidem colorem habet, ſed cui leuiter perfuſa videatur tenuis quædam & dilutiſſima purpura, quæ vetuſtate & marceſcente flore intenſior redditur: caulis è viridi purpuraſcit, folia viridiora ſunt, & infima parte quodammodo purpuraſcentia. Omnium ſemina in triangulis quibuſdam vaſculis continentur, rotunda, nigra, exigua; & omnium radix ſeu bulbus plurimos exiguos nucleos in ambitu deponere ſolet, nulla tamen abundantius quàm duorum priorum. Omnes florent Aprili, interdum etiam Maio. 2.

Lactei prior ſpecies olim nobis communicata à C. V.

Alphonſo

Alphonſo Pantio: altera ab Ampliſſ. Cortuſo Dipcadi albi nomine. Dipcadi albũ.

CETERVM *in proximis Viennæ ſiluis atq. etiam in Pannonia ſupra Nemethwywar qua iter GratZium eſt ad villam Kerthwelyes, vulgaris eſt is Hyacinthus, qui à floribus radiatim expanſis, & in ſtellæ formam decuſſatis, ſtellaris cognomen, apud rei herbariæ ſtudioſos inuenit: ſed is duntaxat qui cæruleo flore eſt, albo enim nondum videre contigit. Maturius reliquis floret, & in triangulis vaſculis ſemen fert, non atrum vt cætera genera, ſed fuſcum duntaxat & veluti fuligine infectum. Matronæ Vienneſes* Blaw Baldzian *nuncupant, quaſi cæruleum Lilium conuallium.* Hyacinthus ſtellaris.

De Scorodopraso.

CAP. XIX.

SCORODOPRASI *duo genera inter ſe differentia in his Prouinciis obſeruaſſe videor.*

MVLTA *oblonga & lata fert Primum folia, porraceis maiora, carinata, caulem vero ſeſquicubitalem, aut bicubitalem interdum, digiti craſſitudine, ſuperiore parte nudum, ferentem in ſummo caput membrana inuolutum vt cepa, quod explicatum multos flores ſimul cõgeſtos oſtẽdit cepaceis ſimiles, ſex foliis exalbidis conſtantes: quibus ſuccedunt trigona capitula, in quibus ſemen nigrum cepæ ſemini par: radix ſubeſt craſſa, exigua cepæ magnitudine, multis albis tunicis cõſtans, quæ ſeſſili parte copioſis candidis fibris prædita eſt, & vetuſtate in alios maiores bulbos ſeſe diuidit, atque alios minores in lateribus adiunctos habet, medij inter allium et porrum, grauiſque odoris. Floret Iunio & Iulio.* I. Scorodopraſum I.

BICVBITALEM *habet alterum caulem, multis ab infima parte ad medium vſq. porraceis foliis priore* II. Scorodopraſum II.

anguſtioribus circundatum, odore inter porrum & allium medio: reliquam caulis partem nudam, viridem, læuem, ſuſtinentem in ſummo caput ex multis bulbis, vti in Moly indico, congeſtum, & candicante membrana oblongamque viridem cuſpidem habente tectum, quæ deinde bulbis excreſcentibus rumpitur, nudóſque bulbos initio purpuraſcentes, deinde exalbidos detegit, inter quos floſculi quidam enaſcuntur: ea caulis extima pars, cui caput innititur, initio ſeſe cum ſuo capite conuoluere ſolet, vt ſerpentis obtorto collo ſimilitudinē quodammodo referat, deinde paulatim ſenſimque ſeſe explicare incipit, donec tādem caput erigat & ſurſum attollat: radix ex multis nucleis ſimplici aut duplici tenui membrana inuolutis conſtat, multiſque exalbidis fibris ſeſſili parte donata eſt.

Iunij initio ſuum caput contorquet, Iulij verò erigit, eodémque menſe bulbos ad maturitatem perducit, qui terræ crediti plantas ſui generis procreant.

Primi generis pauci bulbi Ornithogali arabici bulbis admixti Byzantio primùm allati ſunt paulo poſt quàm Viennam appuliſſem, quorum vnum aut alterum Ill. Dn. Ioanni de Brancion miſi, cum alterius generis aliquot bulbulis, vnico quem ſeruauerā mirum in modum ſeſe hîc propagante, vt multis ſucceſſu temporis communicare potuerim. Eum apud Turcas eſſe in deliciis, mihi aliquando retulit Ill. Dn. Augerius de Bouſbeque.

SVNT qui ſecundū genus ὀφιοσκόροδον appellent, quòd caput cum ſuprema caulis parte ſerpentis modo contorqueat. ὀφιοσκόροδον.

DE ALLIO SEV MOLY MONTANO.

CAP. XX.

VARIA in huius Prouinciæ montibus inueniuntur Allij ſiue Moly genera, vel foliis, vel floribus, vel capi-

Allium ſeu Moly montanum latifol.

tibus inter ſe diſcrepantia: quorum maximam partem ab aliis hactenus minimè obſeruatam fuiſſe exiſtimo.

PRIMVM *caulem habet duorum cubitorum altitudine excreſcentem, quem ad medium vſque ambiunt folia, multo quàm Allij generibus latiora, oblonga, porraceis proxima: ſummo cauli, qui læuis & iunceus eſt, inſidet caput è multis bulbis ex atro purpureis ſimul congeſtis ſatiſque craſſis conflatum, inter quos in oblongis pediculis naſcuntur flores dilutè purpuraſcẽtes quibus ſuccedunt trigona vaſcula in quibus ſemen: radix craſſa bulboſáque ex multis nucleis conſtans, numeroſis albis fibris prædita eſt: ſed et bulbuli rotundi radici adhærent iis fere ſimiles qui in capite naſcuntur. Toti plantæ Allij grauis odor ineſt. Iunio & Iulio floret & bulbos fert.* I. Moly montanum latifolium.

CVBITALI *aſſurgit Alterum caule, læui, rotundo, viridi, in quo terna plerumque folia, ſuperioris folio anguſtiora, & veluti graminea: ſummus caulis ſuſtinet caput duabus laxis mẽbraneis tunicis oblonga cauda inſignitis obuolutum, quibus ſeſe aperientibus, multi exigui bulbi ſimul congeſti apparent, inter quos flores, ſex purpuraſcentibus foliolis prædíti, & oblongis pediculis inhærentes dependent: radicem habet rotundam candidam, oblongis albicantibúſque fibris capillatam.* II. Moly mõtan. gramineo fol.

EADEM *excreſcit Tertium altitudine, totidémq. folia habet, iuncea, viridia, caulem ſupra folia læuem, rotundum, viridem, ſuſtinẽtem inter duas etiam membraneas tunicas oblonga cauda inſignitas, caput è multis exiguis bulbis è colore viridi punicantibus, & in oblongam herbaceam cuſpidem plerumque deſinentibus, confertimque naſcentibus compactum, inter quæ dependent in oblongis tenuibúſque pediculis flores ſuperiori forma & magnitudine ſimiles, exalbido tamen colore,* III. Moly mont. iunceo folio.

Allium ſiue Moly montanum III.

quorum media ſoliola ſecundum longitudinem et vtraſque oras vena obſolete purpuraſcens notat: radix etiam rotunda eſt, candicans, & oblongis albicantibúſque fibris prædita eſt.

IIII. Moly mont. flo. pallido odoro.

HABET *& hoc terna folia iuncea, caulē etiam cubitalem, rotundum, cui inſidet caput duabus membraneis tunicis caudatis concluſum, quo vtrimq. dehiſcente, magna explicatur coma florum ex oblongis pediculis dependentium, qui ſex pallidis ſoliolis conſtant, totidémque ſtaminula cum medio ſtilo obtinēt, qui cum ſuo caule reſecti & in cubiculum illati, ſuauiſſimi odoris (qualis in floribus Cyclamini percipitur) eſſe deprehenduntur: iis ſuccedunt trigona capitula, in quibus ſemen nigrum, planum, Caryophylleorum ſemini non multum abſimile: radix globoſa eſt, ſuperiori ſimilis, & ſimiliter capillata, nucleos interdum in lateribus deponens.*

2. Moly mont. obſoletiore flore.

Alia inuenitur eius ſpecies, pari propemodum altitudine excreſcens, ſimilibúſque propemodum ſoliis prædita, cuius coma inter laxas membraneáſque & oblonga cuſpide præditas tunicas latè ſeſe explicat, plena floribus coloris admodum obſoleti: radix ſuperiori ſimilis, nucleos etiam in lateribus proferens.

Trium iſtorum radix allium ſubolet, at folia minimè, ſed herbaceum quendam potius odorem referunt.

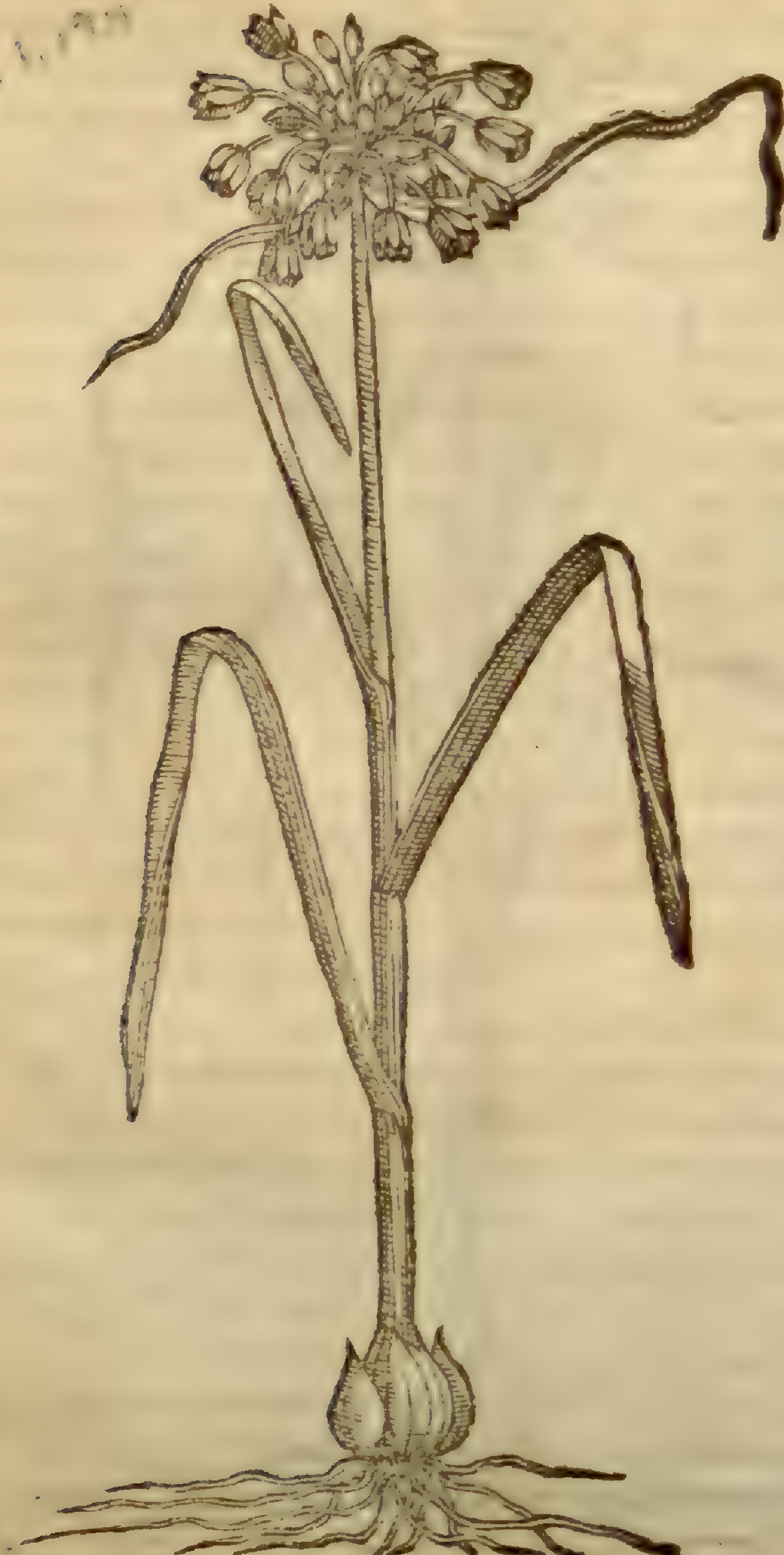
Duo priora, hoc eſt alterum & tertium, in ſerie montiū qui ab Alpibus ad Danubium ſupra Viennā excurrunt, ſponte naſcuntur: id vero quod odorato eſt flore, circa Poſonium, & locis Niclaſpurg in Morauia vicinis. Florent autem omnia Iulio.

V. Moly mont. purp. elegantiſſ. flore.

PARI *altitudine aſſurgit Quintum, caule nudo, viridi, paucis oblongis tenuibúſque foliis obſito, viridibus, cui inſidet caput orbiculare, e multis floribus breui pediculo præditis congeſtum, qui ſex foliola nunquam*

ſeſe expli-

Allium ſeu Moly montanum v.

ſeſe explicantia habent, cum aliquot ſtaminibus ſtilóque medio, colore purpureo eleganti: radix bulboſa, nucleos interdum in lateribus tenui membrana tectis proximè caulem deponens, & ſeſſili parte multas albicantes fibras habens. Caput ferit allij modo eius odor.

Circa Poſonium id duntaxat obſeruaui, ad vinetorum in collibus ſitorum margines ſecundum Danubium. Floret Iunio, interdum etiam Maio.

DE ALLIO SEV MOLY NARCISSINIS foliis. CAP. XXI.

ALLII *odor facit, vt binæ hæ ſtirpes ad Allij ſiue Moly claſſem non ineptè meo iudicio referri poſſint.*

I. PRIOR *quina aut ſena ex radice promit oblonga folia, plana, ſucculenta, Narciſſi ſerotini foliis ſimilia, viridia admodum & ſplendentia, inter quæ cubitalis plerumque naſcitur caulis, nudus, firmus, viridis, ſtriatus, ferens in ſummo multos flores ſex foliolis purpuraſcentibus conſtantes, totidémque intus ſtaminulis præditos, ſimul cõgeſtos, & veluti globoſum caput conſtituentes quemadmodum in cepa, quibus ſuccedunt trigona capitula, quæ maturitate dehiſcentia, ſemen rotundum, nigrum, continere deprehenduntur: radix bulboſa & candida eſt, multis tunicis circumuoluta, multiſq; albis fibris prædita, nodoſa, & adnatis ſeſe feliciter propagãs.*

Moly Narciſſin. maius.

Aliud eius eſt genus fere ſimile, foliis mollioribus, et magis cinereis, floribus etiam dilutioribus.

Floret vtrumque ſub finem Iunij & Iulio.

II. HABET & *Secunda folia quina aut ſena ſuperioribus non minus lata, ſed breuiora, nonnihil ſeſe contorquentia, viridia & ſplendentia, inter quæ pedalem caulem promit ſuperiore graciliorem, ſed nõ minus firmum, & ſtriatum, qui in ſummo ex mẽbranea tunica promit*

Moly Narciſſin. minus.

multos

multos floſculos in orbiculare fere caput ſimul congeſtos, prioribus ſimiles, ſed elegantiore purpura nitentes: capitulis & ſemine ſuperiori reſpondet: ſimiliter & radice, quæ nodoſa eſt, & adnatis in circuitu non infelicius priore ſeſe propagat.

Illius etiam genus inuenitur longioribus & anguſtioribus foliis neque adeo conuolutis, cauliculis paulo infirmioribus, floribúſque multo dilutioribus, in reliquis ſatis conueniunt. 2.

Vtraque hæc ſpecies ſerius priore genere floret, nempe Iulio & Auguſto. In omnium radicibus illud peculiare, vt ramoſæ tandem & obliquæ fiant, veſtigia caulis præcedentibus annis nati impreſſa habentes, vti Polygonati radices, ſed non adeò laxæ.

Naſcuntur omnes hæ plantæ in Leytenberg ſupra Manderſtorf, & aliis montibus vrbi Viennæ vicinis.

SECVNDO generi ſimiles Viennæ mihi natæ ſunt ſemine Lutetia miſſo anno 1576. à doctiſſimo viro Nicolao Raſſio p. m. Galliarum regis cheirurgo, Bulbi vomitorij nomine, quoniam facilè vomitum ciet eius radix præmãſa. Eodem etiam nomine in cultiſſimo & ampliſſimo ſuo horto Caſſellis alit Illuſtriſſimus Princeps Wilhelmus Landgrauius Haſſiæ &c. Non deſunt tamen, qui Plinij Alum, quod Natural. Hiſtor. lib. 19. cap. 6. in aruis ſponte naſci ſcribit, eſſe velint: ſed cùm eius formam non deſcribat, & Allij genus duntaxat eſſe dicat, certi quidpiam ſtatuere difficile eſt.

Bulbus vomitorius.

Alum Plinij.

DE VICTORIALI LONGA VVLGO nuncupata. CAP. XXII.

AD Allij etiam genera haud dubiè referenda eſt hæc planta, vt odor ipſius indicat,

CVIVS caulis cubitalis eſt digitali craſſitudine, fungoſus,

Victorialis longæ hiſtoria.

Victorialis longa.

fungoſus, infima parte purpuraſcens, ſupernè viridis & ſtriatus, numeroſos in ſummo ferens floſculos, oblongis pediculis inhærentes, ſenis candidis foliolis ſtellatis conſtantes, ceparum floribus ſimiles, ſenis intus ſtaminulis ſtilóque præditos: deinde trigona capitula in quibus ſemen, per maturitatem nigrum, rotundum: folia bina aut terna caulem circa mediam partem amplectuntur, & quaſi veſtiunt, neruoſa, oblonga & lata, Gentianæ maioris foliis ferè ſimilia: radix oblonga, extrema parte bulboſa, multíſque validis & perennibus fibris donata, multiplici cortice variis fibris tranſuerſim coeúntibus conſtante, & quodammodo reticulato inuoluta, quæ feliciter adnatis ſingulis annis ſe propagat, fibris adeò implicatis, vt difficile ſit bulbos coniunctim natos & cohærentes ab inuicem ſeiungere.

Naſcitur copioſe in ſcopulis Durreſtein, duobus ſupra Gamingam miliaribus, & montanis paſtoribus Lanlauch *dicitur, quibus magno in vſu eſt aduerſus corrupti aëris & nebularum exhalationes. Inuenitur & in montibus qui Bohemiam à Sileſia diſterminant, vbi* Siegwurtz *à Germanis appellatur, quoniam qui effodiendis metallis operam dant, magnas certáſque illius facultates ſe experiri prædicant, ad muniendum ſeſe aduerſus impurorum ſpirituum inſultus, à quibus frequentiſſimè impetuntur: vnde etiam Victorialis nomen ab effectu inditum cõtendunt. Matthiolus Allium anguinum vocauit.* Allium anguinum.

Ioſias Simlerus Allium alpinũ nuncupat, Sigwurtz *&* Sibenhamkorn/ *ab inuolucris quibus tanquam reticulo radix inuoluitur.* Alliũ alpinũ.

Vulgus herbariorum Victorialis longæ aut maioris cognomen dedit, ad Gladioli differentiam, cuius radicem, ob corticis, quo integitur, cum ſuperiore ſimilitudinem, Vi-

Victorialis rotunda. *nem, Victorialem rotundam & paruam appellant.*

Allium vrſinum. CVM *Victorialis longæ folijs magnam ſimilitudinem habent Allij vrſini folia, licet molliora & teneriora. Frequentiſſimum id eſt in omnibus Pannoniæ & Auſtriæ vmbroſis ſiluis, coniunctim plerumque cum lilio*

Lilium conuallium. *conuallium naſcens, quod Auſtriaci* Weyſſe baldrian/ *Vngari* zent györgy veraga, *hoc eſt S. Georgij florē &* Gyewngy wyrag *nuncupant.*

Xyphion minus. QVONIAM *porro Xyphij, ſiue Gladioli mentionem fecimus, multis Pannoniæ & Auſtriæ pratis, & nonnunquam ad ſiluarum decliui loco ſitarum margines frequens eſt Xyphion minus flore rubro, quale in Hiſpaniis & Narbonenſi Gallia inter ſegetes naſcitur.*

DE CROCO VERNO MÆSIACO CAP. XXIII.

SÆPIVS *miratus ſum, nec in vicinis huic vrbi Viennæ montibus, nec in Pannonicis, vllum Croci verno tempore florentis genus inueniſſe, tametſi diligenter perluſtrarim: cùm Helueticæ Alpes aliquot eius genera ſponte alant.*

Tandem ſucceſſu temporis, diligentia Stephani von Hauſen, nunc in familia Generoſi Dn. Friderici Brainer, Cæſarei ad Turcarum Imperatorem Legati, Conſtantinopoli agentis, qui anni 1579. initio Generoſum Dn. Vlrichum à Khunigſperg, honorarium eò ferentem comitatus fuerat, vnum videre contigit, non hic repertum, ſed in Seruia ſiue Mæſia ſuperiore ſub Belgrado cum ſuo flore erutum menſe Martio, dum Byzantio Viennam rediret, quo itinere etiam ſub Buda Fritillariam, cuius ſuprà memini, florentem obſeruauit.

Croc. vern. flauo flore. E X *his porrò quos ille Viennam retulit bulbis, binos habeo, qui huius anni 1583. menſe Martio eleganter floruerunt,*

floruerunt, diuerſo tamen ab iis planè colore, quos in Hiſpanicis obſeruationibus deſcripſi: nam qui in illis vel niueus omnino, vel purpureus, aut verſicolor eſt, in his flauus conſpicitur. Vnum autem Generoſus Dn. Wolfgangus Chriſtophorus ab EntZeſtorf ſuperiore Autumno mihi donauit: Alterum ipſius Stephani munere accepi, ſed cuius nunc duntaxat florẽ conſpexerim.

I. PRIOR *inter folia primùm terra emergentia, quæ proximè ad Croci ſatiui, ſeu potius montani Theophraſti, cuius hiſtoriam in Hiſpanicis obſeruationibus & iconem dedi, folia accedunt, paulo tamen breuiora ſunt, albo neruo ſecundum longitudinem media ſecãte, vnum aut alterum, nonnunquam tertium & quartum florem promit ſex foliis, interdum etiam pluribus conſtantem, orbiculato propemodum mucrone, coloris planè aurei, vtcunque odoratum, tria oblongiuſcula latiuſculáque ſtamina dilutius flaueſcentia intus continentem: cui ſuccedit, vt in alio Croco verno membraneum oblongiuſculum & triangulare capitulum, rotundo rufóque ſemine plenum: radix cum alterius Croci verni radicibus conuenit, quæ quodammodo plana, ſolida, aliquot tunicis obuoluta, atque candicantibus fibris ſeſſili parte donata eſt.*

II. INTER *Alterius etiam folia primùm terra pullulantia, quæ ſuperioribus paulo latiora videntur, exit flos ſex etiam foliis conſtans, minus tamen orbiculatis, ſed quodammodo mucronatis, colore autem non aureo, at omnino pallido, viridibus venulis exteriorũ foliorum vngues foris diſtinguentibus: ceteræ notæ conueniunt.*

DE DENTALI. CAP. XXIIII.

Dentalis hiſtoria.

HVIC *plantæ prodeunt initio bina plerumque folia, rarò terna, mutuo ſe amplectentia & florem occulentia (quandiu*

(*quamdiu enim florem non eſt prolatura, unico duntaxat, Tuliparum more, prædita eſt folio*) *liliaceis proxima, breuiora tamen, & magna ex parte latiora, ad Allij urſini foliorum formam valde accedētia, at craſſiora & magis carnoſa, multis magnis maculis ex atro purpuraſcentibus aſperſa, baſi anguſta, paulatímque in latum extenſa, deinde ſenſim in mucronem deſinentia: explicatis foliis, flos ſeſe conſpiciendum præbet, dodrantali pediculo enodi & vacuo purpuraſcentéq. innitens, ſex foliis oblongiuſculis conſtans, eleganti dilutioris purpuræ colore, deorſum inflexus & ſpectans, qui tepore aëris Solis radiis excalefacti ſeſe explicat, foliáque ſurſum reflectit floris Cyclamini modo, ſenis intus ſtaminibus purpureis, ſtilóque candido triſulco, nulla odoris gratia placens, ſed ſola elegantia commendabilis: flori ſuccedit capitulum trigonum, continens aliquot ſemina Leucoij bulboſi præcocis alterius ſeminibus fere reſpondentia, ſed oblongiora graciliorá que, & colore flaueſcente: radix oblonga, infima ſede craſſior, multíſque candidis fibris ſtipata, paulatim ſuperiore parte graciloſcens* (*unde caulis emergit ſumma tellure, ut dictum eſt, bina folia proferens*) *& appendice quadam plana unica aut pluribus donata, quæ veluti radicum ſuperioris anni & præcedentium aliquot veſtigia ſunt. Unicū etiam duntaxat producit folium hæc planta, quamdiu nullum florem prolatura eſt.*

Naſcitur copioſè ad quorundam montium radices ſolo herbido & udo in Styria non procul Gratzio, eius prouinciæ metropoli & Ser[mi] *Archiducis Auſtriæ Caroli regia.*

Adfertur etiam ex Apennino Italiæ, ſolo floris colore ab hac differens, qui totus lacteus eſt, aut mixtis ex purpuraſcente albóque coloribus conſtat, qualem cùm à

C.V. Ulyſſe Aldrouando totius Naturæ miraculorum ſcrutatore diligentiſſimo, & Medico excellentiſſimo, tum ab ampliſſ. Viro Iacobo Ant. Cortuſo Patritio Patauino in Belgicam nobis miſſam memini, vt et ſimilis planè cum hac coloris in Allobrogũ montibus erutam à Walerando Donrez.

Floret Aprili, interdum etiam maturius, præſertim in hortis repoſita, frigoris admodum patiens.

VVLGO *à Styriæ medicis & pharmacopœis Dentali appellatur, à nonnullis ruſticis* Schoſſwurtz. *Ex Italia Pſeudohermodactyli & Dentis canini nomine miſſa fuit; ex Allobrogibus verò Satyrij erythronij, qua etiam appellatione noſter Lobelius in Aduerſariis & Obſeruationibus vſus eſt.*

Pſeudohermodactylus Dens caninus. Satyrium erythron.

*Styriacas mulierculas radicis exiccatæ pollinem pultibus puerorum inſpergere ſolere ad enecandas eiiciendáſque ventris tineas, mihi relatum eſt. Ex vino autem hauſtum, mirificè coli dolores mitigare expertus eſt doctiſſimus vir Thomas Hauſtain Ser*mi *Archiducis Caroli primarius medicus, qui plures eius bulbos nõ ſemel Viennam vſque mihi miſit: inſuper corporis vires reficere & nutrire; ex aqua verò pueros epilepticos iuuare.*

DE CYCLAMINO ODORATO.

CAP. XXV.

VT *Superior non niſi nouo Vere folia promit, & flores ſimul explicat: ſic contrà Cyclaminus non niſi Autumni initio flores ſuos producit, & ſtatim folia, quæ poſtquam tota hieme perſtiterunt, ſub Aprilis finem, aut Maio euaneſcere ſolent. Eius autem in his prouinciis duæ obſeruantur differentiæ.*

Cyclamini flore odorato hiſtoria.

1. *Vna etenim ex globulari radice tenuibus nigricantibúſque*

búſque fibris prædita, multa circinatæ propemodum rotunditatis profert folia, Aſari foliis fere reſpondentia, non adeò tamen craſſa, ſuperne virentia, infernè purpuraſcentia, humi iacentia & expanſa, flores in oblongis pediculis unico folio ſed in quinq. profundas lacinias diuiſo, ſic vt plura videantur, conſtãtes, quæ ſurſum, cùm ſeſe explicare incipiunt, reflectuntur, nũc dilutius, modò ſaturatius purpuraſcentes, odoris ſuauiſſimi, qui cùm euaneſcere incipiunt, integri decidunt, capitulúmque ſubſequitur ſe, cum pediculo cui inſidet, in multas ſpiras conuoluens, donec terram attigerit, cui incumbens paulatim augeſcit, donec violæ martiæ ſeminariũ vaſculum magnitudine æquet, quod maturitate ab extremo mucrone aperitur, ſeménque oſtendit inæquale ex fuſco purpuraſcens, quod terræ commiſſum non in germen abit, ſed in tuberculum aut radiculam conuertitur, præter reliquorum ſeminum naturam, vnde poſtea foliola promit.

Altera illi planè ſimilis eſt; pauciora tamen ſemper proferre folia conſpicitur, eáque non purpuraſcentia ſubtus, at ex viridi quodammodo albicantia & pallentia, vti aſarina. 2.

Nulli ſunt harum prouinciarum montes ſiluoſi, nulli ſaltus, aut interdum etiam in montium accliuibus vda prata, quæ iis non abundent, vbi variæ magnitudinis radices eruuntur, tantæ interdum vt manum implere queant, quæ plerumque magis ſcabro ſunt cortice, quàm iuniores aut quæ intra mediocritatem conſiſtunt, habéntque nonnunquam varios quaſi cauliculos vnde folia & flores ſingulis annis emergunt, qui etiam confracti & terra reconditi, in globularem radicem efformantur & trãſeunt, ſingulis etiam annis folia & flores producentes. In montibus autem ſaxoſis aut rupibus

quæ Pinaſtrorũ ſiluas alunt, non ſine difficultate eruere memini quæ digitalem craſſitiem non ſuperarent, ſed in cubitalem nonunquam longitudinem excreuiſſent, ſubinde in nodos (vbi ſcilicet paulo laxiores petrarum fiſſuras nactæ erant) extuberantes.

Rhizotomæ mulierculæ, quæ multas cyclamini radices cum variis aliis plantis Viennam in forum venales adferre ſolent, **Sawbrot** *appellant, hoc eſt, porcinum panem, quidam etiam ruſtici* **Erdt apfel** */ id eſt terræ malum, Vngari autem* dizno repa, *quod porcinum rapum ſignificat.*

Cyclaminus conſtãtinop.

CETERVM *ſuperiore Autumno, Generoſæ Dominæ de Heyſenſtein Cõſtantinopoli miſſæ ſunt cum varij generis bulbis aliquot Cyclamini radices orbiculares, caſtaneæ magnitudinem non ſuperantes, cortice admodum terſo & expolito, quæ ſtatim ante hiemem (nimirum quòd diutius extra terram conſeruatæ fuiſſent) folia produxerunt Cyclamini nouo vere primum emergentis et florentis foliis fere ſimilia, prona parte pulcherrimè purpuraſcentia, & ſupina maculis candicantibus inſignita, ſed non adeò frequentibus angulis prædita. Cuius generis ſint, proximum ver, ut ſpero, nos docebit. Ei qui illas emit, tametſi Cyclamini eſſe agnoſceret, pro Viola martia flore rubro à Turca qui vendebat libenter obtruſæ fuiſſent. Hic menſe Martio 1582. dum mearum obſeruationum deſcriptionem abſoluo, floruit, ſed ſubſequens gelu flores corrupit: itaque vernum eſſe non dubito.*

II. Cyclaminus verno tẽpore florens.

HABEO *autem Cyclamini verno tempore florentis pauculas plantas ſemine ex Belgica mihi miſſo natas, quæ iam ante biennium protulerunt flores odoratiſſimos ſanè, & ſaturatiores vulgari, atque paulo graciliores, folia in ambitu quodammodo criſpa, & foliorum hederæ*

forma

ſorma propemodum, minora tamen, ſupina parte candicantibus maculis aſperſa, angulorum mucronibus albicantibus, prona omnino purpuraſcentibus. Primus inter Belgas eam plantam habuit Dn. de Brancion munere Alfonſi Pancij, ex cuius deinde ſemine in aliorum etiam poteſtatem peruenit. Sed C. V. Ioannes Boiſot aliud genus alit oblongiore folio, vt mihi, cùm ante aliquot annos ipſius ſemen mitteret, per literas ſignificauit. 2.

HABEO *& alium ſemine natum flore dilutiore, inodoro, foliis hederaceis minimè ſubtus purpuraſcentibus & supernè per interualla candicantibus, quorum nonnulla ad vmbilicum macula alba ſunt inſignita, alia minimè. Id genus Ioannes Montonus Pharmacopœus doctiſſimus & diligentiſſimus, primus in Belgicæ quadam ſilua non procul vrbe Tornaco obſeruauit, cuius radices librales dùm Machliniæ viuerem, & magno rapo æquales, ab ipſo nobis miſſas memini: Illius etiam flos planè interdum albicat & verè carnei eſt coloris.* Cyclaminus fol. hederæ.

AT *quem noſter Lobelius apud Inſubres flore luteo obſeruaſſe ſcribit, mihi videre nondum contigit. Quemadmodum nec eum de quo mihi aliquando relatum eſt, parua radice auellanæ magnitudine, æſtate florem vulgari maiorem proferẽtem, & naſcentem in decliui montis qua faciendum eſt iter iis qui Roma Florẽtiam proficiſcuntur, vltra pontem Miluium ſecundum riuum Aque trauerſe dictum.* Cyclaminus flore luteo.

DE ORCHIDE.

CAP. XXVI.

VIENNENSI *agro & vicinis Prouinciis admodum frequentia ſunt Orchidum varia genera, quæ in Belgica etiam videre memini, quarum hiſtoriam, cùm ab aliis deſcriptæ ſint, minimè repetẽdam eſſe ducimus: ſed quæ* Orchidũ magna varietas.

ſed quæ nunquam aliâs mihi conſpectæ fuerunt, quáſq. à nemine obſeruatas ſuſpicor, earum porrò hiſtoriam hoc capite conſcribemus, initium ab omnium, quas vnquam viderim, maxima facientes.

I. Orchis latifol. max.

Bina *habet hæc Orchis folia, Hellebori albi foliis amplitudine non cedentia, venis aliquot à pediculo ad extremum vſq. folium productis ſimiliter inſignita, ſupernè virentia, infernè haudquaquam, omnino tamen ſplendentia: caulem cubitalem, paucis foliolis ſiue inuolucris præditum, pentagonum: flores in ſummo ſpicatim cohærentes, quo autem colore, quáue forma præditi ſint, ignoro, cùm ante quàm explicarentur, plantam duntaxat obſeruauerim: radices binas, craſſas, & parui napi modo oblongas, ſupra quas infimo cauli inhærent aliquot fibræ ſatis craſſæ.*

Solũ mihi conſpecta eſt hæc orchis Maio menſe 1579. in declini montis in quo extructa eſt arx Ill[ris] *Dn. Balthaſaris de Batthyan nũcupata Grebén, intra Drauum & Sauum, binis vltra Waraſdinum miliaribus.*

2. Orchis latifolia altera.

Illius genus haud dubiè erit, quod non modò in ſiluis Nemethwywar oppidi eiuſdem Ill. Dn. de Batthyan vicinis, ſed etiam in Leytano ſaltu ſupra Manderſtorf obſeruaui, foliis quidem magnis & latis, ſed infra ſuperiorum amplitudinem, caule propemodum cubitali, floribus magnis, aliarum orchidum forma purpureis maculis aſperſis, galea exalbida florem tegente radicibus geminis, craſſis, minus tamen ſuperiore oblongis.

II. Orchis flore rubro elegantiſſimo.

Alteri *plura ſunt folia, anguſtiora, caulis gracilior, pedalis, flores rubri pulcherrimi, quales ferè in Belgico illo Orchidis genere videre memini, quod è pratis Louanio vicinis eruebatur.*

Creſcit in eodem iugo Grebén non procul ab arce, & pleriſque gramineis locis, inter flumina, Muram & Drauum

Drauum, & apud Sackturnya Ill. Comitis de Zrinio arcem.

III. Orchis obſcurè purpurea. TERTIVM *genus elegãtiſſimum, binis craſſis bulbis, altero ſucci pleno, altero flaccidiore, quod in Orchidibus vulgare eſt: foliis longis anguſtis: caule interdum pedali, ſpica florum elegante, odorata, quorum galeola obſcura purpura nitet, hiatus cum labro candicant, purpureiſque maculis inſigniti ſunt.*

Inuenitur in pratis Nemethwywar vicinis, ſupra Rabam, intráque Muram & Drauum flumina.

IIII. Orchis galea purp. QVARTÆ *quina aut ſena ſunt folia, caulis palmaris aut amplior, aliquot minoribus foliis inuolutus: ſpica elegantium minutorum florum purpuraſcente galea tectorum, labro prominulo, in quatuor barbulas diuiſo, candido, purpureiſque punctis aſperſo, paruo calcari à tergo prominente, tenui odore: ſub quo, vt in reliquis orchidibus toroſum & cõtortum eſt capitulum exiguum ſemen ſcobis inſtar continens: geminas radices habet paruorum teſticulorum modo, alteram plenam, alteram flaccidam, ſupra quas ex imo caule ortæ fibræ expanduntur.*

Naſcitur ad radices montis Cleſenfeld imminentis, binis ſupra Neapolim miliaribus, at copioſè admodum in montium tenui gramine tectorum accliuibus, ſupra Radaun, Medeling, Baden, & pleriſque aliis locis editioribus & ſiccioribus Viennæ vicinis.

2\. *Ei ſimilem erui montibus Grebén proximis, ſed longè ampliorem, craſſioreq́; & longiore ſpica.*

V. Orchis colore vario. QVINTA *quatuor aut plura folia habet ſummæ telluri diffuſa, Belgicæ orchidis foliis, quæ vulgo in pratis maturè florẽ purpureum fert, ſimilia, ſed nullis maculis diſtincta: caulem palmarem, aliquot minoribus foliis ſeptum, cuius ſummum multi flores, exigua galea duobus*

duobus foliolis conſtante, tribúſque aliis foliolis galeam ambientibus, latioréque barba propendente, & calcari obtuſiore præditi, ſpicatimque naſcentes exornant, colore modò purpureo ſaturatiore, modò dilutiore, modò carneo, modò omnino lacteo, barba tamen plerumq. nunc exiguis, nunc maioribus ſaturatè purpuraſcẽtibus maculis aſperſa, interdum etiam nullis omnino, præſertim in lacteis floribus: ſemen vt in reliquis orchidum generibus vaſculis contortis continetur: radices geminas alteram flaccidiorem ſuperioris anni, alteram ſucculentam recentiorem tegunt multæ candidæ craſſiuſculæ fibræ.

Inuenitur paſſim in pratis Viennæ vicinis: ſimilem etiam obſeruare memini ſuperiore anno 1581. in pratis vrbi Londinenſi in Anglia proximis: vbi & aliam erui grandiore paulo florum purpureorum ſpica teterrimo odore fœtidam.

Omnes autem, præter primam, menſe Maio florere ſolent. Orchis fœtidiſſima.

TRIA *plerumque habet Sextum genus anguſta folia, alioqui reliquis orchidibus ſimilia, viridia, cauliculum dodrantalem, ſpica floſculorum ex herbido pallentium, tribus apiculis conſtantium, odore moſchi exornatum: radicem vnicam, rotundam, piſi magnitudine, ſupra quam longæ propagines exporriguntur, quæ nouas ſubinde plantas generant.* VI. Orchis puſilla pallida odorata.

Exit copioſè in colle monaſterio Neuberg vicino; & floret Iunio.

FOLIIS *eſt Lilij primùm enaſcentibus tribus aut quatuor Septima, dilutiore et quaſi pallente virore præditis, nullaque macularum aſpergine notatis, ingrati ſaporis: caulem dodrantalem amplectuntur nonnulla foliola, in cuius ſummo flores ſpicatim digeſti naſcuntur* VII. Orchis ſerapias.

colore

colore exalbido, nec vllis punctis diſtincto, anterius morionum hiantibus cucullis ſimiles, vtrimque auriti, & latiuſculo pallido labro propendente, poſterius verò corniculum habentes, vti Conſolida regalis, aut Linaria, ſed latius & obtuſum, grauiter odorati, florum ſambuci odorem æmulantes: ad horum exortum ſingula foliola naſcuntur pallentia, & floribus colore reſpondentia: radices geminæ, veluti palmæ in binos aut plures digitos diſtributæ ſunt, quarum vetuſtior, fungoſa, nigrior & flaccidior eſt, altera candida, vegetior ac ſolida, paucis ſupra earum exortum naſcentibus fibris.

Aliud genus eſt cum forma tum magnitudine illi ſimile, cuius flores purpurei ſunt, & foliola ſub floribus naſcentia etiam purpuraſcunt. 2.

Inuenitur vtrumq. genus non modò in Leytano ſaltu ſupra Manderſtorf aliiſque Auſtriæ inferioris ſaltubus: ſed etiam editioribus quibuſdam pratis Vienněſi ſaltui proximis. Floret autem Aprili, nonnunquam etiam Maio, pro mitiore aut rigidiore aëris vernalis conſtitutione.

De Limodoro Avstriaco.

CAP. XXVII.

Cognatvm *quodammodo eſt Orchidibus* λειμόδωρον, *cuius varia genera inueniuntur multis prouinciis communia.*

λειμόδωρον.
[illegible]

At vnum in montanis ſupra Badenſes thermas obſeruaui, quod nuſquam alibi obſeruare memini. Aſſurgit id pedali caule, frequentibus ſecundum radicem foliolis tanquam vaginulis inuoluto, qui ſpicam fert florum quatuor foliis conſtantium, ſuperiore in corniculum deſinente, & promuſcide quadam inter media folia prominente, cui adnatæ ſunt duæ tenues barbulæ: floribus ſtria-

bus ſtriata & oblonga ſubſunt capitula, ſemine exili & orchidum ſimili plena: radix craſſis longiſque & obliquis fibris conſtat, quemadmodũ in ea planta quæ vulgo Helleborines nomen obtinuit.

Tota ſtirps ſaturo purpuræ & planè violaceo colore prædita eſt. Floret Iunio.

Similem ferè, ſed colore multo dilutiore, olim obſeruare memini in ſilua illa agri Mõpelliani ad monaſterium Gramont ſub Ilicibus arboribus.

Orobanchæ. *Porrò Orobanche illa maior, quam Belgæ, quoniam ad Geniſtæ vulgaris radices interdũ naſcitur, Rapum geniſtæ cognominant, cuiúſque in puluerem trita ex tepido vino hauſta præſens ad coli dolores remedium eſſe prædicant, paſſim multis Auſtriæ & Pannoniæ ſiluis naſcitur, atque Vngaris* Miſé gyerthyá, *id eſt miſſalis candela ſiue cereus dicitur.*

Rapum geniſtæ.

F R E Q V E N S *eſt etiam in Leytenberg, atque aliis montibus ſiluoſis vrbi Viennæ vicinis, multiſque Pannoniæ locis cum circa ſepes, tum ad ſiluarum extremitates inter vepres ea planta quam à radice orbiculata, & ſubtus nonnihil natura excauata Radicem cauam vulgo nominant: quæ vel albo flore, vel carneo rubróve dilutiore quam frequentiſſimè, vel egregiè rubente, ſed rarò conſpicitur. At minorẽ illam Germanicis & Belgicis officinis apprimè notam, quæque cum in Germania paſſim, tum in Belgica inter vepres et frutices naſcitur, nuſquam in his prouinciis videre memini.*

Radix caua.

DE IRIDE. CAP. XXVIII.

In Iridum generibus maximam conſpici varietatem.

N V N Q V A M *maiorem in vlla planta varietatem obſeruare memini, quàm in Iride. In nullã etenim prouinciam*

uinciam inſtitui, quin eius aliquod genus antea mihi non conſpectum inuenerim, vti ex mea Hiſpanicarum ſtirpium hiſtoria videre licet, et ex hoc etiam capite deprehendi poterit: in quo nonnullas etiam Irides deſcribere animus eſt, non hîc quidem ſua ſponte naſcentes, ſed Conſtantinopoli aut ex Illyride primùm meo tempore huc delatas, & poſtea Viennenſium hortorum inquilinas factas, cum iis quas variis Pannoniæ & Auſtriæ locis eruimus.

A maioribus autem latifoliis initium faciemus, deinde ad humiliores eáſque tamen latifolias progrediemur, poſtremo loco anguſtifolias deſcripturi.

PRIMVM verò loco merito ſibi vendicare videtur quæ ſena aut octona habet folia, Iridis Luſitanicæ biſloræ foliis haud abſimilia, mutuo ſeſe vt in reliquis Iridum generibus amplectentia: è quorum medio caulis exit cubitalis aut amplior, rotundus, geniculatus, digitali craſſitudine, florem ſuſtinens omnium quos vnquam in Iridibus conſpexerim maximum, ſenis foliis conſtantē, ſed colore à reliquis Iridibus differentem: nam tria deorſum reflexa folia, craſſa ſunt, & interiore parte omnino nigra, niſi quædam venæ ex purpura candicantes intercurſarent, ab infima baſi ad medium vſque nigris villis latè obſita, macula nigra villoſum ſericum imitante, & medium folium occupante, foris verò multo dilutiora: quæ autem ſurſum attolluntur, palmari ſunt amplitudine, ſed quaſi membranea tenuitate, plurimis lineis ab infima baſi ad extremum vſque folium excurrentibus, partim nigricantibus, partim ex cinereo candicantibus (ſic fere vt Galli pauonis ſiue Americani pauonis expāſam caudā imitentur) interius circa vnguem nōnihil hirſuta: terna deinde habet alia minora folia, illis quæ deorſum reflexa ſunt incūbentia, concamerata et bifida,

I. Iris ſuſiana

eiuſdem propemodum cum illis coloris, paulò tamen dilutioris, & ad obſcuram purpurã accedentis: his ligula occulitur: nullo verò odore cõmendatur hic flos, ſed ſola coloris varietate & raritate: an ſiliquas & ſemen aliarum Iridum more ferat, mihi non conſtat, cùm eius florem bis aut ter duntaxat viderim, qui ad frugem non peruenerit: ſemel etiam Dominæ de Indeuelde p.m floruiſſe, ſcripſit ad me C. V. Ioannes Boiſot veteri amicitia mihi coniunctus: radix craſſa eſt, obliqua, ſumma tellure ſeſe ſpargens reliquarum Iridum modo, ſed globoſa & veluti in bulbũ extuberãs, quâ folia exoriũtur.

Conſtantinopoli primùm delata fuit Viennam hæc Iris ſub finem anni 1573. paulo ante diem Chriſti Saluatoris noſtri natali ſacrum, cùm recens eò veniſſem, Mag^co ac Generoſo Domino Augerio de Bouſbeque, Cæſaris olim ad Turcarum Imperatorem bis oratori, nunc verò Elizabethæ Auſtriadis Galliæ Reginæ, aulæ ſummo Præfecto, qui eam & Dn. de Indeuelde & mihi communicauit. Subſequente verò anno ſimilem attulerunt Conſtãtinopoli reduces Magnificus Dn. Carolus Rym Dñs de Eeckebecke Orator, et eius affinis Dn. Philibertus de Bruxella. Verùm cùm hiemis iniurias minus ferre potis ſit, quàm reliqua Iridum genera: mihi ferè intercidit, imò D. Aicholtzio ſæpius à me communicata (nam adnatis ſe propagat vt reliquæ) nunquam in eius horto perſiſtere voluit. Et licet cùm Nobiles matronæ tum Generoſi viri his proximis annis Conſtantinopoli aliquot eius ſtirpes acceperint, perpaucæ hiemis iniuriam euaſerunt.

II. Iris aſiatica cærulea.

SENA, ſeptena, octona, aut plura habet Altera folia, omnium Iridum ampliſſima, & in latum expanſa, mutuo tamen ſeſe amplectentia, reliquarum Iridũ modo, colore ex viridi æruginoſo: è quorum medio caulis

exilit

exilit ſeſquicubitalis, atque amplior interdum, firmus, craſſus, læuis, geniculatus, multiſque alis concauus, è quibus copioſi, vaginuliſque incluſi prodeunt flores Iridis Dalmaticæ maioris floribus perſimiles, dilutè admodum cærulei, & florum Sambuci odorem quodammodo æmulantes, grauiorem tamen, ſiliquæ deinde craſſæ, magnæ, triangulares, obtuſo mucrone, quæ per maturitatem dehiſcentes, ſemen continere deprehenduntur craſſum, anguloſum, durum fulueſcens: radix eſt craſſa magna et nodoſa, multis oblongis craſſiſq; fibris prædita, lateribus uti reliquæ Irides ſe propagans, & ſi repurgata exiccetur, odorata.

TERTIA *habet folia Secundæ ſimilia, paulo tamen breuiora, & anguſtiora: è quorũ medio exit caulis cubitalis, rotundus, digiti craſſitie, in aliquot ramos diuiſus, qui proferunt è membraneis thecis flores ſuperiore minores, quorum labra, ſiue tria folia deorſum ſpectantia ſaturatioris ſunt purpuræ, et infra verſus umbilicum, quâ videlicet hirſuta illa & palleſcens fimbria excurrit, variis lineis diſtincta: tria verò ſurſum erecta, elegantis ſunt purpuræ, flori Luſitanicæ biſloræ ſimilia fere, attamen latiora: deorſum reflexis incumbũt alia tria bifida latiuſcula, quæ ligulas candicantes occultant: ſunt vero iſti flores nonnihil odorati; & his ſuccedunt triangulares ſiliquæ, obtuſæ, in quibus ſemen inæquale; radix tuberoſa, ſuperiori ſimilis.* III. Iris aſiatica purpurea.

Vtraque hæc Maio floret cum Prima, & illius nomine Conſtantinopoli ad me miſſa eſt, à Mag.co & Generoſo Dn. Dauide Vngnad, Cæſareo tum apud Turcarum Imperatorem Oratore, nunc vero bellici Conſilij apud Cæſarem Præſide.

HVIC *rugoſa ſunt folia, pedali longitudine, & ſecundum radicem omnino interdum purpuraſcentia,* IIII. Iris varia caule ſecta.

 aliquando

aliquando minimè: è quorum medio caulem promit cubitalem, læuem, viridem, aliquot ramis diuiſum, quibus inſident flores è viridibus vaginulis emergentes, magni, nunc prorſus inodori, modo oxyacanthæ ferè odorem ſpirantes, coloris varietate commendabiles: etenim tria folia quæ ſurſum ſpectant & attolluntur, rarò ſe mutuo amplectuntur, ſed plerumque (niſi flacceſcere incipiant) recta ſunt, nonnihil tamen conuexa & anguſtiora, colore luteo, quali ſunt etiã illa quæ fimbriam liguláſq. contegunt: folia deorſum inflexa circa baſim & exortum pallent, reliqua parte candicant, multis tamen purpureis lineis ſiue virgulis ab ipſa ſede ad extremum vſque folium (quod magna ex parte purpureum ſaturatiúſq. eſt in earum ſtirpium floribus quæ circa radicem non purpuraſcunt, ora tamen pallida) eleganti pictura decurrentibus: fimbria villoſa qua parte integitur lutea eſt, extrema verò exalbida: ligulæ pallentes; ſiliquæ magnæ, triangulæ, obtuſo aliquantulum mucrone, continentes ſemen orobi magnitudine, fuſcum, rugoſum: radix nodoſa inſtar vulgaris iridis, foris flaueſcens, multis tranſuerſis fibris firmata, quæ repurgata & exiccata odoratiſſima eſt, et cum Illyrica quæ in officinis habetur odoris gratia contendere poteſt.

Id genus primum inueni in montanis ſupra arcem Diui Georgy herbido ſolo, & ad oppidum Stamphen in Vngaria tranſdanubiana aliquot miliaribus vltra Poſonium: deinde vtrumque genus frequens in Leytenberg ſupra Manderſtorf, atque etiam in ſiccioribus pratis non procul Sopronio, & collibus Entzeſtorf Mag^ci Dn. de EntZeſtorf pago vicinis. Maio etiam floret, & Iunio ſemen matureſcit.

Ex illius ſemine natam cenſeo, quam anno 1577. Noriberga ad me miſit C. V. D. Ioachimus Ioach. F. V. Iris exotica Camerarij

Camera-

Camerarius, eius Reip. medicus primarius, & amicus mihi optim. nō multum etenim ab illa differt, cuius folia circa radicem non purpuraſcunt. Habet namque cubitalem caulem, læuem, rotundum, aliquot ramulis diuiſum, qui è vaginulis virentibus promunt flores ſuperiori ſimiles, paulo tamen maiores, quorum tria reflexa folia multo magis purpuraſcunt: tria verò erecta luridi planè & obſoleti ſunt coloris, quaſi pallidi fuligine perfuſi, vti etiam tria illa quæ luteas fimbrias integunt, ſub quibus etiam latent candicantes ligulæ: nonnihil odorati ſunt. Cum reliquis floret.

Eius natales non noui: ſed, quemadmodum dixi, è ſemine Variæ cauliferæ Pannonicæ quarto loco mihi deſcriptæ natam ſuſpicor: mirum enim in modum variāt, quæ ex ſemine naſcuntur Irides, non ſecus ac præcoces Tulipæ & Papauera, vt longa experientia didici.

VI. Iris illyrica. SEXTA *non multum à Luſitanica biflora differre videtur: etenim quina aut ſena ex ſingulis radicis capitibus promit folia, illius foliis ſimilima: caulem deinde pedalem, rarò ampliorē, qui in ſummo è vaginulis purpuraſcentibus florem promit Luſitanicæ forma, colore, & odore perſimilem, paulo tamen maiorem & teneriorem, nullum ſemen obſeruaui: radix nodoſa, & geniculata, multis fibris, quemadmodum aliarum* Iridum *radices, firmatur, odoris, dum virens eſt, ingrati; at dum ſiccata eſt, ſatis grati; & inſipidi initio guſtus, poſtea tamen feruidi faucéſque vrentis.*

Venetiis primum huc perlata eſt anno 1574. atque C. V. D. Aicholtzio communicata, qui eam cum reliquis Iridum generibus in cultiſſimo ſuo horto alit.

Floret cum reliquis Maio.

VII. Iris caulifera purp. LATA *folia habet Septima, rugoſa, pedali fere longitudine, circa radicem nonnihil purpuraſcentia: caulem pro-*

lē promit non è medio foliorũ, vti aliæ, ſed ſeorſim ſine foliis, pedalē, in quo tres aut quatuor flores è purpuraſcētibus vaginulis prodeunt, magni, purpuræ ſaturatioris, inodori, quorũ tria folia ad terrã inflexa, ab ipſo exortu vſq. ad fimbriæ, quæ tota candida eſt, extremum, albis virgulis inſignita ſunt: his ſuccedunt triangulares ſiliquæ, magnæ, in extremo obtuſæ, ſemen continentes magnum, aliarũ Iridum ſemine haud abſimile: radix ſatis craſſa, geniculata, intus candida, foris furui coloris cortice tecta, ſatis odora, ad Phu ſiue Valerianæ domeſticæ odorem accedens.

Neq. huius natales obſeruaui, ſed in D. Aicholtzij cultiſſimo horto primum vidi: ipſe verò vnde eã nactus ſit, indicare non potuit. Floret verò maturius iam deſcriptis, ſub Aprilis videlicet finem.

Peculiarem autem habet hæc præter reliquas Irides notam, vt nulla folia per hiemem retineat, ſed omnia flacceſcant & exſiccentur, nudáque conſpiciatur, deinde primo vere noua germina proferat.

NON *dubium eſt quin ex huius ſemine, quod cum* 2
aliorum generum Iridis ſeminibus, & variarum radicibus ante aliquot annos in Belgicam ad amicos miſi, prognata ſit elegans illa Iris quæ ſuperiore Auguſto anni 1581. in cultiſſimo horto nobilis viri Dn. Ioannis de Hoboke archigrammatei Antuerpiani iam ſecũdùm florebat: etenim per omnia illi reſpondet, niſi quòd folia circa radicem ſaturatius purpuraſcere mihi viſa ſunt.

OMNES *porro illæ & latifoliæ ſunt & cauliferæ. Duæ verò ſubſequẽtes cum ſuis ſpeciebus prorſus ἀκαυλοι ſunt ſiue excaules, et earum flores pediculis ſucculentis & infirmis duntaxat innituntur, vt croci, colchici, & ſimilium flores.*

VIII. Chamæiris latifolia maior. HARVM autem maior breuibus eſt folijs, interdum etiam pedalibus, Iridis vulgaris modo latis, & ſecundum radicem magna ex parte purpuraſcentibus: inter quæ multi flores e vaginulis prodeunt ſingulari pediculo dodrantalique fulti, atque ſine caule, vulgari paulo minores, Luſitanicæ biſloræ æmuli, cum magnitudine, tum colore, qui ſaturatioris nigræ violæ eſt, præſertim tria folia deorſum inflexa, quæ fimbriam villoſam, vſque ad bifida illa quæ ligulas tegunt folia, ex cæruleo purpuraſcentem habent, ſub ligula verò luteam: omnia autem florum folia, tam quæ ſurſum attollũtur, quàm quæ repanda terram ſpectant, inferiore & ſeſſili parte lineis quibuſdam albis variegata ſunt: at vel aliquantulum odorati ſunt, vel inodori: ſiliquæ triangulæ, magnæ, mucronatæ, in quibus ſemen orobi magnitudine palleſcens, quod exſiccatum rugas contrahit et fulueſcit: radix nodoſa eſt aliarum Iridum modo, ſimilitérq. ſe propagãs.

IX. Chamæiris latifolia minor purpurea. NONA ſuperiore minor eſt, & breuioribus anguſtioribúſq. aliquantum folijs, Chamæiridi latifoliæ Hiſpanicæ & Gallicæ (de qua in Hiſpanicis obſeruationibus) ſimilimis: flore ſuperioris fere ſimili, ſed minore, & villo fimbriæ ſupra ligulas cæruleo, infra verò, quemadmodum in alia, luteo: ſaturatior interdum eſt, nunc dilutior, ille quidem odoratus, hic minimè, ternîſque folijs quæ ſurſum inflectuntur in vtroque genere modò orbiculatis, modò longioribus & bifidis. Siliqua & ſemen etiã minora, vti ſunt reliquarũ ſubſequentiũ ſpecierum.

2. Chamæiris latifol. min. cærulea. Alia huic omnino ſimilis, cum folijs, tum naſcendi modo, tum radice, quæ nodoſa eſt & obliqua atq. multis fibris prædita, tum etiam flore, qui tamen cæruleus eſt, & odoratus, & labra inferiora nonnihil purpuraſcentia habet.

Chamæiris latifol. min. rubeſcens.

3. Tertia nequaquam à ſuperiore differt, ſed eius flos quodam-

quodammodo rubet, interdum etiam dilutiore & exalbida quodammodo rubedine & carneo colore præditus eſt, præſertim foliis ſurſum erectis, eſtque aut odoratus, aut inodorus, villo fimbriæ ſupra albicante, infra vti in aliis luteo: omnibus his ligulæ ſunt cæruleæ.

Flore reliquis forma ſimili eſt Quarta, ſed colore 4.
interdum palleſcente, nonnunquam exalbido: folia ſur- Chamæir. latif.min.pal. & alba.
ſum erecta, ab ipſo ſtatim exortu in vtroque genere purpuraſcentibus quibuſdam lineis decorantur, deorſum verò inflexa, in palleſcente exalbida ſunt, & in albicante vireſcunt.

Quinta ſolo floris colore à quarta differt: is etenim 5.
fulueſcit, eiúſque ſuperiora quidem folia purpuraſcen- Chamæir latif. min. varia.
tibus virgulis exornantur, labra tamen propendentia modò nigricante, modò diluta purpura in medio infecta ſunt: ligulæ porro in quarta & quinta ſpecie albæ ſunt, & flores odori: palleſcens autem oxyacanthæ floris odorem omnino æmulatur.

Omnium verò foliola quæ ligulas & fimbriam magna ex parte contegunt, bifida ſunt, & pinnas duas ſurſum erectas, veluti Irides bulboſæ habent. Purpureæ præterea, albæ & variæ folia ſecundum radicem plerumque purpuraſcunt.

Naſcuntur autem omnes in nudis & apertis montibus Pannoniæ & Auſtriæ: purpurea maior in Prellenberg: purpurea minor cum iſtic, tum ſupra Medeling, Gumpoſtkirchen, & Baden, in quibus montibus inueniuntur & rubra & cærulea: alba in Hamburgenſi monte: variam certè non niſi in monte Badenſibus thermis imminenti, qua parte λιβόνοτον ſpectat, obſeruaui. Ceterùm tam inſignem varietatē ex ſemine deciduo, ſpontéq. ſeſe ſerēte fieri exiſtimo. Nam variæ ſemina à me in hortulo terræ commiſſa, & varias, & pallidas, et albas protulerunt.

RESTANT

RESTANT *nobis Anguſtifoliæ perſequendæ, quarum tametſi tria genera in Pannonia & Auſtria inueniantur: vnicũ tamen eſt, mihi aliâs in reliquis quas obiui prouinciis haudquaquam obſeruatum.*

X. Iris anguſtifolia maior.

TRIVM *autem iſtarum Iridum maxima, planè ſimilis eſt, Iridi anguſtifoliæ maiori, cuius deſcriptionem in Hiſpanicarum ſtirpium hiſtoria dedi, quam ob cauſam hîc eam retexere minimè neceſſariũ duximus.*

Prouenit verò ea herboſis quibuſdã locis iuxta vias, & ad margines pratorum quorundam non procul à Manderſtorf quinto à Vienna Auſtriæ miliari, atque etiam apud Walterſtorff, & anno 1579. non procul à Lindwa Mag[ci] *Dn. Bamſy arce in pratis obſeruaui.*

XI. Iris anguſtifolia media, ſiue varia.

MEDIA, *quæ perelegans eſt, nec vllibi antè mihi conſpecta, cubitalia habet folia, anguſta admodum, minimi digiti, ſiue ſemunciæ latitudinem non excedentia, viridia, non tamen ſplendentia, per extremum mucronata, inferiore verò parte qua terra integuntur purpuraſcentia, nullo ingrato odore, vt pleraque aliarum anguſtifoliarum, donata: caules ſunt ſeſquicubitales, recti, teretes, firmi, intus caui, geniculati, virides, ſuperiore parte in binos aut ternos ramulos diuiſi, quibus inſident bini aut terni flores Iridis variæ bulboſæ floribus forma propemodum ſimiles, odorati, quorum tria folia deorſum reflexa, ſeſſili parte, & quatenus bifido folio ligulam occulente teguntur, colore furuo ſunt, reliqua parte (quæ in nonnullis breuior & latior eſt, in aliis oblongior & anguſtior) nunc candicante, nunc purpureo, ſeu violaceo colore, venis intenſiore purpura nitentibus per folij longitudinem excurrẽtibus, & ſine fimbria: tria ſurſum erecta, anguſtiora ſunt, & cum bifidis illis exalbidas ligulas tegentibus, purpurei ſaturatioris, ſiue violacei ſunt coloris: breues deinde conſequuntur ſiliqua*

triangula,

Iridis XI. altera ſpecies.

triangula, Iridi bulboſæ flore luteo magnitudine pares, aut paulo maiores, quæ per maturitatem nigricant, & aliquantulum dehiſcunt, ſemen inæquale, anguloſum, nonnihil compreſſum & durum continentes: radix nigra, tenuis, dura, nodoſa, fibris aliquot duris & tenuibus prædita eſt.

Sponte exit in quibuſdam Viennenſi agro vicinis pratis, veluti ſupra Himbergam, Eberſtorf Magnifici Dn. Hieronymi Bec à Leopoldſtorf, atque aliis Auſtriæ pratenſibus locis. Miſit illam poſtea ad me ſiccam in Sudetum montibus erutã doctiſſ. vir Ludouicus Ioach. ſenioris F. Camerarius ex S. Annæ monte. Anno verò 1579. frequentiſſimam circa Sakturnyam Ill. Comitis de Zrinio arcem, aliiſque locis inter Muram & Drauum, pratis uliginoſis, quemadmodum etiam in Comitatu Saladienſi inter Lindwa fl. & Muram obſeruaui. Floret Maio, ſemen Auguſtum maturum eſt.

POSTREMA anguſtifolia paſſim hic in pratis Viẽnenſis agri ad radices mõtium ſitis prouenit, vti apud Medeling, Gumpoſtkirche, Badenſes thermas: nec differt ab ea quam C. V. Dodonæus Chamæiridem appellauit, quæque iam multis annis in Belgicis hortis alitur, flore maturè prodeunte, & Armeniaci mali odorem referente. Eam Lobelius noſter in ſtirpium obſeruationibus Iridem perpuſillam ſilueſtrem anguſtifoliam nominat. XII. Iris anguſtifolia minor.

Sed eius duæ videntur eſſe differentiæ. nam vna pedalem interdum adquirit caulem, binóſq. aut ternos plerumque in eo geſtat flores, & deinde capita ſiue ſiliquas admodum acutis angulis præditas. eáque in his pratis vulgatior eſt: alterius caulis vix dodrantalem ſuperat altitudinem, et vnicum magna ex parte florem profert: vtriuſque radix tenuis, nigra, & firma eſt. 1. 2.

CETERVM Prior Conſtantinopoli miſſa eſt

Aláia

Alaia ſuſani Alaga ſuzame. Alaia Suſani & Alaga ſuzame *nomine*, *cum hac additione* fiori belle pintate, anno buono odore, *hoc eſt*, *eleganter picti flores*, *boni odoris*, & fa fior bianco & negro, *id eſt florem fert ex albo & nigro varium: elegantem ſanè florem eſſe comperimus, ſed gratum nullũ odorem deprehendimus. Lobelius noſter in obſeruationibus Chalcedonicam vocauit. Ego aliunde primùm in hortos Conſtãtinopoli vicinos vltra Boſphorũ ſitos illatam puto, aut, ex Perſide, aut vt veriſimilius eſt, Suſa Suſianæ prouinciæ metropoli, vt nomẽ indicare videtur: itaq. mihi Suſiana Iris dicetur. Eius radix plurimum ad Galangæ maioris formam accedit. Illius nomine Secundam & Tertiam, vt dixi, conſequutus ſum, cùm à Mag^co Dn. Dauide Vngnad* Alaia ſuſani *mihi mitti petiiſſem: habet verò Secũda magnam affinitatem cum* Iris dalmatica maior. *Dalmatica maiore Belgis nuncupata. Quartam variam cauliferam pannonicam cognomino: quæ etiam appellatione donari Quinta poterit addita obſoletioris voce. Sexta Venetiis pro Illyrica allata eſt. Septima purpurea caulifera ſit, ad ſequentium differentiam. Octauam appello Chamæiridem latifoliã pannonicam maiorem. Nonam Chamæiridẽ latifoliam minorem, à cuius florum varietate ſingulæ ſpecies cognomẽ etiam mutuari poterunt, videlicet purpureæ, cæruleæ, rubræ, albæ, pallidæ, variæ, &c. Vndecima mihi erit Iris anguſtifolia pannonica vario flore: Nam falluntur qui eam Conſtantinopoli allatam putantes, aut Illyricæ maioris, aut ſilueſtris Conſtantinopolitanæ cognomen illi in Belgica dederunt: cùm ego non inde aduectam, ſed in vliginoſis pratis vrbi Viennenſi vicinis erutam, & ipſius ſemina, Dn. Ioan. de Brancion, Dn. Ioanni vander Delfi, & aliis amicis primus hanc in Belgicã miſerim. Inde factũ eſt, vt cum hac, tum latifolia maior varia*

apud

apud nobiles Matronas Belgicas, Iridis Cluſii cognomen adquiſiuerint, & propter florum elegantiam præ ceteris quas miſi gratæ ſint.

De Acoro.

Cap. XXIX.

Aliqvot iam annis hanc ſtirpem in hortulo alo, munere Ill. virorum D. Augerij de Bouſbeque Ser^mæ Elizabethæ Auſtriadis Franciæ Reginæ aulæ nunc ſummi Præfecti, & D. Dauidis Vngnad Liberi Baronis in Sonneck, nunc bellici Conſilij apud Cæſarem Præſidis, atque Magnifici D. Caroli Rym Dn. de Eeckebeque, qui omnes oratorio munere apud Turcarum Imperatorem Cæſaris nomine defuncti ſunt. Quam, cùm frigoris ſit patientiſſima, nec hiemis iniurias reformidet, ſed mirum in modum adnatis ſe propaget, quamplurimis communicauimus, ſic vt nunc apud pleroſque fere omnes rei herbariæ ſtudioſos vulgaris ſit.

Eius hiſtoriam ante ſexennium in appendice ad Hiſpanicas obſeruationes dedi vnà cum icone, cui, cùm nondum tum temporis flores protuliſſet, nucamentum non eſt additum, neque in eius hiſtoria floris eſt mentio alia facta, quàm vt ex D. Augerij relatione intellexeramus. At cùm annis 1577. & 1579. florentem viderimus, operæprecium me facturum exiſtimaui, ſi hoc Capite illius hiſtoriam retexerem, eámque ſuis numeris abſoluerem, atque florentis iconem quàm accuratè fieri potuit ad viuum expreſſam oculis ſubiicerem.

Acoro igitur ſunt folia Iridis tenuifoliæ maioris, longiora multo, & elegantiſſimo virore nitentia, dorſo aliquantulum vtrimque extante, vt in Xyphij foliis, quorum formam admodum æmulantur, & illorum aut paluſtris illius Iridis quæ luteum florem profert modo, *Acori abſoluta historia.*

Acorum legitimum cum ſuo iulo.

alia ex aliis prodeunt, mediumq́ue folium reliquis plerumque oblongius eſt: ſunt autem guſtu non ingrato, ſed amaricante, tritáque iucundo & aromatico ſpirant odore. ſub hiemis initium marceſcunt & ſiccantur, primo autem vere noua germinant quemadmodum in Iride anguſtifolia: attamen etiam ſiccata & exſucca vel poſt multos annos odoris gratiam retinent. porrò nō ex medio foliorum caulem promit, ſed ex latere exit folium potius quàm caulis, eiuſdem cum foliis longitudinis, bicubitalis videlicet nonnunquam, quod à medio ad ſummum vſque planum eſt, & reliquis ſimile, infima verò parte craſſius, anguſtiúſque, & veluti in triangularem caulem efformatum. Vbi iam gracileſcere et complanari incipit, vnicum nucamentum in latere promit, coryli iulo haud maius initio, ſed prominens et erectum, lineiſque obliquis & tranſuerſim ſeſe ſecantibus diſtinctum, floſculis, cùm ſeſe explicat, pallidis, muſcoſis, inodoris, quatuor foliolis conſtantibus plenum, quod paulatim augeſcit, & amplitudinem craſſitiémque humani ferè digiti tandem adipiſcitur, frequentibus tuberculis viridibus tam eleganti ſerie diſpoſitis exornatum, vt recentem Pinaſtri conum æmulari videatur. Radices illi ſunt oblongæ, foris candicātes, vel ſi ſupra terram extent, vireſcentes, intus candidiſſimæ, frequenter ſed inæqualiter geniculatæ, firmæ, odoratæ, guſtu ſubamaro et acri, innumeris parte inferiore adnatis fibris albicantibus: ſerpunt autem & ſumma tellure ſeſe diffundunt, atque in obliquum aguntur, ex ſingulis ferè geniculis alternatim noua germina producentes.

Naſcitur autem ingenti quodam lacu ad radices montis præcelſi iuxta Pruſam Bithyniæ vrbem. Sed retulit mihi doctiſſimus vir Bernardus Paludanus Friſius cùm anno 1577. ex Polonia in Italiam hac iter faceret, co-

ceret, copioſè admodum etiam inueniri ſupra Vilnam vrbem, in paludibus, extrema Lithuania Moſcouiam ſpectãte, & ab incolis Tartarsky *appellari, quòd à* Tartaris *eius vſus primùm illis ſit demonſtratus. Circumferre verò plerumque hanc radicem, nec aquam bibere, quin prius Acori radix in ea fuerit macerata. Simile etiam quiddã de huius plantæ nomine tradit Matthias à Michou Sarmatiæ lib. 1. cap. 12.* Tartarſky.

RECENTES *autem radices ſuo cortice delibratas et diligenter repurgatas condire ſolent Conſtantinopoli, atque in vſum ſeruare: manè enim plerumq. edere ſolent aduerſus corrupti aëris contagia, vt mihi retulit Dn. Philibertus de Bruxella p. m. qui Conſtantinopoli rediens vaſculo iis conditis pleno me donauit.*

Cùm verò Acori vires ac facultates Dioſcorides, Galenus & alij plerique ſatis prolixè deſcripſerint, lectorem ad eos ablegamus.

DE PSEVDO-ASPHODELO PVMILO foliis Iridis. CAP. XXX.

AD *quam potiſſimum claſſem hanc plantam referrem, diu dubitaui, nec adhuc ſatis certus ſum quò referri debeat, foliis eius & floribus in diuerſam ſententiam me pertrahentibus. Quoniam verò perelegans eſt & noua, propter foliorum ſimilitudinem Iridibus ſubiungere potius malui, quàm nullum illi locum in noſtra Hiſtoria concedere.*

NVMEROSA *autem ſunt illi folia, ſeſe mutuo amplectentia, Iridum modo, anguſta, breuia, viridia, dura, amariuſculo & calido ſapore: è quorum medio cauliculus gracilis egreditur, pedali interdum aut maiore altitudine, qui ſpicam fert floſculorum ſex foliolis conſtantium inſtar Aſphodeli, colore ex herbaceo palleſcẽte,* Pſeudoaſphodeli hiſtoria.

ſine odore: quibus ſuccedunt trigona capitula, nonnunquam & tetragona atque pentagona, ſemen minutiſſimum & rufum continentia: radix vix corpus habet, ſed tenuibus aliquot fibris duntaxat conſtat.

Naſcitur in Snealben, atque in gramineo colle monaſterio Neuberg imminente, in Etſcher, & quibuſdam aliis pratis montanis. Floret Iunio: ſemen Iulio matureſcit.

De Polygonato.

CAP. XXXI.

Satis *magnam varietatem in Polygonato deprehendi. Nam eſt vulgare illud omnibus Prouinciis familiare, quod in Pannoniæ & Auſtriæ vmbroſis abundanter ſponte etiam naſcitur. Eſt aliud illi planè ſimile, niſi quod in duplo maiorem altitudinem excreſcit, craſſioréſque habet radices: id alibi videre non memini. Eſt præterea Polygonatum minus Herbariorum, foliis anguſtioribus, rubiæ modo caulem per interualla ambientibus, fructu per maturitatem rubro: id etiam in montanis pratis loco vmbroſo copiosè naſcitur.*

Polygonatũ vulg.

Polygonatũ maius.

Polygonatũ anguſtifoliũ.

Sed tria alia genera in Pannoniis obſeruaui nulli adhuc quod ſciam deſcripta, tametſi tertium Matthiolo notum fuiſſe videatur, & primum fortè Cordus lib. I. Hiſtoriæ de Plantis anguloſi Polygonati nomine inſigniat.

Primvm *habet pedalem caulem, ſtriatum, firmum, non admodum inflexum, ſed fere rectum: folia vulgari ſimilia, eodémque modo, hoc eſt, alternatim circa caulem diſpoſita, ſed breuioribus quàm in illo ſpatiis, minora tamen, firmiora, neque mollia, ſapore ingrato: ex ſingulis alarum ſinubus duo aut tres flores exeunt, breuibus, magnáque ex parte ſingularibus inhærentes*

I. Polygonatum flore odoro.

hærentes pediculis, vulgari cum forma tum colore ſimiles, verùm maiores, & odore (qui in vulgari nullus eſt) oxyacantha: baccæ deinde virides initio & ſphæricæ, quemadmodum in vulgari, maiores tamen, & poſtmodum nigricantes, ſemen continentes oſſeum, durum: radix oblonga, & obliqua, geniculata, initio & recenter eruta, candida, deinde palleſcens, nonnunquam etiam purpuraſcens, præſertim circa germina, vulgari ferè par, tametſi etiam aliquantulum tenuior inueniatur, interdum etiam amplior, vbi ſolum pinguius & bene ſubactum nacta eſt.

Frequens eſt in montibus illis ſiluoſis vulgo Leytenberg nuncupatis ſupra Manderſtorf, Bruderſtorf, & in pleriſque aliis Pannoniæ montibus vltra Danubium, inter ſaxa, atque etiam in montibus interamnis Pannoniæ vltra Drauum, præſertim ad arcē Grebén. Floret Maio: baccæ matureſcunt Auguſto, interdum etiam multa hieme è caule pendentes conſpiciuntur.

ALTERVM *ſuperiori ſimilem habet caulem, eiuſdémque altitudinis, vel etiam maioris, non adeò rectum tamen, ſed magis inflexum: folia duplo maiora quàm in reliquis, ad foliorum Ellebori albi amplitudinem interdū accedentia, dura, neruoſa, læuia, dilutiore virore prædita, neque ſubtus incana vt ſuperiora, ſapore primùm nonnihil acido, deinde paulum acri: flores alteri ſimiles, inodoros tamen, neque ex ſingularibus pediculis ſingulos, ſed binos aut plures ex oblongiore pediculo dependentes vt in vulgari, cui etiam fructum ſimilem habet: radicem albam, oblongam, obliquam, geniculatam, ſuperiori magnitudine parem.* II. Polygonatum πλατύφυλλον.

Creſcit hoc copioſe locis vmbroſis inter Brunnam & Weyſpach, aliiſque vicinis montanis ſiluis. Floret cum ſuperiore.

TERTII *caulis pedalis eſt, nonnunquam cubitalis & amplior, rotundus, inflexus, Polygonati vulgaris modo, in vnum aut alterum, interdum etiam tertium ramum diuiſus: hunc folia alternatim Perfoliatæ fere modo amplectuntur, ſed Polygonati foliis ſimilia, molliora tamen, ſubtus aliquantulum incana, ſapore primùm dulci, deinde ſaliuam ciente, & nonnihil acri: ad ſingulorum foliorum exortum, ſub ipſis foliis, atque adeo ad illorum latus, eadem ſerie exeũt ſingulares pediculi, oblongi, exiles & incurui, ex quibus flores propendent ſingulares, concaui, Lilij conuallium floribus perſimiles, ſed magis hiantes, atque in ſex lacinias extrorſum inflexas ſecti, interioréque parte nigricantibus quibuſdam maculis aſperſi, odore propemodũ oxyacanthæ: fructus Polygonati minoris ſiue anguſtifolij fructui ſimilis, trigonus initio & viridis, per maturitatem verò oblongior & rubeſcens, paruaque corna interdum æquans, in quo multa grana albicantia congeſta ſunt: radix à Polygonati vulgaris radice differt: nam neque craſſa eſt, neq. adeò candida, ſed exilis & nodoſa, ſiue in frequentes nodos extuberans, plurimis craſſis fibris conſtat, vti Thalictri quædam genera, quemadmodum pictor ſcitè admodum expreſſerat, ſed ſculptor ſua negligentia & inſcitia corrupit.* III. Polygonatũ ramoſ. latifolium.

Florentem vnam aut alteram plantam in montis Wechſel vmbroſis ſiluis, deinde in Durrenſtein inter ſaxa & frutices menſe Junio & Iulio anni 1576. inueni, quæ in hortum tranſlatæ, fructum ad maturitatem perduxerunt; frequentiorem poſtea, magnámque & multis aliis brachiatam in ſcrobibus quibuſdã vmbroſis inter filicem in deſcenſu Durrenſtein, paulo ſupra mapalia à montanis paſtoribus habitata æſtiuis menſibus, florentem Auguſto 1578. Rami verò cum fructu

nobis ex

 Polygonatum IIII. anguſtifolium ramoſum.

nobis ex Sileſia vſque, vbi frequentem naſci audio prius communicati ſunt à D. Friderico Sebizio, deinde etiam aliquot radices ex eadem tranſmiſſæ. Perſiſtit in hortis loco vmbroſo repoſita, floréſque & ſemina ſuo tempore profert.

IIII. Polygonatũ ramoſ. anguſtifolium.

HIS *addo quartum quoddam genus elegantiſſimum, mihi à doctiſſimo viro Achille Cromero Sileſio, communicatum anno 1580.*

Habet id cubitalẽ caulem, anguloſum, in multas alas tenues diuiſum, quæ æqualiter ex ſingulis angulis exoriuntur, quaternæ interdũ, nonnunquam & quinæ pro angulorum numero: ramuli tenues oblongis & anguſtis foliis obſiti ſunt, binis, ternis, aut quaternis æqualiter in circuitu prodeuntibus: in quibus flores anguſtifolij Polygonati floribus ſimiles, paulo tamen minores, breui pediculo dependentes inter foliorũ alas ſparſi ſunt: quibus ſuccedit fructus rotundus, ruber, pulpa plenus, & aliquot oſſea grana continens: radix vulgari ſimilis eſt, cãdida, nodoſa, propagines ad latera fundens, & candicantibus fibris obſita.

Iiſdem locis quibus ſaxatilẽ rubum eruiſſe aſſerebat.

NVLLVM *nomen vulgare iſtarũ plantarũ nouimus, niſi quòd duæ priores eodem cum vulgari Polygonato nomine à rhizotomis mulierculis nuncupantur,* Weyſswurtz *videlicet, Vngaris cũ vulgari* Salomon pöcheti, *.i. Salomonis ſigillum dicitur. Tertia illis, atq. etiam montanis paſtoribus & venatoribus planè ignota eſt. Eã videtur adũbrare Matthiolus Lauri alexãdrinæ nomine: verũ neq. effigies ſatis ſcitè expreſſa eſt, neq. eius hiſtoriã ipſe tradit. Siue verò eam adumbret quam nos hîc damus, ſiue aliam, nulla ratione ad Laurũ alexandrinam referri poteſt, quam Dioſcorides non inter folia fructum ferre dicit, ſed ἐν μέσοις, in mediis foliis: Theophraſtus*

Laurus alexãdrina Matthioli.

Theophraſtus autem expreſſius ἐπιφυλλόκαρπον appellat lib. 1. cap. 16. & lib. 3. cap. 17. Hiſtoriæ plant. vbi eam Oxymyrſines ſiue Ruſci modo fructum ferre ait, ἐπιφυλλόκαρπόν ἐστιν ὥσπερ καὶ ἡ κεντρομυρσίνη: ἀμφότεραι γὰρ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ἐκ τῆς ῥάχεως τοῦ φύλλου. Commodius itaque meo iudicio Polygonati generibus adſcribetur, quàm Lauro alexandrinæ. Niſi quis fortè ad Idæam radicem Dioſcoridis referendam putet: ſed cùm mutila admodum ſit eius deſcriptio, difficile eſſe exiſtimo aliquid certi poſſe ſtatuere. Quarta ſine dubio Anguſtifolij genus eſt, & Polygonatum ramoſum anguſtifolium cognominari poterit, vt præcedens Polygonatum ramoſum latifol.

Biſlingua.

VERAM porro Laurum alexandrinam nunquam me vidiſſe ingenuè fateor, ſi ab ea quæ vulgo Biſlingua dicitur, & Hippogloſſum Dioſcoridis eſſe cenſetur, diuerſa ſit. Theophraſtus enim nuſquam Hippogloſſi meminit, ſed Lauri duntaxat alexandrinæ, locis ſuprà citatis, & lib. 1. cap. 16. expreſsè eam recenſet inter καρποφόρα μεταξὺ περιειληφότα τὸν καρπὸν, id eſt, fructiferas quæ habent fructum quaſi circumuolutum & interceptum.

Veterum Laurus alexandrina.

Præterea Plinius lib. 15. cap. vltimo, Laurum alexandrinam ab aliquibus Idæam vocari tradit, ab aliis Hippoglottion, & Carpophyllon, atque inter folia ſemen rubrum ferre. Ipſe verò & Dioſcorides eam in montib. naſci tradunt, Hippogloſſi verò natales ſubticuerunt. Certè Biſlingua in montibus naſcitur, & abundanter quidem in monte Diuo Georgio oppidulo imminenti in tranſdanubiana Pannonia, tribus ab vrbe Poſonienſi miliaribus inuenitur: vnde Rhizotomi plurimam huc adferunt, et Viennenſibus mulierculis vendunt: magno

etenim

etenim illis eſt in vſu, et præcipuè ad vuæ procidentiam. Non minus deinde copioſam anno 1579. *in montibus non procul à Zollonock obſeruaui. Vulgo* **auffenblat** *appellant.*

De Pseudodamasonio.

CAP. XXXII.

Cavlis *huic ſingularis, pedali aut maiore amplitudine, firmus, aliquantulum lanuginoſus, quem quaterna aut quina ambiunt folia, venoſa, Ellebori albi foliis ſimilia, alternatim vt in illo diſpoſita, ſubhirſuta nonnihil, & ſubamaro ſapore: ex folij quod extremo cauli inſidet, quodque reliquis minus eſt, nonnunquam & ex proximi ſinu prodit flos vnicus, oblongo pediculo inhærens, quatuor foliis crucis forma decuſſatis, oblongis et mucronatis, colore ex purpura nigricante cõſtans, quorum ſuperius & inferius maiuſcula ſunt, lateralia verò admodum anguſta, & interiore parte lanuginoſa, ex quorum vmbilico membraneus quidam & tumens, intúſque vacuus vtriculus protuberat oui columbini magnitudine, ſuperiore parte ſecundum vmbilicũ nonnihil apertus & hians, inſtar calceoli ore patulo, colore nunc luteo, nunc pallido, intus nonnihil villoſus & infernè lineis quibuſdam purpureis ſecundum longitudinem diſtinctus: hiatum illum tegit duplex anſula, quarum ſuperior alba eſt, & tenerior, purpureis maculis conſperſa, inferior verò denſa, colore herbido, & veluti cancrorum ocellos in lateribus habẽs: ipſe flos odoris expers non eſt omnino: ſiliqua illi ſuccedens oblongior eſt, minimi digiti craſſitie, triangula, ſemen tenue & veluti puluereum continens quemadmodum orchides, et quæ vulgo Elleborine nuncupatur, ad cuius genus potius referenda videtur: radix nigra eſt, non admodum craſſa,* Pſeudodamaſonij hiſtoria.

in longum

in longum & obliquum ſumma tellure ſeſe ſpargẽs, multiſque fibris donata, atque ſuperiorum annorum caulis veſtigia impreſſa habens, vt in pſeudocorallio fere conſpicimus, extremitatibus ſemper in nouum germen extuberantibus: amariuſcula eſt ſi deguſtetur.

Inuenitur nonnullis ſiluoſis locis Leyteberg ſupra Bruterſtorf: reperi et apud Cloſterneuburg prato quodam ſub fruticibus coryli, & in ſiluis Entzeſtorf viciniis: ſed omnium abundãtiſſimè in Pannonica quadã ſilua, magno miliari ab arce munitiſſima Nemethwywar Ill. Dn. Balthaſaris de Batthyan. In Hercinia item ſilua, plurimiſque aliis Germaniæ locis copioſe naſci ab amicis intellexi. Floret Maio.

Sunt qui dicant flore albo inueniri, quod ſanè nondum mihi videre contigit, quemadmodum nec id quod in œnipontinis montibus obſeruauit doctiſſimus & diligentiſſimus noſter Matthias de Lobel, vtriculo purpureo.

Similis ſanè cum Pannonico coloris florem ferre mihi retulerunt quod in Hercinia ſilua naſcitur, & ab incolis Marien ſchuch *appellari. Nec etiam colore differebat, quem è poſtremis Pannoniæ limitibus Daciæ viciniis collectũ ante paucos annos mihi oſtendebat Ill. Dn. de Batthyan, cùm ex ea peregrinatione rediiſſet. Vngaris* Ezerethgyw fiu, *id eſt millebona herba dicitur.*

C. V. Geſnerus in epiſtolis frequentem in Heluetiis inueniri ait, illi verò luteum etiam florem tribuit, & ad Aliſmatis ſpecies refert. Coſmoſandalos Pauſaniæ fortè fuerit, inquit, nam & ſandalij formam refert flos, & punctis ceu literis quibuſdam notatur, etſi Pauſanias Hyacinthum eſſe coniicit, ſed huic cum ſandalio nihil. Quidam vir doctus Lonchitin primam eſſe putat. Vnſer frawen ſchuch *appellant, hoc eſt calceolos Virginis, à forma floris.*

Ioſias item Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus, illius etiam in hæc verba meminit. Anckenballen *cubitum ferme æquat, folio Plantaginis aut Ellebori albi, terna aut quaterna per caulem folia habet, ex quibus erumpit vt in Perforata in ſummo vnus flos, raro duo, is luteus eſt, oblongus, luteum oui exprimens, concauus, quem ambiunt apices, ſeu folia potius ignita rutilantia: morionum habitus procul contuentibus refert, aut dæmonum laruas, cadente flore ſemen in ſiliqua continetur. Damaſonij aliqua ſpecies.*

Huius nullum vſum ſcio, aut apud aliquem Recentiorum legere memini.

De Elleborine recentiorvm.

Cap. XXXIII.

Elleborine vulgaris varij generis.

Svperiori *ſine dubio congener eſt ea planta quæ à Recentiorum nonnullis Elleborine cognominatur à foliorum cum Ellebori albi foliis potius ſimilitudine quàm ab effectu. Nam licet diſſimiles flores habeat, vtpote orchidum generibus viciniores: reliquis tamen notis ſatis inter ſe conueniunt. Eius autem aliquot ſunt genera cum foliorum amplitudine tum floris colore variantia.*

1\. Primvm, *caulem habet pedale, aut ampliorem, firmum, quem per interualla inuoluunt inordinata folia ſena aut ſeptena, neruoſa, Hellebori albi foliis ſimilia ſed anguſtiora, guſtu ingrato & amaro: flores in ſummo caule denos aut duodenos, ſpicatim congeſtos, albos, quinis foliis conſtantes, & in medio veluti paruam galeam complexos ſublutco labro, non multum ab orchidis floribus diſtantes, &, vt illi, ſiliqua anguloſæ ſtriatæ & contortæ inhærentes, inodoros: ſemen in ſiliquis minutum ſcobis inſtar: radices craſſiuſculas, fibroſas, & ex vno*

velut

velut capite prodeuntes, & ſparſas, colore ſubruffeſcēte.

Prouenit in opacis Galliæ, Germaniæ, Leytano ſaltu, & pleriſque aliis Auſtriæ & Vngariæ locis, quinimo in Pannonia etiam interamni, inter Drauum & Sauum flumina.

Hoc genus præcocius eſt reliquis, & Maio menſe plerumque florere ſolet.

ALTERVM *pari eſt magnitudine, foliis paulo latioribus, floribus minoribus, qui etiam quinq; foliis conſtant, & galeolam cum labro prominente amplectuntur, coloriſque ſunt foris herbacei, interius nonnihil candicantis, odoris nullius, atque toroſæ & contortæ ſiliquæ inhærent: eius radix priori ſimilis eſt.* II.

Inuenitur in quibuſdam Pannoniæ & Auſtriæ ſiccioribus pratis: memini & in Noribergenſi ſilua vrbi vicina ad latomias obſeruare 1579.

TERTIO *generi minor eſt altitudo, ſimilia interdum folia, nonnunquam multo latiora; flores aut omnino purpuraſcentes, aut propemodum carnei, ſecundo generi forma omnino ſimiles: nec radix etiam differt.* III.

Creſcit id in pratis montanis, & in ſiluis cæduis huius prouinciæ.

QVARTVM *cubitali altitudine maius, amplis foliis, oblonga purpuraſcentium florum ſpica naſcitur in multis Pannoniæ ſiluis, præſertim vero vbi Pſeudodamaſonium inueniri dixi.* IIII.

SED *& in eadem ſilua cum Pſeudodamaſonio, aliiſque Zollonock vicinis Quintum genus cubitali caule eruere memini, tenui tamen, rotundo geniculato, quem in ſingulis geniculis alternatim ambiunt anguſta folia, primi generis foliis non diſſimilia: ſummus caulis deſinit in ſpicam florum ſex, octo, aut plurium interdum, qui quinis foliis elegantiſſimo dilutóque purpuræ colore præ-* V.

ditis conſtant, inter quæ latet veluti quædam galeola, muſcarum proboſcidi ſimilis, labrum inferiore parte adnexum habens, æqualis fere cum foliis longitudinis, candicans, intus ſtriatum: ſuſtinentur ij flores anguloſa, contorta, atque nonnihil etiam hirſuta ſiliqua: radix illi fibroſa, albæ ſimilis.

Florent omnia hæc, præter primum, genera Iunio, nonnunquam etiam Iulio.

CETERVM *Elleborus albus, tam qui albo flore, quàm qui ex rubro nigricante præditus eſt, freque͂s admodum naſcitur in his regionibus. flore albo quidem in pratis vrbi vicinis, & qui ad Alpium radices ſiti ſunt, tum etiam pleriſque Vngariæ pratis: at ex purpura nigricante, in omnibus fere cæduis ſiluis editiore loco aut in collibus ſitis. Vtrumque Ungari* teyer hunyor *appellant.* Elleborus albus duorum generum.

DE GENTIANA.

CAP. XXXIIII.

MVLTA *Gentianæ genera alunt Pannonici et Norici montes: in his tamen magnam illam flore luteo Veteribus deſcriptam, mihi nondum obſeruare licuit. Ex eorum autem numero quæ in Pannoniæ montibus & Noricis alpibus (Noricas Veterum Geographorum more appello, eas alpes quæ Pa͂noniam & Auſtriam inferiorem attingunt) proueniunt, quæda͂ ſunt aliis etiam prouinciis communia, quædam verò his peculiaria, meo iudicio, quandoquidem à Recentioribus minimè deſcripta inueniam.*

HARVM *autem Alpium maxima, à vulgari maiore nequaquam differt forma: etenim ampla habet folia, Ellebori albi foliis haud multum abſimilia, ſed teneriora, &* I. Gentiana maior flore purp.

riora, & ſaturatiore virore ſplendentia: caules digitali, aut pollicari interdum craſſitudine, rotundos, cubitales, nonnunquã bicubitales, geniculatos, quos ambiunt ſimilia folia, aliquantulũ tamen anguſtiora ex aduerſo ſemper ſibi oppoſita: extremos caules ambiũt binæ aut ternæ conſertorum florum coronæ, qui non ſunt lutei aut ſtellati, vt in vulgari maiore, ſed purpurei, maiores, concaui, in ſenas aut plures lacinias obtuſas per extremum ſecti, & punctis quibuſdam purpureis, inferiore & interiore parte, qua candidiores & dilutiores ſunt, diſtincti, odore nullo, totidem quot ſunt laciniæ ſtaminibus oblongum & bifidum capitulum internè ambientibus, in quo continetur copioſum ſemen, planum, & paleaceum, minus quàm in lutea illa maiore ſtellato flore, colore ruffeſcente: radix craſſa, longa, foris plerumque lutea, intus alba, impensè amara, fibris digitalibus ſubinde prædita, ſingulis annis noua germina (quemadmodum maior lutea) proferens, & multos caules ex eadem radice producens, præſertim vbi adoleuit, ſed qui alternis duntaxat annis vt plurimum floriferi eſſe ſoleant, interquieſcente nimirum vno anno à partu matre.

Exit ſponte in Pannonicarum Noricarúmq. alpium iugis abundantiſſimè. Floret Auguſto, ſemen Septembri matureſcit, nouis niuibus in ea iuga cadere incipientibus.

Variat autem mirum in modum floris colore. Nam in Styriæ ſuperioris alpibus, veluti in Tauro & Iudenberg, aliud eius genus inuenitur, nihil quidem à ſuperiore aut forma, aut magnitudine differens: ſed flores qui in alio ſunt purpurei, in hoc omnino niuei conſpiciuntur. 2. Gentiana maior flore albo.

Verùm neque hoc genus, neque illud purpureo flore cicurare vnquam potuimus, aut vlla diligentia & cul-

tura efficere, vt in noſtris permanere vellent, nedum flores proferre.

3\. Gentiana maior pallida punctis diſtincta. *In Sileſia verò mōtibus eruit doctiſſimus vir Achilles Cromerus Niſſenſis ſimilem planè magnitudine & forma, cuius flores paulo (vt ex ſicca quam ad me miſit planta deprehendere licet) minores, colorem habent pallidum, ſiue vt idem ad me ſcripſit, obſoletum luteum, quamplurimis nigris maculis intus & foris aſperſum.*

Addebat, ab eo qui ipſum in montana illa loca deduxiſſet ſibi relatum, in alio quodā monte prealto ſimilem nec forma diſpari reperiri quæ cæruleo eſſet flore.

II. Gentiana aſclepiadis folio. ALTERA *cubitalibus conſtat ramis, pluribus ab vna radice exeuntibus duris firmiſque, in quibus multa folia, bina ſemper inter ſe oppoſita, mollia, quinq. neruis ſecundum longitudinē excurrentibus inſignita, mucronata, ad Aſclepiadis vulgo creditæ folia nonnihil accedentia, ſed colore dilutius virēte: à medio fere caule ſurſum verſus ex alarum ſinu, ſingulares ex aduerſo ſiti exiliunt flores, interdum bini aut plures, oblongi, concaui, in quinque angulos acutos deſinentes, & veluti ſeſe complicantes, colore nunc purpureo ſiue cæruleo ſaturatiore, nunc dilutiore & veluti cinereo, quinque intus pallidis ſtaminibus: ſiliqua ſubſequitur oblōga bicornis, quæ per maturitatem dehiſcens, ſemen oſtendit planum, paleaceum, ſuperiore minus, colore cinereo: radix digitali craſſitudine, lutea, multas oblongas eiuſdem coloris in latum ſpargit, ſingulis annis augeſcens, & noua germina proferens, guſtu impenſe amaro. Fertilior hæc eſt ſuperiore, nec interquieſcit vt illa, ſed ſingulis annis (quando vetuſta eſt) multos caules floribus onuſtos producit.*

Prouenit copioſè in vtraque Pannonia, Styria, & Auſtria inferiore ad montiū radices, collibus vmbroſis, nec vſquam

nec vſquam in ſummis & apertis iugis. Floret Augu-ſto: ſemen vti in ſuperiore matureſcit menſe Septembri.

Pertinax quidem hæc eſt, & fere mitiora loca reſpuit: interdum tamen cura et diligentia fit, vt in hortis comprehendat, & ſingulis annis repullulet, & floreat: attamen quaſi natiuo aëre & pabulo priuata atque veluti compedibus vincta, lugere videtur, ac priſtini vigoris & elegantiæ plurimum amittit.

Vtraq; hæc Geſnero nota fuiſſe videtur, à quo Tragus ſe accepiſſe fatetur. Maiorem in deſcriptione Montis fracti **kleyne Entian** *vocat: alteram* **groſſe biter wurtz**/ *hoc eſt, maiorem amaram radicem. Sclauonici ruſtici in tranſdanubiana Pannonia non procul Caſſonia* Swieczka *appellant, quo vocabulo iidem cādelam exprimunt, nimirum quia eius radices flauæ, longæ & tenues, cereis candelis (quæ in globum aut ſpiras conuolui ſolent) ſimiles ſint. Eius autem radicis decoctum feliciter calculoſis propinari, experimento ſe compertum habere affirmant: non minus quàm polygoni genus illud*
Herniaria *Herniaria vulgo Herbariorum appellatum, quod exſiccatum & in pulueren tritum boum et equorum vulneribus atque vlceribus inſpergere ſolent ad vermes in iis natos abigendos & enecandos.*

Ioſias Simlerus etiam **groſſe biter wurtz** *vocari ſecundam Gentianam tradit, eáque paſtores vti ad vbera vaccarum, ſi à muribus, araneis aut aliis venenatis beſtiis lædantur, curanda.*

III. TERTIA *eſt quæ vulgo Cruciata vocatur: à Germanis* **kreutz wurtz** *&* **modelger**: *Vngaris verò* Zent Lazlo kiraly fiue, *id eſt, S. Ladiſlai Regis herba. Quæ cùm à Trago atque aliis ſit deſcripta, non eſt neceſſe eius hiſtoriam hic repetere.*
Gentiana cruciata.

EIVS *tamen duas differentias obſeruaſſe videor:*

alteram

Gentiana III.

G. cruciata
Clus. hist. 1. 310
Gesn. hist. 2. 48

alteram ramis humi procumbentibus & minorem: alteram firmis & erectis caulibus, eámque maiorem. flores item alterius magis cærulei ſpectantur, & illarum altera radicem in foramina ſectam minimè habet. Naſcuntur verò eæ per vniuerſam Pannoniam cum in collibus montibúſque apertis & gramineis, tum pratis ſiccioribus, & ſecundum itinera locis herboſis.

IIII. Gentiana anguſtifolia. ALTITVDINEM *Secundæ nonnunquam hæc Quarta æquat, caulémque habet vt illa ſatis flexilem, tenuem, geniculatum: folia in ſingulis nodis inter ſe oppoſita oblonga & anguſta proferentem, trinermia vt ſunt omnium Gentianarum: circa ſummum caulem aliquot ex foliorum alis prodeunt ramuli, elegantes & cæruleos atque in quinque lacinias extrema parte diuiſos flores & aliorum modo concauos: radix craſſiuſcula eſt, & circa ſummum caput in aliquot lentáſque & flaueſcentes fibras diuiditur ſecundo generi fere ſimiles, ſed minores.*

Creſcit in pratis ad radices montium ſitis non procul à Staremberg arce Generoſi Domini de Heyſenſtain, apud Badenſes thermas, & in vliginoſorum pratorum marginibus poſt arcem Eberſtorf Mag. Domini Hieronymi Beck.

Floret Auguſto.

2. *Eius procul dubio genus eſt, quæ à Clariſſ. Dodonæo Viola Calathiana aliquando vocata eſt, quòd Auguſto & Autumno floreat, Cordius Pneumonantem appellat: humentibus ericetis ſecundo ab vrbe Brugenſi miliari, inter Maldeghem & Malam, frequentiſſima, vbi eam aliquoties cum Pſeudoaſphodelo luteo folio Xyphij, Roréque Solis duorum generum eruere memini: & niueo flore variantem aliquando conſpexi.* Gentianella verna maior.

V. VT *Poſtremæ altera ſpecies Autumno duntaxat florere*

florere conſpicitur: ita ſubſequens verno tempore flores ſuos proferre ſolet. Sena verò aut octona habet folia ſupra terram expanſa, bina ſemper ex aduerſo ſeſe ſpectantia, viridia, læuia, denſa, dura & mucronata, Myrti latiſſimæ foliis fere æqualia, guſtu impenſe amaro: ex horum medio cauliculus exilit pollicem trãſuerſum longus, interdum paulo amplior, anguloſus, quaternis plerumque foliolis multo minoribus, binis tamen alternatim ſemper cõtrario ſitu naſcentibus obſitus, vnde calyculus emergit vnicum florem cõtinens, magnum, pro ſtirpis proportione, calathi aut campanulæ modo concauum, oblongum, in quinque angulos deſinentem, non obtuſos quemadmodum pictura refert (quam optimè à pictore expreſſam ſculptor corrupit) ſed mucronatos cum duabus vtrimque, vbi laciniæ findi incipiunt, appendiculis, elegantiſſimo & viuidiſſimo cæruleæ purpureæ colore, pallido piſtillo intus prominente, qui quinque veluti coſtis ex infima ipſius floris interiore ſede prodeuntibus fulcitur: florem conſequitur oblongum & acuminatum capitulum, quod ſeſe in duas æquales partes aperiens, ſemen oſtendit exiguum, ſtriatum, terrei coloris: radix non admodum craſſa, flaueſcentibus ſiue pallidis aliquot fibris donata, & propagines ex lateribus producens.

Creſcit in Sneberg & Etſcher abundantiſſimè, aliiſque alpibus continua ſerie ſeſe producentibus perpetua quaſi niue obſitis; vbi Iunio & Iulio, hoc eſt primo iſtic vere floret, ſub Iulij verò finem & Auguſto ſemen maturitatem conſequitur. At in mitioribus locis, in quibus rarius inuenitur, & in hortos tranſlata, Aprili & Maio floret.

Illius meminit Geſnerus in deſcriptione Montis fracti, et **Bitter wurtz** *appellat: meminit & Tragus capite de Gentia-*

de Gentiana, eiuſque quarta ſpecies eſt: deſcribit illam etiam noſter Lobelius in aduerſariis, flos tamen in icone malè expreſſus eſt, & lychnidis coronariæ florẽ magis repræſentare videtur: ſed in Flandrica editione quam anno 1581. in lucem edidit, aliquantum felicius expreſſit.

SEXTA *etiam verna illi omnino ſimilis eſt, quàm in Hiſpanicarũ ſtirpium hiſtoria deſcripſi, & iſtic etiam annotaui: ideo illi Gentianellæ vernæ minoris nomen indidi, ad eius quam modò delineaui differentiam, quam Gentianellam vernam maiorem nuncupaui.* VI. Gentianella verna minor.

Gentiana VI.

Abunde

Abunde prouenit in celſiſſimis Sneberg, Snealben, Etſcher, & Durreſtein iugis herbido ſolo, vbi ſub Iunij finem floret: at in mitioribus vicinis collibus, & ſicciorıbus pratis Maio, & ſemen ſub extremũ Iunium profert. Minus hæc hortum ferre poteſt quàm ſuperior, & omnem culturam reſpuere videtur.

Hanc Ioſias Simlerus in Commentario de Alpibus Himmelſtergel *appellare videtur à colore, ni fallor, cæleſti elegantiſſimo: niſi fortè vndecimam quæ poſtea deſcribetur eo nomine intelligat, quæ cæleſti etiam colore prædita eſt.*

CETERVM *omnes illæ viua & perenni radice ſunt, hoc eſt, prolato flore & ſemine interire non ſolent: ſed per multos annos durant, ſinguliſque annis ex eadem radice noua germina & caules producunt. At quarum modò deſcriptionem dabimus, non ſunt durabiles: verùm emarcido flore, diſperſóque ſemel ſemine ingruente hieme planè ſolent interire, & ex deciduo ſemine renaſci. Earum autem plures ſpecies obſeruauimus, quas ſigillatim & ſerie quadam diſponemus, initium à maxima facientes.*

VII. Gentianæ fugaces ſiue annuæ.

CVBITALEM *habet Prima caulem, firmum, geniculatum, per quem ſecundum nodos ſparſa ſunt bina ſemper folia ſibi inuicem oppoſita, trineruia, lata ſede, & ſine pediculo cauli inhærentia, et ſenſim in oblõgum mucronem deſinentia: ab imo fere caule ex foliorum alis enaſcuntur dodrantales & palmares ramuli, tenues, minoribus foliis ſepti, quinos, ſeptenos aut plures flores inter folia proferentes, in quinque lacinias mucronatas diuiſos, colore ex cæruleo purpuraſcente, exiguos pro plantæ magnitudine: his ſuccedunt oblongæ & anguſtæ ſiliquæ tenui ſemine plenæ: radix ſingularis exigua pauciſſimis fibris prædita.*

Naſcitur

Naſcitur in pratis herbidiſque locis ad montium radices ſitis: atque Iulio & Auguſto floret.

ALTERA *ſecundum radicem multa oblonga trinervia & in orbem diſpoſita habet folia; è quorum medio caulis excreſcit pedalis, quadrangulus, ab imo ad ſummũ in ſingulis internodiis binis ex aduerſo naſcentibus ramulis præditus, qui binis geniculis intercepti, ternos aut plures ſinguli ferunt flores calathi aut campanulæ forma, quarto generi fere pares, in quinque etiam lacinias diuiſos, ſed colore purpureo dilutiore, ſingulis laciniis infima parte interius purpurea lanugine pubeſcentibus: iis ſuccedunt oblonga cornicula, exili & rotundo ſemine prædita: folia quæ caulem & ramulos in ſingulis geniculis veſtiunt, minora et anguſtiora ſunt, magiſque mucronata: radix exilis eſt, ex albido palleſcens, rariſque fibris donata.* VIII.

Prouenit iiſdem locis quibus Septima; atque eodem etiam tempore floret.

PARI *ferme Tertia excreſcit altitudine, nec minus frequentibus ramis eſt prædita: caulis etiam quadrangulus, terni aut plures in ſingulis ramis flores ſuperiori ſimiles, ſed breuiores amplioréſque, vireſcente primùm colore, deinde ſubcæruleo: quibus oblonga cornicula ſemine plena vt in ſuperiore ſuccedunt: folia in ſingulis nodis multo latiora, mucronata, trineruia, ex aduerſo inter ſe oppoſita, colore viridi obſcuro & nigricante: radix ſuperiori ſimilis.* IX.

Obuia eſt hæc in omnibus pratis in ſublimi ſitis, & montium iugis, florétque ſerius nempe Auguſto.

QVARTA *dodrantem non ſuperat, cauliculis & ramulis exilibus, minoribúſque foliis Centaurio minori fere paribus: flores minores habet, licet forma ſuperioribus ſimiles, qui modò dilutè purpuraſcentes, modò cærulei colo-* X.

rulei colo-

ruleì coloris elegantiſſimi ſunt: cornicula exili & ſubflauo ſemine ſcatent: radix licet exilior, à duabus ſuperioribus minimum differt.

Creſcit iiſdem quibus altera locis: memini & in Britannia obſeruare non procul Douera menſe Septembri partim florentem colore dilutiore, partim ſemine prægnantem.

Et ſimilis videtur quam Lobelius Gentianæ minimã deſcribit.

XI. SED Quinta longè exilior, vix trium vnciarum altitudinem æquans, licet multis alis prædita: foliola Centaurij minoris in ſingulis geniculis, aliarum more ſita habet: flores minori Gentianellæ vernæ perſimiles, cæruleo colore elegantiſſimo præditos: cornicula ſuperiori ſimilia, exili admodum & nigro ſemine plena: radicem, quàm in ſuperioribus minorẽ, ſed frequentioribus fibris donatã. Floret in Etſceri iugis etiam Auguſti initio.

Ea forſitan eſt, quam Ioſias Simlerus, vt dixi, Commentario de Alpibus Himmelſtengel appellat, quemadmodum octauam Kelberſchiß.

Omnes impensè amaræ ſunt.

XII. Gẽtiana punctata Penni. MINIME verò prætermittẽdum fuit elegantiſſimum Gentianæ genus, quod ego quidem in hiſce iugis minimè obſeruaui, ſed cuius iconem & deſcriptionẽ cùm Londini eſſem anno 1581. C.V. Thomas Pennæus Londinenſis medicus, pro noſtra amicitia liberaliter communicauit, & à punctorum, quibus flores obſiti ſunt, frequentia punctatam Gentianam cognominauit.

Caulem habet geniculatum, cubitalem, iuxta radicem parum rubentem, folia Gentianæ ſimilia, ex interuallis bina, ſed multo minora, venoſa, quorum inferiora maiora ſunt & longiora, pediculos rubẽtes habẽtia, ſuperiora verò cauli ſine pediculis adhærent, eumque ferè amplectun-

Gentiana xi.

amplectuntur. A medio ferè caulis, è foliorum cauis oriuntur flores pentaphylli, ſtriati, ab vtraque parte tres, rarius duo, niſi iuxta ſummum caulem, ex quinq. foliolis conſtantes ſubcæruleis, punctiſque nigricantibus elegantiſſimè notatis (vnde nomen) quinque apicibus in extremo luteis præditi: floribus ſuccedunt vaſcula cum ſeminibus Gentianæ ſimilia, ſed minora: radix parua, valde fibrata, ex fuſco lutea.

Prouenit copioſe in monte Bockemuto Suitenſium, & floret Auguſto. Guſtu amaro eſt, cum acrimonia quadam ſubtili.

A N N V I S *ego ſubieci, quod ex radice coniecturam faciam (quantum quidem ex pictura deprehendere licet) ſemine maturo planè perire, & eo deciduo renaſci: alioqui quinto loco reponenda fuiſſet, & forſitan etiam quarto.*

De C L E M A T I D E cærulea pannonica.

CAP. XXXV.

G E N T I A N I S *hoc elegans Clematidis genus ſubiicio, propter foliorum cum ſecundo genere cognationem.*

C V B I T A L I B V S *porro aſſurgit ſarmentis quaternis aut quinis, rectis, duris, lignoſis, fulueſcentibus, quadrāgulis, ſtriatis: multa illi folia, Aſclepiadis foliis propemodum reſpondentia, lata, venoſa, non adeò dura, guſtu feruido quemadmodum Flammula Matthioli, bina ſemper inter ſe oppoſita, quæ initio ſeſe mutuo amplectuntur, vt folliculi aut tumentis veſiculæ formam exprimant, deinde expanduntur: extremis ſarmentis & ramulis lateralibus ſinguli propendent flores magni, quatuor foliis crucis in formam decuſſatis conſtantes, deorſum ſpectātes Clematidis alterius purpureæ florum modo, mucronibus tamen aliquantulū exterius reflexis,* Clematis altera pannonica flore cæruleo.

Clematis cærulea Pannonica II.

elegantì cæruleo colore, foris ſaturatiore, intus dilutiore nonnihil odorati, meditullium occupantibus multis ſtaminibus villoſis ex luteo purpuraſcentibus, quibus maturis ſuccedit ſemen planum, in capitula rotunda et veluti pillulas congeſtum, longa, villoſa, reflexaque cauda exornatum, illius Clematidis ſiue vitiſilnesiris, quam Galli Viornam vocant, glomerato fructui ſimiles, nulla tamen prædictum acrimonia: radix ſatis craſſa, ſarmentitia, multas obliquas & ſuiueſcentes fibras ſpargens, quemadmodum Clematis flore purpureo. Rami ſingulis annis ad radicem vſque marceſcunt, & ineunte vere nouelli & frequentiores ex ipſa repullulant.

Inuenitur ſponte naſcens in pratis circa Stampſen duobus vltra Poſonium miliaribus, & aliis pratis ad Danubij ripas ſitis ſupra Poſonium, medio quaſi itinere inter eam vrbem & Tuben. Floret Maio & Junio: ſemen maturum eſt Auguſto.

Illius ſemen, cùm primùm Viennam appuli, mihi à C. V. D. Aicholzio Clymeni nomine communicatum fuit: eodem nomine, cùm ſtirpem nondum vidiſſem, in Belgicam ad amicos miſi, vnde prognatæ plantæ ſimile nomen apud eos retinuerũt, tametſi ſedulò eos paulo pòſt monuerim Clymenum non eſſe. Nam cùm ſubſequentis anni videlicet 1574. menſe Maio plantam florentem quo dixi loco deprehendiſſem, Clymenum minimè eſſe, ſed ad Clematidis genera omnino referendam eſſe, facilè animaduerti.

Flammula Matthioli.

CETERVM *Clematis illa ſiue Flammula Matthioli, cuius modò meminimus, adeò frequens eſt per Auſtriam & Pannoniam, vt nullæ ſint ſiluæ, præſertim circa ripas fluminum in Danubium delabentium, quæ tumeſcẽtibus fluminib: inundãtur, quæ ea nõ abundent.*

Duorum

1. *Duorũ verò generum eſſe deprehenditur. Nam Altera ſarmenta habet rubeſcentia, quemadmodũ et foliorũ neruos & pediculos, ea maturius floret & odoratior*
2. *eſt. Alterius autem ſarmenta cum pediculis vireſcunt florémque ſerius producunt. Humanam verò interdum altitudinem ſuperant, & ſingulis annis quemadmodum in ſuperiore, ad radicem vſque marceſcunt, reſurgentibus nouo vere aliis frequentioribus.*

De Lino silvestri.

Cap. XXXVI.

Miram *etiam in Lino ſilueſtri conſpici varietatem, ſatis ex mea Hiſpanicarum ſtirpium hiſtoria patet: præter ea tamen quæ iſtic deſcripta ſunt, quæúe alij tradiderunt genera, in Auſtria & Pannoniis nonnulla obſeruaui, quæ reliquis rei herbariæ Scriptoribus minimè nota fuiſſe exiſtimo.*

1. Primvm *ex eadem radice, quæ craſſiuſcula eſt & candicat, vnicum, interdum plures profert caules, nunc pedali, nonnunquã etiam maiore altitudine, craſſos, firmos, hirſutos, ſuperiore parte in plures ramulos diuiſos: folia quæ eos ambiũt reliquis generibus maiora, venoſa, hirſuta, digiti minimi latitudine, Lini ſilueſtris primi inter Hiſpanicas ſtirpes deſcripti, foliis (vti & tota planta) admodum ſimilia, guſtu gummoſo, deinde amaricante: ramuli ab infimo ad ſummum floribus quinque foliis conſtantibus onuſti omnium maximis, Maluæ vulgaris fere æmulis, colore cæruleo nunc vegetiore, nunc dilutiore, cum quinque etiam interius apicibus & totidem ſtaminulis: quibus ſuccedunt capitula, dura, acuminata, quinque foliolis ſiue apophyſibus tecta & quaſi inuoluta, quæ maturitate dehiſcunt, ſeménque continent lino ſatiuo ſimile, latum, nigricans, ſplendens:*

Linum ſi. latifol. flo. cærul.

radix

radix perennis eſt & ſingulis annis repullulat, cauliculosq́; etiam ante hiemem profert, tenellos foliis multa lanugine hirſutis onuſtos.

Frequens eſt multis ſuperioris Pannoniæ & inferioris Auſtriæ locis editioribus & ſiccioribus, gramineis tamen, vti apud Poſonium, Petronellã, Veterum Carnuntum creditam, Altenburgum Danubio vicinum, & non procul ſilua qua ex Leyteſtorf ad Entzeſtorf iter eſt, tum etiam ſupra Lachn pagum cum tribus alijs generibus, & ſupra Manderſtorf. Floret Junio & Iulio: ſemen maturum eſt Auguſto.

II. Linum ſil. latifol. flore luteo.

ALTERVM *multos ex vna radice fert caules ſuperiori fere ſimiles, plerumque tamen breuiores, Hyperico non multum abſimiles, aliquantulum rubentes, firmos, folijs maiuſculis, latiuſculis & craſſiuſculis, priori fere paribus ſeptos, minimè tamen hirſutis, ſed durioribus, ſapore perquam amaro: flores in ſummis caulibus copioſi, magni, quinque etiam folijs conſtantes, colore luteo pereleganti, quinq; ſtaminibus è medio prorumpentibus, & totidẽ gracilioribus breuioribusq́; villis: ſemen in capitulis compreſſioribus, reliquis paulo minus, nigricans quidem, ſed non ſplendens quemadmodum illorum: radix ſatis craſſa, contorta, albicans, aliquot fibris donata, ſingulis annis repullulans, nouosq́; caules producens.*

Exit abundanter in monte Badenſibus thermis imminenti locis gramineis ſecundum ſepes, & pleriſq; alijs locis in ſerie illa montium ad Danubium vſque excurrente: item ad ſiluulam Lachn cum reliquis generibus. Floret & ſemen profert cum ſuperiore.

III. Linum ſil. anguſtifol. flo. cærul.

TERTIO *complures ſunt cauliculi teretes, firmique, pedali longitudine, virides, frequentibus foliolis Lini ſatiui ſimilibus, ex viridi quaſi cæruleis onuſti, extrema parte in aliquot ramulos diuiſi, quibus inſident*

flores

ſlores intenſè cærulei, è quinque foliolis conflati, ſatiui lini floribus ſimilimi, quinque in medio ſtaminula, totidemq́ apices ſeparatos continentes: ſemen in capitulis craſsioribus, rotundis, lino ſatiuo ſimilibus, nigrum, oblongum, planum, ſatiuo ferè par: radix candicans eſt, aliquantulum fibroſa, & perennis.

Variis circa Viennam locis ſponte naſcitur, præſertim in gramineis decliuibus, & iuxta vias.

Floret Maio & Iunio: ſemen verò maturatur Iulio. Amariuſculo eſt ſapore, deinde ſuaui acrimonia prædito.

DODRANTALES, *nonnunquam etiam pedales habet Quartũ genus cauliculos, graciles, firmos, erectos: folia lini ſatiui, anguſtiora, dura mucronata, virentia, amaricãtia: flores in ſummis cauliculis multos, magnos, quinq. foliis albis præditos, circa vmbilicũ quinq. purpureis lineis diſtinctos, totidem ſtaminibus, & quinq. ſeparatis apicibus ex medio vmbilico prodeuntibus, odoratos, ſemine in vaſculis rotundis plano, nigricante, ſplendente, ſatiuo lino ſimili: radicem candicantem, duram, aliquot fibris donatam, perennẽ, & ſingulis annis nouos cauliculos proferentem.* IIII. Linum ſil. anguſtif. flo. albo.

Copioſe naſcitur toto Viennenſi agro, et pleriſq; aliis cum Auſtriæ tum Pannoniæ editioribus locis, & ſecundum publicas vias, atque apud Lachn cũ ſuperioribus generibus.

Floret Iunio: ſemen perficit Iulio & Auguſto.

Inuenitur in Auſtriacis Alpibus, præſertim verò in Sneberg, aliud genus huic omnino ſimile, cum cauliculorum & foliorum gracilitate & tenuitate, tum florum forma, atque etiam radice: in hoc verò à ſuperiore differt, quòd eius flores minimè ſint niuei, ſed colore cæruleo in candidũ langueſcente, & veluti cinereo: capitula etiam quæ floribus ſuccedunt longè ampliora, nec quàm in ſatiuo minora. 2. Linum ſil. anguſtif. flo. cinereo.

Flore-

Florebat verò iſtic ſub finem Iunij, atque ſemen ſub Iulij finem & Auguſto matureſcit.

Eius etiam ſine dubio genus eſt, ſecunda planta in Hiſpanicarum ſtirpium hiſtoria Lini ſilueſtris nomine mihi deſcripta: minor tamen eſt hac, minoreſq; fert flores, nec eos niueos, ſed ex diluta purpura candicantes & quaſi carneos. 3.

Omnium porrò non modò ſemina Ill[ri] viro D. Ioanni Brancioni reliquiſq; in Belgica amicis anno 1574. miſi: ſed ad ipſum ſiccas etiam plantas cum aliis quibuſdam elegantibus & ſuis floribus onuſtis perferendas curaui, vt illarum formam ſtatim videre poſſet, neque donec è ſemine miſſo naſcerentur, expectare cogeretur: incertus eſt enim plurimarum ſtirpium è ſatione prouentus, & ipſe admodum erat valetudinarius. Ex illis quaſdam icones imitatas arbitror, non è plãtis ex Narbonenſi Gallia petitis.

EXILI, *rotundo, dodrantaliq; aut paulo maiore aſſurgit Quintum cauliculo, quem aduerſo ſitu, quemadmodum in Hyperico bina ſemper amplectuntur foliola, Lini ſatiui foliis non minora fere: ſupremus cauliculus in aliquot ramulos diuiditur, qui in oblongis pediculis floſculos proferunt perpuſillos quinque foliolis albis cõſtantes, luteis intus ſtaminulis, quibus exigua ſuccedunt capitula, lini capitulis non abſimilia, niſi minora eſſent, in quibus ſemen: radix tenuis aliquot exilibus fibris donata eſt, ſed an perennis & rediuiua ſit ignorare me fateor.* V. Chamælinũ.

Prouenit in herboſis collibus & montanis Auſtriæ & Pannoniæ: floretq; Iunio & Iulio.

Similem aliquando ad nos Machliniam è Tornacenſi vrbe Ioannem Moutonum doctiſſimum & diligentiſſimum Pharmacopœum mittere memini.

Linum ſilueſtre v.

Priora duo genera Lini ſilueſtris latifolij Pannonici nomine appellare licebit: poſteriora duo mihi erunt Linum ſilueſtre pannonicum anguſtifolium ſiue tenuifolium: atque ea denuo ex florum colore ſuas differentias accipere poterunt. Quintum Chamælinū pannonicum nuncupari poterit.

De Linaria Pannonica.

Cap. XXXVII.

Dvo, *præter vulgo notam & omnibus fere prouinciis familiarem, Linariæ genera in Pannoniæ montanis, & vicinis vrbi Viennenſi montibus creſcunt, quæ nuſquam alibi videre memini.*

Bicvbitali *interdū excreſcit Primum magnitudine, rectum ferens caulem, læuem, viridem, multis foliis ſatiuo lino ſimilibus circumſeptum, qui ſuperiore parte in multos tenues breueſq; ramulos diuiſus eſt, ferentes raros flores, Linariæ quidem vulgaris floribus reſpondentes, ſed minores & pallidiores, rictu nonnihil hirſuto & aureo, ſemen obſeruare nō licuit: radix oblonga, candicans, multis tenuibus & maiuſculis fibris in latera expanſis firmata, perennis, & ſummo capite ſingulis annis nouos caules proferēs; at non ex lateralibus fibris vt vulgaris ſubinde germinans. Tota amariuſcula eſt.* I. Linaria pannonica maior.

Creſcit in montium decliuibus ſecundum publicas vias; & vbi nullum gramen eſt: ſupra Poſonium ad Danubium, & Gumpoſtkirchen, atque in Leitenberg. Floret Iunio & Iulio.

Ramvlis *eſt dodrantalibus & humi fuſis Altera, quos ambiunt folia vulgaris Linariæ quodammodo æmula, minora tamē & pinguia ſeu craſſa, colore ex herbaceo candicante, & cæſio, non temerè per ramulos ſparſa, ſed ordine quodam & ſerie aut terna, aut quaterna* II. Linaria alpina pumila.

eos amplectentia: flores vulgari ſunt ſimiles, ſed colore elegantiſſimo præditi, ex violaceo quodammodo purpuraſcentes, labro inferiore, vbi hiat aut rictu diducto aperitur, planè aureo, ſapore amaro: capitula deinde ſuccedunt craſſiuſcula, quæ maturitate dehiſcentia duas cellulas oſtendunt ſemine plano, compreſſo, nigro plenas: radix tenuis, alba, multos ex vno capite ramulos proferens, atque etiam ſumma tellure ſerpens.

Inueni in præcipitio Snealben, qua ad monaſterium Neuberg deſcenſus eſt, loco ſalebroſo florentem extremo Iunio, quæ deinde in horto repoſita, loco vmbroſo & tenui beneq́ſubacto ſolo, bonum ſemen eo adhuc anno protulit. Rara & elegans plantula eſt, nec vbiq; obuia.

Ex Geſneri tamen epiſtolis liquet non ignotam illi fuiſſe, ſed in Helueticis atque Rheticis alpibus creſcere.

VVLGARIS *etiam hic copioſe noſcitur, &* Unſer frow har *mulierculis rhizotomis dicitur: Vngaris* vad len, *id eſt, Diuæ virginis linum, & ſilueſtre linum. Aliarum nullum vulgare nomen intelligere potui.*

DE OSYRIDE AVSTRIACA.

CAP. XXXVIII.

Oſyridis Auſt. hiſtoria.

CVBITALIBVS *aut amplioribus interdum ex vna radice aſſurgit virgis gracilibus, duris, nigricãtibus, lentis, obſequioſis, fractuq́ contumacibus: quas non quina aut ſena (vt Dioſcorides ſuæ tribuit) ſed numeroſa ambiunt foliola, oblonga, anguſta, lino ſimilia, dura & mucronata, atro virore nitentia, & amaro ſapore: extremæ virgæ in multos tenues ramulos deſinunt, quibus inſidet ſingularia folioſa capitula, florem luteum, ex multis floſculis quinq; radiolis decuſſatis ſtiloq́ in medio prominente conſtantibus compactum, amplectentia: deinde ſemen nigricans, oblongiuſculum, quale fere in Hiera-*

Hieraciorũ generibus, ſupernè villoſum & papposum, quodq́ leuiſſimo vento excutitur, eiuſq́ arbitrio fertur: radix dura eſt, lignoſa, nigra, fibriſq́ aliquot donata, ſingulis annis germinans, nouaſq́ virgas proferens.

Exit non procul à Phaſianorum horto, editiore quodam & ſicciore prato cum Lini ſilueſtris generibus, & Cytiſo primo, ſed humilior: ſecundum verò ſepes & frutices, altior & vberior. Inueni & multis Pannoniæ locis, atque etiam ſupra Drauum flumen. Floret Augusto: ſemen maturum eſt Septembri.

VIENNENSES *Oſyridem appellant. Sed an cum Dioſcoridis Oſyride conueniat, aliis diiudicandum relinquo. Tragus, apud quẽ in Latino exemplari perbellè depicta eſt, Linariã tertiã facit, atq.* Linkraut *à forma, &* groſs ſteynblumen *à floribus nũcupat, & ad Dioſcoridis Heliochryſum refert. Nõnulli Chryſocomẽ Dioſcoridis, & Chryſitin Ariſtotelis eſſe arbitrantur.*

Linaria tertia Tragi.

DE ANONYMO LINIFOLIO.

CAP. XXXIX.

LINI *foliorum ſimilitudo facit, vt hanc Lino ſilueſtri congeneribuſq́ plantis coniungam: tametſi quo nomine appellare debeam planè incertus ſim. Malui igitur ἀνώνυμον relinquere, quàm eam nomine nõ ſatis apto donare: illius tamen deſcriptionẽ negligere nolui, quandoquidem à nemine adhuc obſeruatam videam.*

Anonymi linifolij hiſtoria.

PEDALES *habet ramulos, duros, ex viridi palleſcentes, & in his multa folia temerè ſparſa, & nullo ordine diſpoſita, dura, anguſta, oblongiuſcula, lino ſimilia, guſtu primum nonnihil acido, deinde amaricante, colore reſpondentia illi qui in ipſius cauliculis, aut in ruta montana elucet: in extremis cauliculis multi ramuli, ſiue pedicelli, qui floſculos ſuſtinent albicantes,*

quinque

Anonymos Lini folio.

quinque foliolis ſtellatim decuſſatis conſtantes cum aliquot interioribus ſtaminulis, qui tandem in ſingularia ſemina efformantur pentagona, duro putamine, medulla intus alba: radix candicans, multifida, perennis & viuax, annuatim nouos ramulos ſeu virgulas producens: nonnunquam etiam ſerpens quarundam Linariarum more.

Copioſe naſcitur editioribus herboſisque locis agri Viennenſis: tum etiam herboſis collibus Poſonio vicinis, in decliui Hamburgenſis mõtis qua Altenburg ſpectat, aliiſque præterea plurimis cum Auſtriæ tum Pannoniæ montibus, tum etiam vltra Drauum in Pannonia interamni. Floret Maio. Memini & Madritiana ſilua, ſecundò ab vrbe Lutetia miliari, cum Lino ſilueſtri Hyacinthóque autumnali minore colligere: ſed multo exiliorem.

De Polygala vvlgari.

CAP. XI.

Polygala recẽtiorum. POLYGALÆ *nomen apud pleroſque Recentiorum obtinuit plantula quædam vbiq. ferè in ſiccioribus pratis obuia, foliis lini aut hyſſopi vulgaris: quæ nunc cæruleo flore conſpicitur, nunc purpureo dilutiore, ſiue rubro, interdum etiam albo.* Amarella Geſneri. *Geſnerus in epiſtolis Amarellam ab amaritudine nuncupauit. Tragus Dioſcoridis* πολύγαλον *et* γλαυκὰ *eſſe exiſtimat.* πολύγαλον Dioſc. *De ea cùm à Recentioribus, præſertim à Trago deſcripta ſit, vulgóq. ſatis nota, nihil hic agemus: ſed de alio eius genere elegantiſſimo & maiore, quod in Auſtria & ſuperiore Pannonia obſeruaui: tametſi & vulgaris tribus florum coloribus diſcreta paſſim etiam in iiſdem naſcatur.*

Polygalæ hiſtoria. DVRIVSCVLIS *eſt virgulis quinque aut ſex interdum ex eadem radice prodeuntibus, pedalibus, gracilibus*

cilibus, lentis, & obſequioſis, folia nullo ordine diſpoſita, anguſta, floris Tinctorij, aut vulgaris Hyſſopi anguſtifolij & minoris quod ab Hiſpanis yſopillo vocatur, foliorũ æmula: flores conferti & ſpicatim naſcẽtes ſummas virgulas occupant, fumiterræ floribus haud multum abſimiles, longiores tamen, dilutioris purpurei coloris elegantiſſimi, ſiue dilutiore rubore pulcherrimo nitentes: his ſuccedunt pendulæ ſiliquulæ planæ, Burſæ paſtoris valgulis fere ſimiles, quas membraneæ quædam veluti alæ integunt, ſemina continentes plerumque bina, nigricantia, hirſuta, oblongáque, quæ, aperientibus ſeſe ad latera per maturitatem burſulis, decidũt: radix craſſiuſcula, breuis, dura, lignoſa, viuax, aliquot fibris donata eſt: & tota planta amaricat.

Frequens eſt admodum in Leytenberg ſupra Manderſtorf, circa Medeling, totáque illa montium ſerie, quæ à Calemberg Danubio ſupra Viennam imminenti, ad Auſtriacas vſque alpes excurrit. Nuſquam etiam nõ occurrit per Pannoniam; ſed etiam in Interamni vltra Drauum creſcit.

Floret Maio & Iunio. Aliquoties eam ob florum elegantiam & amœnitatem in hortos tranſtulimus, & cicurare voluimus: ſed operam hactenus luſimus.

2. Variat etiam quibuſdam vmbroſis & humidioribus locis, flore cum albo, tum cæruleo, vti in minore vulgari: ſed perinde aſſurgit atque modò deſcripta.

De Caryophylleis.

CAP. XLI.

Non carent altiſſimi montes prærupti que ſcopuli ſuis etiam deliciis: ſed diuerſi generis floſculis elegantiſſimis odoratiſſimiſque ſæpiſſimè exornantur. Porro Caryophyllei vulgo Herbariorum vocati, ob miram colorum va-

rum va-

rum varietatem ſubeuntium ea iuga oculos maximè recreant. Eorum verò præter vulgo cognita, iſtic multa genera obſeruaui.

P R I O R I *dodrantales ſunt cauliculi, teretes, geniculati: folia in ſingulis geniculis bina inter ſe oppoſita, oblonga, anguſta, dura, colore quaſi cæſio, mucronata: flos è calyculo rubente plerumque in ſingulis cauliculis vnicus (interdum bini) quinque foliis conſtans lente fimbriatis, colore in diluta purpura rubente, circa vmbilicum hirſutus, & ſaturatiore purpura nitens, & odorus: ex medio vmbilico duo breuia ſtaminula prominent: ſemen in calyculis paleaceum, fuſcum: radix oblonga tenues fibras ſpargens, è cuius capite plures cauliculi latè in circuitu, & confertim ſeſe diffundunt, & ſubinde fibras agunt.* I. Caryophylleus ſil. 1. flo. rubro.

Inuenitur in Hamburgenſi monte duobus ſupra Poſonium miliaribus, & infra Viennam octo.

Floret iſtic Maio: in hortos verò tranſlatum, etiam Aprili.

A L T E R I V S *breues etiam ſunt cauliculi, tres vncias raro excedentes, geniculati; folia in ſingulis ſimiliter geniculis bina, ſuperioribus breuiora, molliora, viridia, deorſum reflexa, ſplendentiáque, quæ in nouellis germinibus ſatis copioſè ex eadem radice naſcentibus maiuſcula latioráque ſunt: flos è calyculo craſſiore & nigricante emicans, ſummis cauliculis inſidet, vnicus, ſuperioribus maior, quinque etiam foliis conſtans paulo ſaturatior priore, circa vmbilicum longioribus villis hirſutus, & eleganti ex ſatura purpura & albo varietate gratus, inodorus tamen: ſemen in longis vaſculis quæ maturitate dehiſcunt, paleaceum, fuſcum, aliorum Caryophylleorum modo: radix ſuperiori ſimilis.* II. Caryophyll. ſil. 2. flo. rubro.

Frequentiſſimè naſcitur in Sneberg, monte ob perpetuò

tuò inſidentes illi niues ſic appellato, & alijs Auſtriacarum Styriacarumq; alpium iugis. Floret autem ſub Iunij finem, & Iulio: ſed in mitiora loca delatus, cum ſuperiore floret, & ſemen profert Iunio.

Illi per omnia fere ſimilis inuenitur in altiſſimo iugo Etſcher vocato, niſi paulo longioribus eſſet foliis & cauliculis: flos etiam plerumque maior eſt, & non vnicus, verùm in ſingulis cauliculis geminus, aut triplex: præterea ſub villis qui vmbilicum ambiunt inæqualē quandam & in frequentes mæandros excurrentem lineā impreſſam habet, humani cranij ſuturam referentem, colore rubro ſaturatiore præditam quemadmodum & prioris. 2.

In eodem iugo, anno Domini 1578. & in Sneberg biennio antè, paucas quaſdā huius generis, prioris præſertim ſpeciei, plantas inueni, quæ ab illa duntaxat flore differrent, qui licet alteri forma non diſpar ſit, colorem tamen album habet, circa vmbilicum purpuraſcentibus villis hirſutum. 3.

Florent iſtìc primùm Auguſto, & maturum ſemen interdum præbent: ſed in hortos tranſlata, cum ſuperioribus flores ſuos producunt.

TERTIO *cauliculi paulo maiores craſſioresq; ſunt, pedali plerūq. altitudine, geniculati, ſingula genicula amplectētibus binis ſimiliter foliis primo genere longioribus & latioribus, coloreq; quaſi ærugineo: ex ſummis alis prodeunt bini aut terni ſingulatim tamen naſcentes flores, priori non multū abſimiles, quinque foliis per oras laciniatis, atque circa vmbilicum carnea lanugine pubeſcentibus conſtantes, colore rubro, ſine corniculis, odorati, qui cùm primùm è calyculis emergunt, candidi futuri videntur: floribus ſuccedunt cornicula ſatis craſſa, ſemen nigrum, planum vti reliqui Caryophyllei continentia* III. Caryophyll. ſil. 3. flo. rub.

nentia

nentia: radix oblonga, fibroſa, & à capite plures ſurculos in orbem diffundens, qui plerumque fibras agunt, & adeò ſeſe propagant, vt breui totas areas occupent.

Colitur in hortis, & Maio menſe cũ reliquis floret.

QVARTVS *radicem habet craſſiuſculam, nigro cortice tectam ſatis fibroſam, ſupernè in aliquot ramos diuiſam, qui ſumma tellure multa capita gignunt è tenuibus gramineisq́; & virentibus foliolis conſtantia: inter quæ proſiliunt cauliculi aliquot tenues, geniculati, palmares, & ad ſingulos nodos bina exigua foliola: calyculi in ſingulis cauliculis ſingulares, maiuſculi, è quibus flos ruber dilutior, quinque folijs nonnihil per ambitum crenatis conſtans, è cuius vmbilico duo interdum albeſcentia cornicula (interdum nulla) cum aliquot ſtaminulis prodeunt: ſemen, vt in reliquis, nigrũ; paleaceum.* IIII. Caryophyll. ſil. Tauricus.

Creſcit in Tauro Carinthiæ monte. Floret Iulio, ſemen Auguſto maturitatem conſequitur.

QVINTO *craſſa & nigra radix eſt, duraq́; & lignoſa, multos ramulos humi ſparſos fundens, nigros item illos lentosq́; & ſubinde fibras agentes: ex iis cauliculi exeunt dodrantales, geniculati, infima parte gramineis quibuſdam breuibus, anguſtis, colore cæſiis ſiue cinereis folijs, binis ſemper ex aduerſo inter ſe oppoſitis, deinde ſecundum genicula alijs rarioribus onuſti: extremis cauliculis inſidẽt oblongi calyces, vti in alijs Caryophylleis floribus ſilueſtribus, florẽ continentes album, odoratum, quinque folijs admodum laciniatis conſtantem, è quorum vmbilico duo ſtaminula emergunt corniculorum papilionis modo inflexa: ſemen deinde in oblongioribus capitulis planum, quale reliquorum Caryophylleorum eſt.* V. Caryophyl. ſil. albo flore & laciniato.

Prouenit ſponte in Hamburgenſi mõte inter ſaxa, quà Auſtrum & Septentrionem ſpectat. Floret Maio.

2. *Iſtius etiam genus inuenitur ibidē longioribus cauliculis, & plures flores proferens ſuperiori quidem forma & candore ſimiles, ſed qui cornicula inflexa non habeant, verùm eorum loco decem ſtaminula ipſum florem paululum exuperantia: capitula etiam in quibus ſemen continetur, oblongiora.*

Eſt & in hoc genere quod flores circa vmbilicū purpuraſcente lanugine hirſutos proferat.

3. *Alium tertium paulo maiorem inuenimus ad radices montis oppido Medeling imminentis, tertio fere à Vienna miliari: firmioribus tamen & longioribus cauliculis eſt: flore etiam maiore, tametſi ſimiliter per oras profundè laciniato & odorato, colore nunc omnino albo, nunc dilutius quodammodo rubente, &, vt vocant, incarnato, villis breuibus purpureis vmbilici circumferentiam in vtroque genere occupantibus, nullis ſimiliter corniculis, ſed decem ſtaminibus vt in ſuperiore prominentibus: alioqui & foliis, & radice, & florendi tempore conueniunt.*

VI. Caryophyl. fil 2. tenuiſsimè laciniato & albo flore.

SEXTVS *plures ab vna radice prodeuntes habet caules, cubitales, teretes, multis geniculis præditos: & in his bina ſemper folia caulem amplectentia, graminea, mucronata, reliquis Caryophylleis fere ſimilia, non tamen incana aut caſia, ſed vireſcentia: flores in ſummis caulibus copioſos, oblōgioribus calyculis inſidētes, quinque foliis præditos, nunc candidos, nunc purpuraſcentes, atque in tenuiſſimas lacinias diſſectos, odoris ſuauiſſimi, & è longinquo nares ferientis, vmbilico vireſcente, & purpuraſcente lanugine hirſuto, è quo aliquot ſtaminula prominent: in oblōgis deinde corniculis ſemen fert paleaceum, planum, & nigrum, reliquorum Caryophylleorum more: radix vti reliquorum fibroſa. Habent autem nouelli ſurculi latiora paulo folia, Armerio-*

rum

rum foliis proxima: ſed anguſtiora, nec adeo virentia.

Sponte naſcitur in humidioribus Viennenſis agri pratis, ſeriusq́ reliquis floret, nempe Iulio, & toto interdum Auguſto.

VII. Caryophyl. pumilio alpinus. SEPTIMI *folium eſt minutiſſimũ, gramineumq́ & quaſi pungens, atque viride: adeò autem ſe propagat, vt magnos interdum ceſpites tegat, non ſecus atque muſcus quidã totos illos obſidens: floſculi in ſingulis propaginibus è medio foliorum conſpiciuntur, quinq. foliis bifidis conſtantes, colore rubro dilutiore ſiue carneo, qui tenuibus & vix digitum tranſuerſum altis pedunculis inſident ſinguli, gratiſſimo ſpectaculo: ſemen in capitellis fuſcis & ſplendentibus, renis forma (qua nota à reliquis Caryophylleis differt, & ad Lychnidum claſſem accedit) exiguum, ſubruffum: radix oblonga, nigricans, & multas propagines ſumma tellure faciens.*

Summis Auſtriacarum & Styriacarum alpium iugis inuenitur nudo petroſoq́ ſolo. Floret Iunio, ſemen Auguſto plerumque maturitatem conſequitur. At in hortos tranſlatus hic Caryophylleus, etiam ſub Aprilis finem floret: nonnunquam etiam ſecundo ſub Septembris initium.

2. *Colore floris variat qui in Iuderberg celſiſſimo Styriæ monte interdum naſcitur, qui totus niueus eſt: alioqui in reliquis per omnia ſimilis.*

VIII. Caryophy.ll pumilio tauricus. OCTAVVS *haud multum à ſeptimo differt: folia tamen paulo ſunt craſſiora & ſucculentiora, illius plantæ quæ vulgo Gramen marinum vocatur (tametſi in montanis aliiſque locis procul à mari diſſitis etiam ſponte naſcens inueniatur) foliis fere ſimilia, frequentiſſima & confertiſſima, amariuſculo ſapore: inter quæ emicant pediculi verius quàm cauliculi, tranſuerſum digitum longi, geniculati, foliis binis inter ſe ad internodia oppo-*

Caryophylleus VIII.

Silene pumilio, Jacq.
Fl. austr. 1. 285

dia oppoſitis: cauliculis inſident prægrandes (pro ſtirpis proportione) & laxi calyces, lanuginoſi, ex viridi purpuraſcentes, in quinque crenas diuiſi, unde ſingulares emergunt flores, quinque foliis conſtantes, colore rubro dilutiore, inodori: ſemen obſeruare non potui: radix ſatis craſſa, ſubfuſca, aliquot fibris donata, verùm circa caput ſeſe ſumma tellure expandens, & in plures ramos diuidens, ſubinde nouas fibras agit.

Prouenit iiſdem quibus Quartum genus locis, ſolo tenui & arena ſplendente referto.

Floret ſub finem Iulij & Auguſto.

CARYOPHYLLEI nomen inuenit hæc planta apud Herbariorum vulgus, quòd eius flores plerumque aromatici caryophylli odorem æmulentur. Sunt qui Vetonicā appellare malint. Nec deſunt qui ad Plinij Cantabricam referendam putent. Incolæ quinque priora genera **Wild neglin / Berg neglin** & **Steinneglin** indifferenter appellant, hoc eſt, ſilueſtres, montanos & petræos caryophylleos. Sextum genus peculiariter **Zodtet neglin** / id eſt, laciniatum ſiue diſſectum caryophylleum Auſtriacæ mulieres, quibus ob odoris fragrātiam in deliciis eſt, nuncupant. Anguillara libro Opinionum XII. Theophraſti Dioſanthon facere videtur. Geſnerus in epiſtolis ſeptimū genus appellare videtur Muſcum alpinum. Gallis omnia iſta genera Oeillets & Gyroflees ſauuages dici poterunt. Caryophylleus verò flos in genere Vngaris vulgo Zëk fiu dicitur.

Cantabrica Plini. Vetonica.

Dioſanthos Theophr.

Paſſim in pratis, ſiluis, agrorum marginibus, aliiſque herboſis locis hic ſponte naſcuntur & aliquot Caryophyllei ſilueſtris ſiue Armerij floris genera. Sed quoniam ea, per reliquas Germaniæ, Galliæ, Hiſpaniæ, atque etiā, vt arbitror, Italiæ prouincias, obuia ſunt: peculiarē illorū deſcriptionem dare hoc loco operæprecium non videtur.

ARME-

ARMERIVS *porro ille multiplici florum rubrorum glomere conſtans, & Belgis* kepkens *vernacula lingua appellatus abunde in quibuſdam pratis Nemethwywar Ill. D. de Batthyan vicinis qua occidentem ſpectat, ſponte naſcitur, atque ab Vngaris* Iſten nyla, *id eſt, Dei ſagitta nuncupatur.* Armerius pleno flore.

HVC *proculdubio referendæ ſunt duæ illæ plantæ quæ à rei herbariæ ſtudioſis Belgis Graminis marini maioris & minoris nomine appellantur: tametſi pleriſque aliis locis procul à mari diſſitis etiam ſponte proueniant. Nam quod maius vocant, in ſummarũ iſtarum Alpiũ herboſis iugis frequẽter inueni: memini etiam videre in viuario illo regio Madritiana ſilua vulgo nuncupato, ſecundo ab vrbe Lutetia miliari, vnde copioſum erui, & amicis in Belgicam miſi. Nuſquam verò, quod ſciam, maritimis locis mihi conſpectum eſt. Quod autem minus vocant, non modò in maritimis Angliæ & Belgicæ prouenit: ſed in Morauiæ collibus copioſè naſcitur, atque non procul Praga itinere Viennenſi: Saxoniæ etiam quibuſdam herbidis locis, præſertim agro Witebergenſi videre, & colligere memini ante multos annos.* Gramen marinum. maius. minus.

Neutrius deſcriptio hîc à me expectanda eſt, cùm à Clariſs. Viris Dodonæo & Lobelio cum ſuis iconibus edita ſit: à Dod. quidem minor Graminis marini nomine: vtraq. verò à Lobelio Caryophylli marini & montani appellatione. Ab illis ergo requirere poterunt rei herbariæ ſtudioſi.

CETERVM *Caryophylleorum facultates (quibus haud dubiè præditi ſunt nonnulli ex iis quorum hiſtoriam hoc capite deſcripſi) diligentiſſimè perſequutus eſt celeberrimus Matthiolus ampliſſimis ſuis in Dioſcoridem Commentariis.*

DE LYCHNIDE SILVESTRI.

CAP. XLII.

LYCHNIDIS *ſilueſtris magna eſt etiam varietas. Nam licet multa genera præter vulgaria, in Hiſpanica mea peregrinatione obſeruata deſcripſerim: aliquot adhuc alia in his prouinciis ſeſe mihi obtulerunt, quæ minimè ſilentio premenda videntur.*

I. Lychnis ſil. flore rubro. CVI, *ob florũ elegantiã, primum locũ damus, vnicus initio pedalis eſt caulis, geniculatus, mucagine glutinoſa, præſertim in ſummo, aſperſus, bina ex ſingulis geniculis ſibi inuicẽ oppoſita proferens folia, oblonga, Armeriæ quarto Dodonæi ferè ſimilia, ſed firmiora, craſſiora, & viridiora: à medio ferè ad ſummum multis floribus ex alarum ſinu in oblongis pediculis prodeuntibus onuſtus eſt, qui quinis extremo diuiſis ſed in rotundum bifidis foliis conſtant, & elegantiſſimo colore rubro ad purpuram tendente rutilant, coronula elatiore medium vmbilicum occupante, nullo tamen odore præditis: his ſuccedunt membranea, attamen duriuſcula capitula, circa pediculum anguſtiora, & craſſiore mucrone, quæ per maturitatem dehiſcunt & ſemen oſtendunt incluſum, minutum admodum, ex ruffo nigricans: radix craſſiuſcula, nigra, multas fibras ſpargit, & ſingulis annis nouos, eóſque numeroſiores caules profert.*

In omnibus ferè Pannoniæ & Auſtriæ inferioris montanis ſiluis, editiſq́; & herbidis locis inuenitur.

Floret Maio, ſemen Iunio matureſcit.

II. Lychnis ſil. albo flore. I. MVLTA *ſecundum radicem habet Altera folia digitalis longitudinis, ſenſim in latitudinem ſeſe explicantia, ſub extremum mucronata, viridia, nonnihil hirſuta, ad Lychnidis ſilueſtris flore albo, quæ in omnibus prouinciis vulgaris eſt, folia quodammodo accedentia,*

longè ta-

Lychnis ſylueſtris 1.

longè tamen anguſtiora, ſapore acidiuſculo: caules deinde pedales, interdum cubitales, nodoſos & geniculatos, qui ſumma parte cum ſuis ramulis lento & viſcido humore obſiti ſunt, vti in priore: ſingula genicula latiore pediculo amplectuntur bina folia ex aduerſo ſita, ſuperioribus breuiora, circa ſummum autem caulem adhuc minora & mucronata: ſummis alis innati oblongi ramuli, ternos plerumque vel etiam plures ſuſtinēt flores, quinque bifidis & vſque ad vmbilicum diuiſis binasq́; appendiculas mucronatas circa eūdem vmbilicum habentibus foliis conſtantes, candido colore, quinque ſtaminulis oblongis medium vmbilicum occupantibus: floribus qui iam marceſcentes contrahuntur, & interiore parte conuoluuntur veluti in alba Hiſpanica lychnide, ſuccedunt craſſiuſcula & mucronata capitula, ſemine exiguo, rotundo, cinereo plena: radix fibroſa et perennis, ſingulis annis nouos ex radice numeroſioresq́; caules proferens, qui ſecundum radicem fibras agentes facilè pangi poſſunt.

Naſcitur per vniuerſam Pannoniam, Auſtriamq́; infra Aniſum, Morauiam, Bohemiam, vltraque Muram & Drauum, non modò in caduis ſiluis, ſed etiam ad margines agrorum reſtibilium. Memini & in Belgica videre Lutzelburgenſi ducatu. Floret Maio.

III. Lychnis ſil. albo flore. 2. T E R T I Æ *noui ſingulis annis ex eadem radice prodeunt cauliculi, per terram ſparſi, & ſubinde circa internodia radices agentes, deinde ſurſum denuo ſeſe erigentes palmari altitudine, graciles, geniculati, bina folia in ſingulis geniculis ex aduerſo oppoſita ferētes, longiuſcula, anguſta, obtuſo mucrone, viridia, prominente dorſo, amaro ſapore: flores in ſummis cauliculis & ramulis lateralibus (qui glutine quodam illiti videntur) elegantes, candidi, quinque laciniatis foliolis conſtantes,*

inodori,

inodori, quibus ſuccedunt obtuſa vaſcula, ſemine exiguo, nigricante, planoq́ (qua nota quandam affinitatem cum Armeriis floribus habere videtur) referta: radicē habet fibroſam, uti ſimiles & congeneres plantæ.

Sponte prouenit ad radices Alpium Styriacarum Snealben, ſupra monaſterium Neuberg: ſed copioſe admodum in Etſcher. Floret Maio & Iunio, & ſubinde ſemen profert: loco verò natiuo omnia ſerius.

2. *Aliud eius genus inuenitur in ſcopuloſo illo præruptoq́ iugo Durreſtain nuncupato, ſecundo ſupra Gamingam miliari, multo minoribus & anguſtioribus foliis: flore etiam minore: in cæteris non diſpar.*

Lychnides ſil. aliæ promiſcuæ.

PORRO, *præter iam dictas, paſſim etiam hîc occurrunt cùm in ſiluis, tùm montanis pratis vulgares Lychnides ſilueſtres, flore albo, rubro, & vireſcente, & quæ Flos cuculi appellatur: quæq́ nunc Ocimaſtri, nunc Ocimoidis, Polemonij, Papauerisq́ ſpumei nomen à variis auctoribus recentioribus adeptæ ſunt, Lobelius affinitatem quandam cum Melandryo Plinij, quod iocinori mederi ſcribit lib. 26. cap. 7. habere putat. Sed cùm breuem admodum & mutilam eius hiſtoriam tradat: an huic plantæ quadrare queat, difficulter quenquā iudicare poſſe exiſtimo. Omnino autem ad Lychnidum ſilueſtrium claſſem pertinere arbitror, cùm eas forma pulcherrimè referat.*

Melandryum Plin.

Vngari non modò priores duas, ſed etiam reliquas vulgares ſilueſtres Lychnides Vad zëk ſiu, *id eſt ſilueſtrem Caryophylleorum herbam appellant: nonnulli tamen priorem* Nywl zëk ſiu, *hoc eſt, leporis Caryophylleam herbam vocant.*

DE HE-

De Hesperide.

CAP. XLIII.

Hesperidi *nomen inditum, auctore Theophraſto lib. 6. de cauſis Plantarum capite 25. quòd nocte plus redoleat, quàm interdiu. Cui ſuffragatur Plinius Naturalis Historiæ lib. 21. cap. 7. Ad quam verò earum plantarum quæ hodie nobis ſunt cognitæ, potiſſimùm referri debeat, plerique adhuc dubitant, cùm alias nullas notas reliquerint Veteres quibus dignoſci queat.* Heſperis cur ſic nuncupata.

Communis tamen opinio obtinuit, vt ea quam nonnulli Matronalem violam vocant, & inter Leucoij genera referri debere videtur, Heſperidis nomen ſibi proprium adſciſceret: quoniam eius flos, ſub veſperam præſertim, grato odore nares feriat, interdiu aut nullũ, aut leuiſſimum ſpiret. Viola Matronalis.

Nos ergo, vulgarem Herbariorum opinionẽ ſequuti, Heſperidem appellamus, quæ Matronalis viola alio nomine dicitur, quòd matronis atque virginibus ſit in delicijs. Eius verò duo alia genera, minime, vt arbitror, ab alijs hactenus obſeruata in medium proferemus.

Cubitali *Prior excreſcit altitudine, multiſq; ramis prædita eſt, quos cõfuſo ordine ambiũt folia, Matronali violæ ſimilia, latiora tamen nonnihil & craſſiora, guſtu primùm acidiuſculo, ſed acri poſtea, & ſaliuam ciente: extremis ramis in oblongis pediculis inſident flores Leucoij aut Violæ matronalis floribus forma ſimiles, quatuor foliolis vt illi conſtantes, ſed non explicati, verùm ſeſe contorquentes, & colore ineleganti admodum & obſoleto, hoc eſt, pallido vel furuo, infinitis venulis ex atro purpureis intercurſantibus, odore interdiu nullo, aut adeò tenui vt vix naribus percipi poſſit, ſed ſub* I. Heſperis odorat. ſ. montana.

ſed ſub veſperam gratiſſimo & ſuauiſſimo: flori ſuccedunt oblonga, toroſaque vt alterius cornicula, ſed quadrangula, in quibus duplici ſerie continetur ſemen vulgari Heſperidi ſimile, ſubruffum: radix fibroſa, quam tamen biennium ſuperare non arbitror.

Sponte primum naſcentem & ſemine prægnantem anno Domini 1576. inueni in Prellenberg Hamburgenſi mõti vicino, Vngariæque extremo, qua Auſtriam ſpectat, menſe Iunio. Eius deinde ſemen terræ cõmiſſum ſubſequente vere, plantas mihi protulit quæ altero anno primum floruerunt Maio, deinde hyeme perierunt. An verò quod amicis in Belgicam miſi ſemen natum ſit, non intellexi.

ALTERA *vulgari Matronali violæ adeò ſimilis eſt, vt ex vtriuſque collatione vix diſcrimen conſpici poſſit: etenim folia habet ſecundum radicem non minus ampla quàm illa, ſubhirſuta, viridia, per ambitum ſerrata: caulem cubitalem, multis alis concauum, ad quas alia breuiora & nonnihil ad pediculum laciniata naſcuntur: flores in extremis ramis copioſos, quatuor foliis conſtantes, exalbidos, qui tẽporis ſucceſſu purpuraſcũt: cornicula, ſemina, radix etiam ipſa cum vulgari omnino conueniunt: ſolo floris odore, cuius in hac nulla gratia percipitur, differunt. Solet etiam hæc plerumque altero ab germinatione anno, & à maturo ſemine perire.* II. Heſperis altera pãnonica, inodora ſylueſtris.

Creſcit paſſim Viennenſi agro ad montium radices, & vinetorum in collibus ſitorum margines. Floret cum vulgari, nempe Maio & Iunio.

PRIOREM *appellare licebit Heſperidem montanam: Alteram verò Heſperidem ſylueſtrem.*

Matronalem autem violam tuſſi, conuulſis, & difficulter ſpirantibus mederi tradunt: vrinas inſuper & ſudores propellere, incidere, abſtergere & digerere.

CETE-

CETERVM quæ à nonnullis Viola latifolia, à florum cum Heſperidis & Leucoij floribus ſimilitudine, vocatur, ab aliis autem Lunaria Græca & odorata, quòd ſiliquæ ſemine excuſſo ſplendidæ ſint, & eius flores Leucoij aut Heſperidis florum odorem referãt, in montanis ſiluis Auſtriæ & Styriæ, & vicinarum Alpium ſiluoſis locis, atque etiam in Pannonia interamni ſponte abundanter prouenit. Quæ cùm à pleriſque aliis ſit deſcripta, eius hiſtoriam hic retexere non eſt neceſſe. Viola latifolia. Lunaria græca ſiue odorata.

DE LEVCOIO SILVESTRI, CAP. XLIIII.

MVLTA ſecundum radicem habet Leucoij, quod luteum florem geſtat, foliis ſimilia, niſi anguſtiora eſſent, viridia, guſtu amaricante, inter quæ vnicus, interdum plures aſſurgunt caules pedales aut ampliores, ſtriati, carinatis foliis obſiti, multos ſuſtinentes flores quatuor foliis conſtantes, luteos Leucoij flore luteo florum æmulos, ſed minores minuſq; odoratos: floribus ſuccedunt oblongæ ſiliquæ ſiue cornicula vt in ſatiuo, ſemine plenæ: radix oblonga, candicans, & multis tenuibus fibris prædita eſt. Biennalem eſſe puto, & ſemine ad maturitatem perducto perire. Leucoium ſil.

Inuenitur in montibus illis ſupra Badenſes thermas, & in Leytenberg. locis meridiei obuerſis & ſalebroſis. Floret Maio.

COMMODE Leucoium ſilueſtre appellari poſſe cenſeo: Rhizotomæ etiam mulierculæ wild gelbe veyl vocant. Vngari autem ſatiuum Leucoium luteum Sarga viola nuncupant, hoc eſt, luteam violam.

Clus. hist. l. 299

DE PRIMVLA veris, ſiue Herba paralyſi.

CAP. XLV.

TAMETSI *in harum Prouinciarum pratis, locisq́; herboſis & montanis, atq. ſiluis naſcantur aliquot eius herbæ quæ vulgo Herbariorũ Primula veris, & Herba paralyſis vocatur, genera, qualia ſunt elatior vtraq. flore luteo & pallido, atque humilis flore pallido, eæq́ue ſimplici foliorum textura: peculiare tamẽ quoddam genus alunt nonnulla Viennenſis agri, atque vicina prata vliginoſa, quod ob florum elegantiam & venuſtatem, vt eius deſcriptionem hìc ſubiiciam, meretur.* Primulæ veris varia genera.

GERMINAT *autem primo vere foliis denis aut duodenis, initio quaſi in globum contractis, quæ deinde cum tempore ſeſe explicant, & humi ſparguntur, ſuntq́; exteriore parte incana, & veluti farina quadã aſperſa, interna verò ex viridi pallentia, aliquantulum criſpa dẽſiuſculaq́ue, Herbæ paralyſi vulgari fere ſimilia, ſed minora anguſtioraq́ue, & minus rugoſa, ſapore acri, ex horum medio vnus aut plures aſſurgunt cauliculi dodrantales, interdum pedales, nudi, graciles, in ſummo incani, qui ſuſtinent ex vno veluti capite atque in vmbella naſcentes flores, octonos, denos, aut plures, Primulæ veris floribus forma ſimiles, quinque bifidis foliolis conſtantes, qui magna ex parte eleganti dilutioreq́; purpura nitent, aut carneo colore ſunt, interdũ ſaturè rubent, nonnunquam, (ſed rarò) omnino cãdidi ſunt, omnes autem in vmbilico luteoli & aliquantulum odorati: ſemen deinde in oblongis vaſculis admodum exile, fulueſcens. Illud autem in hoc flore obſeruaui, vt qui intenſius rubeat, piſtillum ſiue ſtilum prominentem habeat, quemadmodum nonnullarum Primularum flores: at dilutior minimè. Radices habet candicantes, fibroſas, ad qua-* Primula veris flore rubro.

Primula veris flore rubro.

rum caput nouæ ſubinde aliæ plantulæ ſecundum matrem germinant.

Sponte magna copia prouenit in vliginoſis agri Viennenſis (vt antè retuli) & vicinis pratis, ad Himberg, Waltenſtorf, & Eberſtorf Mag^ci D. Hieronymi Beck à Leopoldſtorff arcē, Botenſtorf, ſupra Badenſes thermas verſus Neapolim Auſtriæ. Floret verò ſub finem Aprilis & toto fere Maio. Habui autem ex ijs quas in hortum tranſtuleram, plantā, quæ anno 1577. ex media florum vmbella cauliculum vncialem & ampliorem produceret aliam vmbellam elegantiſſimis floribus onuſtam ſuſtinentem.

Hanc etiam ſiccam ad me miſit D. Ioachimus Camerarius, paſſim Tyrolenſi & Salzburgenſi agris, vt ipſe adſcribebat, naſcentem.

Anno verò 1581. dum Londini eſſem, de C.V.D. Pennæo intellexi copioſè admodum naſci in Angliæ Septentrionalibus locis pratis humidis & paſcuis, atq; ab incolis Byrdeein/ *hoc eſt, auium oculos nuncupari: quæ adeò cauſa fuit, vt C.V. Dn. Richardus Garthex Hexarchatu Derby, vt Wybſey non procul Halyfure vrbe aliquot eius plantas ſuis floribus adhuc onuſtas ante meum Londino diſceſſum adferri curaret, quibus etiam adiunctæ fuerunt aliquot Pinguiculæ, (de qua poſtea) ſtirpes, cum Trollio flore. Verùm eodem etiam apud illos nomine inſignitur Cardamine illa pratenſis vulgo flos Cuculi nuncupata.*

Quantum ex guſtu deprehēdere licet, iiſdem facultatibus præditam arbitror, quibus aliæ Primulæ veris præditæ ſunt.

EANDEM *omnino eſſe puto, quam Ioſias Simlerus commentario de Alpibus, ex C.V. Conradi Geſneri collectaneis deſcribit in hunc modum.* Keyſerlin. Keyſerlin *herba puſilla,*

ſtilla, albicās Bellidis minima forma, in ſummo plurimos conſertos flores purpureos habet, tota herba candicat, & attrita manu puluerem exuit, aſpectu elegans. Cæſar inter herbas aut Regulus.

VARIA autem apud rei Herbariæ ſtudioſos obtinuit nomina Primula veris vulgo nuncupata Belgis. Nam ſunt qui φλομίδες Dioſcoridis eſſe putent, Fuckſius verbaſcula vertit. Alij Dodecatheon herbā, quam Plinius lib. 25. cap. 4. deſcribit foliis ſeptenis, lactucis ſimilimis, è lutea radice exeuntibus. Vulgus Herbam paralyſim, Clauem S. Petri, Itali Lactucam ſilueſtrem appellāt, Germani Himelſchluſſel/ & Schluſſelblumen. Vngari humilem, & ἄκαυλον maxima copia vbique in ſiluis cæduis apud eos naſcentem, Kacha verág, hoc eſt, pultis ex panico aut milio confectæ, (quam illi Kacha vocāt) florem. Hanc ego ſuperiore anno in Anglia, vbi etiam in cæduis ſiluis abunde prouenit, flore omnino niueo conſpexi, & aliquot ſtirpes amicis in Belgicam miſi. Sed quæ rubro flore eſt, à ruſticis mulierculis quæ flores eius manipulatim colligatos Viēnam in forum deferunt, iiſque vendunt, quæ ſerta & corollas nectunt Kreutzblumen nuncupatur, eo quòd Maio menſe circa id tempus quod vulgari lingua Kreutz wochen (eæ ſunt rogationes) plerumque floreat.

φλομίς Dioſc.
Dodecatheō Plin.
Herba paralyſis.
Clauis S. Petri.
Lactuca ſil.

DE AVRICVLA VRSI.

CAP. XLVI.

NON dubium eſt quin ad Primularum claſſem referenda ſit venuſta hæc planta, ſic eas forma & temperamento æmulatur.

Eius verò multa genera obſeruaui in Alpinis iſtis iugis, quæ omnia ſuo ordine deſcribemus, initium à vul-

Auricula vrſi 1.

gratiore, ſed omnium odoratiore facientes.

I. *Auricula vrſi luteo flore.*

ILLIVS *folia Primulæ veris foliis ferè reſpondent, minimè tamen rugoſa ſunt, ſed craſſiora fabariæ foliorum in modum, nunc quaſi farinæ polline conſperſa & omnino incana, modò leniter caneſcentia, interdum omnino viridia & lenia, omnia nõnunquam per ambitum ſerrata, aliquando nullis denticulis inſignita, interdum nouella duntaxat, vetuſta minimè, omnia autem guſtu amara. Ex horum medio, aut è lateribus cauliculi prodeunt dodrantales, aut minores, nudi, veluti farina quadam conſperſi, qui denos, vicenos, tricenos, interdum plures (præſertim ſi in hortis colatur, vbi admodum luxuriat) flores ſuſtinent ex vno veluti capite æqualiter prodeuntes, & pediculis (quos veluti ſquammulæ quadam incanæ ab inuicem ſegregant) breuibúſque calyculis inhærentes, Primulæ veris ſimiles, quinis aut ſenis diuiſuris conſtantes, dulcem & melleum quendam odorem ſpirantes, nunc luteos, nunc pallentes, modò maiores & ampliores, modò minores, omnes interius circa vmbilicum albo circulo inſignitos, ſtilo inter ſtamina nonnunquam prominente, interdum autem nullo: ſemen deinde fuſcum, inæquale, bullatis vaſculis incluſum, quale Primularum veris: radix craſſa eſt, & multis candidis oblongiſque fibris prædita, ex qua, ſi colatur & pangatur, plures plantæ enaſci ſolent.*

Creſcit in Sneberg, Neuberg, Etſcher, & aliis vicinis Styriaciſque alpibus, montéque Gleyſenſeld imminenti: deinde multo lætiorem copioſè inuenimus in ſcopulo Medeling oppido (quod duobus aut paulo amplius miliaribus ab vrbe Vienna diſtat) imminenti, qua Septentrionem ſpectat, vnde rhizotomæ mulierculæ, cùm florum manipulos, tum ipſas interdum ſtirpes adferunt.

Auricula vrſi rubro flore.

II. ALTERIVS *folia breuiora ſunt, latiora plerum-*

que, & initio quaſi ſubrotunda, quæ temporis ſucceſſu anguſtiora circa radicem redduntur, craſſa quidem illa, ſed minus quàm ſuperiora, per ambitum ſerrata, ſuperne viridia & læuia, infernè ex viridi palleſcentia: inter quæ cauliculus exit nudus, duas vncias longus aut paulo amplior, cui inſident ſeni, octoni, aut plures flores ſimul in capitulo aut in vmbella congeſti vt in ſuperiore, illíque forma ſimiles, ſed maiores, colore rubro nitentes, obſcuriore initio, quaſi mororum ſucco infecti eſſent, deinde eleganti & dilucida rubráque purpura gratiſſimi, intus circa vmbilicum pallentes & exalbidi, odorati quidem illi, ſed minus ſuperioribus: ſemen nigrum inæquale, minus & in capitulis longè minoribus: radix priori ſimilis.

HANC *fruſtra per iſtarum Prouinciarum altiſſima iuga quæſiui: primùm autẽ mihi cõſpecta eſt in cultiſſimo horto C. V. D. Joannis Aicholzij Medici & Profeſſoris Viennenſis amici mei veteris & hoſpitis chariſſimi, quam à Nobili quadam matrona antè acceperat, ſed vnde illi primùm communicata fuiſſet, ipſe ignorabat. Jn Oenipontinis tãdem et vicinis alpibus copioſè naſci poſtea intellexi.*

IN *Tyrolenſibus verò iugis, præſertim in Kitzſpil inueniri audio Tertiũ genus foliis quàm ſuperioris minoribus, tenerioribus, minuſq; craſſis, ſubhirſutis, & per ambitum vndique ſerratis, inter quæ naſcitur cauliculus ſuperiori ſimilis, floréſque ferens in vmbella perſimiles, & rubros, exalbidis tamen quibuſdam maculis reſperſos, cuius radix ſimiliter fibroſa, & è lateribus nouas propagines fundens.* III. Auricula vrſi flore vario.

Eam primùm mihi oſtendit cum multis aliis raris ſtirpibus quas in exculto ſuo horto alit C V. D Ioachimus Camerarius inclytæ Reipub. Noribergenſis pri-

marius

marius Medicus, dum anno 1579. in Belgicam proficiſcerer, & deinde tum eodem anno reduci, cùm anno 1581. ex Anglia Viennam reuertenti, illius paucula adnata communicauit: ſed priora perierunt, neque altera ſatis firma ſunt, ſed quaſi contabuerunt. Eodem cum aliis generibus tempore florere mihi dixit.

IIII. Auricula vrſi carnei coloris.

QVARTA *minoribus eſt quàm Secūda etiā foliis, carnoſis, mucronatis, & per ambitū minimè ſerratis, supernè læuibus & ſplēdentibus, infernè cādicantibus & venoſis, minore acrimonia & amaritudine præditis quàm aliarum folia: flores illi ſuperiori ſimiles, profundioribus inciſuris ſecti, colore dilutius rubente, intus circa vmbilicum incana quadam lanugine hirſuti, ſtilo prominente, inodori, ex longioribus calyculis bini, terni, aut ad ſummum quaterni naſcentes, quos ſuſtinent vnciales cauliculi, rarò longiores: ſemen in capitulis paruis, reliquis maius & fuſcum: radix minor & nigricans, atque adeò numeroſa interdum ſobole ſe propagans, vt latiſſimos ceſpites occupet.*

Inuenitur in Sneberg, reliquíſque vicinis iugis & Styriæ alpibus frequentiſſima.

V. Auricula vrſi anguſtifolia.

QVINTA *nititur craſſiuſcula radice, Quartæ haud diſſimili, multis fibris candicantibus capillata: ex qua anguſta folia quina aut ſena, ſucculenta & pinguia, proximæ deſcriptæ foliis multo anguſtiora, à medio ad extremum vſque per ambitum ſerrata, guſtu amaro prodeunt: cauliculus inter ea naſcitur digitalis longitudinis, nudus & læuis ſuſtinens capitulum è foliolis compactum, vnde quaterni aut quini flores elegantiſſimi, colore dilutius rubente, quinque foliis, vti reliquorum conſtantes: ſemen non obſeruaui, capitula tamen proximæ ſimilia habere conſpexi.*

Creſcit

Creſcit hæc in quibuſdã alpibus Carinthiæ, & Styriæ ſuperioris, præſertim vero Tauro monte & Iudenbergi iugis. Floret ſub finem Iulij, hoc eſt, niuibus in ſummis illis iugis liqueſcentibus. Rara hæc, quoniã ex procul diſſitis mõtibus delata, in vnius Aicholtzij horto paucos annos perdurauit, omnem culturã ita reſpuẽs, vt nunquam ad frugem peruenire, imò ne florem quidem proferre voluerit.

Auricula vrſi VI.

VI. Auricula vrſi minima.

SEXTÆ *folia vnguem magnitudine vix æquant, infernè circa ſedem anguſtiora, ſupernè & in extremo latiora fimbriataque, viridia, neruoſa, ſuperioribus minus denſa, guſtu amaro: pedicellus inter folia exilit vix digitum tranſuerſum altus, qui vnicum, interdum alterum ſuſtinet florem, quinis bifidis foliis conſtantem, colore dilutius rubente, ſiue carneo, Quartæ flori non*

multum

multum abſimili, è calyculo fimbriato ſed obtuſiore prodeuntem, inodorum, intus etiam circa vmbilicum candida lanugine pubeſcentem nullo prominente ſtilo: neq. huius ſemen obſeruare mihi licuit, cùm non quouis tempore iſtud iugum vbi naſcitur conſcendere propter difficultates potuerimus, nec in hortos tranſlata ad frugem vnquam peruenerit: ſimile tamen reliquis eſſe exiſtimo: adnatis mirum in modum ſe propagat, & interdum totum ceſpitem denſiſſimè occupat, candicantes fibras è ſingulis propaginibus demittens.

In ſummo Sneberg iugo primus iſtam obſeruaui anno 1574. neq. vllo alio vicino iugo poſtea mihi ſeſe obtulit.

Inuenitur, ſed rariſſimè, in ſupra memoratis iugis 2.
Tauro & Iudenberg aliud genus per omnia ſimilè, ſed Auricula vrſi
paulo candidioribus foliis, quod flore omnino niueo eſt. minima flore niueo.

Florent omnes Iunio, interdum Iulio & Auguſto, videlicet ſtatim poſt ſolutas, in iis iugis vbi creſcunt, niues, interdum etiam ſub ipſa quaſi niue, & concameratâ niuis cruſta, reliqua Solis repercuſſione & radiis circum ſoluta. In hortos verò tranſlatæ Aprili florent, & aliquando iterum Autumno, ſi aura ſit temperatior. Tertiam & Quintam excipio, quæ vel ſtatim cõtabuerunt, vel nulla, vt dixi, diligentia ad florem perduci potuerunt.

OMNIA *iſta genera, præter tertium, primus omnium Belgicæ communicaui, miſſis ad Ill. v. Ioannem de Brancion p.m. amicum fratris loco mihi cariſſimum, & poſt eius obitum ad Magnific. V. Ioannem vander Dilft eius agnatum, & complures alios amicos, eorum plantis, primulaq; veris rubro flore, & rariſſimis aliis alpinis ſtirpibus: prior autem ſpecies iam antè Belgicæ inquilina facta fuerat liberalitate C. V. Alphonſi Pancii Ferrarienſis medici.*

Ioſias

Ioſias Simlerus cõmentario de Alpibus, aliquot eius genera recenſet, ex Geſneri collectaneis, vt ipſe refert, deſumpta: nempe flore luteo, pallido, purpuraſcente, rubeſcente ſanguinis modo, cinereo & atro colore: quas poſtremas duas nunquam mihi conſpectas eſſe ingenuè fateor, niſi per cinereum intelligat quartum genus, cuius flos marceſcens veluti cinereum colorem contrahit; & per atrum, ſecundi generis florem primum ſeſe explicantem, quem obſcuriorem, & veluti mororum ſucco infectum initio eſſe dixi.

QVO *nomine veteribus dicta ſit hæc planta, ignoramus: Recentiores autem varia illi indiderunt nomina. Matthiolus enim inter Saniculæ genera recenſet, & Herbariis Auriculam vrſi vocari tradit. Geſnerus libello de Lunariis herbis, Lunariam Arthriticam appellare maluit. Alij Paralyticam alpinam nuncuparunt: vulgarius tamen apud rei herbariæ ſtudioſos nomen eſt Auricula vrſi. Heluetiis* **Flublumle,** *hoc eſt, rupium floſculus dicitur. Harum Alpium incolis prior* **Craftkraut,** *&* **Schwindelkraut** *ab effectu dicitur, commendant enim eius radicis vſum, ad roborandum caput, ne vertigine in præcipitiis tẽtetur, ideoq; caprearum & ibicum venatoribus nõ minus familiaris quàm Doronici radix. Medlingenſes, apud quos copioſe naſci dixi,* **Wolſmechende Schluſſel blumen,** *id eſt, odoratam primulam appellant: ſecundum genus & tertium* **Rotte ſchluſſel blumen** *ab incolis vocantur: Quartum genus,* **Stainroſlin,** *hoc eſt, petræam roſulam, ob elegantem & roſeum colorem, quodq; in ſcopulis naſcatur, montani paſtores nuncupant. Quinta apud Styriæ ſuperioris incolas montanos* **Roſs ſpeick** *nomen inuenit, id eſt, equina nardus ſeu ſpica, ad differentiam Nardi ſiue ſpicæ Celticæ, quæ abũdanter in eodem iugo Judenberg na-*

Lunaria arthritica.

Paralytica alpina.

berg na-

berg naſcitur, vt in eius hiſtoria dicemus.

GESNERVS *libro de Lunariis herbis, prioris radicem vinum ſuo odore commendare ſcribit, manducatam verò, dentium dolores, præſertim à frigida defluxione obortos iuuare, capiti frigido, & partibus neruoſis prodeſſe, putrida vlcera emendare, ſciſſuras in cute biantes, ventorum, frigoris, aut alia quapiam iniuria, ſuccum eius inſtillatum breuiſſimè ſanare.*

Matthiolus ad enterocelas & thoracis vulnera, ſi quotidie in potu ſumatur, vtilem eſſe, quin & ad alia vulnera tam intus ſumptam, quàm exterius illitam.

Hîc ſoli, vt dixi, mõtani venatores eius radice vtuntur, à reliquis negligitur, præterquam à mulierculis, quæ ex eius floribus ſerta & corollas conficiunt.

DE SOLDANELLA ALPINA.

CAP. XLVII.

NATALIVM *communio & floris venuſtas facit, vt ſuperioribus ſubiungam hanc elegantiſſimam plantam, cum aliquot aliis.*

HABET *verò ſena aut octona folia, craſſa, in orbem fere circinata, braſſicæ marinæ, quã vulgo ſoldanellam vocant, æmula, ſed duriora, ſupernè viridia, infernè dilutiore virore ſplendentia, guſtu primùm exiccante, deinde acri & ingrato: flores gerit in læui, nudo, gracili, ſubrubro, dodrantaliq; cauliculo binos, ternos, aut plures, purpuræ colore nunc ſaturatiore, nunc dilutiore, inodoros, campanulæ modo efformatos, deorſum ſpectantes, & propendentes, vnico folio in quinque profundas crenas (quæ aliquantulum laciniatæ ſunt) & totidem alias ſingulares diuiſo, conſtantes, è medio protuberante veluti quodam vmbone cum lõgo ſtilo, qui in capitellum euadit, vel corniculum potius, oblongum, durum, membraneum,* Soldanellæ alpinæ hiſtoria.

 braneum,

braneum, mucronatum, ſemen continens paruum, durum, vireſcens, ſimul congeſtum: radices fibroſæ candicantes ex vno veluti capite dependent, quod adnatis ſe propagat.

Copioſe naſcitur in Auſtriæ & Styriæ alpibus perpetua niue obſitis: nuſquam verò latiorem aut abundantiorem conſpexi, quàm in iugo Wechſel nuncupato ſupra Aſchpang Magnifici Dn. Eraſmi à Khunigſperg, p.m. liberi Baronis; vbi anno 1576. vnicã plantam flore omnino niueo inueni.

Floret iſtic Iunio, interdum etiam Iulio & Auguſto, quemadmodum niues maturius aut ſerius liqueſcunt & diſſoluuntur. In hortos verò tranſlata etiam Aprili cum primula veris rubra floret: difficulter autem cicurari poteſt.

2. Est & *aliud genus minore folio, neque circa pediculum adeò circinato, ſed paulatim ab ipſo pediculo in latitudinem excreſcente, breuiore gracilioreq́ue pediculo.*

3. *Inueni etiam anno 1578. in aſcenſu montis Herren alben (vnde poſtea iter eſt ad celſiſſimum iugum & ſcopulum Durrenſtain duobus ſupra Gamingam milliaribus) locis vmbroſis quoddã genus amplis foliis, ſed tenellis admodum, quæ parte inferiore non virebant ſuperiorum modo, verum non minus rubeſcebant quàm Cyclamini flore odorato folia.*

Soldanellæ *nomen inditum, quòd eius folia Soldanellæ marinæ foliis ſint admodum ſimilia: vulgare nomen nullum ediſcere potui ab alpinis Paſtoribus & Venatoribus.*

Sed neque vllas ipſius facultates notas habent. Noſter verò Lobelius, Empiricum quendam foliis vſum ad aquas in aſcite educendas, vulneribusq́ue cicatricem obducendam, aſſerit.

De Violis montanis.

CAP. XLVIII.

Dvo *Violæ raræ nec antè mihi conſpecta genera in Auſtriacis & Styriacis alpibus inueni, quæ propter venuſtatẽ ſtudioſis rei herbariæ nota facere non dubitaui.*

I. Viola montana flore luteo. Folia *habet Prior nigræ violæ fere ſimilia, minora tamen, breuiora, & è viridi colore palleſcentia, guſtu calido: anguloſos cauliculos, in quibus bini aut terni ſunt flores ex alarum ſinu prodeuntes, violæ minores, colore luteo, inodori, quinq; foliis conſtantes, quorum infimum maiuſculum eſt, & quinque radiolis ſiue neruis nigris interiore parte diſtinctum, reliqua verò exteriore parte: ſemen in triangulis capitulis, quæ per maturitatem dehiſcunt, exiguum, nigricans, aliis violis ſimile, præſertim tricolori: radix alba, craſſiuſcula, multas propagines è lateribus procreat, candidisq́; fibris hirſuta eſt.*

Abundanter naſcitur in omnibus Auſtriæ & Styriæ alpibus: & floret Iunio atque Iulio, in cultis autem Aprili. In Borealis Angliæ montibus inueniri etiam intellexi.

II. Viola montana purp. flore. Exit *Altera in ſummi Sneberg iugi vertice, foliis perquam exiguis, & quaſi circinatæ rotunditatis, per ambitum leuiter ſerratis, craſſiuſculis, oblongo pediculo inhærentibus: cauliculus aſſurgit è medio foliorum duas vncias longus, vnicum florem ſuſtinens purpureũ, vulgari ſimilem, ſed multo maiorem, & inodorum: cui ſuccedit ſiliqua triangula: radix nõnihil ſerpit, & aliquot fibris donata eſt: floret ſub finem Iunij.*

Viola arboreſcens Matthioli. Freqvens *in harum Prouinciarum nemoribus occurrit elatior illa martia Viola, cauliculis firmioribus & erectis, quam cur Matthiolus arboreſcentem cognominarit, nullam rationem video.*

Cete-

V. biflora L.
Clus. hist. I. 309
Lam. 9. 632

CETERVM non potui elegantiſſimi huius floris nec ante annum 1579. mihi conſpecti deſcriptionem hoc loco non inſerere: licet in Pannonia non ſit mihi obſeruatus, ſed eius cognitionem acceptam feram C. V. Ioachimo Camerario, in cuius horto alebatur.

III. Viola tricolor odoratiſsima. PLVRIMOS porro ex vna radice pedales profert caules anguloſos, & admodum ramoſos, quos per interualla ambiūt folia tricoloris violæ foliis fere ſimilia, longiora, craſſioraq́;, & ſucci plena, leuiter & rarius dentata, apophyſibus ad latera oblongis, & profunde laciniatis, ſapore amariuſculo, & nonnihil acri: ex ſummis alis oblongi oriuntur pediculi, triangulares tenelli, ſuſtinentes ſinguli florem omnium quos in hoc genere viderim maximum, quinis foliis, vt vulgaris, conſtantem, quorum duo ſuperiora extremis oris ex cæruleo purpuraſcunt, & circa vmbilicum pallidi ſunt coloris; duo in latera expanſa illis minora, colore luteo maculis ex cæruleo purpuraſcentibus reſperſo, trinisq́; purpureis radiis ex vmbilico emicantibus inſigniuntur, inferius latiſſimum eſt aurei fere coloris, ſeptenis radiis purpureis ab vmbilico intercurſantibus, maculaq́; ex cæruleo purpuraſcente infimo labro notatum, odor ſuauiſſimus: capitula craſſiuſcula, quæ in ternas partes dehiſcentia ſemen oſtendunt vti alia, puſillum rotundum, per maturitatem fuſcum, tricoloris violæ ſemini proximum: radix fibroſa eſt & perennis: facile etiam ramulis in terram defixis propagatur.

Sponte in Helueticis montibus naſci ferunt, vnde Ill^mus Princeps à Caſſel erutam accepit, ipſiq́; Camerario communicauit. Floret propemodum tota æſtate.

2. ALIVD autem genus per omnia ei ſimile, floris colore excepto, apud Illuſtriſſimū Principem Wilhelmum Landgrauium Haſſiæ, &c. in cultiſſimo ipſius Cel^dinis

horto

horto Caſſellis anno 1581. obſeruaui: nam qui in ſuperiore varius eſt color, in hoc omnino flauus eſt, radiis purpurantibus ex vmbilico emicantibus magnam gratiam flori adferentibus: aliquantulum etiam odoratior videtur.

De Pingvicvla.

Cap. XLIX.

Pinguicula Geſneri.

VENVSTA & *elegans etiam eſt hæc planta, quæ quaterna aut quina habet foliola, Gentianellæ fere ſimilia, circa radicem latiuſcula, deinde in mucronem deſinentia, ſatis denſa, & pinguia, ſucculentaq́ue, tenella tamen, & colore dilutius virente, ſapore amaricante: ex horum meditullio vnicus aut plures oriuntur cauliculi, nudi, dodrantales, tenelli & exiles, quibus inſidet ſingulares flores, interdum albi, nonnunquam purpurei, cauda ſiue calcari prominente, quemadmodum in Conſolidæ regalis vulgo dictæ ſiue Cymbalariæ flore: iis ſuccedūt rotunda capitula mucronato apice, minutum, oblongum & nigricans ſemē continentia: radices tenues ſunt, fibroſæ & candicantes.*

Quæ albo eſt flore ſponte prouenit non modò in Sneberg, Durrenſtain, aliiſq́ue alpium iugis in locis à ſoluta recens niue adhuc madentibus: ſed etiam permixta illi quæ purpureo eſt flore in omnibus fere pratis vliginoſis, in quibus creſcit Primula flore rubro: vbi Maio floret, & Iunio ſemen profert: in Alpibus verò ſerius hæc omnia.

QVO *nomine dicenda eſſet hæc plantula diu ambegimus: placuit tandē id illi relinquere, quo à C. Geſnero, in deſcriptione montis Fracti non procul à Lucerna celebri Heluetiorum vrbe ſiti, donata eſt, donec commodius aliquod reperiamus.*

Pingvicvla, *inquit, vt ficto à nobis nomine appellatur, florem cæruleum vt viola martia profert, inodorum: folia humida, mollia, læuia, abſque neruo (ni fallor) vt lingulaca vel ophioglosſus: naſcitur in paluſtribus. Hæc ille.*

Lingulaca Plinij.

Quid ſi verò Lingua vel Lingulaca Plinij ſit, quam lib. 24. cap. 19. & lib. 25. cap. 11. circa fontes naſci tradit! Verùm nos nihil hic aſſerimus, ſed inquirendi dũtaxat cauſa hæc ſcribimus. Nullum vulgare nomen à montanis paſtoribus, neque à Viennenſis agri incolis, quod intellexerim, obtinuit. Et haud ſcio an apud illos aliquo medico in vſu ſit.

Retulit mihi anno 1581. C. V. Pennæus Londinenſis medicus hanc plantulam tam quæ flore cæruleo eſt, quàm quæ albo, pleriſque Angliæ locis inueniri (vt ipſa experientia verum eſſe poſtea me docuit, quẽadmodum capite 46. huius libri annotauimus) & à Borealibus, apud quos Primula veris rubro flore permiſta creſcit, Butterwort/ *id eſt, butyri radicẽ à pinguedine butyro ſimili qua fiſſuras in vaccarum vberibus ſanare ſolent, appellari: à Meridionalibus verò Anglis (apud quos etiam creſcit)* Whyt root *vocari, quia oues interficit, ſi ob cibi penuriam illa veſcantur.*

De Ranvncvlis montanis.

CAP. L.

Nascvntvr *in vtraque Pannonia Noricíq; parte varia Ranunculi genera, quæ paſſim in aliis Prouinciis creſcunt. Sed aliquot alia in harum prouinciarum altiſſimis iugis conſpeximus, quæ à reliquis herbariæ rei Scriptoribus vix obſeruata eſſe animaduerto. Itaque omnibus medicæ materiæ ſtudioſis gratum me facturum exiſtimaui, ſi eorum hiſtoriam illis etiam communicarem.*

Mvlta

Mvlta *parua, rotunda & quaſi circino circumſcripta habet Prior folia, aliquot crenis diuiſa, & per ambitum ſerrata, atro virore ſuperne ſplendentia, craſſa, carnoſaq; & guſtu feruidiſſimo: ex horum medio flos emicat quinque albis foliis conſtans, ſtaminibus in medio croceis, inodorus, qui pediculo tenui, ſingulari, vixque dodrantem æquante innaſcitur: quo defluente ſuccedit capitulum quemadmodum in aliis ranunculis immaturo frago ſimile, quod ex minuto ſemine ſimul congeſto conſtat: radix multis albicantibus fibris prædita eſt.* I. Ranunculus minimus flo. albo.

Eius altera ſpecies eſt, cuius folia in tres profundas lacinias diuiſa, eæq; denuo aliquoties inciſæ ſunt: flos amplior, & interdũ quaſi duplici foliorum ordine conſtans: aliequi & colore, & florendi tempore ſuperiori par: radix etiam quemadmodum in illo ſuperna parte nonnihil extuberat, & fibris donata eſt. 2.

Exit vtraque ſpecies in ſummis Sneberg & vicinarum Alpiũ iugis confragoſo ſolo, & fere in ipſis ſcopulorum ſiſſuris: Iunioq; interdum floret, nonnunquam ſerius, ſtatim poſt ſolutas iſtic niues: in hortis verò maturè admodum, & ante alios ranunculos Aprili.

Alter *quina aut ſena promit folia, magna, viridia, dura, Ranunculi foliis qui Trollius flos à nonnullis vocatur, haud abſimilia, nonnihil hirſuta, tribus crenis ad vmbilicum vſque, deinde aliis minus profundis diuiſa, ſapore primùm dulci, deinde nonnihil amaro, pediculis firmis & craſſis innitentia pedalis longitudinis: caulem cubitalem, nudum, nullis ramis brachiatum, firmum, hirſutũ aliquantulum, intus cauum, qui in ſummo trina habet folia contigua, profundè laciniata, Anemones fere modo, deinceps diuiditur in quatuor aut quinque oblongos pediculos, ſingulos vnicum florem ſuſtinentes album, quinis foliis ſatis magnis conſtantem,* II. Ranuncul. alpin. albo flore.

Ranunculi montani 1. ſpecies altera.

multis in medio ſtaminibus luteis, vtcumque odoratum: flore excuſſo, capitula apparent ſemine plano & magno onuſta: radix veluti præmorſa, & multis nigricantibus fibris prædita eſt.

Frequens eſt in Sneberg, Snealben, aliarumq; Alpium pratis: floretq; Iunio, ſemen maturitatem adipiſcitur Auguſto.

In celſioribus tamen earundem Alpium iugis naſcitur multo humilior & hirſutior, pedalem altitudinem non excedens, flore paulo maiore, & qui Narciſſi medio lutei florem æquare poſſit, atque odoratiore, foliis amarioribus & acrioribus, tametſi guſtata, initio quandam dulcedinem præ ſe ferant. Serius floret altero. 2.

Ranuncul. alpin. Narciſſi flore.

P R O X I M E *hũc ſequi debet pulcherrimus ille Ranunculus alpinus, cuius iconem & deſcriptionem D. Thomæ Pennæi liberalitate conſequutus ſum.* III.

Ranuncul. mont. purpuraſcente flore.

Quatuor autem, quinque vel ſex à radice profert folia longis pediculis nitentia, in quinque, ſex, vel aliquando ſeptem præcipuas partes Ranunculi more diuiſa, parte prona fere cæſia, ſupina verò ex nigro viridia: ex horum medio vnicus caulis ab radice oritur, longitudine pedem æquans, nudus, folia in ſummo fere emittens oblonga, maxima ex parte in tres lacinias per extremum diuiſa, è quorum medio pediculi tres, quatuor, quinque, interdum ſex vel ſeptem oriuntur, duos digitos tranſuerſos longi, vnico vel duobus foliolis ſubinde ornati, quorum ſinguli florem ſuſtinent pulchrum, ex quinque foliis orbicularibus conſtantem, quæ inferius purpuraſcunt, ſuperius iuxta latera ex albo purpurea ſunt, reliqua parte albiſſima, multis luteis ſtaminibus medium occupantibus, calycéque ex quinque foliolis herbaceis conſtante: ſemina vt in ranunculis compacta, ex nigro purpurea & mucronata, parum compreſſa,

paulo

paulo quàm in aliis ranunculis maiora: radix in ſummo ſetoſa, multipliciter diuiſa, ſæpius cruciatæ modo diſſecta, & in multas fibras diuaricata. Tota verò planta piloſa eſt.

Creſcit copioſe in monte Iura, è regione vrbis Geneuenſis. Floret Iunio & Iulio, ſemina Auguſto matura.

FOLIA *Quarto magna in quinque lacinias ſecta, viridia & per ambitũ ſerrata, inferne dilutiora & ſplendentia, dura, neruoſa, quæ præmaſſa nullam manifeſtam acrimoniam, ſed amarorem potius exerunt: caulis cubitalis, firmus, licet tenuis, læuis, nodoſus aut geniculatus, in multas alas à medio ad ſummum ſparſus: in quibus flores vtcunque magni, ſecundo tamen minores, quinque foliis conſtantes, tenelli, toti lactei, aliquantulum odorati, ſtaminibus in medio pallentibus, capituli rudimentum ambientibus, quod ex ſeminibus aliis ranunculis fere ſimilibus ſimul congeſtis conſtat: radix præmorſa videtur quemadmodum ſecundi, multasq́ longas & candicantes fibras habet.* IIII. Ranuncul. alpin. maior albo flo.

Prouenit copioſe in aſcenſu Wechſel, Snebèrg, aliorumq́ vicinorum montium locis ſiluoſis. Floret cum Secundo: ſed in cultis Maio, ſemen verò matureſcit Iunio.

Iiſdem quoque locis inuenitur Ranunculus ille albo flore, quẽ Clariſſ. Dodonæus libro de Deleteriis & Pernicioſis deſcripſit: Sed ab iſto differt: etenim humilior eſt, folia habet læuiora, & nonnihil atriora, flores rariores & minores, in obliquum naſcentibus pediculis inhærentes: maturius etiam floret. 2.

Huic congenerem flore pleno niueo, vt alebatur à Mag^co D. Ioanne vander Dilft amico mihi obſeruando, qui illius iconem è Belgica vſq; mihi huc miſit, nuſquam in iſtis iugis obſeruare potui. Arbitror illi natam Ranunculus flore polyphyllo albo.

Ranunculus montanus IIII.

fuiſſe ex iis plãtis,quæ paulo ante quàm à Cæſare Maximiliano II. huc accerſitus,è Belgica diſcederem, Illri viro D. Joanni de Brancion eius conſanguineo ex Burgundicis alpibus miſſæ fuerant. Eius deinde planta à C.V. Ioachimo Camerario mihi communicata eſt.

QVINTVS, *omnium quos vnquam viderim maximus, multa admodum ampla & denſa habet folia, ficulneis haud minora, quinque profundis inciſuris diuiſa, per ambitum nihilominus ſerrata, colore dilutius virente ſplendentia, ſubhirſuta, acria admodum & linguam vellicantia: cubitales caules, digiti craſſitie, firmos, hirſutos, ſuperiore parte in aliquot ramos diuiſos: qui multos flores ſuſtinent quinque foliis conſtantes reliquorum ranunculorum modo, & luteo auri ſplendore fulgentes: ſemen reliquis vulgaribus ſimile, in capitula congeſtũ: radicum loco multas candicãtes fibras habet.* V. Ranunculus platyphyllos flo. luteo.

Creſcit in nemoribus & vmbroſis locis atq; decliuibus omnium iſtarum alpium iuxta riuulos è liqueſcente niue profluentes: in nonnullis item vmbroſis pratis ad Viennenſem ſaltum, & vltra Drauum. In hortis & pratis Maio floret: in Alpibus vero Iunio aut ſerius.

IOSIAS *Simlerus cõmentario de Alpibus Prioris meminiſſe videtur, quem ab Helueticarum alpium accolis* Jegerkraut, *hoc eſt, Venatorum herbam appellari ſcribit: Montani iſti paſtores & venatores,* fieberkraut *vocant, & ad febres pellendas (vnde nomen) contuſis foliis carpo admotis vtuntur. Secundo & Quarto venatores* Abbeiſs, *et* Teuffel abbeiſs, *id eſt, Præmorſa & Diaboli morſus nomen indiderunt. Quintus nullam peculiarem appellationem quod intellexerim habet: non incommode tamen meo iudicio* πλατύφυλλος *à foliorum amplitudine cognominabitur. Vngari Ranunculum in genere* Beka fiu *vocant.*

Trollius flos.

PORRO *Ranunculi illius quem Geſnerus in deſcriptione Montis fracti Trollium florem vulgo dici ſcribit, quiq; quintus inter externos eſt Dodonæo lib 4. de Deleteriis & pernicioſis herbis, flore in globum collecto,*
1. *duo in iſtarum alpium pratis obſeruaui genera: maius*
2. *vnum, ampliore flore & aureo: alterum minus, flore paulo minore & colore quaſi ex viridi palleſcente, foliorũ alioqui forma, capitulis, ſemineq; nigro & radicibus inter ſe conueniunt. Eum etiam ſuperiore anno in Anglia inter primulas flore rubro erutum vidi.*

Ranuncul. illyric.

Eius Ranunculi quem vulgo Illyricum cognominãt, quemq; primus in Hamburgenſi monte ſponte naſcentem deprehendi anno 1574. hiſtoriam lib. 2. Rariorum ſtirp. à me per Hiſpanias obſeruatarum dedi.

Thora Valdenſium.

ETIAM *inter Ranunculi genera referenda videtur ea planta, quæ apud rei herbariæ ſtudioſos Thora Valdenſium nomen obtinuit, & à Doctiſſ. Geſnero pleriſque locis Aconitum primum Dioſcoridis eſſe cenſetur: de quo peculiaris Aſſeueratio poſt ipſius epiſtolas opera Caſparis Wolfij editas, inſerta eſt, vbi Plinij Cyclaminum tertiam lib. 25. cap. 9. & Limeum eiuſdem lib. 27. cap. 11. deſcripta, eſſe contendit.*

Illum etiam anno 1578. obſeruauimus in Etſcheri ſummi iugi præcipitiis atque ſcopulis tenui terra coopertis, ad meridiem obuerſis menſe Auguſto: atque paulo poſt in alio iugo Sneberg vicino frequentiorem & vberiorem. Folio tamen breuiore eſſe quàm Valdenſium Thoræ, ſiue illius quæ ex monte Baldo eruitur, ſuperna etiam parte magis inciſo & latiore deprehendi. Huius præterea flos quinis foliis conſtat, cùm illorum quaternis duntaxat foliis exprimatur. cetera ſatis conueniunt.

DE RA-

De Ranvncvlo Byzantino ſiue Aſiatico. cap. LI.

Qvoniam de Ranunculis iam egimus, non incommodè in hunc locum reuocari poſſe exiſtimo elegantis illius et verè rari Ranunculi cuius in Appendice ad Hiſpanicas obſeruationes memini, hiſtoriam: quoniam poſt aliquot tandem annos Conſtantinopoli planta miſſa eſt illius quidem nomine inſignita, ſed quam ab ipſo nonnihil differre experientia nos docuit, vt ex eius hiſtoria cuilibet patebit.

Pedalem igitur ille, quemadmodum diximus, habet caulem, in duos aut plures ramos diuiſum, quorum extremitatibus inſident flores magni, multiplicique foliorum glomeratione conſtantes (vt in Ranunculo vulgari tuberoſo flore multiplici) ſed pulcherrimo cocci colore rubentes: folia circa radicem quina aut ſena diluto virore nitentia, media forma inter paluſtris & echinati Ranunculorum folia: quæ verò per caulem ſparſa ſunt, minora, nec adeò inciſa, nec admodum frequentia: multæ illi radices ſimul congeſtæ, Luſitanici Ranunculi radicibus perſimiles, aſphodeliformes, flaueſcentes. I. Ranũcul. polyphyll. flore coccineo.

Hanc deſcriptionem concinnaui non ex viua planta, ſed ex icone viuis coloribus expreſſa, quã generoſus Dn. Carolus Rym Dn. de Eeckebeke defuncto quinquennali Cæſarei Legati apud Turcarum Imperatorem munere Conſtãtinopoli rediens mihi liberaliſſimè cõmunicauit.

Ranvncvli autẽ Conſtãtinopolitani ſiue Byzantini cognomen illi dedi, quòd quibuſdam hortis Byzantio vicinis & in eius Vrbis conſpectu, vltra tamen Boſphorum ſitis inueniri intellexiſſem; qua fortè ratione Aſiaticum vocare præſtaret.

Huius iconem tametſi ego & alij aliquot Conſtantinopolim

polim poſtea miſerimus, vt plantam quam hac pictura referebat, ad nos perferendam curarent; nunquam conſequi potuimus. Sed Anemonem latifoliam pleno flore miſerunt, negantes eum ranunculum aut notum, aut vnquam ſibi conſpectum.

ANNO *tamen 1580. curante Mag^co Dn.* Wolf*gango Chriſtophoro ab EntZeſtorf, qui iconem Cōſtantinopolim præcedente anno miſerat, aliquot radices allatæ ſunt Ranunculi Conſtantinopolitani, &* Tarobolos catamer *nomine inſignitæ.*

Tarobolos catamer.

VERVM *ex duabus plantis quas mihi reliquit fur domeſticus & fugitiuus (qui meum hortulum, dum ſuperiore anno abfui, ſuo decore ſpoliauit) vna hoc anno 1582. quo meæ hiſtoriæ deſcriptionē abſoluo, binos flores Maio menſe protulit, quorū alter vitium fecit, nec ad frugem peruenit: alter autem magna cum mea lætitia ſeſe explicauit, cuius hiſtoriam & iconem rei herbariæ ſtudioſis hoc loco communicandam eſſe cenſui.*

II.

Ranunculus Byzantin. ſimpl. rubro flore.

ALIQVOT *à radice producit folia vnciam lata, duabus paruis laciniis diuiſa, atque in ambitu ſerrata, oblongis pediculis nitentia, vtcumq. denſa & ſucculenta, glabra, aut quam minimè hirſuta, & venis ex viridi palleſcentibus prædita, guſtu initio ſubacido & ingrato, poſtea tamē acri & linguam vellicāte: foliū quod imum caulē amplectitur maius eſt cæteris, atq. in tres altiores lacinias diuiditur, quarū ſingulæ reliqua folia æquant, atq. tribus minoribus laciniis vt illa diuiſa ſunt, & in ambitu ſerrata. Ex horū medio pedalis aſſurgit caulis, teres, viridis, quadā tamē lanugine obſitus, quem per interualla bina aut terna ambiūt folia minora magiſq. laciniata quàm id quod imo cauli adhærebat, ſumma ſui parte amplū ſuſtinē: florē, Pannonicū magnitudine quidē ſuperantē, at eiuſdē quodāmodo forma, quinq aut ſex*

foliis

 Ranunculus tripolitanus phœniceo flore.

foliis conſtantem qui foris phœnicei ſunt coloris, interius verò miniati elegãtis & ſplẽdentis, mediũ florẽ occupantibus plurimis craſſiuſculis ſtaminib. initio pullis, deinde cinereis, pediculo tamẽ tenui & rubro nitẽtibus, extuberante intermedia ſtamina capitulo purpura nigra villis obſito, quod in ſemuncialem tandem longitudinem excreſcit, & ſeminis frequentis rudimento obſitũ eſt, quod an fertile futurum ſit, ſubſequẽs menſis docebit: flos planè inodorus eſt, multas habet radiculas ex vno capite dependentes breues & craſſiuſculas, à Luſitanici ranunculi, ſiue Pannonici (qui Illyrici cognomen vulgo adeptus eſt) radiculis non multum differentes, extrema tamen parte non obtuſas, ſed ſingulas in tenuem fibram paulatim deſinẽtes, ſolidas, colore exterius fuſco, interius albo, guſtu initio ingrato, deinde acri. Porro cum Pãnonico tuberoſo ranunculo illud fere cõmune habet, vt ſub caule inter medias radices veluti craſſiuſculus ramulus enaſcatur, qui in latus per radicũ interſtitia ſe porrigẽs, in nouũ caput extuberet, vnde multæ aliæ radices paulo ſuperioribus minores dependent, è quarum medio caulis exilit, ſub quo deinde alius ſimiliter ramulus prodit, in obliquũ vti ſuperior per radicũ ſpacia ſe ſpargẽs, & nouam radicularum congeriem generans: qua ſanè ratione ſatis feliciter ſe propagat: ſed et albas quaſdam fibras habet per craſſiorum radicum ſpacia ſeſe explicantes & ſpargentes.

Tarobolos catamer, *vt dixi, nomine, vel* Tarobolos catamer lalé *(quod Tripolitanum plenum florem ſignificat) miſſa eſt Byzantio hæc planta: ſed hac etiam appellatione ſuperiore autumno nonnulli ex amicis ſemen inde acceperunt, quod mihi communicatum, nouo elapſo Vere terræ credidi. Verùm non ranunculus, vti ſperabam, ſed legitima Vrtica, ſiue Romana nuncupata enata eſt.* Tarobolos catamer lalé.

De Ranvncvlo Thalietri folio.

CAP. LII.

Ad quam potiſſimùm claſſem hanc herbã referrem, diu mecũ deliberaui, & adhuc dubito Ranunculine an Thalietri vulgo exiſtimati generibus adſcribere debeam: etenim aliquot notas cum vtriſque conuenientes habet. Eius verò deſcriptionem minimè negligere volui, quoniam elegans eſt planta, & à nemine, quod ſciam, adhuc obſeruata: liberum cuique relinquens nomen illi pro arbitrio imponendi, & in quam velit claſſem referendi.

Ranunculi Thalietri folio hiſtoria.

P E D A L I *aſſurgit altitudine, gracili caule, ex viridi rubeſcente, in quo terna, quaterna, aut quina folia, maioris Thalietri flore albo foliis forma & colore admodum ſimilia, ſed minora & teneriora, guſtu amaro: floſculi in ſingulis alarũ ſinubus ſingulares, candidi, quinque foliolis conſtantes, ſuis pediculis innitẽtes: quibus decidẽtibus ſemẽ ſuccedit, in duobus aut tribus corniculis, rotundum, ſubruffum, Aconiti hiemalis ſemẽ referens: è radice exeunt bina aut terna folia, ſingularibus dodrantalibusq́ pediculis, eiuſdem cum caule coloris, innitentia: radix verò impenſè amara eſt, multis albis fibris hirſuta, ex quarum capite alia propagatur radicula nodoſa, ſubinde ad ſingula internodia nouas fibras agens, & repens, ideoq́ perennis. Verùm primaria duntaxat radix à pictore expreſſa eſt, reliquis omiſſis.*

Copioſe naſcitur in ſaltu Leytenberg vicino Manderſtorf vltra Leytam flumen, quinto ab vrbe Vienna miliari, & quibuſdam aliis vmbroſis ſiluis Viennenſi agro: inueni etiam apud Zollonock Ill. Herois Dn. Balthaſaris de Batthyan oppidum. Floret Aprili; ſemen Maio, nonnunquam Iunio matureſcit.

SED

Thalietri varia genera.

SED *quoniam in Thalietri mentionem incidimus: proueniunt in harum Prouinciarum pratis, ſiluis, & montanis, varia eius genera, omnia videlicet ea quæ in Belgicis hortis aluntur, præter Hiſpanicũ, quod etiam*
1. *his prouinciis mea opera vulgare factum eſt. Eius autem folia, licet in modum aliorũ diuiſa & inciſa, Aquilinæ ſeu Aquilegiæ foliis adeò reſpondent, vt ab imperitis plantæ diſcerni nequeant, ante quam caules in flores abeant: flores verò muſcoſi vt reliquorum, ſed coloris lutei ſunt. Tria genera montana foliis inter ſe conue-*
2. *niunt: ſed vnum altius excreſcit, floreq́ candido eſt, ad-*
3. *modum grauis odoris: alterum paulo humilius, flore e-*
4. *tiam albo, minus tamen ingrati odoris, à quo tertium differt ſolo floris colore qui purpuraſcit. Pratenſia duo foliis ſunt longioribus & atrioribus, & quodammodo*
5. *ſplendentibus: alterum pallido colore floris, elatius: alte-*
6. *rum candicante & humilius. Septimum omnium mini-*
7. *mum foliis minoribus, cinerei coloris. Omnium radices flauæ ſunt, & ſerpunt, ſubinde noua germina producentes: ſed minoris omnium maximè.*

DE ANEMONE SILVESTRI

CAP. LIII.

RANVNCVLOS *proximè ſequi debere Anemone videtur, propter formæ & facultatum cognationem. Eius verò cum ab aliis, tum à me varia genera deſcripta ſunt. Non inutilem tamen rem me facturum exiſtimaui, ſi ſilueſtris duas ſpecies, ab aliis licet obſeruatas, paulo diligentius deſcriberem, quoniam in his prouinciis ſæpius à me ſunt erutæ, & illarũ ſemina collecta.*

1. PRIMÆ *ex vna radice multa germinant folia,*

Anemone ſilueſtris Ranunculi folio.

Ranunculi cuiuſdam paluſtris foliis fere ſimilia, tribus vſque ad vmbilicum inciſuris, deinde aliis minoribus laciniata,

laciniata, viridia, mollia, & hirſuta, guſtu primùm ingrato, deinde nonnihil acri: caulis palmaris, interdum etiam pedalis, nudus, ſatis craſſus, cādida lanugine pubeſcens, tria alia folia ſuſtinēs prioribus ferè ſimilia, ſed minora: è quorum medio flos exilit oblongiore pediculo inſidens, vnicus (rariſſime bini) primùm, ante quàm aperiatur, lanuginoſus, deinde vbi expāſus eſt, parte interiore læuis, colore lacteo, quinq. folijs maxima ex parte cōſtans, Pulſatillæ paulo minoribus, cuſpide orbiculata, in cuius medio capitulū rotundum extuberat multis croceis ſtaminibus cinctū, quod tandē reſoluitur in exiguum ſemen, planum, alba quadam lanugine inuolutum, quemadmodum in ea Anemone latifolia ſecunda, cuius hiſtoriam lib. 2. Rariorum ſtirpium Hiſpanicarum dedi: radix ex vno capite multas nigricantes & capillares fibras ſpargit, nonnullas etiam craſſiores, quæ ſerpentes, ſubinde nouas ex lateribus plantas procreant: eſt verò ingrato & acri ſapore.

Vicinis vrbi Viennæ pratis, & pleriſque montanis vtriuſque Pannoniæ locis, atque etiam interamnis vltra Drauum naſcitur. Floret Maio: in hortis etiam Aprili: ſemen Iunio facilimè vento excutitur, niſi quis maturè colligat.

II. Anemone montana Pulſatillæ folio.

SECVNDA *ex villoſo ſummoq; radicis capite multa fundit folia, quemadmodum id Anemones ſilueſtris genus, quod vulgus Pulſatillam appellat, illius folijs quod dilutiore præcocioreq; flore præditum eſt, ferè ſimilia, latiora tamen, & in tres foliorum alas diuiſa, ſupina parte viridia & læuia, prona autem paulo candidiora & villoſa, ſapore ingrato & acri admodū: inter quæ caulis emergit palmaris, firmus, hirſutus, quem circa ſummum terna vt in Anemones generibus coniunctim amplectuntur folia, laciniata, & multis diuiſuris*

niſuris ſecta: flos in ſummo caule ſex foliis conſtat intus lacteis, foris nonnihil interdū purpuraſcentibus & villoſis, minor quàm in pulſatilla, ſed non paucioribus, quàm illius flos, luteis ſtaminulis ſcatens, quæ tandem in plumati ſeminis congeriem, quemadmodum in pulſatillis, tranſeunt: radix oblonga, minimi digiti craſſitudine, paucis fibris prædita, foris nigro cortice tecta.

Creſcit hæc in celſioribus Etſcher & Durrenſtein iugis, inter ſcopulos, tenui & leui terra tectos: plerumque verò inter ſcopulorum fiſſuras, et commiſſuras adeò altè radices agit, vt ſumma difficultate, & vix vnquam, niſi auulſis ſcopulorum fragmentis, integras mihi eruere licuerit. Floret autem iſtic Iulio, interdum etiam Auguſto, pro æſtatis maturius aut ſerius incipientis natura, ſolutis videlicet niuibus: nam ex primis floribus eſt: ſemen maturum eſt plerumque ſub Augusti finem. Difficulter autem cicurari vult, & mitiorem aërem ferre poteſt, quemadmodum & pleraque aliæ elegantes ſtirpes in ſummis iſtarum Alpium iugis natæ, quas aliquoties fruſtra in hortis conſeruare ſtuduimus, tametſi omnem curam & diligentiam adhibuerimus.

Anemone 3. Matthioli.

A N E M O N E S *tertiæ nomine Priorem exhibere videtur Matthiolus, iconem tamen negligentius expreſſit pictor. Alterius iconem Lobelius reddit in Plantarum hiſtoria. Vtraque autem Belgicorum hortorum inquilina mea opera facta eſt, miſſis hinc ad Dn. Brancionem & Dn. Ioannem Dilſum plantis & ſeminibus. Eſt verò poſterior ſine dubio Anemones ſilueſtris ſiue Pulſatillæ ſpecies, & Pulſatilla alpina flore niueo appellari poteſt.*

Eius etiam meminit Geſnerus in deſcriptione Montis fracti libello De Lunariis herbis in hunc modum. Anemone quædā alpina, radice nigra, capitulo ſeminis hirſuto,

hirſuto, & lanugine inſtar vitis ſilueſtris cauſticæ referto, Pulſatillæ, quam Itali vocant, cognata. Paſtores aliqui Bitzwurtz *appellant, quòd cataplaſmatis inſtar venenatis morſibus impoſita, pecori ſalutaris ſit.*

CETERVM *Pulſatillæ vulgaris paſſim hîc inueniuntur duo genera: vnum præcocius craſſiore folio, flore ampliore & dilutiore, quod ab Vngaris* lo kewkewrchin, *id eſt, equina Pulſatilla dicitur: alterũ non adeò præcox, folio minutius inciſo, floreq́; minore & ſaturatius purpuraſcente, quod Vngari* lean kewkewrchin, *hoc eſt Virginis Pulſatillã appellant. Inuenitur hæc poſterior interdum flore omnino niueo. Vtraque autem floret primo Vere.* Pulſatilla vulgaris. dilutior ſaturatior. albo flore.

VVLGARES *ſunt in Pannoniæ & Auſtriæ ſiluis illæ ſtirpes multis aliis Prouinciis communes, quæ inter ſilueſtres Anemones proculdubio recenſendæ ſunt, & à nonnullis ſiluarum Ranunculi nuncupantur, foliis propemodum Anemones tenuifoliæ flore cæruleo.*

Eæ autem primo ineunte Vere florere ſolent, floremq́; habent aut omnino niueum, aut purpuraſcentem, aut cui in candore leuiter aſperſa ſit dilutior purpura, vel carneus color, aut totum luteum, atque is plerumque aliis minor eſt & præcocior. Anemone ſilueſtris vulgaris varij generis.

De ANEMONE flore polyphyllo & pleno.

CAP. LIIII.

SED *longè omnium elegantiſſima ſunt duo illa Anemones genera, quæ ſingulis fere annis, ab eo quo huc conceſſi tempore, Conſtantinopoli perferuntur. Quorum hiſtoriam licet in Appendice ad Hiſpanicas obſeruationes dederim; eam tamen huc reuocare libuit, quòd*

nõnulla poſtea de his ſtirpibus obſeruauerimus, quæ minimè tunc mihi fuêre cognita: deinde quòd hinc primùm mea opera Belgicæ prouinciæ magna ex parte communes ſint facta.

I. Anemone latifolia polyphyllo flore.

PRIOR *igitur multa ex vna radice promit folia, latifoliæ primæ mihi in Hiſpanic. obſeruat. deſcriptæ foliis initio ſimilia, deinde alterius latifoliæ flore purpureo, aut Saniculæ foliorum quodammodo æmula, dura, neruoſa, in tres lacinias altius diuiſa, ac inſuper per ambitum ſerrata, ſupina parte nigricantia, prona candidiora, feruidiſſimo ſapore, &, ſi guſtentur, illico linguam vrente, ante hiemem etiam germinantia, quemadmodum in nonnullis aliis Anemones generibus. Nouo iam vere vnus aut alter caulis inter folia prodit palmaris, nonnunquam etiam pedalis, nudus, ſubhirſutus, qui circa cacumen tria exigua folia minimè, aut quam rariſſimè laciniata ab eodem fere exortu prodeuntia, & ſimul caulem amplectentia profert, deinde in ſummo binas vncias ſupra iam dicta foliola, magnum ac latè expanſum florem, numeroſis foliis conſtantem, quorum externa & maiora dena & duodena colore viridi prædita ſunt, mucronibus eorum purpura leuiter & virgatim infectis, interna verò minora & anguſtiora, dilutiore purpura ex rubro nitent, & quæ medium florem occupant, ad vmbilicum reflexa & glomerata eiuſdẽ etiam ſunt coloris. Radix craſſa, & in aliquot capita extuberans Anemones latifoliæ purpureo flore in modum, foris nigra & ſcabra eſt, intus alba & ſolida, guſtu ingrato & fauces coarctante, multis tenuibus fibris capillata.*

II. Anemone tenuifolia flore polyphyllo.

ALTERIVS *folia numero quina, ſena, aut plura ſunt, multifida, & Oenãthes primæ, ſiue Bulbocaſtani fere foliorum inſtar, in multas tenues lacinias diuiſa, dilutius quàm ſuperioris virentia: caulis etiam pedalis,*

priori

priori ſimilis, ſed minus craſſus, quem item circa ſummum tria tenuius inciſa ambiunt folia, florem etiã (quemadmodum in omnibus Anemones generibus) ante quàm aperiatur, occulentia, qui ſummo cauli ſupra minora illa folia, ad binas vncias ſuccreſcenti inſidens, in dena aut plura hirſuta longaq́ue, latiuſcula, & maiuſcula folia explicatur cocci modo rubentia, quæ numeroſa tenuiaq́; foliola colore coccineo ſaturatiore nitentia amplectuntur. Radix non multum à ſuperiore diſcrepat, paulo oblongior interdum, & licet foris nigricans, nitidior tamen eſt, & tenuibus capillamentis fibrata, intus etiam candida, & eiuſdem cum ſuperiore guſtus: Tenerior hæc eſt radix priore, & facilius corrũpitur. Vtraq; etiam temporis diuturnitate quemadmodum latifolia flore purpureo carioſa fit; & niſi interdum alternis videlicet ad minimum annis, in fragmenta rumpatur, atque ea ratione pangatur, prorſus plerumq; perire ſolet.

Vtraque Vere cum aliis Anemones generibus floret, aut paulo ſerius interdum. Sed prior apud nos rariſſimè, cuius per id octennium quo Viennæ vixi, ſemel duntaxat florem conſpicere licuit: anno ſanè 1581. Caſſellis in cultiſſimo horto Ill^mi^ Principis Wilhelmi Landgrauij Haſſiæ &c. vtraque maximum & amæniſſimũ florem protulit, quem ſuis coloribus ipſius iuſſu expreſſum, dum apud ipſius Celſitudinem ſuperiore Octobri eſſem, mihi conſpiciendum præbuit.

Anemones flos amplæ magnitudinis.

Tenuifolia ſanè in proferendo flore liberalior eſſe ſolet, nec vt altera vitium facit, aut certè rariſſimè. Illa autem interdum florem tam amplum mihi præbuit, qui Germanicum tallerum fere magnitudine æquaret, & ternos aut quaternos craſſitie, hoc eſt duas fere vncias latum, et vnam denſum. In neutra autem ſemen hactenus obſeruaui, & an ſeminiferæ ſint, plurimum dubito.

NOBIS

NOBIS *primùm eas cõmunicarunt Conſtantinopoli quidem vſque miſſas Ill. Dn. Dauid Vngnad Cæſareus apud Turcarum Imperatorem orator et Liber Baro in Sonneck: atque Conſtantinopoli redeuntes Generoſus Dn. Carolus Rym Cæſaris Conſiliarius, eiúſque affinis Dn. Philibertus de Bruxella p.m. Tenuifoliã verò aliquot annis Conſtantinopoli etiam delatam acceperat Ill. Dn. de Brancion p. m. amicus mihi fratris loco ſemper habendus. Deinde, vt dixi, ſingulis ferè annis eodem Byzantio vtraque Viennam miſſa fuit, cum Generoſis viris, tum Nobilibus matronis, quibus exoticæ ſtirpes & elegantes flores nunc ſunt in deliciis, modò* Giul *vel* Gul catamer *appellatione, qua, vt iam antè retulimus, roſeos propemodum omnes flores & multiplici foliorum textura conſtantes exprimunt: at Tenuifoliam plerumque* Lalé benzede *&* Galipoli lalé *proprio nomine vocant.* Giul catamer. lale benzede Galipoli lale.

Quod autem Anemones aliquod genus ad Adonidis florem Ouidio lib. 10. Metamorph. deſcriptum referendum eſt, nullum hactenus conſpicere memini, quod eius deſcriptioni proximius accedat, quàm quod ſecundo loco hîc exhibemus: etenim ſanguini cõcolorem habet florem, ſiue præmaturi mali punici, eius præſertim quod dulce ſeu vinoſum eſt, ſucco ſimilem. Adonidis flos

PORRO *ſuperiore Autumno Conſtantinopoli accepit Generoſa Dn de Heyſenſtain cum Cyclamino illo antè memorato, quem verno tempore florentem eſſe non dubito, aliisq; multis exoticis plantis aliquot Anemones radices, quas mihi retulit fuiſſe integras adhuc, & minimè rugoſas, planeq; Anemones tenuifoliæ flore polyphyllo ſimiles; quas qui mittebat, adſcribebat florẽ habere etiam polyphyllum, ſed coloris cærulei: illæ terræ concreditæ, folia adhuc ante hiemem produxerunt tenuifoliæ* Anemone tenuifolia flo. polyphyllo cærul.

nuifoliæ quæ flore pleno coccineo eſt omnino ſimilia, & multifida, præter colorem qui in hac vegetior & ſaturatius virens mihi eſſe videtur quàm in coccinea: Biniſante *nomine miſſa eſt.*

Accepit etiam (quam tamen Conſtantinopoli prius miſſam non memini) Anemonem latifoliæ ſecundæ flore purpureo, à me in Hiſpanicis obſeruat. deſcriptæ omnino parem. An verò ſimilem florem dabit, proximum ver nos docebit, quemadmodum, & an ſuperior cæruleum proferet.

Anemone latifolia Byzantina ſimp. flo.

ALTERAM *porrò latifoliam Anemonem quæ anno 1581. Autumno, vt dixi, ἀνώνυμος ByZantio allata fuit, initio dum folia è terra prodeuntia conſpicerem, ſimilem illi eſſe exiſtimaui, quæ in Belgicis hortis latifolia flore purpureo 12. aut pluribus foliis conſtante alitur. Sed flos ſubſequẽte Aprili, & hoc anno 1583. cum reliquis ſeſe explicans, diuerſam eſſe, illiúſque duo diuerſa inueniri genera me edocuit. Vtriuſque igitur hiſtoriam ſubiicere hîc libuit.*

I. Anem. latifo. carneo flore.

ALIQVOT *autem Primum genus etiam ante hiemem folia profert Latifoliæ flore purpureo apud Belgas naſcentis foliis ferè ſimilia, aut certè non magnoperè ab eis differentia: inter quæ caulis, vt in illa, exoritur palmaris, nudus, lanugine pubeſcens, tribus foliis minimè, aut quam leuiſſimè inciſis, tamquam inuolucro florem primùm (quod in Anemones generibus vulgare eſt) occulentibus præditus, qui tandem ad binas vncias, ſiue binos pollices ſupra illa folia excreſcens, in octona aut plura folia vulgaris latifoliæ floris foliis paulo latiora expanditur, elegantiſſimo rubro, dilutiore tamen & ad carneum quodammodo tendente colore interius nitẽtia, albicantibus vnguibus, foris autem obſoletè rubeſcentia & lanugine pubeſcentia, multis in vmbilico violaceis*

ſtami-

ſtaminulis hirſutum capitulum ambientibus: radix tuberoſa & nodoſa eſt, foris nigricans, intus candida, Latifoliæ belgicæ ſimilis, & tenuibus aliquot fibris donata.

II.

Anem latifol. coccineo flore.

SVPERIORI reſpondet Alterum genus cum foliorum forma & colore, tum caulis lanuginoſi craſſitie & altitudine, atque etiam radice nigra & nodoſa: at illius flos octonis latiuſculis foliis conſtans (quorum vngues ex parte flaueſcunt atque ex parte rubent, tandem etiam maiores fiunt et exalbidi) longè elegantiſſimo coccineo colore interius nitet, foris autem quadam lanugine pubeſcit, plurimis in vmbilico nigricantibus ſtaminulis hirſutum capitulum cingentibus, quod an in ſemen abeat, nondum obſeruare potui.

Anemone tenuifolia Byzantina ſimp. flo.

QVAM verò foliis tenuifoliæ polyphyllo flore ferè ſimilem eſſe dixi Binizate & Binizade, vel Binizante nomine miſſam: ea non cæruleum plenum florem, vti adſcriptum fuerat, protulit; ſed diuerſum omnino, eumq́ colore in diuerſis plantis variantem.

I.

Anem tenuifol. coccineo flore.

PRIOR multa ante hiemem promit folia, Bulbocaſtani, aut Anemones tenuifoliæ polyphyllo flore foliis quodammodo ſimilia, paulo tamen atriora, & multifida, inter quæ caules exeunt terni aut quaterni, ſingulares, pedales, firmi, purpuraſcentes atque lanugine pubeſcentes, tribus foliis valde diſſectis & laciniatis vt in Anemone tenuifolia pleno flore, tanquam inuolucro florem initio occultantibus præditi, qui deinde, vt in Polyphylla, aut quæ purpureo ſiue violaceo eſt flore, ad dodrantalem longitudinem ſupra ea folia ſuccreſcentes, vnicum ſinguli ſuſtinent florem, magnum, illi qui violaceus eſt æqualem, ſimplici ſex foliorum textura conſtantem, quæ elegantiſſimo coccineo colore, vt in eo qui polyphyllos eſt, interius nitent, forisq́ lanugine etiam pubeſcunt, exalbidis, vbi ſeneſcunt, foliorum vnguibus,

394 Anemone latifolia Byzantina coccineo floro.

& multis purpuraſcentibus ſiue violaceis ſtaminulis medium capitulum ambientibus: radix nodoſa, tuberoſa, polyphyllo flore Anemones radici ſimilis.

RADICE *atque foliis Altera huic reſpondet, licet folia paulo craſſiora & magis ſucculenta videantur, atque auerſa parte ſplendeant: inter quæ caulis naſcitur palmaris, tenuis, firmus, lanuginoſus, terna etiam folia florem initio obuoluentia, ſed ſuperioris ternis foliis minora, minuſque laciniata obtinens, è quorum vmbilico excreſcit pediculus, vncialis, aut paulo longior florem ſuſtinens, magnitudine inferiorem ſuperiore, ſeu tamen vt ille foliis latioribus conſtantem, colore primùm exalbido, deinde nonnihil ad carneum tendente, multis in vmbilico ſtaminulis carnei coloris nigros apices ſuſtinentibus, & hirſutum capitulum cingentibus.* II. Anem. tenuif. fol. carneo flore.

Omnes Aprili flores inodoros proferunt: eaſq; in cultiſſimo Mag^cæ Dn. de Heyſenſtain horto, annis 1582. & 1583. primùm florentes non ſine voluptate cõſpexi.

De HACHAL Indi, ſiue Admirabili Peruana.

CAP. LV.

QVANQVAM *huius ſtirpis deſcriptionem & iconem in Notis ad Aromatum Garciæ hiſtoriam ſuperiore anno exhibuerim: attamen cùm illa mihi & pleriſq; aliis ſuperiore æſtate Viennæ elegantiſſimè floruerit, operæ precium me facturum exiſtimaui, ſi quæ circa eam poſtea obſeruaui, & ab aliis obſeruata intellexi, omnibus rei herbariæ ſtudioſis patefacerem, & illius hiſtoriam retextam ad calcem Lib. II. Pannonicarum mearum Obſeruationum adducerem.*

PRIMVM *igitur emergit Ocymi quod Cereale nonnulli cognominant, aut Circeæ Lutetianæ fere modo, deinde caulem promit cubitalem, interdum etiam ſicubitalem* I. Hachal indi hiſtoria.

bitalem aut ampliorem, pollicari craſſitudine, ſucculentum, firmum, ex viridi flaueſcentem, frequenter, vti Balſamina femina, geniculatum, & in frequentes ramos eoſdémque ſimiliter nodoſos diuiſum, qui ex ipſis prodeunt, non bini vtrinque & ex aduerſo oppoſiti, ſed ſingulares duntaxat, alternatim modò in vnam, modò in alteram partem vergẽtes, & quem primum ſeruarunt ordinem aut ſeriem, perpetuò deinde retinentes, hoc eſt, vt tertius, quintus, & ſeptimus ramus in eandem partem ſpectent quam primus, quartus verò, ſextus & octauus (ſi modò tot primariis ramis planta ſit prædita) eodem latere naſcantur quo ſecundus: folia in ſingulorum ramorum geniculis bina ex aduerſo ſemper naſcentia, Siliquaſtri fere foliis ſimilia, viridia, ſatis carnoſa & ſucculenta, circa baſim ampla, per extremum mucronata, quæ trita Siliquaſtri grauem odorem, guſtata verò ingratum ſaporem, et tandem illius vel foliorum Tabaci etiam acrimoniam propemodum referunt: flores in extremorum ramulorum alis ſinguli, oblongi, concaui, in quinque ſinus ante quàm aperiantur complicati, at vbi explicati ſunt Tabaci floribus fere ſimiles, nequaquam tamen in mucronatos angulos, vt illi, deſinentes, ſed in obtuſos quemadmodum Conuoluoli flores, Tabaci floribus etiam ampliores, elegantiſſima interdum purpura ſiue kermeſino colore nitentes, nõnunquam latericei, aliquando flaui aut pallentes, interdum obſoletè rubentes aut flaueſcentes, nonnunquam etiam exalbidi, & ſæpiſſime binis coloribus ſimul eluceſcentibus, vel purpureo mediam floris partem occupante, vel virgatim totum florẽ intercurſante, vel radiis alternis modò flauis, modò purpureis totum diſtinguentibus, aut interdum magnis nonnunquam exiguis purpurantibus maculis vario ſitu & mixtura toto flore vel flaueſcente, palleſcentéve aut

téve aut exalbeſcente, aut obſoleto aſperſis, odoris ſuauis & Narciſſinum quiddam referentis, ſex oblongis ſtaminulis, ſtilóque paulo longiore è medio flore emergentibus: caduci verò admodum ſunt flores, nam noctu explicantur, & poſtridie ſub horam octauam ante meridianam, per æſtus præſertim, ſeſe contrahere incipiunt florum conuoluoli modo: at temperatiore aura integro nonnunquam die expanſi permanent, & ſub noctē duntaxat cōtrahuntur: ephemeri nihilominus cùm ſint, nec vltra diem perdurent, ſingulis tamen diebus recentes explicantur. qui cum pridie decerptis atque inter chartas repoſitis collati, iiſdem quidem coloribus conſtare quibus illi deprehenduntur; at eorundē ſitu & mixtione ab iis variare quiſquis diligenter obſeruauerit animaduertet: tertio item die & reliquis ſubſequentibus ſimiliter. Quæ ſanè inſignis varietas quotquot iſtum florem obſeruant, in ſummam admirationem non immeritò rapere debet: etenim diutiſſimè viret, & ab Iulio ad Octobrem vſque menſem, primáſque pruinas numeroſa florum ſobole luxuriare ſolet. calyculi flores amplectentes in quinque mucronatas lacinias ſunt diuiſi, virides, & quaſi membranei, in quibus vnicum ſemen nulla membrana ſiue pericarpio incluſum, mucrone, cui flos inſedit, obtuſo, infima verò qua calyculo adhæret parte, tāquam exigua corona ornatū, pentagonū, baccæ myrti fere magnitudine, initio viride, deinde vbi maturuit, fuſcum, & quibuſdā veluti tuberculis obſitū, ſpōte, vel leuiſſima agitatione excedens, nucleumq́; continens album, qui tritus in candidiſſimā & amyli inſtar niueam friabilémq. pulpā reſoluitur: radix ſatis craſſa, & ῥαφανώδης, foris nigra, intus alba, aliquot fibris prædita, guſtu nōnihil acri, cui admiſta ſit ſuperficialis quædam dulcedo. Eam licet hactenus annuam cenſuerimus, viuacem

nacem tamen eſſe ab optimo & peritiſſimo viro Sebaſtiano Volmario Ill^mi Ducis Wirtembergici pharmacopœo et horti præfecto, ſuperiore Auguſto candidè ſumus admoniti. Is enim cùm ſuperiore anno ſub Autumni exitum aliquot plantas eruiſſet, & caule præciſo ex illis vnam propter formæ elegantiam exſiccãdam ſeruaſſet, initio autem Martij cuidam amico oſtendere vellet, eam ſucculentam & quaſi reuireſcentem deprehendit, terra igitur in fictili ab ipſo obruta, paucos poſt dies folia proferre cœpit, atque circiter Cal. Iulij ſubſequentis etiam flores. Cuius rei, Deo volente, nos quoque hoc anno periculum faciemus.

II. Admirabilis vnicolor rubraque. ALIVD *autem genus habuimus, quod licet à ſuperiore caulis magnitudine & craſſitie, ramorumq́ſitu, & foliorum florumq́ forma non differat, caulis tamen atque etiam florum color diſſimilis eſt: etenim dum primùm terra emergit, cauliculi foliorumq́ pediculi, vti betæ rubræ iam recens naſcentis purpuraſcunt, manetq́ is color in adulta etiã caule & ramis, flores verò ex rubente & elegantiſſima purpura infecti ſunt, ſex etiam tenuia ſtamina longioremq́ ſtilum cõtinentes, eiuſdemq́ cum ſuperiore odoris. Hi verò non mutantur, ſed vnius perpetuò ſunt coloris, & quem primi habuerunt, reliqui deinceps retinent. ſemina item in ſingulis calyculis ſingularia, ſuperioribus reſpondentia, paulo tamen minora: radix non diſſimilis.*

Hoc genus è ſuperioris ſemine cui rubri flores inſederunt, originẽ trahere arbitror: ſeorſim proximè ſequente anno, ſi Deus vitam conceſſerit, vtriuſque generis ſemina terræ mandabo, vt diligentius iſtam varietatem obſeruare queam.

III. Admirabilis tertia Iaſmin roſſo. TERTIVM *porro genus ſuperiore Vere ex Italia allatum fuit* Iaſmin roſſo, *hoc eſt, Iaſmini rubri nomine. Bre-*

ne. Breuiore craſſioreq́ʒ id conſtabat ſemine, non minus tamen quàm ſuperius anguloſo tuberculisq́ʒ obſito. Quo terræ commiſſo natæ ſunt nobis plantæ, in fictilibus quidem puſillæ & humiles, latè nihilominus ramos fundentes: in horto autem ſuperioribus generibus longè ampliores, & latiſſimè ramos ſpargentes, qui eadem ſerie qua in ſuperioribus alternatim naſcuntur, eundemq́ʒ ordinem ſeruantes alternis in idem latus ſemper vergunt & ſpectant, ipſi ſimiliter cum ſuo caule ſucculenti admodum, & frequentibus nodis geniculisq́ʒ cincti, atque purpuraſcentes magna ex parte: folia in hoc genere atriora, magis ſplendentia, atque etiam interdum maiora, altera parte magis prominula, & inferius ſuum exortum in neruo habentia; ſimilis tamen cum ſuperioribus & odoris & ſaporis: flores aliis forma pares, eodemq́ue modo ex poſtremarum alarum ſinubus naſcentes, oblongiores tamen, tenuiores, & colore dilutius rubente, minusq́ʒ extrema parte ampli, ſex ſimiliter ſtaminula cum ſtilo in meditullio continentes, ſuauemq́ʒ odorem ſpirantes.

Serotina admodum nobis fuit hæc planta, nec ante Septembris finẽ flores explicare cœpit, qua de cauſa minimè ad frugem peruenire potuit. Mihi tamen adhuc in horto cum vtroque altero genere nunc Cal. Nouembr. viret: at flores caloris Solis inopia haud quaquam explicantur, licet noctu tegã, & ab aëris iniuria muniam, atque ſub horam nonam ante meridiem retegam.

Illud autem in his omnibus plantis mirum & obſeruatione dignum, quòd dum contabeſcere incipiunt, primùm folia, deinde integri articuli ſimul decidant, & circa iam nuda remanentia genicula interdum candida quædam efflore ſcẽtia adnaſcatur, quæ temporis ſucceſſu concreta, ſalis ſaporem referat: cuius poſtremæ notæ C. Admirabilis mira natura.

ra C. V. D. *Ioachimus Camerarius pro noſtra amicitia me primus admonuit.*

CETERVM *peregrina & perelegans hæc planta varia pro regionum diuerſitate obtinuit nomina: etenim ex Hiſpaniis ſemẽ primum miſſum eſt* Marabillas del Peru *appellatione, propter admirabilem florum in eadem ſtirpe varietatem: ex Italia nunc* Indici nũc Mexicani Iaſmini *nomine, ob ſuauem videlicet eius florum odorem: Belgæ* Solanum odoriferum, *à foliorum cum ſolani foliis ſimilitudine, & florum odoris gratia appellarunt: Peruanos, à quibus initio ſemen ad Hiſpanos peruenit,* Hachal indi *craſſa & in palato formata pronuntiatione nominare intelligo: Mulierculæ Viennenſes apud quas nunc in deliciis eſt,* Geſchecket indianiſche blumen, *hoc eſt, verſicolores Indicos flores nuncupant.* Marabillas del Peru. Iaſminum indicum ſiue mexicanum. Solanum odoriferum. Hachalindi. Geſchecket indianiſche blumen.

AN *apud incolas vbi ſponte naſcuntur hæ ſtirpes medico in vſu ſint, nondum intelleximus, magíſque elegantiæ & hortos exornandi cauſa ab omnibus ali arbitror, quàm facultatum ratione. Scripſit tamen ad me Patauio vſque ampliſſimus vir Iacobus Antonius Cortuſus, eius quæ vario eſt flore radicis binas drachmas intro ſumtas egregiè aquas educere. Cuius rei herbarũ cognitione ſeſe oblectãtes etiã admonitos volui.* Admirabilis facultates.

De PÆONIA BYZANTINA rubro flore.

CAP. LVI.

ELEGANS *porro Pæoniæ genus ſemine natum, quod à quibuſdam Nobilibus Matronis alitur, haudquaquam prætermittendum eſt. Id Pæoniæ vulgaris feminæ, aut eius quæ* πολυφυλλάνθη *eſt, foliis ſimilia fere habet folia, paulo tamen craſſiora, atque cum prona tum ſupina parte læuia & ſplendentia: caules alteri ſimiles,* Pæonia flo. rubro ſimpl.

miles, cubitales, aut ampliores: florem in ſummo ſuſtinentes vnicum, ſimplici 8. 10. aut plurium interdum foliorum textura conſtantem, non purpureorum vt πολυφυλλάνθης, ſed ſaturatius rubentium & elegantiſſimorũ, multis ſtaminulis carnei coloris luteos apices ſuſtinentibus medias ſiliquas ſiue cornicula ambientibus: ſemen ex quo nata eſt hæc planta Byzantio mitti ſolet Schakaick *nomine, nigrum, ſplendens, vulgaris Pæoniæ ſemini reſpondens.*

Floret Maio menſe cum aliis Pæoniæ generibus.

CAROLI CLVSII RARIORVM STIRPIVM PER PANNONIAS obſeruatarum Hiſtoriæ

LIBER TERTIVS.

BVLBOSAS, & Coronarias, atque nonnullas illis congeneres ſtirpes Secundo libro deſcripſimus. Iis reliquas addere animus erat: ſed quoniam iniuſto maiorem molem excreuiſſet, illas in plures libros distribuere commodius eſſe duximus.

DE ACONITO LYCOCTONO.

CAP. I.

VARIA admodum naſcuntur in his Prouinciis Lycoctoni genera nuſquam alibi mihi conſpecta, quæ omnia ordine hoc primo Tertij libri capite deſcribemus, nonnullis etiã additis, quæ aliunde miſſa, in hortis aluimus. Initium autem faciam ab eo, quod Lycoctono pallente flore (pleriſque huius regionis montibus vmbroſis, præſertim verò quodã iugo ſupra Petelſtorf ad Septentrionem obuerſo, ſecundo ferè à Vienna miliari copioſiſſimè creſcenti) foliorum ſimilitudine maximè reſpondet, & florum elegantia inſigne eſt. Aconiti Lycoctoni varia genera.

PRIMVM igitur cubitali aut ampliore aſſurgit caule, firmo, læui intus cauo, foris ex purpura vireſcente, & quaſi farina polline leuiter aſperſo, ſiue eo coloris 1. Lycoctonum flo. delphinij cæruleo.

flore qui in prunis & pleriſque aliis fructibus, tuliparumq; foliis & caule eluceſcit, leuiſſimoq; contactu detergitur: folia longis pediculis inhærentia, confuſo ordine caulē ambiunt, longè ab eius Lycoctoni quod flore Delphinij vulgo cognominatur, foliis diuerſa, ſubhirſuta, minoribuſq; & minus profundis inciſuris diuiſa, Lycoctoni pallido flore foliis ſimilia, ſupernè tamen atriora: ſummum caulem exornat oblonga florum ſpica, qui pediculis inhærentes, ante quàm aperiantur, locuſtas aut paruos lacertos æmulantur, oblongis caudis & ſub extremum incuruis inſignes, aperti verò quaternis foliis, quemadmodum aliorum aconitorum flores conſtare deprehenduntur, duobus ad latera, binis parte inferna, & ſuperiore quinto, quod in oblongum corniculum rugoſum & extima parte inflexum deſinit, omnibus foliis parte externa rugoſis purpureiſque, internè verò læuibus & cæruleis elegantiſſimis, atque ſingulorū oris parte anteriore introrſum nonnihil reflexis, coloreq; è viridi palleſcente: medium florem occupant quatuor alia foliola fuſca & nigricantia, duo ſuperiora dura & quaſi in vnum coëuntia fornicem referentia, duobus aliis infernè propendentibus mollioribúſque, & partim luteo villo, partim candido hirſutis, multis ſtaminibus capillaceis ſubtus deliteſcentibus: flore excuſſo ſuccedunt ternæ ſiliquæ ſimul iunctæ vt in aliis aconitis, in quibus ſemen inæquale, fuſcum, rugoſum: radix craſſa, tuberoſa vti alterius Lycoctoni flore Delphinij quod apud Belgas alitur, nigra, rugoſa, concaua, grauiter olens, multis tenuibus fuliginoſaq; lanugine pubeſcentibus fibris prædita, ad cuius latera ſecundum infimum caulem ſingulis annis noua germina repullulant.

Naſcitur referente eruditiſſimo viro Achille Cromero, qui eius plantas anno 1578. nobis miſit, frequens

in montibus territorij Freywaldenſis in Sileſia, & ab incolis Wolfwurtz/ *id eſt, lupina radix appellatur, vbi in tricubitalem interdum altitudinem excreſcere & Auguſto florere ait: quod ab eo certè miſſum in horto colimus, Iunio floret, & ſeſquicubitalem altitudinem anno 1579. non ſuperauit, at ſubſequentibus bicubitalem aut maiorem attigit.*

II. Lycoctonum præcox tauricum. FOLIA *Secundo emergunt ineunte vere ſatis craſſa, quinque inciſuris vſque ad pediculum diuiſa, & in multas deinde profundas lacinias diſſecta, minus tamen quàm Napelli vulgaris folia, atro virore ſupernè prædita, infernè minimè, ſed vtrimque ſplendentia: quæ alternatim caulem ambiunt, tenuius aliquantum inciſa ſunt, eodem tamen modo ſplendentia: caulis cubitalis aut ſeſquicubitalis plerumque, firmus, medulloſus, lęnis & ſplendēs, ſuperiore parte in aliquot ramos diuiditur, qui paucos flores ferunt, vulgari Napello forma ſimiles, quatuor videlicet foliis conſtantes et humili galea, ſed colore violæ ſaturatiſſimo, & elegātiſſimo: ſuccedunt deinde vti in vulgari tria cornicula nigricātia, anguloſum, fuſcum, rugoſum ſemen continentia: radix exigui napi magnitudine, multis longis fibris, quæ plerumque tenui fuliginoſiq́; coloris lanugine pubeſcunt, prædita eſt, atque in lateribus alias ſimiles radices promit, quæ ſingulis annis nouos caules proferunt.*

Inuenitur in Tauricis iugis non procul à Saliſburgo: floretque iſtic Iulio, ſed in cultis multo maturius, præcociúſque reliquis Lycoctonis, nempe Maio interdum.

III. Lycoctonum neubergenſe. LATIORA *vulgari Napello habet Tertium folia, licet ſimiliter inciſa & laciniata, atriora item & ſplendentia: caulem rectum, firmum, rotundum, trium interdum cubitorum altitudinem æquantem, & in multos ſæpenumero ramulos ſuperiore parte diuiſum, qui*

flores in

flores in ſpicæ modum congeſtos ferunt, purpureos, Napelli vulgaris floribus planè reſpondentes, hoc eſt, quatuor foliis conſtantes, quinto veluti galeola ſupereminente, & duo circumuoluta cornicula occulente, ſtaminum tamen media congeries magis fuſca eſt: florum ſpica quæ in extremo caule naſcitur, reliquis oblongior eſt; & ſupereminet: ſingulis floribus terna ſuccedunt cornicula, interdum quaterna & quina, ſemen atrum & inæquale continentia: radicem habet vulgaris Napelli modo, paruo napo ſimilem, cui in lateribus adhærent alij napi fibris præditi, quibus ſe propagat.

Creſcit in montis Neuberg Ducatus Styriæ iugo, vbi vaccarum æſtiuo tempore iſtic paſcentium ſtabula ſunt. Floret paulo poſt vulgarem, videlicet Iulio.

VVLGARIS *aut Napellus frequentiſſimus eſt in Snealben & aliorum quorundam montium iugis, vbi trimeſtri illo æſtiuo Iunio, Iulio, & Auguſto, boues & vaccæ ſua ſtabula habent, ſic vt fimi pinguedine & ſtercoris eluuie cum præcedente delectari videatur.* Napellus vulgaris.

MEDIVM *quodammodo inter vulgarem Napellum, & proximè deſcriptum Lycoctoni quartum genus eſt, etenim folia illis ſimillima obtinet: caulis inter illos medius eſt, ſed infirmior, & ſuperiore parte aliquantulum nutans: flores vtriuſque floribus planè reſponderent, niſi galea ſupra quatuor folia magis ſubleuaretur & hiaret, atque roſtro magis mucronato eſſet: ſemina in ternis corniculis ſimul iunctis ſimilia: radix etiã non multum variat.* IIII. Lycoctonum lyncæanum.

Miſſum fuit hoc genus à C.V.D. Stopio p.m. è Lyncæi montanis erutum, quod poſtea in hortis cum reliquis generibus aluimus. Floret cum ſuperioribus aut paulo ſerius. Videtur proximè accedere (ſi ex icone indicare licet) ad id Aconitum quod Matthiolus ſeptimo loco depingit.

V. Lycoctonum maximũ nutante coma. TRIVM interdum cubitorum altitudine aſſurgit Quintum genus, caule tamen ſatis gracili, rotundo, ſuperiore parte in multos ramos diuiſo & nutante: ſummo caule oblongam florum ſpicam fert Lycoctoni cærulei vulgaris ſiue Napelli floribus ſimilium, ſed paulo dilutiore purpura ſplendentium, quibus ſingulis ſuccedũt uti in aliis Lycoctoni generibus terna oblõgiuſcula cornicula, ſemine inæquali fuſco plena: folia ampla & oblonga, in multas profundas tenueſque lacinias magis diuiduntur, quàm in vllo alio Lycoctoni (præter id quod à Belgis flore Delphinij nomine alitur) genere, quæ ſuperne atro virore prædita quidem ſunt, non tamen ſplendent: radix craſſa & oblonga napi magnitudine, foris nigricans, & per interualla multis fibris donata, ſuperiore parte in multa capita extuberat, vnde caules emergunt: ſubinde tamen nouos napos exiguos ad latera adnatos habet, quibus ſe propagat.

A Cl. V. Friderico Sebizio medico primùm ex Italia huc delatum eſt, & nobis communicatum.

Floret Iulio. Fortè IX. erit Matthioli.

VI. Lycoctonum Iudenbergenſe. HABET etiam Sextum Lycoctoni genus folia in quinque profundas lacinias (quæ denuò in ambitu diuiſæ ſunt) ſciſſa, Thoræ Italicæ foliis adeò ſimilia, vt ſi quis plantas, ante quàm in flores abeant, conferat, nullum ferme diſcrimen deprehendere queat, niſi Italicæ folia ſplenderent, huius minimè: caulem bicubitalem interdum, rotundum, non admodum craſſum, firmum tamen & rectum, atque ex viridi purpuraſcentem, qui ſuperne quinos aut ſenos fert flores inter omnia Lycoctoni genera maximos, quatuor foliis conſtantes, vt Napellus vulgaris, ſupereminente galea longè maiore & uncialis longitudinis, elegantis ex cæruleo purpurei coloris, ſub qua oblonga duo cornicula ſuperiore parte latiora, &

tiora, & litui veterum Romanorum fere more inflexa, colore dilutius purpuraſcente occuluntur, ſtamina nigra medium florem occupant: illis ſuccedunt tria vt plurimum cornicula, interdū etiam quaterna & quina ſimul iuncta, vt in tertio genere, ſed longè maiora, ſemen inæquale, fuſcum, continentia: radix parui napi ſimilitudinem æmulatur, & nigricantibus fibris prædita eſt: alias inſuper ſimiles radices in lateribus adnatas habet, tenuioribus adhuc fibris præditas, quæ ſingulis annis nouos caules proferunt: adnaſcuntur etiam infimi caulis nodis tubercula, quemadmodum in Italica Thora.

Sponte prouenit in Iudenberg, altiſſimo totius Styriæ mōte, vbi Spica celtica legitur: floretq; iſtic Auguſto, in hortis ſub Iulij finē, ſerius reliquis ſuperioribus. Thora Italica.

ITALICA *Thora (quo nomine aliquando ad nos in Belgicam miſit Cl. V. Alphonſus Pancius) huic admodum, vt retuli, ſimilis, florem minorem dilutioremq; habet, cuius galea licet cæteris altior ſit, ad ſexti tamen longitudinem & amplitudinem minimè accedit.*

Vbertim ea naſcitur ad monaſterium Neuberg ſecundum torrentem qui monaſterium alluit, & proximè altiſſimum illum lacum magno ſupra Gamingam miliari, ad Zeehof villam (quæ ab ipſa nomen ſumſit) ſitum. Floret iſtic Auguſto. Fortè VIII. *erit malè pictum Matthioli aconitum.*

SEPTIMI *folia media quodammodo ſunt inter hoc & tertium genus, huius quidem foliis quodammodo ſimilia, nonnihil tamen ad tertij generis ſimilitudinem accedentia, nec illis minus ampla, atro virore ſplendentia ſupernè: caulis bicubitalis, craſſus, firmus, ſtriatus, vireſcens & ſplendens: ſumma ſui parte florum ſpicam tertio generi ſimilem fere geſtans, quibus etiam ſuccedunt pares ſiliquæ ſiue capita, & ſimile ſemen: radix* VII. Lycoctonum autumnale.

tertio

Thora Italica.

tertio generi par, perennis & multis ad latera adnatis ſe propagans.

Aluimus hoc genus diu in Belgica, à Petro de Ouerſtraete diligenti pharmacopola Bruxellenſi primũ communicatum, & deinde mea opera huc delatum, Viennenſes hortos ornare cœpit. Floret Auguſto, qua de cauſa Napellum autumnalem appellare ſolebamus.

Illius haud meminiſſem, niſi à noſtris, qui de re herbaria ſcripſerunt, neglectum animaduertiſſem.

DE GERANIO MONTANO.

CAP. II.

FECIT *ſimilitudo foliorum huius Geranij cũ nonnullorum Ranunculorũ foliis, vt poſt Anemones, quas à Ranunculis ſeiungere non potui, collocare cuperem. Sed cùm illa Secundum noſtræ Hiſtoriæ librum clauſerit, in hunc Tertium poſt Lycoctoni deſcriptionẽ reiiciendum fuit. Eius verò plura ſunt genera.*

CVBITALES *frequentesq́; ex vna radice producit Primum caules, firmos, geniculatos, aliquot alis brachiatos, virides, ſanguineis tamen veluti guttis aſperſos, hirſutos: in quorum ſummitatibus ad ſingula genicula oblongi enaſcuntur pediculi, in quibus bini flores, quinque foliolis (præter reliquorum Geraniorum vſitatam formam) laciniatis conſtantes, colore ſaturatius rubente & quaſi atro, medium florẽ occupantibus multis ſtaminibus circumuolutis cum ſtilo prominente: ſemen deinde ſuccedit in falcatis valuulis (quæ maturitate vti in reliquis Geraniis diſſiliunt) fuſcum: folia illi ex radice multa, ampla, mollia, lanuginoſa ſeu hirſuta, exteriore parte neruoſa, Geranio batrachioidi ſimilia, quinis, ſenis, aut ſeptenis profundioribus inciſuris diuiſa, non tamẽ vſque ad vmbilicum, deinde per ambitum* I. Geranium quod ſit pullo flore.

ſerrata,

Geranium I.

ſerrata, qualia etiam in ſingulis geniculis ex aduerſo ramorum enaſcuntur, atque ſubinde ad ſingulas inciſuras nigricãtibus maculis inſignita: radice nititur magna, in multa craſſa capita rubentiaq́; & multas fibras ſpargentia extuberante, ſingulis etiam annis augeſcente, & nouos ſtolones producente.

Inuenitur in Styriæ alpibus, vbi ſilua deſinere ſolet; & floret Iunio: in hortis verò vbi fœliciſſimè prouenit & luxuriat, Maio. Poſtea etiam anno 1579. maxima copia obſeruaui Maio menſe ſuis floribus onuſtum in montibus illis ſiluoſis Sclauoniæ vulgo vocatæ ſupra Drauum fl. Primùm autem mea opera Belgis innotuit, ſemine hinc vſque amicis miſſo.

ALTERVM *frequentibus è radice prodeuntibus, longoq́; pediculo nitentibus foliis præditum eſt, Ranunculi maioris aut Aconiti Lycoctoni pallido flore reſpondentibus ferè, rugoſis & ſubhirſutis, in aliquot profundiores lacinias diuiſis, & deinde per ambitum ſerratis, quæ guſtata primùm adſtringunt & linguam exſiccãt, deinde nonnihil calida deprehenduntur: caule cubitali plerumque, firmo, rotundo, geniculato, in multas alas diuiſo, ad quas ſubnaſcuntur folia ſuperioribus minora, minoreq́ue laciniarum numero diuiſa, ſimiliter tamen in ambitu ſerrata: ſummi rami in oblongis pediculis flores geſtant quinque foliis conſtantes, Geranij batrachiodis Belgici floribus forma pares, niſi paulo minores eſſent, nec vt illi cærulei, verùm ex purpura rubentes, decem ſtaminulis cum ſtilo è medio prodeuntibus: deinde oblonga rectaq́ue roſtra, non inflexa & inclinata, quinis vtriculis ad eorum baſim ſemẽ continentibus, quod maturitate exilit, vt in reliquis: radix ſuperiori ferè reſpõdet, et ſumma tellure in plura craſſa intusq́; rubẽtia capita extuberat, quæ fibras etiam agunt, ſingulisq́; annis augentur.* II. Geranium βατραχιῶδες alterum.

d Creſcit

Creſcit hoc in Pannonicis Styriaciſq; alpibus, nuſquam tamen abundantius quàm ſupra Gamingam, in aſcenſu ex Herrenalben iugi ad ſcopulos Durrenſtain. Floret illic Iulio & Auguſto, in hortis Maio.

GERANIVM *autem illud Batrachiodes cæruleo flore quod Belgicis hortis alitur, copioſe naſcitur in pratis apud Corenneuburg non procul à Danubio, aliiſque Auſtriæ pratis, tum etiam Bohemiæ, non procul à Werawn oppido tertio à Praga miliari.* Geranium βατραχιῶδες primum.

TERTII, *quod foliorum ſimilitudine cum ſecundo conuenit, iconem mihi anno 1581. communicauit Londini Cl. V. Thomas Pennæus Medicus cum hac deſcriptione.* III.

Geranium bulboſum radicē habet bulboſam ex multis paruis & oblongis bulbis conſtantē, verſus ſummū fibratam, caulē cubitalē, geniculatum, iuxta radicē & genicula parum rubentem: è ſingulis geniculis duo folia longiuſculis pediculis nitentia in quinq. præcipuas partes diſſecta, quarum ſingulæ in ambitu inæqualiter inciſæ ſunt: è ſingulis iuncturis iuxta foliorum exortum quinque foliola mucronata exoriuntur: flores in ſummis ramulis coniugatim paruis pediculis inſiſtentes roſei, ex quinque foliis conſtantes, colore ex purpureo rubeſcentes, Geranij cæruleis floribus ſimiles, ſed paulo minores. Geranium bulboſum Pennæi.

In Dania prouenit agro Hafnienſi, vnde doctiſſimus & mihi amiciſſimus Turnerus Medicus Anglus attulit, & mihi dono dedit.

QVARTO *multi ſunt caules admodum ramoſi & frequentibus nodis cincti, hirſuti, ſupernè, qua ſolem ſpectant purpuraſcentes vel rubentes: folia ad ſingula genicula bina, Geranij columbini alterius foliis haud multum diſſimilia, in quinque lacinias ad vmbilicum fere diuiſa, quæ plerumque in tres alias minores lacinias in-* IIII. Geranium αἱματῶδες.

ciſæ ſunt, hirſuta, supernè virentia, infernè nonnihil caneſcentia, guſtu linguam exſiccante: ex ſuperioribus alis oblongi naſcuntur pediculi, vnicum ſuſtinentes ſinguli florem, inter reliqua Geranij genera maximum, quinq. foliis conſtantem, Ciſti maris flori ferme parem, colore rubro, decem intus ſtaminulis: deinde capita pentagona ſemen, vt alia, in valuulis continentia, quod maturum cum crepitu exilit, circumuoluentibus ſe, quēadmodum in reliquis generibus valuularum mucronibus: radix ſatis craſſa, rubeſcens, nonnullisq́; fibris donata, nouas ſub terram propagines ſingulis annis ad latera ſpargit, quæ ſimiliter fibras agunt.

Naſcitur in omnibus Pannoniæ & Auſtriæ infra Aniſum cæduis montanis ſiluis, editioribusq́; gramineis locis: inſuper vltra Drauum, vbi mons arci Greben vicinus, qua parte occidentem ſpectat, eo fere conſitus eſt. Floret Maio, & plerumque tota reliqua æſtate.

2. *Simili flore diſparibus tamen foliis & Batrachiodis Geranij potius æmulis inuenitur aliud genus ad pratorum margines vmbroſos interq́ue vepres, ad pagum Calzeret ſupra Noribergam itinere Pragenſi.*

Geranium αἱματῶδες alterum.

TRAGO *quartum genus ignotum minimè fuiſſe videtur: ſed ab eo* Blutwurtz *appellari. Reliquorum nullum vulgare nomen noui. Vngari vulgare Geranium* Varyu lab, *id eſt, Cornicis pedem nuncupant, vt columbinum* Golia korem, *hoc eſt, Ciconiæ vnguem.*

Slauonicæ mulieres quarti decoctum ex profluente aqua mirificè cōmendant in capitis grauedine, ſi ſynciput, vbi dolor eſt, eo abluatur, deinde herba decocta ſuperimponatur, poſtremò (quod ſuperſtitione non caret) in profluentem, vnde aqua fuerit hauſta, abiiciatur.

DE

De Qvinqvefolio.

CAP. III.

Copiose *hîc naſcuntur varia Pentaphylli genera, multis aliis Prouinciis vulgaria: quæ cùm ab aliis deſcripta ſint, ſuperuacaneum duximus eorum hiſtoriam hîc inſerere. De iis igitur hoc capite ſolùm acturi ſumus, quæ à nemine, quod intellexerim, adhuc ſunt prodita.*

Vnvm *multa folia habet Quinquefolio vulgari ſimilia, quinquepartitò vſque ad pediculum diuiſa, per ambitũ minimè, vt illa, ſerrata, ſed extremis duntaxat foliorum oris, ſubtus incana quadam lanugine hirſuta, guſtu primùm gummoſo & emplaſtico, deinde nonnihil amaricante: aliquot ſub his exoriuntur cauliculi graciles & tenues, dodrantales, humi procumbentes, in ſummo ternos aut quaternos flores proferentes Pentaphyllo vulgari ſimiles, ſed omnino candidos, quibus ſuccedit calyx hirſutus, ſemen continens planum ranunculi fere ſeminis æmulum, in caput congeſtum: radix craſſa nigricat, in ambitu ſeſe diffundit, & multis fibris hirſuta eſt.* I. Pentaphyllũ maius albo flore.

Prouenit nõ modò in colle illo nemoroſo ſupra Manderſtorf oppidum tepidarum aquarum ſcaturigine nobile: ſed etiam in omnibus illis ſiluis montoſis quæ à Danubio procurrẽtes, ad Alpes vſque pertingunt. In ſiluis item ſupra Nemethwywar & Zollonock, atque etiam apud Entzeſtorf, & pleriſque pratis ſiccioribus primo ab vrbe Vienna miliari, & in Morauia: tum in montibus vltra Drauum. Floret Aprili & Maio, interdum denuò Autumno.

Alivd *ex eadem radice, quæ nigra eſt, multos plerumque cauliculos proferre ſolet confertim naſcentibus ſe-* II. Pentaphyllũ minus albo flore.

bus ſecundum radicem incanis foliolis forma ſuperiori ſimilibus onuſtos, graciles, rectos, non humi fuſos, & in ſummo multos floſculos priori ſimiles. Superioris genus videtur, ſed per omnia minus.

Erui hoc inter ſaxa & ſcopulos ſummis Auſtriacarum & Styriacarum Alpium iugis. Floret interdum ſub finem Iunij, nonnunquam etiam Iulio & Auguſto.

III. Pentaphyllũ aureo flore. TERTIVM *ex radice fibroſa & nigricante ramos promit, qui humi ſparſi, ſubinde oblongas alias fibras agunt: ij ſummo capite multa folia proferũt Pentaphyllo vulgatiori ſimilia fere, in quinque profundas fiſſuras diuiſa, quarum ſingulæ per oras ſerratæ ſunt inſtar vulgaris Quinquefolij, molliora tamen, aliquantulum incana & ſplendentia, guſtúque adſtringente: ex horum medio cauliculi exeunt palmares, multifidi, qui pro ſtirpis ratione ſatis magnis floribus præditi ſunt, colore eleganti & planè aureo, multis intus croceis ſtaminibus: ſemen aliorum Pentaphyllorum more in fragi rudimentum congeſtum, fuſcum, exile.*

Creſcit hoc in ſummis Auſtriacarum alpium ſimiliter iugis, herboſis tamen locis: & floret ſub finem Iunij, in hortis Maio.

IIII. Pentaphyllũ repens minus flo. luteo. QVARTO *multa exeunt ab vna radice ramoſa capita humi fuſa, aliquot foliis Pentaphylli vulgaris & elatioris forma ſimilibus prædita, hoc eſt, quæ quinque foliolis per ambitum ſerratis mollíq. lanugine pubeſcentibus conſtant, ſed non incana ſunt vt illa, guſtu primùm exſiccante, deinde linguam nonnihil vellicante: prodeunt ex iis capitibus cauliculi interdum dodrantales, ſimilibus, ſed minoribus foliis præditi, geſtantes in ſummo multos flores luteos elegantiſſimos, quinque foliis vti aliorum Pentaphyllorum conſtantes, medium occupantibus multis luteis ſtaminulis: ſemen in caput et fragi rudi-*

gi rudimentum congeſtum, fuſcum: radix longa, dura, ſatíſque craſſa, foris nigricans, & tenuibus fibris donata: ſed & rami illi humi fuſi plerumque fibras agunt, & vicina loca occupant.

Nihil illo vulgatius ſecundum vias locis ſiccis & nudis Pãnoniæ, Auſtriæ inferioris, Moraniæ & Bohemiæ. Florere incipit ineunte propemodum vere.

2\. *Eius genus inuenitur humi ſimiliter fuſum, cuius cauliculi non virent, ſed purpuraſcunt, graciliore ſq. ſunt, folia anguſtiora, hirſutiora, & altius per oras ſerrata: flores etiam magis aurei: cetera conueniunt.*

Pentaphyl. repens minus aureo flo.

Cum ſuperiore naſcitur, & floret, minus tamẽ frequens eſt.

V. QVINTVM *habet quinque, ſex, aut plures foliorum alas à radice prodeuntes, hoc eſt oblongas coſtas, rubentes, quibus quinque vt plurimum folia, interdum verò etiam ſeptem inhærent, contrario inter ſe foliorum exortu naſcentia, vno, quod extremæ alæ inſidet, imparitatem ſemper faciente: ſunt autem ea rugoſa, hirſuta, per oras ſerrata, ſupina parte virentia, prona aliquantulum incana, fragariæ vulgari fere ſimilia, minora tamen, ſapore aliquantulum adſtringente: caulis deinde aſſurgit gracilis, firmus, ruber, pedalis aut amplior, in quo ſparſa ſunt pauca folia ſuperioribus minora, quinq. tamen vt illa numero, & arctius coniuncta, in ſummo autem vbi in quoſdam ramulos diuiditur, terna tantum vni pediculo inhærentia: ferunt verò ij ramuli ſiue virgulæ albos flores, vulgari fragariæ ſimiles, & paulo minores, quinque foliis conſtantes, & in medio lutea ſtaminula obtinentes: quibus ſuccedit fructus frago ſimilis, minor tamen, nec vlla ſaporis gratia commendabilis, deinde exigua ruffeſcentia ſemina: radix ſatis craſſa, longa, dura & lignoſa rubeſcit, & nigro adſtringente cortice obducta eſt.*

Pentaphyllũ fragiferum.

Naſcitur

Naſcitur in Leytenberg locis vmbroſis ad arcem in media ſilua ſupra Manderſtorf ſitam, quo loco duntaxat aliquot annis obſeruaueram. Sed anno 1579. copioſè naſci vidi inter Rabam, Muram, & Drauũ flumina Pannoniæ, omnium autem abundantiſſimè circa Sachtyrnia Ill[ris] Dn. *Comitis de Zrinio arcem munitiſſimam, quæ ſita eſt inter Muram & Drauum: naſcitur verò iſtic non modò in ſiluis cæduis, ſed etiam gramineis campis. Anno autem ſubſequente etiam ſupra Petelſtorf in ſiluis ſecundo ferè à Vienna miliari obſeruaui. Floret Maio, fructus paulo ſeriùs maturescit, effluuntque ſemina quemadmodum in reliquis Quinquefoliis.*

PRIORIS *meminiſſe videtur diligẽtiſſimus Anguilara opinione 12. Alterũ fortè deſcribit noſter Lobelius in doctiſſimis aduerſariis: noſtrum tamen flores habet fragariæ floribus magnitudine nõ inferiores. Poterit autẽ eodem nomine quo ille ſuum vocauit inſigniri,* Pentaphyllon minimũ & petræum. *Tertio,* Pentaphylli alpini flore aureo *nomẽ indidi: licebit verò ſtudioſis pro arbitrio nomen mutare. Cõmodè Quartũ dici poterit* Pẽtaphyllon repens minus. *Quintũ Plinio non incognitum fuiſſe videtur: Etenim lib. 25. cap. 9. Natural. Hiſt. ſic ſcribit. Quinquefolium nulli ignotũ eſt, cùm etiam fraga gignendo cõmendetur. Vulgaris certè fragaria tria duntaxat folia habet, quare ad eam plantam cuius Plinius iã dicto loco meminit, minimè referri poſſe arbitror. fructus verò huius, eſui nõ admodũ aptus, facit, vt Quinquefolium Plinij eſſe noſtrũ hoc quintum, aſſerere non auſim. Quæ autem poſtea addet, ad Quinquefolium vulgare proculdubio ſpectant. Vt vt ſit, hoc meum* Pentaphyllon fragiferum *tantiſper appellabo, donec aliud aptius nomen mihi aut aliis ſuccurrat.*

Porrò

Porro neminem exiſtimare velim hoc meũ idem eſſe cum Pentaphyllo ſupino Tormentillæ facie, cuius iconem & hiſtoriam in ſuis obſeruationibus Lobelius exhibet. Nam illud etiam frequens eſt agro Viennenſi in extremis pratorum marginibus ſecundum ſiluas: & nõnihil affinitatis cum Anſerina Tragi, ſeu Potentilla Fuchſij habere videtur, tametſi neque incanum ſit, neque repat. Pentaphyllũ ſupinum potentillæ facie.

De Caryophyllata montana.

Cap. IIII.

Dvo *Caryophyllatæ elegantia genera in harum Prouinciarum montibus inueniuntur à vulgari diuerſa, quorum hiſtoriã Quinquefoliis ſubiicere voluimus.*

I. Primvm *radicem habet digitali aut pollicari interdum craſſitudine, ſumma tellure creſcentem, craſſo & purpuraſcente cortice tectam, impenſe adſtringentem, nodorum veſtigiis quemadmodum in Acori radice alternatim diſtinctam, anterius uti illa progredientem, & multis nigricantibus fibris odore non iniucundis & proximè ad vulgaris radices accedẽtibus firmatam, ſuprema parte in aliquot capita diuiſam: vnde oblongæ vt in Eupatorio emergunt foliorũ alæ, multis minoribus, virentibus & in ambitu ſerratis foliis nunc æqualiter, nunc confuſo ordine vtrinque naſcentibus conſtantes, extrema ala in maiora tria folia aliquantulum per oras laciniata, & vt reliqua in ambitu ſerrata ſemper deſinente, quorum tertium & poſtremum reliquis maius eſt, & magis orbiculare guſtu exſiccante: inter has alas emergunt pedales, aliquando etiam maiores caules, firmi, rotundi, breuioribus minoribusq́ foliorum alis lata ſede eos amplectentibus obſiti, ſuperiore parte purpuraſcentes, in aliquot ramulos ſimili colore præditos & deorſum inflexos ſiue nutantes diuiſi, qui propendentes* Caryophyllata alpina nutante flore.

dentes ſuſtinent flores, quinque vt plurimum foliis nonnunquam ſenis aut ſeptenis ſuauiter rubentibus conſtantes, orbiculatis fere, at vngue oblongiore & anguſto, nunquam ſe explicantibus, aut calyculum ſuperantibus, ſed quodammodo ipſo incluſis, medium occupante villoſa congerie luteis ſtaminulis obſita, quæ paulatim purpuraſcentem colorem contrahit, & tandem ſeſe erigens & explicans, maturitate ſemen vt in vulgari Caryophyllata cui inhæret oſtendit. Tota planta cum ſuis etiam calyculis lanugine pubeſcit.

Creſcit media fere montium regione locis vdis & riguis cum Sanicula proximo capite deſcribenda & Ranunculo platyphyllo ſub arboribus. Floret iſtic Iunio: at in hortis Maio, vel etiam maturius interdum.

SIMILI etiam propemodum radice ſerpit Alterius radix, ſuperiore non minor: at rarò in tam multa capita extuberans: è quibus multæ ſimiliter foliorũ alæ naſcuntur ſuperioribus non breuiores, ſed frequentioribus minoribus foliis in ambitu ſerratis vtrinque ornatæ, vnico duntaxat, & quodammodo circinato folio, in tres tamen plerumque lacinias diuiſo & in ambitu ſerrato extremam alam occupante, quæ ſplendet & dilutius viret quàm primi generis: naſcuntur etiam inter ea pedales rami ſuperiore graciliores, & minoribus magiſq́ laciniatis foliis obſiti, ſingulares plerumque, nonnunquam etiam plures calyculos ſuſtinentes, in quibus flores aurei, quinque foliis vulgari maioribus præditi, floris Ciſti feminæ amplitudinem interdum æquantes, medium occupantibus multis luteis ſtaminulis, inter quæ latet villoſa quædam cõgeries, quæ excuſſo flore ſeſe explicans mollior eſt ſuperiore, & ſemen planum adnatum oſtendit, quod maturitate fuſcum eſt. Tota etiam hæc plãta lanugine obſita eſt, & adſtrictoriæ facultatis.

II. Caryophyllata alpina aureo flore.

Clus. hist 2.103

Caryophyllatæ II. flores.

Cluſ. hiſt. 2. 104

Hoc genus in ſummis duntaxat iugis, nec in omnibus tamen, ſed inter gramina vel ſub fruticibus naſcitur. Floret iſtic Iunio, Auguſto ſemen maturum eſt: in hortis maturius cum ſuperiore.

MERITO *his coniungenda eſt elegans hæc planta, quam naſcentem nunquam conſpexi, nec is qui iconem ſuis coloribus depictam mihi communicauit Pennæus noſter: ſed ex C. V. Conradi Geſneri depicto herbario deſumſiſſe fatetur.* III. Geum aquaticũ Geſneri.

Folia quidem Caryophyllatæ ſunt, ſed an lanugine

Clus. hist. 2. 104

pubeſcant, ex pictura colligere non licet, quemadmodum nec qua ſit radice prædita, nec qualia ſint quæ ex ea emergunt folia: ſoli enim caules cum floribus fuêre depicti, qui ſanè elegantis & ſanguinei ſunt coloris veluti Byzantinus ranunculus. Duorum autem eſt generum: nam alter flos multiplici foliorum textura & ſerie conſtat, alter ſimplici, vtriuſque medium, quemadmodum in aliis Caryophyllatis, occupante villoſa congerie.

NVLLVM vulgare nomen iſtarum plantarum intellexi: ſed ſecundum genus à Matthiolo deſcribitur Caryophyllatæ montanæ nomine commentariis in 4. lib. Dioſcoridis: pictura tamen non admodum feliciter eſt expreſſa. Tertiæ iconi adſcriptum fuit Geum aquaticum flore ſimplici & multiplici.

DE SANICVLA MONTANA.

CAP. V.

TAMETSI non ignorem Auriculas vrſi vulgo nuncupatas Saniculæ alpinæ aut montanæ nomine à nonnullis appellari: de iis tamen hoc capite minimè ſermonem inſtitui (nam inter Primulas deſcriptæ ſunt) ſed de alio quodam Saniculæ genere alpibus familiari, quod ob elegantiam negligendum non fuit.

HABET verò id multa folia circinatæ fere rotunditatis, ſaxifragæ aureæ æmula, oblongis pediculis inhærentia, per ambitum inciſa, ſuperne viridia, inferne aliquantulum exalbida & valde hirſuta, ſapore adſtringente: caules deinde promit pedales, aut interdum ampliores, virides, hirſutos, & in his folia ſuperioribus reſpondentia: ſummi caules in plures alas diuiduntur, & ſingulis ramis inſident terni aut quaterni floſculi odore oxyacanthæ, quinque foliolis albis cõſtantes, quæ veluti ſanguineis punctis interiore parte diſtincta ſunt, capitulis biſ-

I. Sanicula mõtana ſiue guttata.

 lis biſ-

lis bifidis cum decem ſtaminibus medium florem occupantibus: continent verò ea capitula Saxifragæ albæ vulgo appellatæ capitulis perquam ſimilia per maturitatem ſemen minutum & exile admodum, nigrum: radix multis fibris candicantibus prædita eſt, & à lateribus propagines agit.

Creſcit in omnibus harum Prouinciarum alpibus loco vmbroſo, hoc eſt vbi plerumque ſiluæ in Alpium iugis deſinere incipiunt, cum Ranunculo platyphyllo, Geranio primo, ſiue pullo flore, & ſimilibus ſtirpibus quæ vmbra quàm Sole magis gaudent. Floret Iunio, interdum etiam ſerius, in hortos verò tranſlata, multo maturius.

SIMILE *fere genus inuenitur in Snealben, viciníſque alpibus: ſed minus, anguſtiore folio, & per extremum ſerrato, hirſuto etiam & guſtu adſtringente, colore ex herbaceo palleſcente: è medio foliorum prodeunt cauliculi dodrantales, nudi, qui circa ſummum in plures ramulos ſeſe explicant candidis floſculis ſuperiori ſimilibus onuſtos, verùm ſanguineis guttis haudquaquam, vt illi, aſperſis: capitula deinde ſuccedunt, quemadmodum in ſuperiore, bifida, exiguum nigricans ſemen continentia. Floret Iunio, in hortis autem Maio, aut etiam maturius.* II. Sanicula mõtana minor.

MIHI *Prior aliquando miſſa fuit Ferraria Machliniam à Cl. V. Alphonſo Pancio,* Saniculæ guttatæ *nomine, quoniam eius flores, vti dixi, ſanguineis veluti maculis aſperſi ſunt. Dubito an ea ſit quam Lobelius in Aduerſariis Geum alpinum vocat. Montani paſtores & venatores* Weyſs Sanikel *appellant. Nullum autem, quod ſciam, nomen vulgare Altera obtinuit apud ipſos: ſed cum pleriſque aliis negligitur.*

Quibus verò facultatibus vtraq. ſit prædita, nõdum intellexi.

ABVNDANT *etiam Pannoniæ vtriuſque & vicinarum Prouinciarum prata, vmbroſæ ſiluæ, & montes, Sanicula vulgari Diapenſia dicta, Sanicula femina Fuchſij, quam vtramque Vngari* Sanicor *appellant, Alchimilla, & congeneribus plantis: & ad montium radices locíſque aliis humidis & vmbroſis Saxifraga aurea cognominata: aperti autem gramine conſiti colles Saxifragam albam tuberoſa radice alunt, cui, quas modò deſcripſi, congeneres videntur.*

Diapenſia.

Alchimilla.

Saxifraga aurea.

Saxifraga alba.

De SANICVLA alpina ſiue montana altera.

CAP. VI.

NATALIVM *communio facit vt hanc elegantem plantã Saniculæ iam deſcriptæ ſubiiciam, tametſi temperamenti & facultatum ratione commodiorem proximum ab Auriculis locum forſitan obtinuiſſet.*

I. Sanicula alpina rubro flore.

MVLTA *folia promit nouo vere ſatis craſſo pediculo nitentia, adeò ſeſe per oras initio contrahentia, prona parte, vt orbiculata videantur, admodum neruoſa & rugoſa, atque ſupina parte tumentia & criſpa vt Luſitanici ranunculi, aut* Lactucæ *capitatæ folia, deinde vbi ſeſe explicarunt in ambitu non modò ſerrata, ſed etiam in ſex aut plures lacinias diuiſa, omnino virentia, supernè quodammodo ſplendentia, infernè minimè, guſtu feruido: inter quæ palmaris exit cauliculus, firmus, erectus, nudus & ſine foliis, ſubpurpuraſcens, qui in ſummo Primularum & Auricularum inſtar è medio quorundam foliorum capite, octo, nouem, aut plures producit floſculos concauos, campanulæ modo penſiles & deorſum ſpectantes, quinque crenis diuiſos eleganti rubro colore intenſiore & ad purpuram tendente, fundo interiore albo, & quinque angulis prædito, prodeuntibus ex imo quinq. ſtaminulis luteis album fundum non*

ſuperanti-

Sanicula montana altera.

ſuperantibus, & medium oblongum ſtilum complectentibus, odore ſuaui, quemadmodum fere Auriculæ vrſi rubræ ſiue ſecundæ flores: quibus defluentibus ſuccedunt capitula, tenue, fuſcum, vt illa, ſemen continentia: radix numeroſis, oblongis, tenuibus, & nigricantibus fibris ex vno capite prodeuntibus cõſtat, ſingulis annis ad latera augeſcens & incrementum ſumens, vt temporis ſucceſſu veluti Auriculæ & Primulæ aliæque ſimiles in plures ſtirpes diuidi & pangi poſſint. Tota planta hirſutiore lanugine pubeſcit.

Promiſcuè naſcitur cum ſuperiore, & interdum, quando adhuc tenella eſt, altera pro altera eruitur: eodem etiam tempore cum illa floret, licet in hortis hæc paulo maturius, videlicet Maij initio.

Cortuſa Matthioli. ILLAM eſſe omnino arbitror quam C. V. Matthiolus ab ampliſſ. Cortuſo acceptam Cortuſam nuncupauit, & Caryophyllatis ſubiecit: verùm cùm neque facie, neque temperamento vllam affinitatem cum iis habere videatur, commodius meo iudicio Auriculis, vt dixi, coniungetur, quibus diſſimiles nõ habet facultates. Eam autem florum varietatem quam ipſe in Cortuſa inueniri ſcribit, in hac noſtra nondum deprehendi. Sed illud obſeruaui peculiare quoddam exiguæ erucæ & virentis atque tumidæ genus in ipſa gigni vberrimè.

De Dentariis vvlgo dictis.

CAP. VII.

SANICVLÆ nomen aliam plantam hîc ſubiicere me cogit, quæ Viennenſi agro à pleriſque ruſticis vicinarum ſiluarum & montium incolis Sanicula etiam appellatur: tametſi ad Dentarias potius referri debere videatur, cui alia ſimiliter genera coniungemus.

I. Dentaria baccifera. OBLONGA autem ſerpit Prior radice, dentata, & veluti

veluti ex multis geniculis conſtante, alba, interdũ etiam purpuraſcente, ſubinde ex lateribus nouas propagines generante, ſapore ingrato & linguam primùm ſiccante, deinde acri: ex cuius lateribus prodeunt folia oblongo pediculo & coſtæ (quæ ſecundum terram purpuraſcit, poſtea viridis eſt) inhærentia, quina plerumque, interdum plura, inter ſe oppoſita maiore ex parte, alteráque tantum latere crenata, eo quòd imparem numerum facit & extremæ coſtæ inſidet, duntaxat vtrinque crenato, guſtu primùm acido, poſtmodum acri & feruente: caulis cubitalis eſt, gracilis, nudus, quem circa medium binæ aut ternæ alæ, interdum plures, ex tribus ſolùm foliis modò deſcriptis reſpondentibus cõſtantes ambiunt, ſuperior verò pars oblongis anguſtisq́; foliis, nunc leuiter, nunc minimè crenatis, confuſo ordine obſita eſt: extremo cauli inſident quaterni, quini, aut plures flores, Leucoij aut Heſperidis florum æmuli quidem, ſed minores, quatuor foliis albis, aut ex candido leuiter purpuraſcentibus præditi: quibus ſuccedunt ſiliquæ Sinapi fere æmulæ, breuiores tamen, quæ vnà cum ſuis pediculis inanes plerumque decidunt & pereunt, nonnunquam tamen craſſiores euadunt, ſemenq́; ferunt Heſperidi ferè ſimile, aut iis Dẽtariis, quas Cl. V. Remb. Dodonæus Caeſſ. Maximiliani II. & Rudolphi II. olim Medicus veteri amicitia mihi coniunctus in Appendice Purgantium hiſtoriæ exhibet, quod diſſilientibus ſiliquis excutitur. Sed præter id ſemen, ad ſingulorum fere foliorum quæ caulem ambiunt alas & exortum tubercula quædam adnaſcuntur bulbulis Martagonis vulgo vocati, ſiue Lilij rubri bulbiferi haud abſimilia, ac veluti ex ſquãmis cõpacta, initio viridia, deinde nigra aut pulla, ingrati admodũ ſaporis: ea verò facilimè decutiũtur, ſponteq́; prematura decidunt, & terra ſepulta nouellas plantas gignunt.

Pro-

Prouenit in vtriuſque Pannoniæ vicinarumq́ue regionum opacis ſiluis: atque, vti arbitror, totius Germaniæ montanis ſaltubus. Nam ante annos triginta cum Cl. V. Andrea Hyperio in ſiluis nõ procul Marpurgo ſitis eruere memini: & Doctiſſ. Ludouicus Ioachimi F. Camerarius in Miſnia inuentã mihi ſignificauit.

Floret autem Aprili: Bulbuli Maio nigricantes conſpiciuntur.

ALTERA *pedalem profert caulem, firmum, rotundum, læuem, quem in ſummo fere ambiunt tres pediculi (rariſſimè quatuor) ſinguli terna folia ſuſtinentes, ampla, mucronata, in ambitu ſerrata, ſaturatius virentia, guſtu feruido: ſummum caulem exornant quini aut ſeni flores quatuor foliis conſtantes, Dentariæ heptaphylli æmuli, colore ex herbaceo palleſcente, deorſum ſpectantes: flores ſequuntur oblonga cornicula, toroſa, mucronata, qualia ſunt Dentariarum Pentaphylli & Heptaphylli, iam memoratarum, & in his etiam ſimile ſemen, hoc eſt Heſperidis fere, ſed craſſius atque vireſcens, quod diſſiliẽtibus corniculis exilit ante quàm probè maturum videatur: alia item folia à radice profert, terna tantùm in ſingulis oblongis pediculis naſcentia, ſuperioribus multo ampliora, ſed breuiora: radix nouella alba eſt, vetuſta nigricat, multis articulis ſic diſtincta, vt è plurimis dentibus coagmẽtata videatur, Dentariæ ἀφύλλου radici haud abſimilis.* II. Dentariæ ἐννεάφυλλος.

Exit in vtriuſque Pannoniæ vmbroſis ſiluis nõ modò ad montium radices, ſed etiam circa mediam eorum regionem, vbi prææltarum arborum ſiluæ plerumque in Alpibus deſinere ſolent. Inueni & vltra Drauum, in monte Grebén imminenti cum primo genere: atq. etiam in Hercinia ſilua Bohemiam ambiente.

Floret Aprili vicinis Viennæ locis, & aliis humilioribus: ſe-

Dentaria coralloide radice II.

bus: ſemine prægnans eſt Maio & Iunio: aſt in montibus ſerius floret.

III. Dentaria ἄφυλλος altera.

NIHIL *habet cõmune cũ ſuperioribus Tertia, præter dentatam radicem. Tota autem tenella eſt, & cauliculum promit dodrantalem, aut paulo ampliorẽ, ſucci plenum, & quaſi tranſparentem, candicantem, ſine foliis, ſed veluti quibuſdam articulis diſtinctum: flores promit in ſummo binos aut ternos, alternatim diſpoſitos, ex albo purpuraſcentes, nigræ violæ ſiue potius orchidis florum æmulos, admodum tenellos: radix cãdida è multis veluti denticulis congeſta eſt.*

Florentem Auguſto menſe inuenimus ad radicem Etſcheri iugi, dum illud anno Domini 1578. per ſiluam conſcenderemus, ſub abietibus aliisq́ue huius generis arboribus quò ſol vix vnquam penetrat, nullæq́ue fere aliæ ſtirpes naſcuntur.

IIII. Dentaria ἄφυλλος tertia ſiue κοραλλοειδής.

QVARTÆ *flores minores ſunt, orchidis pumilæ floribus pares, ſimiliterq́ue ex herbaceo palleſcẽtes (labro tamen propendente exalbido, & circa vmbilicum purpureis radiis inſignito) inodori, quinque aut ſex, ſpicæ in modum in dodrantali caule enaſcentes, qui foliis caret, & veluti ſubfuſcis vaginulis reconditus eſt: radicẽ habet ramoſam corallij modo, omnino candidam, ſucci plenam, nullis fibris cohærentem, ſapore amariuſculo.*

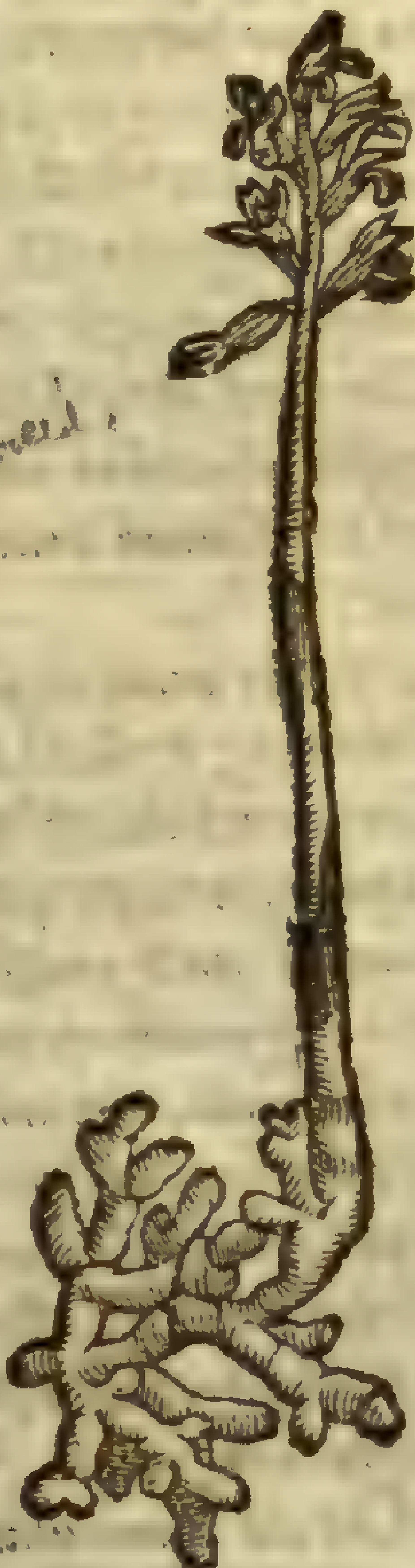
Hanc duntaxat obſeruaui anno 1580. in ſilua recens cæſa paulo ſupra EntZeſtorf Generoſi Dn. Wolfij Chriſtophori ab EntZeſtorf arce, Maio menſe florentẽ.

HARVM *regionum incolæ Priorem appellant* Weyſs Sanickel, *id eſt Saniculam albam: rhizotomæ vero mulierculæ, quæ multas ſtirpes in Viennenſi foro venales proponere ſolent,* Grimwurtz, *nomine ab effectu ſumto vocant, quòd pueris tormina patientibus eius radicis decoctum propinatum vtile eſſe credatur. Ego*

Dentaria coralloide radice. III.

Clus. hist. 2. 270

Ophrys corallorhiza [illegible]
Cymbidium corallorhizon Willd. [illegible]
Sm. fl. 4. 49

Dentaria Matthioli pentaphyllos IIII.

Dentariam bulbiferam ſiue bacciferam appellari poſſe arbitror: videtur autem ea eſſe quam Cordus lib. Hiſtor. ſtirpium 2. cap. 111. Coralloidem appellat. Alteram Dentariam ἐννεάφυλλον *cognominaui, quoniam ſummo caule nouem folia profert. Tertia mihi erit Dentaria* ἄφυλλος *altera, ſeu minor, ad Anblati Cordi vel Dentariæ maioris Matthioli differentiam, quam Dentariam* ἄφυλλον *primam vel maiorem poſthac nominare licebit. Ea autem frequēs eſt in Leytano ſaltu ſiue Leytenberg ſupra oppidum Manderſtorf, & Viennenſi ſilua, vbi Aprili flore carneo pulcherrimo & iucundiſſimo onuſta conſpicitur, inter frutices loco vmbroſo naſcens: atque à rhizotomis mulierculis* St Georg wurtzel, *S^{ti} Georgij radix nuncupatur. Quarta nullū vulgare nomen apud ruſticos inuenit: ſed* ἄφυλλος κοραλλοειδὴς, *à radice, quæ corallini rami ſpeciem refert, non incommodè cognominari poterit.*

Dentaria ἄφυλλος prima.

CETERVM *Dentaria minor Matthioli, & Coralloides altera Cordi à nonnullis exiſtimata in Alpibus ſupra Lacum Lemanum ante 28. annos à me ſunt obſeruatæ: in Pannonia verò nuſquam eas conſpexi. Prior Dentaria* πεντάφυλλος, *poſterior Dentaria* ἑπτάφυλλος, *meo iudicio non ineptè vocari poſſent. Nam vna quinque foliis vni pediculo inhærentibus prædita eſt: altera ſeptena plerūq. folia in vna coſta ex aduerſo naſcentia habet, quemadmodum & baccifera, diſſimilia tamen.*

Dentaria πεντάφυλλος. Dentaria ἑπτάφυλλος.

VTRIVSQVE *huius generis meminit Ioſias Simlerus ad finem Commentarij de Alpibus his verbis.*

Wilder Senff/ *herba eius nominis duarum ſpecierum reperitur. Prior vno pediculo ſeptena habet folia, ſupremo caule multos flores purpureos & partim albos,*

Dentaria heptaphyllos v.

[albos ego duntaxat conſpexi] *poſt quos cornicula ſubnaſcuntur ſemen continentia minutum,* [non ſatis exactè obſeruaſſe videtur, nam Heſperidis ſemini ſimile eſt] *cõpreſſum: radix ſubeſt alba, alabaſtri modo ſplendens, ſquammea. Altera quinque folia habet vno pediculo,* [florem qui Heſperidis purpuraſcente flore vel lunariæ græcæ inodoræ eſt, minimè obſeruaſſe exiſtimo] *aliàs ſuperiori nõ diſſimilis: tota ſubſtãtia vtriuſque acris eſt, ſinapi æmulans aut raphanum. Ad cubiti altitudinem creſcunt, vmbroſa loca amant, & latices, primo vere ſtatim emergunt. Aliqui Pulmonariam hanc vocant.*

Hæc Simlerus, ea Geſnero, Ioanni Fabricio, & Benedicto Aretio meo veteri amico accepta referens.

NVLLAS *porrò iſtarũ facultates comperi, præter eas quas mulierculæ primo generi attribuunt: & quas Matthiolus pentaphyllo Dentariæ adſcribit in Dioſc. lib. 4. caput de Symphyto commentariis, vbi in potionibus ad enterocelas & ad interna vulnera, præſertim ad ea quæ in thoracis cauitatem penetrauerunt, radicum vſum eſſe docet.*

DE CARDAMINE ALPINA.

CAP. VIII.

ALIQVOT *Cardamines non vulgaria genera in Pannonicis Noricíſque iugis obſeruaui.*

I. VNVM *nigricantibus ex purpura ramulis per terram ſerpit, in quibus oblongo eiuſdem coloris pediculo terna perpetuò folia innituntur, circa pediculum anguſtiora, & per extremas oras latiora, atque quaſi orbiculata, in ambitu nonnihil crenata, initio tenella & viridia, deinde dura, & nigricantia, guſtu primùm acidulo, poſtmodum acri: cauliculi teretes inter folia erumpunt ex*

Cardamine alpina trifolia.

punt ex

punt ex purpura nigricantes, palmares, nullis aut rariſſimis (quæ terna etiam eidem pediculo inhærent) foliis præditi: flores extremis ramis inſident candidi, quatuor foliolis conſtantes, Cardamines pratenſis, quam Fuchſius Iberidẽ nuncupauit, perſimiles: his ſuccedunt toroſæ & oblongæ ſiliquæ Dentariarum corniculis fere ſimiles, ſed minores, ſemine etiam minore licet ſimili plenæ: radix ſumma tellure ſerpit, & ſubinde paruulas candidáſque fibras agit, ſic vt facilè ramulis terra obrutis pangi poſſit.

Inuenitur in ſiluoſis montibus nudo ſolo potius quàm herboſo ad Abietum & aliarum prealtarum arborum radices, tota hieme etiam virens.

Floret Iunij initio, in cultis verò etiam Aprili.

Alivd habet folia elegantiſſimo ordine in orbem diſpoſita, duorum digitorum tranſuerſorum longitudine, profundioribus crenis inciſa, & laciniata, vti in Siſymbrio cardamine ſiue Naſturtio aquatico vulgo nuncupato, hirſuta & aſpera, supernè veluti cinereo colore aſperſa, infernè verò viridiora, ſapore primùm acido aliquantulũ, deinde calidiuſculo: ex quorum medio prodit cauliculus dodrantalis aut amplior, tenuis, albos floſculos in ſummis ramulis ferens: deinde ſiliquas teretes, paruas, ſemen obſeruare non licuit: radix longiuſcula eſt, alba, quibuſdam fibris capillata. II. Cardamine alpina media.

Naſcitur in ſcopulis ad monaſteriũ Neuberg (quod alpium iugo illi imminenti nomẽ impoſuit) in Styria inferiore. Florebat Auguſto.

Minima & tenerrima eſt Tertij plantula, cauliculis vnciam longis in quibus vmbellæ floſculorum candidorum quatuor foliolis conſtantium: folia alata, ex ternis, quinis, aut ſeptenis foliolis vni coſtæ adhærentibus conflata, viridia, III. Cardamine alpina minima.

Cardamine alpina minima III.

guſtu acri & feruido habet: & radicem albam, ſatis longam, quibuſdam fibris capillatam.

In ipſis ſcopulis ſummi iugi Sneberg, dum per niuem glaciali duritie constrictam ferreis vncis ad pedes alligatis delabor (iſtic enim quemadmodum & in reliquis vicinis iugis perpetuæ ſunt niues à multis ſæculis collectæ, eæque radiis ſolaribus ſummam ſuperficiem reſol-

Clus. hist. 2. 129

nentibus adeò lubricæ, vt ſine vncis per eas ingredi nemo queat) inueni menſe Auguſto florentem, vbi niues iam primùm diſſolui incipiebant. Inuenitur autem & in Tirolenſibus atque Saltzburgenſibus montibus, teſte Domino Ioachimo Camerario, qui eam ſiccam mihi miſit.

N V L L V M *nomen vulgare iſtarum plantarũ accepi: ſed proculdubio ad Cardamines ſiue Siſymbrij alterius genera referendæ ſunt. Priorem memini ante multos annos ab Alfonſo Pancio nobis miſſam Machliniã vſque Saniculæ trifoliæ nomine: à quo tempore in nonnullis Belgicis hortis perdurat. Eam commodius meo iudicio noſter Matthias de Lobel inter Cardamines recenſuit, trifoliamq́; cognominauit. Tertiam Geſnerus, ni fallor, in Epiſtolis Naſturtiolum appellat.* Sanicula trifolia. Naſturtiolum.

O B S E R V A T A *mihi alia plantula in Etſcheriano iugo ſcopulis inhærens, quam an ad Cardamines an ad Thlaſpi genera referre debeam, nondum apud me conſtitui.* Sinapi pumilum alpin.

Sena autem aut ſeptena humi ſecundum radicem expanſa habet foliola Bellidi fere ſimilia, teneriora tamen & leni acrimonia prædita: è quorum medio tenellus prodit cauliculus, paucis foliolis ſeptus, dodrantalis, in cuius ſummo ſena aut ſeptena erant ſiliquæ oblongæ, duplici ſerie quemadmodum in Sinapi ſemen continentes exiguum, planum, ruffeſcens, nonnulla acrimonia præditum: radix ſumma tellure ſerpens, noua germina ſubinde profert.

DE DRA-

De Draba.

CAP. IX.

DRABA *ſatis vulgaris eſt notitiæ, & ab aliis etiã deſcripta: quoniam tamen hic admodum frequens eſt, non potui eius hiſtoriam aliis cõgeneribus ſtirpibus non adiicere, præſertim cũ duas alias ſtirpes obſeruauerim, ſub eius claſſem, meo iudicio, referendas.*

I. Draba vulgaris. PEDALES *igitur habet Draba caules, ſtriatos, tenues, firmos; quos inæquali ordine ambiunt uncialia folia, in ambitu dentata, baſi latiore, ex viridi cinerea, ſapore acriuſculo, at ſecundum radicem maiora & frequentia ſunt: ſupremi caules in multos ramulos æqualis lõgitudinis diuidũtur, qui floſculis quatuor albis foliolis conſtantibus onuſti, ſambuci vmbellam quodammodo repræſentant: floribus ſuccedunt exigua capitula, turgidula, & veluti duobus vtriculis conſtantia, mucrone, qui eos diuidit, prominente, ſinguli vtriculi vnicum ſemen continent: radix candicans, tenuis, longè lateq; ſerpit, & fibris quibuſdam prædita eſt.*

Nulli fere agrorum margines circa Viennam, totaq; adeò inferiore Auſtria, hac planta non ſunt obſiti, quæ ſubinde in ipſos etiam agros latè irrepit. Floret Maio & Iunij initio, ſemen ſub Iunij finem matureſcit.

II. Draba altera. MVLTOS *ex eadẽ radice ramulos humi fuſos profert Prior illa planta Drabæ generibus adnumeranda, qui terra obruti, aut ſub illa ſeſe condentes, atque etiam ſumma tellure ſerpentes, ſubinde fibras agunt: ij deinde ſummo capite numeroſa folia producunt hirſuta, Drabæ foliis forma & colore ſimilia, ſed minora, nonnihil in ambitu dentata, ſubacido ſapore initio, deinde acri: ex horum medio cauliculi exeunt palmares, nõnunquam maiuſculi, recti, teretes, virentes, hirſuti, aliquot minoribus*

foliis

ſoliis latiore baſi eos amplectentibus donati: flores in extremis cauliculis ſpicatim naſcentes, quatuor albis foliolis conſtant, quibus decidentibus, planæ, oblongæq; uti in Sinapi ſuccreſcunt ſiliquæ, duplici ſerie puſillum, planum, ruffum ſemen cōtinentes: radix candida fibroſaq; eſt, ex qua ad cauliculorū exortum alij enaſcuntur ramuli ſimilibus foliis præditi, in latera ſeſe diffundentes.

Inuenitur in Tauro monte: memini & Ferraria in Belgicā nobis miſſam ab Alphonſo Pancio, Leucoij mōtani nomine. Floret maturius ſuperiore nēpe Aprili. Leucoium montanum.

FREQVENTIBVS *etiam ramulis conſtat Altera ex* III. *eadem radice prodeuntibus, tenuibus, deinde in caput extuberātibus, vnde aliquot folia quaſi in orbem diſpoſita prodeunt, craſſa, ſucci plena, atro virore ſplendentia, Auriculæ vrſi quartæ (quæ flore eſt coloris carnei) foliis magnitudine & forma fere reſpondentia, ſed nonnihil in lateribus dentata, acri guſtu, & illico linguam vellicante: ex horum medio pedalis aut maior prodit caulis, gracilis, quem per interualla ambiunt & amplectuntur folia ſuperioribus minora, & ad pediculum latiora: flores ſpicatim ſupremum caulem ambiunt uti in priore, & quatuor albis foliolis conſtant, quibus ſuccedunt teretes & oblongæ ſiliquæ, duplici ordine ruffum, puſillum & planum ſemen continentes: radix tenuis & repens latè ſeſe diffundit, & nouas plantas producit, ideoque viuax & perennis.* Draba tertia ſucculenta.

Creſcit in decliui montis Herrnalben ſupra Zeehof. Tota hyeme viret: montanis locis ſerò floret; at in hortos tranſlata, maturiùs cum præcedente, nonnunquam etiam ante hyemem. Ea forſitan eſt quam Lobelius in Appendice exhibet, pag. 463.

SPONTE *etiam producunt plerique colles lapidoſi* Turritis.

Turri-

Turritam vulgo appellatam, inter Sinapi genera forſitan referendam.

De Thlaspi montano.

CAP. X.

A D *eandem claſſem pertinet Thlaſpi, cuius quædam genera in Pannonia obſeruaui nunquam antè mihi conſpecta.*

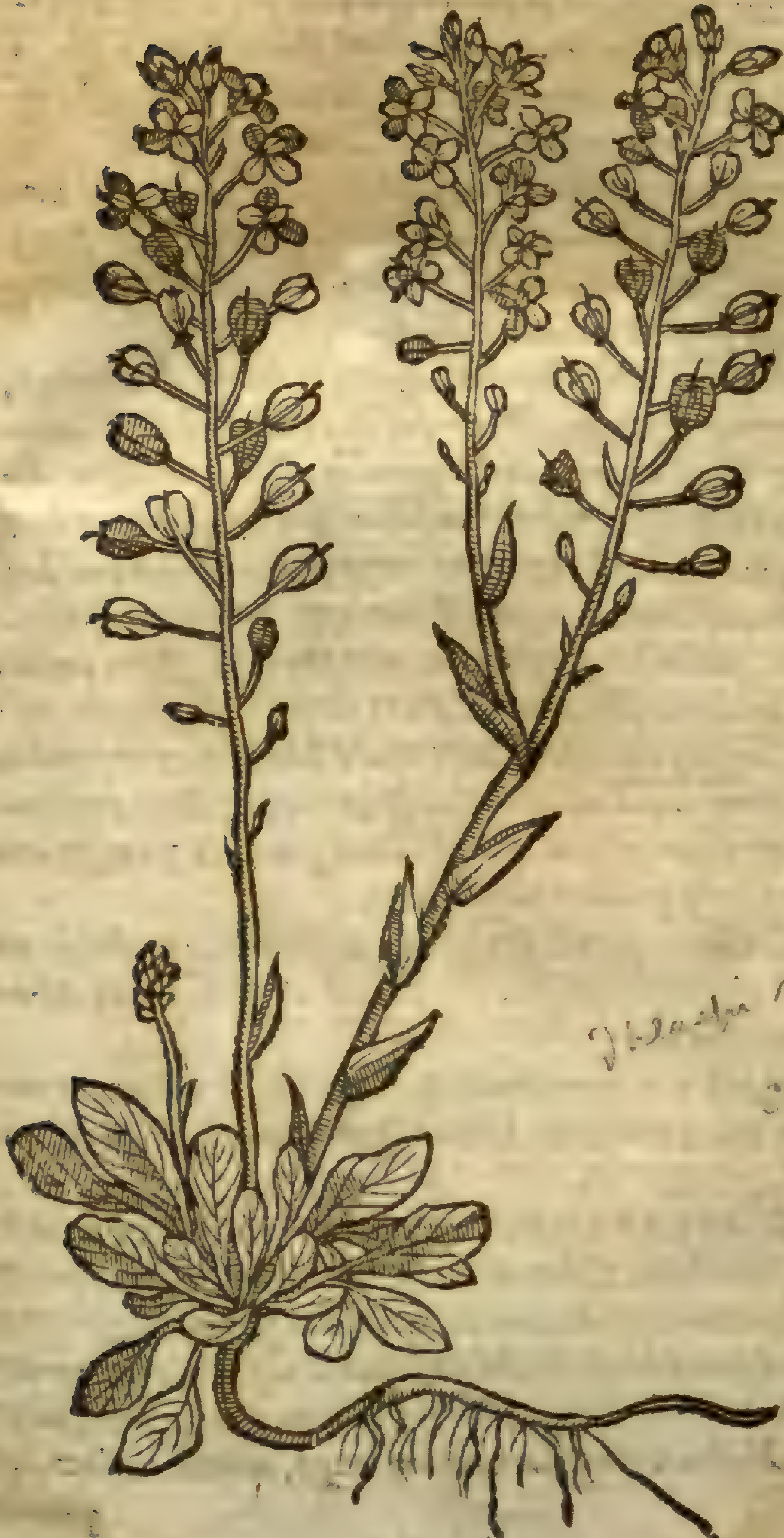
P E D A L I *caule Primum aſſurgit, nonnunquam altiore, gracili, firmo, folijs fere Braſſicæ campeſtris, minoribus & mollioribus, supernè virentibus, infernè candicantibus, odore propemodum allij: flos extremis ramulis copioſus, albus, quatuor foliolis conſtans, odoris expers: quibus decidentibus, latæ, planæq́; propendent ſiliquæ, non bifidæ vt in alijs Thlaſpi generibus, ſed circinatæ fere rotunditatis, & in orbē peltæ modo efformatæ, vnicum in ipſo centro continentes ſemē, flauum, guſtu amaro & acri: radix alba, tenuis, interdum ſumma tellure ſerpens, & noua germina proferens.* I. Thlaſpi montanum peltatum.

Inuenitur locis vmbroſis ad arcem Stichenſtain, & qua iter eſt ab ea arce ad Sneberg, nuſquam alibi mihi obſeruatum: nunc verò mea opera, miſſis hinc eius plantis & ſemine Belgicis & Anglicis hortis inquilinum factum. Floret Iunio, ſemen Iulio & Auguſto ad maturitatem peruenit.

Illius iconem tametſi non admodum feliciter expreſſam, ne Typographum nimiis expenſis grauaremus, retinere libuit, & hîc inſerere.

N V M E R O S A *ſunt Secūdo folia, humi ſtrata, parua, craſſa, atróue virore nitentia, & quaſi cæſia, Globulariæ, ſiue Aphyllanthi Anguilaræ proxima, cuſpide orbiculata, acri guſtu: caules plures, rotundi, pedales, aut minores, folijs ſtipati paulo breuioribus, & viri-* II. Thlaſpi badenſe.

dioribus, & onuſti floribus albis ex quatuor foliolis compoſitis, quibus ſuccedũt compreſſæ ſiliquæ, Thlaſpi vulgaris vaſculis ſimiles, in quib. ſemẽ ſubruffum, Thlaſpi cretico ſimile, ſed minus: radix candicans, fibroſa, & lateribus in propagines ſeſe explicans & fundens.

Prouenit in decliui montis illius glabri, qui vrbi Badenſi (in qua calidarum aquarum ſcaturigines ſunt) imminet, quarto à Vienna miliari. Floret Aprili, ſemenque profert Maio & Iunio.

III. Thlaſpi montanum minus

TERTIVM *ſingulari aſſurgit caule, dodrantali, rarò maiore, aliquot foliolis ſupra terram ſparſis, campeſtri Braſſicæ mihi in Hiſpanicis obſeruationibus deſcriptæ forma & colore ſimilibus, ſed longè minoribus, quæ per caulem ſparguntur, rara ſunt, latioreque baſi ipſum quodammodo amplectuntur, Braſſicæ cãpeſtris modo, guſtu aliquantulum acri prædita: flores puſilli, albi, quatuor foliolis conſtantes ſummis cauliculis inſident, deinde compreſſa capitula Thlaſpi cretico ſimilia, ſuperiore parte fiſſa, duobusq; vtriculis planis conſtantia, & in ſingulis bina aut terna granula flaueſcentia acri ſapore prædita continentes.*

Creſcit in petris & ſiccis quibuſdam, vmbroſis tamen Auſtriæ collibus. Floret Aprili, ſemen Maio maturum eſt.

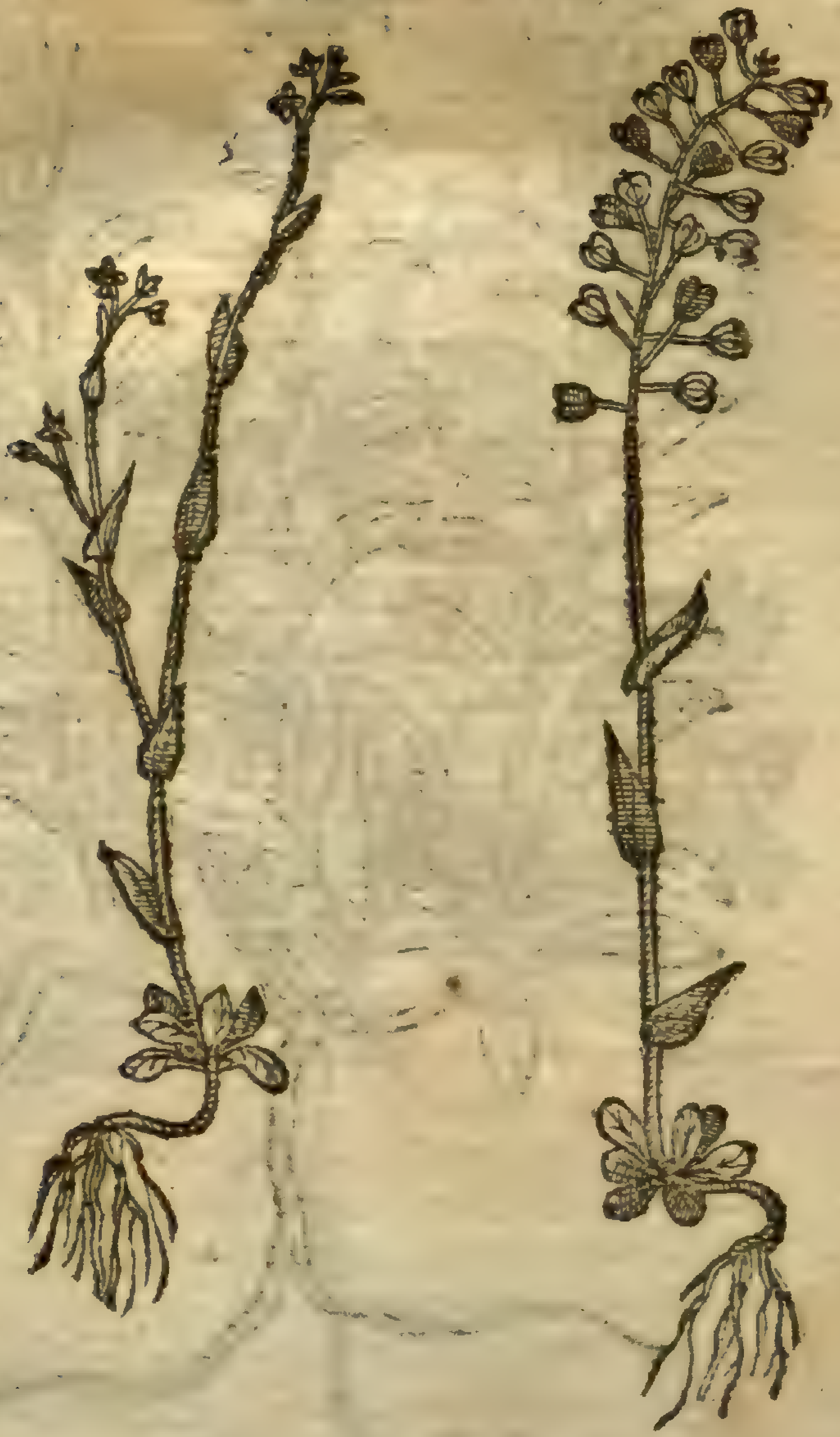
VVLGARE *nomen an habeant, & vtrum in medicũ vſum adhibeãt huius regionis incolæ, non intellexi.*

Thlaſpi incanum ſiue Mechlinienſe.

NASCITVR *etiam pleriſque huius Prouinciæ locis ſecus vias, & agrorum margines, graminciſque incultis locis, non minus quàm in Belgica, Thlaſpi genus illud, quod nonnulli Mechlinienſe cognominant, quoniã iuxta vrbem Belgicæ Machliniam plurimũ naſcatur.*

Habet verò folia vnciam longa, dimidiam lata, in æ-

Clus. hist. 2.131

T. alpestre L.
7.537

Thlaſpi clypeatum.

qualiter caulem pedalem aut ampliorem amplectentia cinerei coloris, acris ſaporis: caules in ramulos diuiſi albos flores proferunt, quatuor bifidis foliolis conſtantes, vmbellatim quaſi naſcentes: radix albicans, & quibuſdam fibris ſub terra latè ſerpens.

Thlaſpi clypeatum.

S E D *& ſupra Badenſes thermas viciniſq; collibus, & in Leytenberg ſupra Manderſtorf copioſe naſcitur illud Thlaſpi genus foliis hirſutis, laciniatis, flore in tenuibus ramulis, ſummiſq; cauliculis ex luteo palleſcente, deinde binis folliculis clypeatis ſubnaſcentibus, quale noſter Lobelius in Aduerſariis deſcribit.*

DE ALYSSO MINIMO.

CAP. XI.

Alyſſum minimum.

M V L T O S *ex eadem radice (interdum vnicum tantum) ramulos proferre ſolet dodrantales, tenues, plerumque purpuraſcentes, per quos ſine vllo ordine ſparſa ſunt numeroſa foliola, lini foliis haud maiora, incana, guſtu ſubacido, & ſaliuam quodammodo ciente: ſummi ramuli coma floſculorum exornantur, quinque perpuſillis luteolis foliolis conſtantium: ea coma paulatim veluti in ſpicam explicatur, floribuſq; ſuccedunt orbiculares & compreſſæ quidem, ſed in medio turgentes pelliculæ, primùm virides, deinde ſubflauæ, ſemen exiguum continentes: radix candicat, & fibroſa eſt, licet annua.*

Nuſquam non creſcit Viennenſi agro, ad aruorum, vinetorum, viarumque margines, & ſiccis atque gramineis agris non modò Auſtriæ, ſed etiam Pannoniæ. Floret toto Aprili, interdum etiam Maio.

DE AN-

Aliſſum minimum.

De ANDROSACE altera Matthioli.

CAP. XII.

ANIMVS *non fuerat, iſtam in hos commentarios inferre; cùm à Matthiolo ſit exhibita. Verùm cùm illius duntaxat iconem, & eam quidem non admodum ſcitè expreſſam, nulla inſuper ipſius hiſtoria tradita, ediderit: eam deſcribere non pigebit, vt rei herbariæ ſtudioſi pleniorem illius cognitionem conſequi poſſint.*

Androſace Matthiolo credita.

MVLTA *ſunt illi folia humi expanſa, Plantaginis æmula, ſed minora, trineruia, colore ex viridi palleſcente, in ambitu dentata Ilicis foliorum modo fere, ſed mollia, ſucculenta, & ſapore aliquantum calido: inter quæ ſeni, & plures interdum aſſurgunt cauliculi, dodrantales, herbidi, nonnunquam purpuraſcentes, nudi, ſubhirſuti, qui in ſummo corollam ſuſtinent quinque vt plurimum rotundorum foliorum, nonnihil etiam dentatorum & lanuginoſorum, vnde quini aut plures emergunt pedicelli calyculum ferentes herbaceum & lanuginoſum, quinque etiam foliolis conſtantem, & in medio floſculum albū quinquepartitò diuiſum, deinde in vaſculis craſſinſculis ſemē inæquale ruffum: capitella cum foliis præmanſa, adſtringente primùm guſtu, & paulo pòſt ſubamara & calida deprehenduntur: radix vnica, tenuis, alba, aliquot tenuibus fibris capillata.*

Hanc cur Matthiolus ex Syriæ maritimis accerſierit non video, cùm in hac Prouincia facilè inuenire potuiſſet, ſi diligens Auſtriacarum ſtirpium, dum hîc verſaretur, ſcrutator fuiſſet: etenim copiosè naſcitur inter ſegetes circa Badenſes thermas ſuprà memoratas, & locis Viennenſi vrbi vicinis. Sed Syriæ maritima (in quibus haud ſcio an naſcatur) illā in Germaniā vſq. mittere debuerunt, quoniā Dioſcorides iis locis Androſacen gigni tradit.

Annua

Annua eſt, & Aprili floret, ſemen verò Maio & Iunio matureſcit.

De Lysimachia.

CAP. XIII.

PRÆTER *Lyſimachias vulgares cùm lutea, tum purpurea, & ſiliquoſis cognominatis, quarum aliæ annua duntaxat, aliæ perenni & longè lateq́ ſerpente radice donatæ ſunt, & inter has, quæ à C. V. Conrado Geſnero Chamænerion vocata, flore niueo interdum inuenitur, tum quæ cæruleo eſt flore (nam & hæ omnes in Pannoniis & vicina Auſtria vel ſecundum riuos, vel in montanis pratis ſponte naſcuntur) duo alia genera obſeruaui minimè ab aliis deſcripta.*

CVBITALI *plerumque aſſurgit Prima Lyſimachia caule, interdum etiam ampliore, firmo, duro, lanuginoſo, & hirſuto: hunc ambiunt quadam ſerie quaterna plerumque ſimul, nonnunquam etiam terna aduerſis inter ſe pediculis, folia, mollia, aliquantum incana, alterius luteo flore foliis minora, ſapore acido primùm, deinde ſaliuam ciente, inferna parte nigris punctis diſtincta: circa ſummum caulem ex ſingulorum foliorum ſinu prodeunt modò ramuli cum aliquot floribus, modò bini flores, ſummo verò faſtigio ſingulares, lutei, cum quadã grauitate odorati, veluti quinis mucronatis foliis conſtantes, ſed qui tamen infima ſede cohærent, & ſimul defluunt, cum totidẽ ſtaminibus luteis: radix geniculata, ex ſingulis vt plurimũ geniculis nouas propagines producens, & ſubinde agẽs, quibus telluri firmiter inhæret.* I. Lyſimachia altera flauo flore.

Creſcit in Alpium conuallibus & pratenſibus locis, atque etiam in quibuſdã cæduis ſiluis, quæ ad montium radices ſunt, plurima: ſimiliter non procul Vienna pleriſque locis ſecundum aquas. Floret Iunio.

HVMI-

Lyſimachia minor rubro flore.

II. HVMILIOR eſt *Altera vulgari rubra ſiue purpurea, cubitalem altitudinem rarò ſuperans: caules teneriores, graciliores, quadranguli, cacumine in plures ramulos ex oppoſito inter ſe naſcentes diuiſi: folia vulgari minora & anguſtiora, ſibi inuicem oppoſita, ſi mordeantur gummoſa, deinde nonnihil acrimoniæ & amaritudinis exerentia: quæ in ſummis ramulis ſunt, confuſo ordine ſiue ſerie naſcuntur, inter quæ calyculi rariores, minores, neque adeò barbati aut verticillatim caulem ambiẽtes vt in vulgari, plerumq; hexagoni, ex quibus flos prodit ſex foliolis conſtans, colore rubro, aliquot ſtaminulis ex vmbilico prodeuntibus: radix dura, lignoſa, multos caules ſingulis annis proferens, & ſubinde lateribus ſe propagans, & multis fibris inhærens.*

Prouenit multis Pannoniæ locis in humidis pratis & Danubij inſulis. Floret cum vulgari Iunio & Iulio.

NON *dubium eſt quin ad* λυσιμαχίυ, *Lyſimachiæ genera vtraque hæc plantæ referri debeat: adeò illi faciẽ ſunt ſimiles.*

DE BISTORTA MINORE.

CAP. XIIII.

Biſtorta pumila.

CAVLICVLVM *promit dodrantalem, tenuem, geniculatum, & in ſummo exiguam candicantium florum ſpicam: folia vulgari Biſtorta multo minora, vnguis humani latitudinem rarò excedentia, interdum tamen paullo maiora & longiora, dura, venoſa, supernè virentia, infernè verò incana non ſecus ac in vulgari: excuſſo flore, grandior paullo ſubinde fit ſpica, quæ plerumque ſimili cum maiore ſemine onuſta eſt, interdum tamen ſeminis loco multa viridia foliola profert: radix vulgari longè minor, contorta tamen & geniculata, foris nigricans, intus alba, multis tenuibus fi-*

bris

Polygonum viviparum
Sm. fl. [illegible]

bris capillata, guſtu, vti tota planta, adſtringente.

Naſcitur in ſummis Auſtriacarum & Styriacarum alpium iugis tenui gramine veſtitis: floretq́; Iulio. In hortos verò tranſlata (vbi formam & magnitudinem non immutat) maturius.

Biſtorta vulgaris.

Inuenitur quandoq. iiſdem in iugis, attamen depreſſiore loco, & circa ſcopulorum radices Biſtorta maior, quæ vulgo in hortis ali ſolet.

RVMICIS porro, qui huic plantæ congener eſt, non minus varia his in Prouinciis, quàm in aliis regionibus genera inueniuntur.

Oxalis ampliſſ. folio.

AT ὀξαλίδ☉, Oxalidis genus in iugo Wechſel inueni ſatiuo multo amplius, & foliis admodum magnis: cui hoc peculiare eſt, vt in caulis geniculis ſubinde nodi quidam & veluti tubera adnaſcantur, è quibus ſeſe tandem folia explicãt: ea terra obruta ſui generis plantas proferunt.

Lapathum rotundifoliũ.

NASCITVR etiam in omnibus illis iugis, præſertim circa humidiora loca in quibus armenta, quæ æſtiuis illis menſibus iſtic aluntur, ad aquationem conuenire ſolent, frequentiſſimè magnum illud Lapathum amplis & circinatis foliis, quod nonnulli Rha perperam eſſe exiſtimant. At non habet radicem, vt vulgo pingitur Raphani aut Hippolapathi modo in terram rectà deſcendentem: ſed ſumma tellure Acori fere & Iridum in morem, iacentem, brachiali interdum craſſitie, fibris ſubinde ſe firmantem, anterius vt Acorum, & Polygonata augmentum ſumentem & progredientem, intus ex luteo purpuraſcentem. Ea reſiccata Rha ſubſtantiam æmulatur, nec minus eo inficit.

De Cotyledone altera.

CAP. XV.

Alterivs *Cotyledonis nomine intelligo Sedum maius vulgare, cuius in Pannoniæ montanis alia inueniuntur genera nulli Scriptori quod ſciam è Neotericis obſeruata.* Sedum maius vulgare.

Pingvia, *craſſa, numeroſáque habet primùm folia, circa radicem denſa, Acetabulo alteri, ſeu Semperuiuo vulgari ſimilia, minora tamen, & per ambitum leuiter quaſi dentata, ſucculenta et guſtu acido: inter quæ multa in ambitu capitella ex ſimilibus ſed minoribus foliolis congeſta exoriuntur, longo pedicello inhærentia, quæ tandem augeſcunt atque in plantas efformantur: ex ipſius matris vmbilico emergit caulis dodrantalis, folioſus, rectus, ferens in ramulis, alterius Acetabuli modo, florem albicantem, magnum, ſex foliis conſtantem, cui ſuccedunt ſiliquæ totidem angulis diſcretæ, ſemine exili plenæ: radix Semperuiuo vulgari ſimilis, candicans, minus craſſa, & ſubinde nouas plantas præter iam memoratas è lateribus fundens.* I. Cotyledon altera mõtana.

Frequens eſt in omnibus iugis vrbi Viennæ vicinis atq. in Auſtriacis Pannonicisq; alpibus. Floret Iulio.

Inuenitur eius alia ſpecies in omnibus minor, cuius etiam folia magis dentata ſunt. 2.

Confertis, *frequentibus, pinguibúſque ſiue craſſis atq. in orbẽ digeſtis eſt etiam Alterũ foliis, ſuperiore tamen minoribus, nec dentatis, tametſi nonnihil hirſuta appareant, ſub quibus è radicis capite aliæ in orbem ſimiles plãtæ craſſis fibris præditæ ſeſe propagant & radices agunt: è matris umbilico dodrantalis, nonnunquam & palmaris exilit caulis, ſucculentus, rubeſcens, multis craſſis ſuccióque plenis & mucronatis foliis* II. Cotyledon altera taurica.

cinctus, anguſtioribus quàm ſuperiora, & mucrone purpuraſcente, qui ſuprema parte in ramos diuiditur, multis floribus ſuperiori forma ſimilibus onuſtos; minoribus tamen, duodeniſque magna ex parte anguſtis mucronatis ſtellæque in modum decuſſatis foliis conſtantibus, colore ex rubro purpuraſcente, totidem ſiliquulis in caput & veluti in coronam compactis floris vmbilicum occupantibus, & vicenis quaternis ſtaminibus eam ambientibus: ſemen in ſiliquulis adeò exile, vt viſum propemodum effugiat: radix mediocriter craſſa & fibroſa alterius Cotyledonis modò. Plantæ quæ florem tulerunt tum in hac, tum in ſuperiore intereunt; ſuccedentibus matri reliquis in orbem prolibus, vt in reliquis Cotyledonis alterius generibus.

Creſcit in Taurinarum alpium iugis non procul à Saltzburgo. Floret iſtic Iulio, in hortis etiam Maio, cum reliquis eius generis ſtirpibus.

NVMEROSA *& conferta huic ſunt folia, oblongis ligulis ſimilia, craſſiuſcula, mucronata, nonnihil per ambitum crenata, candicantia, guſtu acido & ſubadſtringente: è quorum centro, ſeu medio foliorum exortu caulis plerumque cubitalis aſſurgit, vel pedalis duntaxat, ſuperiore parte hirſutus, breuioribus foliis hinc inde ſeptus, qui in ſummo ex ſingulis foliorum alis pedicellos emittit, quibus inſident bini aut terni flores colore candidi, è quinque foliolis compoſiti, internè veluti ſanguineis guttis aſperſi, vmbilico pallido & ſplendente, quem decem ſtaminula ambiunt; ſemen deinde in capitulis perexiguum, nigrum: radix ſubeſt nigra, tenuis, fibroſa, cui ſecundum matrem multæ aliæ in orbem adnaſcũtur plantæ, vt integrum ceſpitem interdum tegant vulgaris Sedi modo.* III. Cotyledon altera Matthioli.

Naſcitur nõ modò in Sneberg, ſed & in reliquis Au-

ſtria & Styria alpibus, ſaxis & ſcopulis inhærens. Floret Iunio Iulioque: aſt in hortis Maio: ſemenq́; profert Iulio aut maturius.

Cotyledon altera etſcheriana.

2. HVIVS *aliud genus inuenitur mollius in Etſcherianis iugis, quod anguſtioribus & longioribus foliis eſt, minimè dentatis, ſed lanugine alba duntaxat hirſutis, minus incanis, cauliculo breuiore, craſſioreq́ue & multis foliis ſepto, quæ plerumque tam supernè, quàm infernè ſubhirſuta ſunt: paucioribus floribus hinc inde ſecundum caulem ad ſingulas alas ſparſis.*

Iſtius Acetabuli deſcriptionem prætermittere non potui, licet à Matthiolo et aliis eius hiſtoria ſit prodita, quoniã meo iudicio breuior apud eos eſt quã oportebat.

Rhodia radix.

VERVM *ad Cotyledonis alterius claſſem referri poſſe arbitror Rhodiam radicem, quæ maxima copia in ſcopulis iugi Durrenſtain toties à me memorati naſcitur: Variat iſtic interdum florẽ menſibus Iulio & Augusto, nunc in palleſcentem, nunc in rubeſcentem colorem: in hortos verò tranſlata maturius floret.*

DE SEDO ALPINO.

CAP. XVI.

FORMA *& facultatibus non multum inter ſe differunt Cotyledon altera & Sedum; cuius etiam in Pannonicis Noricisq́; alpibus multa haud vulgaria genera conſpiciuntur.*

Sedum alpinum flo. pallido.

1. PRIMVM *ſumma tellure ſerpit aliorum Sedorum modo, numeroſisq́; & ſucculentis ramis præditum eſt, quos ambiunt multa oblonga & mucronata foliola, ſecundo Dioſc. generi, quod Galli* Triquemadame *appellant haud multum abſimilia, minus tamen craſſa, planiora, & guſtu admodum exſiccante: flores in cauliculis palmaribus numeroſi, maiuſculi, quinq. foliis conſtantes,*

Sedum alpinum I.

ſtantes, ex luteo colore nonnihil palleſcentes: radicem habet in crebros ramos diuiſam, qui per terram ſparſi tenues fibras agunt.

Creſcit in Sneberg aliiſq́ Styriacarum alpium iugis, in Tauro monte atque Iudenberg. Floret ſub finem Iulij & Auguſto.

II. Sedum paluſtre.

PROPTER *quandam foliorum cum ſuperiore ſimilitudinem elegans hoc Sedi genus Secũdo loco deſcribemus, licet in alpibus non natum, ſed ſolum à me obſeruatum ſit vliginoſis locis apud oppidulum Freying, qua Praga iter eſt Noribergam.*

Dodrantalem autem habet cauliculum, ſubrubrum, ſucculentum, tenerum, foliola ſubhirſuta, ſucci plena, oblongiuſcula: floſculos in ſummis cauliculis purpuraſcẽtes, aut coloris carnei, cum aliquot internis ſtaminibus, quinis foliolis conſtantes: quibus totidem ſuccedunt cornicula initio viridia, deinde purpuraſcentia, ſemen exile continentia: radix exigua eſt & inutilis, ſecundum quam ex infimo caule ſurculorum propagines in orbem humi diffuſæ ſunt, multis exiguis foliolis Semperuiui minoris feruidi fere ſimilibus, minoribus tamen, anguſtioribus, & cuſpide obtuſiore præditæ, & ſapore non vrente, ſed aqueo.

Florens id obſeruaui quo iam dixi loco ſub finem Iunij anno 1579. dum in Belgicam & Britanniam proficiſcerer.

III. Sedum alpinum tertium ſiue primum albo flore.

TERTIVM *compactis & ſibi inuicem inſidentibus eſt foliolis admodum exiguis, craſſis, cinereo colore, vt nihil fere niſi quidam muſcus videatur tota plãta, quæ acidi ſaporis eſt: pedicelli è medio foliorũ proſiliunt duorum digitorum tranſuerſorum longitudine, graciles, iuncei, in quibus terni plerumque floſculi quinque foliolis conſtantes candido colore, cum aliquot intus luteis ſtami-*

Sedum paluſtre II.

Clus. hist. 2.59

Sedum alpinum III.

Clus. hist. 2. 61

Saxifraga caesia. L.
Lam. 6.676

ſtaminulis: cũ in ſemen abeunt flores, cauliculi aliquantulum excreſcunt. Mirum in modum propaginibus adnatis ſerpit, & radices agit alterius Cotyledonis ritu, integros ceſpites cuiuſdam muſci inſtar interdũ occupãs.

Præruptis Snealben iugi locis atq. inter ſaxa naſcitur, qua deſcenſus eſt ad monaſterium Neuberg, atque etiam in Sneberg. Inuenitur & in monte Fracto teſte Geſnero. Iulio & Auguſto floret.

Sedum Alpinum IIII. Clus. hist. 2. 62

h 5 QVAR-

IIII. Sedum alpinum alterum lacteo flore. QVARTI folia paulo maiora ſunt & longiora, denſa ſiue craſſa, in ambitu hirſuta, guſtu etiam primùm acido, deinde amariuſculo & calidiuſculo: adnatis etiam ſe propagat, & è medio foliorum hirſutum pediculum profert longitudine cum ſuperiore parem, in quo ſeni plerumque velut in vmbella diſpoſiti ſunt candidi floſculi, quinque foliolis conſtantes, vmbilico luteo.

Inuenitur in Sneberg & vicinis iugis. Sub finem Iuny & Iulio floret.

V. Sedum alpinum tertium lacteo flore. QVINTO oblongiora nonnihil ſunt folia, graminis modo anguſta, dura, viridia, læuia, guſtu primùm acido aliquantulum, deinde ingrato: vnicus aut alter inter folia erumpit cauliculus læuis, gracilis, iunceus, trium fere vnciarum longitudinis, raro maior, in quo vnicus interdum bini ſunt floſculi, ſuperiore maiores, candidi, medio lutei, quinque foliolis cordis vt vulgo pingitur formam referentibus præditi.

Serpit & hoc reliquorũ modo, iiſdemq́; cum Quarto locis prouenit, atque illo ipſo tempore floret.

VI. Sedum alpinum alterum flore luteo. SVNT & huic anguſtiora folia, rigidiora, aliquantulum hirſuta, ab vna ſede in circuitum ſeſe expandentia, Cotyledonis alterius reliquorumq́ue montanorum Sedorum minutiorum modo, guſtu adſtringente, ſed tamen nonnihil amaro: ex horum medio vnciales exeunt cauliculi, firmi, nudi, qui in ſummo floſculos quinque aut ſex coloris lutei geſtant: deinde craſſiuſculas mucronatasq́; ſiliquulas, ſemen puſillum, planum, fulueſcens, continentes: radix craſſiuſcula & longa eſt atque candicans, quæ ex ſummo capite multas plantulas ſimul iunctas producit.

In ſummis Auſtriacarum & Styriacarum alpium iugis, inter ſaxa prouenit. Memini dum olim è Narbonenſi Gallia per Heluetios in dulciſſimam patriam redirem in

Sedum alpinum VI.

direm in Allobrogum alpibus cum aliis pleriſque venuſtis ſtirpibus eruere.

Huius etiam obiter meminit Geſnerus in deſcriptione Montis fracti; hiſtoriam verò tradunt Pena *& Lobelius Aduerſariorum libro: cùm autem in his alpibus frequenter etiam collegerim, huic capiti cum reliquis inſerere libuit.*

NVMEROSA *habet Septimum genus foliola, ternis profundis inciſuris laciniata, uti Aiuga fere folia, minora tamen & viridiora, neque ulla lanugine hirſuta, ſapore admodum adſtringente & exſiccante: cauliculi* VII. Sedum alpinum aiugæ folio.

culi aſſurgunt exiles, binos tranſuerſos digitos longi ſiue ſeſquiunciales, ſinguli ſingulares ſuſtinentes floſculos ex herbido palleſcentes, quinque foliolis conſtantes: radice ſerpit multis exiguis fibris capillata, & multas propagines è lateribus generante, vt interdũ integros ceſpites occupet, muſcumq́ue quendam ementiatur.

Naſcitur in ſummo Sneberg iugo inter ſaxa paulo antè à niuibus libera.

Floret Auguſto.

Quo nomine à montanis paſtoribus & venatoribus omnes iſtæ plantæ vocentur, hactenus intelligere non potui: & haud ſcio an illis vllum indiderint, ſolent etenim iſta negligere. Ego Sedi generibus annumerandas eſſe cenſeo. Si cui autem mea ſententia minimè placeat, alióque nomine inſignire malit, per me ſemper licebit.

DE ANAGALLIDE FLAVO FLORE.

CAP. XVII.

Anagallis flore luteo.

RAMVLI *ſunt illi dodrantales, rubentes, teneri, ſucci pleni, humi ſparſi, in quibus multa folia Anagallidis flore phœniceo, maiora, bina ſemper inter ſe oppoſita, acidi ſaporis: ex alis prodeunt flores Anagallidi vulgari forma ſimiles quinque foliis conſtantes flauo colore: capitula deinde turgentia alterius Anagallidis, minora, ſemen etiam ſimile: tenui & latè ſerpente eſt radice: quinetiam ipſi ramuli interdum fibras agunt.*

Naſcitur in Hochbergerin ſummo fere iugo inter arbores, Etſcher, Durrenſtain, aliiſque iugis, ſed locis opacis. Floret Iunio, Iulio, & Auguſto.

Anagallis luteo flore.

DE GNAPHALIO ALPINO.

CAP. XVIII.

Gnaphalium alpinum.

DODRANTALIS *eſt hæc plantula, plerumque etiam minor, foliis Piloſellæ minoris Fuchſij fere, interna parte hirſutis, exteriore verò omnino incanis & tomentoſis, guſtu exſiccante & amaro: cauliculi ſimiliter tomentoſi, quos ambiunt folia multo etiam tomento obſita: in ſummo autem cauliculi ſuſtinent quina, ſena, aut plura foliola latiora & expanſa, adeò tomentoſa, vt nihil niſi tomentum ſint: ex horum medio emergunt quaterna, quina, aut plura capitula Gnaphalio ſimilia palleſcentibus floſculis conſtantia, quos intercurſant nigri quidam villi, foraminum veſtigia quodammodo ementientes: radix ſatis nigra eſt, craſſa, & aliquot nigris fibris capillata.*

Prouenit in ſcopulis ſummorum Sneberg, Durrenſtain, & Etſcherberg iugorum.

Floret Iulio & Auguſto.

VIDETVR *ea planta quam Matthiolus pro vero Dioſc. Leontopodio exhibet. Sed ſine dubio Gnaphalij duntaxat genus eſt.*

IOSIAS *Simlerus commentario de Alpibus eius meminit his verbis.* **Wulblumen** *flos odoratus eſt, folio Piloſellæ, circa ſupremum cauliculum folia multa imparia, candicantia, lanuginoſa, medio orbe quinq. vel ſex flores: inter quos medius plerumque aridus: ex ſingulis lutei apices emicant: radix arida, parua, ſummo ceſpite hærens. Tomenti ſpeciem arbitror. Hæc ille.*

Pſeudoleontopodium Matthioli.

VERVM *earundem alpium variis locis inuenitur id Gnaphalij genus quod à Matthiolo Pſeudoleontopodium nominatur. Quemadmodum & mitioribus harum*

Gnaphalium alpinum.

rum Prouinciarum montanis & collibus herboſis, duo aut tria eius, quod à pleriſque aliis & à Fuchſio Piloſella minor appellatur, genera, flore videlicet aut omnino albo, aut purpureo, aut ex albo purpuraſcente ſiue carneo.

Piloſellæ minoris varietas.

His porrò adiungere libet elegantem quandam plantam ex nouo orbe delatam, quam anno 1580. Cl. V. Richardus Gart Londinenſis Cancellariæ Primicerius ad me miſit: quæ ſi aureum florem haberet, non ineptè forſitan ad Chryſocomes genera referri poſſet.

Ἀργυροκόμη.

Cauliculi etenim cum ramulis qui flores ſuſtinent, multo tomento obſiti ſunt, quemadmodum Gnaphalium legitimum quod in mediterranei maris littoribus naſcitur, folia oblongiuſcula, anguſta, Chryſocomes foliis proxima, ſupernè viridia, prona parte incana & tomentoſa: ſinguli ramuli veluti comam florum ex ſingularibus pediculis dependentium geſtant, qui nihil aliud ſunt, quàm capitula numeroſis argenteis foliolis ſibi inuicem incumbentibus conſtantia, ſicca admodum, & in medio tenuem quandam ſubflaueſcentem lanuginem ſiue pappum continentia, qui leuiſſimo auræ flatu euolat: radicem cum foliis illi proximis non vidi, ſuperiorem enim cauliculi partem Gnaphalij americani nomine duntaxat accepi: quoniam verò tota coma argenteo ſplendore nitet, non incommodè forſitan ἀργυροκόμην appellare poſſemus.

Gnaphalium americanum.

De Tussilagine alpina.

Cap. XIX.

Perelegans eſt hæc plantula, cuius duas ſpecies in Auſtriacis & Styriacis iugis obſeruaui.

I. Tuſſilago alpina caneſcẽte folio.

Qvina aut ſena habet Prior folia, circinatæ ferè rotunditatis, Chamæciſſo vulgari haud multum abſimilia,

Tuſſilago alpina. 1.

milia, per ambitum nonnihil ſinuoſa, & crenata, ſupernè rugoſa & nigro virore ſplendentia, infernè candida & tomentoſa, guſtu primùm exſiccante, deinde amaro: cauliculus nudus eſt, dodrantalis, concauus, cana lanugine pubeſcens, vnicum florem ſuſtinens muſcoſum, purpuraſcentem, deinde in pappos euaneſcentem: breui poſtea areſcit & perit is cauliculus, vt reliquo anni

Tuſſilago alpina II.

tempore ſine caule planta cōſpiciatur: radix fibroſa ſerpit, & in latum ſe diffundens multas propagines agit tenuibus fibris ſeſe firmantes.

Oritur in ſummis Auſtriæ & Styriæ alpium iugis, & totos interdum ceſpites cum Soldanella montana, cuius Secundo libro memini, occupat. Sub Iunij finem nonnunquam floret, interdum verò ſolùm Auguſto menſe, pro aëris ratione & conſtitutione: In hortis autem, maturius, Aprili videlicet, vbi cauliculus etiam magis adoleſcit.

SECVNDA *à Priore non admodum diſſidet, figura enim foliorum eadem eſt, ſapor idem, flos ſimiliter purpuraſcens, radix etiam per ſummam tellurem ſerpens nouasq́ plantas producens: folia duntaxat paulo maiora nonnunquam conſpiciuntur, neque adeò ſplendēt ſupina parte, aut prona candicant: ſed duntaxat nonnihil hirſuta ſunt.* II. Tuſſilago alpina glabro fere folio.

Inuenitur id in ſuperiore collis parte poſt monaſterium Neuberg ad radices celſiſſimi iugi eiuſdem nominis. Poſtea etiā obſeruaui inferioribus iugis aliarum alpium, gramineis locis, & initio Aſarinam eſſe exiſtimabam: conſpecto deinde in nōnullis plantis flore, Tuſſilaginis genus eſſe deprehendi. Maio floret, & in hortos tranſlata, Aprili, vbi neque formā immutat, quemadmodum nec ſuperior: huius etiam cauliculus paulo altius duntaxat excreſcit.

DE CACALIA.

CAP. XX.

AD *Tuſſilaginis genera haud dubiè referenda eſt planta illa, quæ, in omnibus Pannonicis Noricisq́ iugis obuia, à nonnullis Cacalia appellatur, cuius duo genera obſeruantur.*

VNVM, plura habens folia Tuſſilagini vulgari fere ſimilia, maiora tamen, mediaq́ inter huius & Petaſitis vulgo crediti folia, circinatæ fere rotunditatis, in ambitu ſerrata, ſupernè dilutiore virore prædita, infernè incana, & multis venis donata, ſaporis ingrati, amariuſculi & calidi, quæ purpuraſcentibus & ſtriatis pediculis innituntur; caulem bicubitalem interdum, ſtriatum, purpuraſcentem, cui aliquot alia folia oblongis pediculis prædita per interualla innaſcuntur, ſuperioribus minora, & magis anguloſa, in ambitu etiam ſerrata: extremus caulis ſupremiq́ ramuli veluti umbellas ſiue purpuraſcentium capitulorum congeriem ferunt, in quibus terni plerumque floſculi quaternis foliolis ſtiloq́ bifido conſtantes, colore purpuraſcente, odoreq́ admodum tenui, ſed non ingrato, qui deinde in papposam lanuginem abeunt, quemadmodum aquatici eupatorij flores, in qua paruum oblongum ſemen occulitur: radix in multa capita extuberat, multisq́ candidis & oblongis fibris donata eſt, lateribus ſingulis annis nouos caules proferens.

Cacalia vulgaris incano folio. I.

ALTERIVS folia magis cutanea ſunt & duriora, ſupernè atriore virore prædita, nec ſubtus incana, nec anteriore parte ſimul coëuntia ſicut illa, pediculisue ſtriatis innitentia, ſed rotundis & læuibus, non minus tamen venoſa, aut in ambitu ſerrata, guſtuq́ ingrato, amariuſculo & calido: caules læuiores, & floſculi dilutiores: in reliquis conueniunt.

II. Cacalia glabro folio.

Naſcuntur commemoratis iugis ad ſiluarum margines, inter fruticeta locisq́ umbroſis.

HVIVS poſtremi foliis ſimilibus prædita eſt planta quædam in montanis pratis naſcens, ſecundum villarum ſtabula: cuius radix etiam perſimilis eſt. Verùm ἄκαυλον ſemper deprehendi: nec an florem ferat unquam ſcire potui.

Cacaliæ congener planta.

Petaſites. *Abunde etiam per Pānoniam Auſtriamq́ & Styriam ſponte creſcit Petaſites vulgo appellatus, qui inter Tuſſilagines doctiorum iudicio referendus eſt.*

DE ALTHÆA PANNONICA.

CAP. XXI.

I. Althæa vulg. VVLGARIS *eſt per Pannoniam agróque Viennenſi Althæa illa Belgica pratis communis.*

II. Althęa altera. ALIVD *autem genus obſeruaui, quod licet foliis totáque reliqua facie cum vulgari conueniat, maiuſculos tamen flores habere videtur.*

III. Althæa laciniato folio. VERVM *reperire eſt tertium quoque genus, cuius folia licet incana & mollia, in tres tamen maiores lacinias diuiſa ſunt: flores etiam paulo minores ſuperiore, Belgicæ floribus magnitudine reſpondentes, ſed colore differentes; nempe qui toti carnei ſint, ſiue incarnati, multis intus ſtaminibus nigricantibus: cætera vulgari ſimilia habet.*

Gaudent humidis locis & ſecundum riuulos ſitis: florentq́ue Iulio.

VNGARI *vulgarem* feyer malua, *hoc eſt albam maluam, &* mazola *appellant.*

DE HYOSCYAMO PEREGRINO.

CAP. XXII.

Hyoſcyamus peregrinus rubello flore. CVBITALIS *altitudinis caulem adquirit in hortis, minimique digiti craſſitie firmum, molli incanaque lanugine hirſutū, per quem alternatim hinc inde ſparſa ſunt folia, vulgaris foliis non multum abſimilia, ſed minora, & valde laciniata, tenuique (dum adhuc tenella ſunt) & longa lanugine pubeſcentia: ſummus caulis in aliquot ramos nutantes & inflexos diuiditur; qui alternatim calyculos ferunt vulgari ſimiles, in quinque*

cuſpides

cuſpides ſatis firmas deſinētes, in quib. flores colore quodammodo ſimiles vulgari, hoc eſt pallentes & purpureis venis diſtincti initio naſcuntur, qui deinde paulo ampliores fiunt, et in elegantem ex rubro purpuraſcentem colorem mutantur, ſaturatioribus tamen venis, nec vmbilico purpureo, quemadmodum in vulgari, at candicante, ſtiloque & quinque ſtaminibus exornato: floribus ſuccedūt bullata vt in vulgari capitula ſemē etiam ſimile continentia.

Nobis is primùm natus eſt anno 1580. ſemine quod Doctiſſ. vir Bernardus Paludanus Friſius ex Syriaca Aegyptiáque peregrinatione redux, Patauio ad nos Benze *nomine miſerat.*

VVLGAREM *Hyoſcyamum Vngari* belénd *appellant.*

Bella donna duorum generum.

SOLANI *porro genus illud, quod apud vulgus Italorum* Bella donna *nomen obtinuit, multis Pannoniæ & Auſtriæ ſiluoſis montibus ſponte prouenit: nuſquam verò frequētius vnquam videre memini quàm in ſilua illa Zollonok Ill. Dn. de Batthyan vrbi vicina, tumulo quodā qui ab vrbe circiter germanicum miliare abeſt.*

Verùm id duorū generum eſſe deprehenditur. Vnum amplioribus foliis breuiore pediculo nitentibus, floréque maiore. Alterum minoribus foliis longiore pediculo fultis, atrioribus, & flore minore.

Christophoriana.

FREQVENS *eſt & pleriſque harum Prouinciarum ſiluis, quæ vulgo Chriſtophorianæ nomen obtinuit.*

DE PYROLA.

CAP. XXIII.

I. Pyrola vulgaris, & eius differentiæ.

VVLGARIS *Pyrola, cuius duæ inueniuntur differentiæ (nam altera ſatis amplum molléque habet folium, la-*

lium, altera minus & durius Soldanellæ alpinæ minutiore folio ferme æquale) pleriſque vtriuſque Pannoniæ & Auſtriæ locis, tum paulo editioribus inter frutices, tum herbidis ad quorundam ſicciorum pratorum vmbroſos margines inuenitur: omnium autem copioſiſſimè naſcentē conſpexi ſiluoſis quibuſdam pratis ad Maurbach Chartuſianorum monaſterium in Viennenſi ſaltu ſitū, atq. etiam in ſilua arci Entzeſtorf proxima quinto ab vrbe Vienna miliari. Illius verò hiſtoriam, cùm à pleriſq. aliis ſit prodita, minimè retexere hîc volumus: ſed eius duntaxat mentionem fecimus, vt ei tria alia genera ſubiiciamus à nemine adhuc deſcripta.

DIFFERT *igitur Primum à vulgari, cauliculorum gracilitate, & foliorum floruműq; tenuitate: etenim huius folia non adeò denſa ſiue craſſa carnoſaq́; ſunt, ſed tenuia admodum, mucronata, per ambitum tenuiſſimè ſerrata, & atriora, pyriq́; folium referentia: flos in cauliculis alteri ſimilis, minor tamē & frequentior: cui ſuccedunt capitula pentagona vt in vulgari, ſtilo prominente: radice ſerpit vt primum vulgare, & ſubinde noua germina è longis pediculis ſub muſco latentibus profert.* II. Pyrola tenerior.

Creſcit in Alpium iugis loco vmbroſo inter frutices muſcumq́; terreſtrem, & vberrimè in ſilua illa ſupra memorata Entzeſtorf vicina. Memini etiam olim colligere in iugis Lauſannæ Allobrogum ad Lemannum lacum proximis. Floret Iunio & Iulio, interdum etiam Auguſto.

ELEGANTISSIMVM *eſt Alterum genus, & quodammodo fruticans interdum: nam nouelli breueſq́; ramuli ſingulis annis ſuccreſcentes, aliquot annis firmi virideſq́; permanent, & ſupra tellurem eminent, donec tandē pondere ſuo depreſſi humi procumbant, & muſco* III. Pyrola fruticans.

ſe condant, fibraſq́ interdum agant: folia plerumque ad ſingula internodia vbi nouelli ramuli ſuccreſcunt, bina, terna aut quaterna habet, carnoſa, ſupernè ex atro virentia & ſplendentia Chamædaphnes (quam vulgus Laureolam vocat) forma & magnitudine fere ſimilia, per ambitum tamen ſerrata, guſtu admodum exſiccante, deinde amaricante, vt reliquarum Pyrolarum folia: ex horum medio ſolent Aprili noua germina prodire, quæ foliolis veluti ſquãmulis prædita, in virgulas tandem deſinunt, quibus terni, quaterni, interdum etiam quini inſident flores, vulgaris Pyrolæ floribus maiores, ex albo purpuraſcentes, quibus excuſſis ſuccedunt pentagona capitula tenui ſemine veluti ſcobe plena, quæ cum ſuis virgulis hieme exareſcunt: radix, ſiue potius cauliculi ſub muſco latentes, longè lateq́ ſumma tellure ſparguntur, & ſubinde fibras agunt.

Abundantiſſimè prouenit in ſiluis Entzeſtorf Generoſi domini de Entzeſtorf arci vicinis, cum vulgari & ſecundo genere, vbi anno 1579. primùm obſeruaui, & ab incolis Wintergruen *(quòd hieme vireat) communi cum vulgari nomine appellari intellexi. Audio et in Bohemicis ſiluis frequentem, vbi tamẽ minimè obſeruare licuit. Sed & in Sileſia natam ſimilem plantam ſequente anno ad nos miſit Doctiſſ. Vir Fridericus Sebizius Vratiſlauienſis medicus.*

IIII. Pyrola minima. M V L T I S *etiam ſerpit Tertium ſub terra viticulis, quæ terna aut quaterna interdum gerũt foliola, Pyrolæ primæ forma fere ſimilia, ſed longè minora, tenuiora, & per ambitum, vti ſecundæ folia, ſerrata: inter quæ pediculus eminet nudus binas fere uncias longus, tenellus, in quo vnicus flos ſatis magnus, quinque mucronatis albis foliis conſtans, Borraginis flori propemodum forma ſimilis, ſiue potius Graminis Parnaſſi vulgo vocati,*

decem

Clus. hist. 2. 118

P. uniflora L.
W. sp. 2. 622
Lam. 5. 743

decem ſtaminulis reflexis medium orbem exornantibus, & capitulo in medio protuberante, ſtilumq́ exerente, qui veluti coronulam quinque radiis conſtantem ſuſtinet: fiunt ea capitula temporis ſucceſſu ſatis craſſa, pentagona, quæ matura copioſum ſemen minutiſſimum, ſcobis ligni à vermibus eroſi inſtar continent. Tota planta amara eſt.

Naſcitur vmbroſis locis circa radices alpium Sneberg, Hochbergerin, Durrenſtain & aliorum iugorum. Floret ſub finem Iunij & Iulio: ſemen Auguſto maturitatem adipiſcitur.

Non dubium eſt quin omnes hæ plantæ ſimilibus cum vulgari facultatibus præditæ ſint.

DE LVNARIA MINORE RAMOSA.

CAP. XXIIII.

Lunaria minor.

CRESCIT *etiam in Pannonicis Noricisq́ iugis, præſertim verò in pratis quæ ſiluis cinguntur ante quã ad ſuprema alpiũ ſupercilia perueniatur, Lunaria illa minor vulgo nuncupata, cuius hiſtoriã plerique deſcripſerunt, & facultates admodũ cõmendarunt in vlceribus internisq́ vulneribus. De ea verò hìc agere non eſt animus, ſed de alia eius ſpecie rariſſima, quam quidem in iſtis iugis minimè obſeruauimus: ſed in Sileſiæ quodam monte natam, & à Doctiſſ. Viris D. Friderico Sabizio & Achille Cromero Niſſenſibus, amicis noſtris erutam, dono accepimus.*

Lunaria ramoſa.

DODRANTALIS *autem eſt planta, ſtatim à radice vnam aut alteram foliorum alam, ſiue folium ramoſum & multifidum, multis foliis vulgari Lunariæ minori fere ſimilibus, ſed lõgioribus, & craſſiuſculis crebrisq́ inciſuris diuiſis, colore ſicut illa viridi dilutiore præditum: ſecunda foliorũ ala, uti tenerior & poſtremo natæ,*

Lunaria ramoſa.

nata, tenui quadam, ſed rara admodum lanugine pubeſcere videtur, ſucculentiorq́ eſt prima: ex eius quaſi vtero ſecundum radicem emergit cauliculus pinguis & ſucculentus, ſuſtinens multifidam ſpicam & maiorem (floris-ne an fructus dicere debeam ignoro) quàm vulgaris, alioqui admodum ſimilem, quæ an in candidam farinam quemadmodum vulgaris ſpica effloreſcat, affirmare nequeo, quandoquidem ante quàm matureſcerent erutæ fuerant quas accepi plantæ; inter quas vna fuit quæ ternos cauliculos florum plenos produxerat: radix vulgari ſimilis, multis fibris latè ſparſis ſed craſſioribus conſtans.

In altis Sileſiæ montibus naſcitur; florere autem, eodémq́ cum vulgari tempore apparere, nobis ſignificatum eſt. D. Ioannes Aicholtzius aliquot recentes plantas ſæpius in ſuum hortulum intulit: ſed comprehendere noluerunt, omnem quippe culturam reſpuere videtur, quemadmodum pleræque aliæ montanæ. Sileſiis Nattherwiderthon *appellatur.*

De VALERIANA alpina & ſaxatili.

CAP. XXV.

Valeriana ſil. NON *minus vulgaria ſunt his in Prouinciis duo illa Valerianæ ſilueſtris genera à Neotericis prodita, quā in vniuerſa Germania, & aliis pleriſque regionibus. Verùm duo alia in his Alpibus obſeruaſſe exiſtimo, quæ alibi conſpecta mihi non ſunt.*

I. Valeriana alpina. PRIMVM *aſſurgit palmari cauliculo, interdum etiam pedali, tereti, rotundo, viridi, quem oblonga folia ambiunt, in binas aut ternas crenas nonnunquam profundius diuiſa: alia verò maiora ex radice prodeunt, ad hederæ trachelijue foliorum formam accedentia, minora tamen & teneriora, amaro ſapore: flores in ſummo caule*

quaſi

quaſi vmbellatim naſcuntur, veluti in aliis Valerianæ generibus, exigui, albi, quibus ſuccedit puſillum ſemen, reliquis alioqui ſimile: radice ſerpit nodoſa, albicante, odorata, & cum aliqua adſtrictione amarinſcula, ex qua aliquot capillares fibræ dependent.

Creſcit in ipſis Auſtriæ & Styriæ alpibus locis vmbroſis, inter ſaxa: nuſquã tamen vberius quàm in Durrenſtain, in quo omnes alpinæ plantæ magis luxuriare & adoleſcere videntur. Floret Iunio & Iulio, poſt quod tempus ſemen etiam matureſcit.

II. Valeriana ſaxatilis. ALTERI *bina aut terna à radice exeunt folia, Bellidis fere foliorum æmula, è quorum medio caulis aſſurgit pedalis, gracilis, rara habens folia inter ſe oppoſita, anguſtiora & minora: ſupremus caulis in ramulos finditur, qui floſculos ſuſtinent albos reliquis Valerianæ ſilueſtris generibus ſimiles, & ſemen etiã non diuerſum.*

Eius radix aliarum Valerianarum ſilueſtriũ modo in ſaxorum fere commiſſuris ſerpit, nec minus odorata eſt ſuperiore.

Prouenit inter ſaxa ad flumen Myrtz quod monaſterium Neuberg alluit, qua ex eo monaſterio iter eſt in Hohebergerin & Spital. Inuenitur & in aliis locis: ſed iſtîc primum obſeruaui. Floret ſub Iunij finem & Iulio, modò maturius, modò ſerius pro cæli ſiue aëris natura & temperie.

Nardus montana. MONTANAM *Nardum in his Alpibus nondum inuenire mihi contigit, tametſi ſumma diligentia perquiſiuerim.*

DE NARDO CELTICA, SEV ALPINA.

CAP. XXVI.

Nardus celtica Valerianæ ſil. genus eſt. MINIME *dubium eſt, quin hæc plantula ad ſilueſtrium Valerianarum claſſem ſit referenda, adeò illas*

odore,

odore, & nonnihil etiam forma, præſertim alteram modò deſcriptam, refert.

INTEGROS ceſpites interdum occupat ſerpendo, & latè ſumma tellure inter muſcum ſeſe diffundendo: oblongi procumbentesq́ humi ramuli, tenues, plurimis veluti foliolis aut ſiccis ſquammis circumſepti, ſubinde nigricantes fibras & nonnihil capillatas agunt, & in ſummo extuberant in vnicum, aut bina ternáue capitula, aliquot oblongis foliis & ſecūdum caput anguſtis, deinde in latitudinem paulatim ſeſe laxantibus plena, ſatis craſſis & ſucculentis, colore dum primum emergunt viridi, deinde, ſub Autumni initium aut æſtatis finem, flaueſcente, guſtu amariuſculo: è mediis iſtis foliis emergit cauliculus dodrantalis aut palmaris, nonnunquam etiam maior, ſatis firmus, ſtriatus, quemadmodum in minutioribus Valerianis geniculatus, bina ad ſingulos nodos inter ſe oppoſita habens exigua foliola, cui circa ſummum ex ſingulis alis pedicelli enaſcuntur binos aut ternos floſculos coloris pallidi ſuſtinentes, quibus ſuccedunt ſemina Valerianæ ſilueſtri, ſecundæ præſertim ſuperiori capite deſcriptæ, proxima, paulo tamen minora.

Tota plantula aromatica eſt, et Valerianæ ſilueſtris radicum odorem æmulatur.

Copioſè naſcitur in Indenberg ſummo Styriacarum alpium iugo inter muſcum & ſaxa, vnde plantas cum ſuis ceſpitibus erutas, & pleraſque alias elegantes ſtirpes anno 1576. retulit Cl. V. Ioannes Aicholtzius Medicus ac Profeſſor Viennenſis, veteri amicitia mihi coniunctus, & nōnullas in ſuo horto aliquot annis aluit. Naſcitur & in Tyrolenſibus atque Saltzburgenſibus montibus, teſte D. Ioachimo Camerario.

Menſe Auguſto floret ſub ipſis fere niuibus, & folia deinde

deinde promit cùm diſſolui & diffluere incipiunt. Legitur autem ab incolis ſub Auguſti finem & Septembris initium, cùm folia flaueſcere incipiunt: tum enim ſummã habet odoris gratiam, qua caret dum folia primùm promit & viridis eſt.

INCOLÆ Speick *appellant nomine è latina voce deſumpto. Pannones quibus frequens eius vſus eſt in capitis lotionibus,* Betz fiu, *hoc eſt, Viennenſem herbam vocant, quoniam Vienna copioſe ad eos defertur.* Betz fiu Viẽnenſ. herba.

DE DORONICO.

CAP. XXVII.

VARIA *inueniuntur Doronici genera in Pannonicis Noricíſque alpibus naſcentia, ab his quæ in Belgicis hortis aluntur, nuſquam autem hîc mihi obſeruata ſunt, diuerſa: Belgica nunc mea opera harum regionum hortis communia facta, qui ea ex Belgica vſque huc deferri curauerim.*

Latifolium in Allobrogicarum alpium ſcopulis ſupra Lemãnum lacũ colligere memini anno 1554. dum ex Narbonenſi Gallia per Heluetios in patriam redirem: id Lobelij tertium eſt in Obſeruationibus. Doronicum latifol.

Eius ordine Primum, longiore folio ad plantaginis folium quodammodo accedẽte, munere Pariſienſis cuiuſdam Hortulani, qui Burdigalæ vicinis locis delatum aſſerebat, primus Petro Coldebergio Pharmacopœo doctiſſimo communicaui, qui tum in Burgenhout vicino Antuerpiæ pago hortum alebat. Doronicum anguſtifol.

PRIMVM *autem quod in Auſtriacis Styriaciſq́ iugis obſeruaui, vt à minoribus initium faciamus, caule breui & pedali duntaxat eſt, molli, hirſuto, ſtriatoq́ue: folia illi rara, parua, craſſa, longiuſculа, ſupina parte admodum viridia, & quodammodo ſplendentia, om-* I. Doronicum minus.

nino tamen hirſuta, prona autem læuia & dilutius virentia, peracri ſapore, quæ autem caulem ambiunt, anguſtiora ſunt: ſummo caule vnicum plerumque fert florem tertio Lobelij ſimilem, ſed magis aureum, qui maturitate exiguũ fert ſemen nigricans, lanugine & pappo coronatum, quod facilè vento excutitur, & eius arbitrio fertur: radix parua, geniculata, et internodiis diſtincta, nigricans, aliquot craſſioribus & candicantibus fibris donata, guſtu aromatico.

Primũ id obſeruaui in Sneberg, deinde in Snealben, & Neuberg: ſed nuſquã maiore copia quàm in ſummo Etſcheri iugo inter ſaxa, tenui nigraq; terra leuiter tecta. Floret Iulio, nonnunquam etiam Auguſto, quo menſe ſemen etiam maturitatem ſubinde adipiſcitur.

ALTERVM *caulem habet interdum cubitalem, rotundum, ſtriatum, viridem, intus concauum: capitulum in ſummo caule magnum, ex multis floſculis luteis concauis, & quinque crenis diuiſis congeſtum, quod ab aliis oblongis & per extremum crenatis foliis fulgore auri ſplendentibus ambitur, non inodorum: ſemen ſuperiori ſimile & cum pappis ſuis facilè euaneſcens: folia circa radicem longo pediculo inhærentia, orbiculata fere ſunt, ſenſim tamen à pediculo in latitudinem ſeſe explicant, & per ambitum denticulata & ſerrata ſunt; quæ verò caulem ambiunt, longiora, & ab ipſa ſtatim pediculi ſede in latum expanduntur, omnia ſapore acri & amaro: radix ex virore candicans, minimi digiti craſſitie, geniculata, & quaſi ſquammata, ſed nodis ſurſum tendentibus non infernè, ex inferiore geniculorum parte longas agens fibras, albas, ſatis craſſas, & propagines è lateribus, guſtu fere ſucci è glycyrrhizæ radice expreſſi & denſati.*

II. Doronicum auſtriacum alterum.

Inuenitur in Etſcher, Durrenſtain, & quibuſdam

aliis Auſtriacarum Styriacarumq́; alpium iugis, inter ſaxa, in profundis ſcrobibus vbi perpetuæ ſunt niues, nuſquam tamen abundantius quàm in Durrenſtain. Floret Iulij initio aut etiam ſerius: in hortis verò Maio plerumque.

III. Doronicum auſtriacum tertium.

TERTIVM humilius plerumque eſt, & capite floris maiore: foliis à pediculo ſtatim orbiculatis vt in Cyclamino, in reliquis alteri ſimile: radicum item propagines neque in hoc, quemadmodum nec in ſuperiore deorſum tendunt, aut anſarum inſtar longè ab ipſa matre ſeſe ſpargunt: ſed quaſi matri contiguæ ſurſum tendunt, & extra terrã folia promẽtes fibris telluri ſeſe firmant, ne quis ſine fibris aut vtrinq. anſatas exiſtimet.

Naſcitur hoc in Veytzalben ſupra Neuberg in Styria: & eodem quo Secundum genus tempore floret.

IIII. Doronicum auſtriacum quartum.

DORONICIS adnumero quandam plantam, quæ in omnibus fere pratis paulo ſiccioribus cum ad Alpium radices, tum in ipſis Alpibus ſitis, frequens eſt, præſertim verò in Wechſel, ad cuius radices Maio floret: ſed in ipſo iugo qua Septentrionem & Orientem ſpectat, ſerius. Maio ſimiliter florentem & ſatis copioſè naſcentem ſiluarum decliuibus munitiſſimæ arci Nemethwywar vicinarum inueni.

QVATERNA verò aut ſena ſumma tellure fundit folia, Plantagini latifoliæ fere ſimilia, oblongiora tamen & ad Digitalis luteæ foliorum ſimilitudinem magis accedentia, neruoſa, mollia, viridia, & nonnihil hirſuta supernè, candidiora & læuiora infernè bina ſemper ex aduerſo naſcentia, guſtu nõnihil amaro & acri: caulem cubitalem plerumque, nudum, rotundum & hirſutum, qui ſuperiore parte in aliquot ramulos diuiditur ſuſtinentes calycem hirſutum, ex quo magnus emergit diſcus multis luteis floſculis in quatuor folia diuiſis conſtans:

hunc

hunc diſcum ambiunt quindena aut plura folia Doronico maiori ſimilia, latiuſcula, & per extremum fimbriata, colore planè aureo elegantiſſimo: ſemen vti reliquorum Doronicorum in pappos euaneſcit: radix minimi digiti craſſitudine ferme eſt, nodis diſtincta, multiſque fibris donata, lateribus ſe propagans, & ſingulis annis noua germina proferens.

QVINTVM *genus omnium maximum caulem habet interdum bicubitalem aut ampliorem, minimi digiti ſæpenumero craſſitudine, ſtriatum, hirſutum, ſummo cacumine in aliquot alas expanſum: folia circa radicem orbiculata, longo pediculo inhærentia, rugoſa, & nonnihil hirſuta, quæ verò confuſo ordine caulem ambiunt, ampliora ſunt, mucronata, per ambitum leniter dentata, pediculo nullo, ſed inſtar foliorum Peruani hyoſcyami latifolij, Tabacum maius vulgo vocati, caulem baſi latiore amplectentia, viridia, hirſuta: flores extremis alarum ramulis inſident magni, vicenis aut tricenis oblongis foliis, & orbem ſatis latum ambientibus conſtantes, luteo colore, nullo verò odore præditi: ſemen vt aliorũ Doronicorum ſtriatũ, ſed vireſcens, quod cum ſuis pappis auræ leni flatu defluit, initium ab exteriore ambitu faciens, quemadmodum & in reliquis Doronici generibus: radix ex viridi candicans, nodoſa, ſquillulæ ſimilis eſt: ſed vbi propaginibus aucta eſt, craſſior fit, et ex multis veluti corporibus in vnicũ cõflatur.* V. Doronic auſtriac. quintum, ſiue maximum.

Secundum riuos è montibus labentes locis vmbroſis in deſcenſu iugi Wechſel primum obſeruaui, vnde in hortum tranſlatum mihi egregiè propagatum fuit: ſed poſtea longè maiore copia decliuibus, ſiluoſis tamen, locis Etſcher & Herrnalben inueni Auguſto etiam florens, cùm in Wechſel floreret Iunij initio. In hortis Maio flores profert, quemadmodum & in montanis ſiluis vltra

nis vltra Drauum, vbi anno 1579. plurimum etiam obſeruaui: ſemen Iunio matureſcit in hortis.

NVLLVM *Primi & Quinti vulgare nomen mihi compertum eſt: Venatores, paſtoréſque montani Secundum & Tertium genus* Gemſſwurtz, *hoc eſt, Rupicaprarum radicem appellant, & aduerſus vertigines non minus commendant, quàm Auriculæ vrſi radicem, viribúſque roborandis adprimè vtilem eſſe ferunt. Quartum genus non abſimile videtur illi plantæ quam Matthiolus pro Aliſmate exhibet. Meminit huius etiã, ni fallor, Ioſias Simlerus ad calcem Cõmentarij de Alpibus.* Muterwurtz, *ait, à quibuſdam dicta, veluti plantago quædam alpina, foliis plantaginis, leniter hirſutis, flore Doronici, radice aromatica.* Aliſma Matthioli.

Doronici porro facultates, cuius hæ, quas modò deſcripſi, plantæ haud dubiè genera ſunt, ſatis à reliquis rei herbariæ ſcriptoribus ſunt decantatæ, ideò eas hic repetere non eſt operæ precium.

DE CONYZA TERTIA PANNONICA.

CAP. XXVIII.

PEDALES *interdum habet caules, rectos, firmos, duros, incana lanugine tectos, quibus inhærent oblonga folia, Conyzæ maioris foliorum amplitudine, mollia, incana & hirſuta, dorſo prominente, oblongo quæ circa radicem ſunt pediculo, quæ verò ſuperiorem caulis partem amplectuntur, breui admodum aut nullo, ea trita non iniucundum ſpirant odorem, guſtata verò amara ſunt & calida: flores extremo cauli, & ramulis illi inhærentibus inſident magni, Helenij floris forma, multis foliolis luteis medium diſcum palleſcentem ambientibus, nullo odore præditi: radix longa, tenuis, nigricans, ſerpẽs, ſubinde ad ipſa capita, vnde caules prodeunt, multas candicantes* Conyza tertia pannonica.

dicantes fibras vndique ſpargens, reſinaceum quidpiam olens, guſtuque amaro & acri: perennis eſt.

Exit ſponte ſiccis & aridis locis, herbidis tamen, in collibus declinibus ad Zimmerin qua ad Phaſianorum iter eſt, primo ab vrbe Vienna miliari, deinde ad Badenſes thermas, Radaun, Petronellam, atque ſecundum vias publicas. Floret Iunio.

NON *incommodè conuenire videtur hæc planta Conyzæ tertiæ Dioſcoridi deſcriptæ, quam locis non riguis naſci aſſerit.*

CETERVM *frequentiſſima etiam per Pannonias* Conyza tertia vulg. *eſt locis riguis Conyza vulgaris, ab omnibus tertia Dioſcoridis aut media appellata, quæ duplex eſt maior & minor. Verùm hæc meo iudicio commodiùs eo nomine appellanda veniet. Vulgare nullum nomen intellexi, & eius facultates mihi ſunt incompertæ.*

DE ASTERE PANNONICO.

CAP. XXIX.

AD *Aſteris genera referendæ videntur elegantes hæ, nec antè mihi conſpectæ plantæ.*

I. HARVM *Prior ex nigra radice, obliqua, multis* Aſter pannonic. maior. *albicantibus fibris capillata, & lateribus propagines fundente, multa initio promit folia, Scabioſæ aut Succiſæ potius foliis ſimilia, dilutiore tamen virore, & tenui etiam interdum lanugine prædita, guſtu aliquantulum acri & amariuſculo: inter quæ prodit caulis cubitalis aut amplior, teres, plerumq. rubeſcens, per quem ſparſa ſunt folia ſuperioribus anguſtiora, mucronata, & nonnihil dentata: is ſuperna parte in aliquot ramulos diuiſus eſt, magnos ſuſtinentes flores, ex multis quinq. foliorũ luteis floſculis, atque in orbiculare caput congeſtis conſtantes, quos per circumferentiam ambiunt oblonga &*

Aſter primus 1.

longa & latiuſcula folia, plana, elegantiſſimo colore flauo, nullo aut exiguo odore prædita: ſemen deinde inter villoſam quandam capituli materiam continetur, anguloſum, & quaſi triquetrum.

Paſſim ad Alpium radices loco aprico, nonnunquam etiã vmbroſo naſcitur, vbi Iulio floret, Auguſto ſemen eius maturum eſt: at in Leyteberg, multisq; aliis collibus Viennæ vicinis, vbi etiam frequens creſcit, Iunio flores producit.

II. CVBITALES *habet Altera caules, ſtriâtos, firmos, virides, multis foliis priore anguſtioribus, & ſaligneis proximioribus, nullâque lanugine pubeſcentibus, ſed viridibus, durisquè, & in ambitu tenuiter ſerratis præditos, non ſine acrimonia, ſuprema parte in ternos aut plures ramulos diuiſos, ſuſtinentes capita è multis viridibus foliolis ſibi inuicem incumbentibus compacta, quæ tandem in flores ſeſe explicant non minus amplos quàm ſuperioris, ſed minore diſcô ſiue orbe, et anguſtioribus eum ambientibus foliolis in extremo bifidis præditos, colore luteo: radicem nigricantem, fibroſam, & adnatis ſe mirè propagantem, atque ſub tellure ſerpẽtem.*

Aſter panno. ſalicis folio.

Frequens eſt in montanis ſiccioribusq; pratis, ſiluis cæduis, montibusq; Viennæ vicinis, vnà cum tribus ſubſequentibus interdum naſcens. Florere incipit Iunio.

III. TERTIA *multis etiã ab vna radice aſſurgit caulibus, gracilibus, firmis, cubitalibus, virentibus aut purpuraſcentibus, ſubhirſutisque, quos confuſo ordine ambiunt frequentia folia, oblonga, ſalignis ſimilia, viridia, tranſuerſum digitum lata, ad terram nonnihil reflexa, lata ſede caules amplectentia, molli lanugine obſita, ſapore aliquantulum amaro & acri: ſummo cauli inſidet capitulum multis foliolis & veluti ſquammis conſtans, orbem ſatis magnum continens, è plurimis luteis & muſcoſis*

Aſter panno. ſubhirſuto ſalicis folio.

muſcoſis floſculis compactum, nullo odore præditũ, quem numeroſa ambiunt oblonga foliola, florem Helenij ambientibus foliolis ſimilia, anguſtiora tamen, luteo colore, ſed dilutiore quàm medius orbis: circa ſummũ caulẽ à foliorum exortu interdum terni, quaterni aut plures exeunt ramuli, ſummũ ipſum caulẽ ſuperantes, ſinguli florem priori ſimilem ſuſtinentes: exſiccatis floribus ſemen exiguum nigrum in iis capitulis continetur, quod maturum cum papposa ſua cæſarie auolat: radix admodum fibroſa eſt, nigricans, ſubinde nouas propagines è lateribus producens, & nouas fibras agens.

Prouenit pleriſque locis ad montium & collium radices ſecundum vias, agro Viennenſi & caduis Pannoniæ ſiluis. Floret etiam Iunio.

IIII. Aſter pannonic. anguſtifol.

HVMILIOR eſt ſuperiore *Quarta, pedalem altitudinem raro ſuperans, numeroſas à radice (quæ non minus fibroſa eſt quàm ſecunda, nec pauciores illa propagines agit) proferens virgas, graciles, duras, virides, quas frequentia ſed confuſo ordine naſcentia ambiunt folia, ſuperiore anguſtiora, nigriora, duriora, & mucronata, Ptarmicæ vulgari ſeu pratenſi ſimilia, minimè tamen per oras ſerrata, amariuſculo ſapore, cui nonnihil acrimoniæ adiunctum ſit: ſummis virgis inſident flores ſuperiori forma ſimiles, attamen minores, capite etiam foliato, ſiue crebris foliolis imbricato: ramoſæ etiam circa ſummum ſunt hæ virgæ, ſed rami matrem rarius ſuperant: ſemen ſuperiori eſt ſimile.*

In vmbroſis montium vrbi Viennæ vicinorum pratis, in ipſis collibus herboſis atque etiã in ſiluula ad Danubium ſita paulo ſupra Eberſtorf arcem Imperatoriam primo cum ſemiſſe ab vrbe Vienna miliari copioſe creſcit. Floret paulo ſerius ſuperiore.

V. Aſter pannonic. cærul. flo.

MVLTA *ſunt Quinto generi folia, circa ſedem an-*

 guſta,

Aſter atticus. IIII.

guſta, & per ſummas oras latiora, cuſpide obtuſa, & quaſi orbiculata, Bellidis foliis non valde diſſimilia, ſupernè atq. infernè lanugine quadã nonnihil pubeſcẽtia, guſtu primũ exſiccante, deinde amaro: ex horum medio caulis exit dodrantalis, folioſus, hirſutus, capitulum in ſummo gerens è numeroſis mollibus & purpuraſcentibus foliolis cõſtatum, & in eo magnũ florem multis tenuibus oblongiſq; ex cæruleo purpuraſcẽtibus foliolis flauũ orbem vallantibus cõſtantem, qui maturus in pappos euaneſcit: radix eſt Bellidis aut Scabioſæ, lateribus propagines fundens, & albis fibris capillata.

Oritur herboſis Auſtriacarum alpium iugis. Floret Iulio: in hortos tranſlata hæc planta, ſub finem Maij & Iunio floruit, ſubſequens deinde hiems abſtulit, & corrupit.

S I N E *vulgari nomine fuit iſta plantæ apud harum prouinciarum incolas, & montanos paſtores. An prima Lobelio Aduerſariorum pagina 148. nota fuerit, neſcio: ſed ille ſuis vnicum florem tribuit, hæc plures flores ſuſtinet. Quinta reſpondere quodammodo videtur Virgiliano Amello, et forſitan Amellus alpinus dici queat: etenim in pratis, quemadmodum dixi, alpinis naſcitur.*

Amellus alpinus.

Aſter atticus Ital.

C E T E R V M *Aſter atticus Italorum & Fuchſij, qui purpureis ſiue cæruleis orbem luteum ambientibus foliis florem habet, cum latifolius, tũ anguſtifolius, per Pannonias ſatis notus eſt: ille quidem & Viennenſi agro, & plerisq. aliis ſiccis naſcens: anguſtifolius vero, cùm in montibus, tum in quibuſdam pratis.*

DE SCA-

DE SCABIOSA PANNONICA.

CAP. XXX.

NON *minor eſt Scabioſarum varietas: nam in nulla fere Europæ Prouincia me verſatum eſſe memini, in qua eius aliquod peculiare genus non inuenerim, vt ex iis quæ inter rariores ſtirpes Hiſpanicas deſcripſi videre licet, & illa quorum hiſtoriam in his Pannonicis obſeruationibus propono documento eſſe poterunt.*

PRIMVM *autē cubitales habet caules, rotundos, nodoſos ſiue geniculatos, nonnihil hirſutos, concauos, & in ſingulis geniculis bina folia inter ſe oppoſita, nō vti aliarum Scabioſarum multifida, ſed lata, per ambitū duntaxat crenata, Vrticæ foliis interdum maiora, breui pediculo, colore viridi dilutiore, ſapore amaro & acri: ex alarum ſinu rami etiam prodeunt foliati, qui ex lateribus pediculos exerunt floribus, vulgaris Scabioſæ modo in ſe congeſtis, ornatos, colore rubro, nullo odore: deinde ſemina ſimul congeſta, anguloſa, hirſuta, cnici fere interdum magnitudine, ſtellata corona inſignita: radix minimi digiti craſſitudinem nonnunquam æquat, longaque eſt, nigricans, ſtatim à capite quaſdam ſatis magnas fibras ſpargens, & ſubinde ex lateribus nouos caules producens.* I. Scabioſa latifol. rub. flore.

Hæc Scabioſa per omnia maior alia inuenitur, maioribus & nigrioribus foliis, purpuraſcenteq́ ex rubro flore, alioqui nihil differens. 2. Scabioſa latifol. purpuraſc. flor.

Prouenit vtraque in omnibus fere cæduis ſiluis, & iuxta ſepes, lociſq́ umbroſis per vniuerſum Pannoniā. Floret Maio & Iunio, quo tempore ſemen plerumque matureſcit.

QVINA *aut ſena habet Alterum genus folia humi ſparſa, Scabioſæ vulgatiori & inter ſegetes naſcenti* II. Scabioſa alpina.

 fere

fere ſimilia, ſed minimè hirſuta, admodum verò carnoſa & venoſa, præ virore quodammodo ſplendentia, aliquot crenis inciſa, ſapore, ſi mordeantur, lento & gummoſo, deinde aliquantulum acri: ex horum medio prodit palmaris caulis, interdũ paulo amplior, gracilis, rotundis, cuius inferiorẽ partem ambiunt quaterna aut ſena folia profundis & tenuib. laciniis diſſecta, bina inter ſe oppoſita: extremo cauli inſidet capitulum vt in vulgari Scabioſa fere, è multis floſculis quinq. foliolis cõſtantibus cõfertum, quorum exteriores maiores ſunt, colore ex cæruleo purpuraſcente elegantiq; præditi, villis quibuſdã nigris ſingulorum floſculorũ ſedem ambientibus: radix nigra, longa, craſſiuſculis albis fibris capillata.

Inuenitur in ſummis Sneberg & Snealben iugis in tenui gramine naſcens, vbi floret Auguſto: ſimiliter & in depreſſioribus nudiſque circa Viennam collium iugis, vbi Iunio & Iulio floribus onuſtum legi.

CVBITALES ſunt Tertio caules, rotundi, graciles, firmi, virentes, nodoſi, quos per ſingula genicula ſemper amplectuntur bina folia ex aduerſo reſpondẽtia, tenuibus & profundis laciniis adeò diuiſa vt alata videantur, colore ex viridi cinereo, ſapore amariuſculo, quæ verò ſecundum radicem naſcuntur, ante quàm planta in caulem aſſurgat, latiora ſunt minoribúſque laciniis diuiſa: ex ſummis alis ramulos fert tenues, & nudos, qui ſuſtinent plana capitula è candidis inodoriſque floribus ſimul naſcentibus congeſta, qui quinis foliolis quorum tria inferiora maiuſcula ſunt, cõſtant, paucis intus ſtaminulis: floribus ſuccedunt hirſuta ſemina vulgaris ſcabioſæ ſeminibus reſpondentia, minora, in orbiculare caput congeſta: radix interdum minimi digiti craſſitiem æquat, multiſque exiguis fibris in lateribus prædita eſt, ſingulis annis nouos caules proferens.

III. Scabioſa multifido folio, albo flore.

Nullum

Nullum eſt pratum ſiccius & editiore loco ſitum, nullus ager gramineus, nulli fere agrorum margines in quibus non naſcatur hoc Scabioſæ genus, adeóque fertile eſt in gerendis floribus & pertinax, vt ſola bruma illius luxuriem coërceat, alioqui Iunio florere incipit.

Memini & in Belgicis hortis ſimilem ali: & aliam præterea, cuius folia latiora eſſent, firmiores caules, capituláque florum bina aut terna ſimul naſcentia. Scabioſa lati-fol. albo flore.

ALIVD *porro genus inuenitur quod bicubitali aut ampliore aſſurgit caule, tereti, firmo, rotundo, multis alis prædito, per quē ſub ipſis nodis ſparſa ſunt folia iam deſcripta foliis admodum ſimilia, viridiora tamen & duriora, nec in adeò tenues lacinias diuiſa: flores extremis ramulis inſident in caput compacti, alterius floribus ſimiles, hoc eſt quatuor foliolis cōſtantes, vno ſemper (præſertim in exterioribus orbem efficientibus) maiore & ampliore, non vt in ſuperiore ἀγχολευκοὶ, ſed omnino niuei, ſtaminulis in omniū vmbilico eminentibus coloris cādidi, ſed apicibus ſubcæruleis, qui deinde in ſubrotunda capitula tranſeunt, continentia veluti inter ſquammas oblonginſcula angulosa ſemina, colore dum maturuerint, fuſco.* IIII. Scabioſa maior pannon. albo flore.

Hanc Scabioſam primū obſeruaui anno 1582. Auguſto menſe florentē & ſemē maturū proferentem circa Tirnauiam Pannoniæ tranſdanubianæ vrbem, atque etiā ſecundum ipſius vrbis vallū qua Meridiē ſpectat.

LATE *ſerpit Quintum genus, & interdum magnos ceſpites occupat, dura & nigra radice ſeſe per ſummam tellurem ſpargente, & fibris tenuibus firmante: ex qua multi vndique expanduntur rami humi diffuſi, et ſubinde radicem agētes: folia ſatis numeroſa, denſa & carnoſa, læuia, viridia admodum, Bellidis foliis aut Globulariæ, quam Anguillara Aphyllanthen appellat, ſimilia,* V. Scabioſa mōtana repens.

milia, nullo mucrone prædita, ſed cordis, vt vulgo pingitur, formam referentia, herbaceum quiddam non inamœnum redolentia, oblongo pediculo, guſtu amaro & mordicante: aliquot deinde inter folia dodrantales prodeunt cauliculi, teretes, ſinguli ſuſtinentes capitulum Globularia maius & planius, multis craſſiuſculis villis aut floribus hirſutum, Succiſæ ſiue Morſus Diaboli ſimilibus, colore purpureo, nonnunquam adeò diluto, vt cæruleus quodammodo videatur: ſemen Globulariæ ſemini proximum.

Naſcitur in omnibus Pannoniæ & Auſtriæ montibus glabris & aſperis, inter ſaxa & ſalebras ſeſe ſpargens, atque etiam gramineis quibuſdam ſiccioribus incultiſq. agris, veluti ſupra Neapolim Auſtriæ. Floret Aprili & Maio: ſemen Iulio & Auguſto mature ſcit.

PORRO *nullum vulgare nomen iſtarum Plantarum intellexi: ne tamen prorſus ſine nomine eſſent, & à reliquis Scabioſarum generibus cum abs aliis tum à me deſcriptis, diſtinguerem, Priorē, cognominaui Scabioſam latifoliam pannonicam: Alteram, Scabioſam alpinam: Tertiam, Scabioſam tenuifoliam pannonicam flore ex albo flaueſcente: Quartam, Scabioſam pannonicam maiorem flore albo: Quintam, Scabioſam montanam minorem repentem.*

Non dubium eſt quin iiſdem facultatibus prædita ſint cum aliis Scabioſis.

INVENIVNTVR *autem & hîc pleraque Scabioſarum genera, aliis etiam Prouinciis communia: cum inter ſegetes, tum in pratis & ſiluis. Et paſſim etiam in gramineis campis, ſiluiſque à fruticibus & arboribus paulo liberioribus, interdum etiam ſecus vias inter gramina copioſè creſcit pumilū illud Scabioſæ genus, quod vulgo inter herbariæ rei ſtudioſos Globulariæ nomen inuenit.* Globularia

uenit. Viennenſes mulierculæ, quæ ob floris elegantiam in ſuis hortis etiam alunt, Blaw ſtuckartzu*; id eſt cæruleam bellidem nuncupant.*

De Iacea Avstriaca.

Cap. XXXI.

Ad *Scabioſarum claſſem haud dubiè pertinent Iaceæ vulgo vocatæ genera, quorum nonnulla hîc proponam, à nemine adhuc literis prodita, vulgarem ſuis Auctoribus relinquens, tametſi hîc etiam creſcat.*

1\. Iacea montana ſquarroſo capite maior.

Prior *Iacea numeroſa ab eadem radice promit folia, oblonga, vulgari Iaceæ haud abſimilia, nec tactu minus aſpera, guſtu nõnihil calido, ſubadſtringente tamen: caules plerumque cubitales, ſtriatos, ramoſos, foliis anguſtioribus, & interdũ paucis laciniis ſecundum pediculum præditis obſitos, vt in vulgari: capitula in extremis ramis vulgari craſſiora, non hirſuta, ſed multis ſquammis tenuibus, & , ſi vel digitis leuiter attingas, crepitantibus prædita, infernè candicantia, supernè verò, qua ſe flos explicat, fuſca: flos vulgaris Iaceæ, multis exiguis foliolis ex purpura cãdicantibus, quinque partito laciniatis conſtat, è quorũ medio purpuraſcens tubulus exilit, in ſummo velati farina aſperſus, quē ambiunt purpurea maiora longioráq. foliola, quinque inæqualibus laciniis etiam conſtantia uti vulgaris: ſemen cnici exiguum, nigrũ, vulgari ſimile, ſed paulo maius, ſubadſtringente guſtu: radix vulgari Iaceæ ſimilis eſt, fibroſa, nigricans.*

Floret Iulio & Auguſto, & ſubinde ſemen profert, quod maturitate ſtatim ex vaſculis reptat, & florem ſiccum excutit.

2\. Iacea montana ſquarroſo capite minor.

Eſt aliud eius genus per omnia fere ſimile, humilius tamē, vtpote quod cubitalem raro ſuperat altitudinem, foliis

folijs minus aſperis, & aliquantulum incanis, flore paulo dilutiore: ſemine etiam minore, nec nigro, ſed albicante & cinereo: ſapor autem paulo calidior. Maturius plerumque floret, & ſemen Iulio perficit.

Prouenit vtrumque copioſè in montanis Pannoniæ & Auſtriæ pratis.

VENVSTISSIMA *eſt Altera Iacea, latáque & oblonga habet folia, vulgari Iacea maiora, candidiora & molliora leniter per ambitum dentata, gummoſo quidem guſtu, ſed amaritudinis non exiguæ: caules plures ex eadem radice, cubitales & ampliores, interdum bicubitales, anguloſos & ſtriatos: capitula terna aut plura fere contigua, ex multis ſquammis imbricatim diſpoſitis conſtantia, quarum cuſpides exterius reflexæ in adeò crebra & tenuia filamenta, ſiue potius multifidam barbulã deſinunt, vt ipſa capita elegantiſſimo & tenuiſſimo reticulo incluſa videantur, miro Naturæ artificio: flores ſuperiori Iaceæ ſimiles, paulo tamen maiores, purpureos: ſemen, quando maturum eſt, alterius quidẽ Iaceæ, ſed gracilius, oblongiúſque, Cyani ſemini fere reſpondens, colore cinereo: radicem ſuperiori ſimilem.* II. Iacea montana villoſo capite elatior.

Sed huius etiã genus inuenitur longè humilius, quod cubitalem altitudinem vix attingit: alioqui folijs, villoſis & reticulatis capitibus, floribúſque ſimile: ſemine etiam variat, quod nigricans eſt & paulo craſſius. 2. Iacea montana villoſo capite humilior.

Iiſdem locis vtrumque naſcitur quibus primum genus: & floret Iulio & Auguſto, ſeménq. cum ſuperiore profert, quod ſimiliter florem ſiccum excutit.

TERTIA *folijs eſt vulgari Iaceæ ſimilibus, ſecundum radicem leuiter laciniatis; caulem cubitalem aut ampliorem habet, gracilem, firmum, ſtriatum, nonnihil interdum purpuraſcentem, in multas alas inæqualiter diuiſum, per quem ſub ſingulis alis ſparſa ſunt folia* III. Iacea montana hirſuto capite.

iam dictis

iam dictis minora, anguſtioráque: flores in ſummis alis è ſquammato, hirſutoq; & nigricante capite prodeuntes, vulgaris Iaceæ floribus omnino ſimiles, & ſuperioribus paulo ſaturatiores: ſemen priori æquale: radix fibroſa, aliis ſimilis.

Iiſdem locis quibus aliæ inuenitur, eodémque etiam tempore floret.

IIII. Iacea montana echinato capite.

QVARTÆ *molliora ſunt folia, quàm Iaceæ vulgari, circa radicem laciniata, ad Calcitrapæ vulgo dictæ ſiue Cardui ſtellati folia accedentia: caules cubitales, anguloſi, ſtriati, in multas alas diuiſi: capitula hinc inde per ramulos temerè & cõfuſo ordine ſparſa, oblõga, quam plurimis ſquammis conſtantia; quæ in molliores tenuioresq; quàm Calcitrapa aculeos, eosq; valde barbatos deſinunt: flos Iaceæ aut Cardui ſtellati purpureus: ſemẽ non obſeruaui: radix Calcitrapæ ſiue Cardui ſtellati radicem æmulatur.*

Ad montium radices, & nonnunquam ſecundum vias naſcitur in Auſtria: & Auguſto floret cum Calcitrapa.

Hyoſciris Plinij.

Non multum abſimilis videtur illi quæ ante plures annos ex Italia nobis in Belgicam miſſa fuit Hyoſciridis Plinianæ nomine.

IACEÆ *nomine hanc plantam appello, propter ſimilitudinem quam habet cum ea quæ vulgo Iaceæ appellationem obtinuit, quam immutare nolui donec aptiorem aliquam inueniamus. Primum verò genus, Iaceam montanã ſquarroſo capite: Alterum, Iaceã montanam villoſo retiformiq; capite: Tertium, hirſuto capite: Quartum autem, echinato capite cognominaui.*

FREQVENTISSIMVM *agro Vienneníi in agrorum marginibus, ſiccioribusq; gramineis locis id Iaceæ*

ſiue

ſiue Stœbes genus eſſe dixi Hiſpanicarum obſeruationum libro ſecundo, quod ſemine è Galliis miſſo nobis in Belgica natũ fuit: nec iniuria, cùm nihil aut certè minimùm inter ſe differant. Hallucinantur verò qui eam plantam cum Cyano minore confundunt, diuerſæ enim ſunt: neq. minore altitudine excreſcit Auſtriaca ſponte hîc in agrorum marginibus naſcens, quàm Gallica in Belgicis hortis. Stœbe gallica.

In collibus autem & montibus Viennenſi vrbi vicinis prouenit aliud genus multo humilius, magis incanum, tenuioribúſque virgis, quod non multum abludere videtur à minore illo Cyano. Cyanus minor.

NVSQVAM etiam non occurrit in ſiluis cum Pannonia tum Auſtriæ ea planta quam Matthiolus Serratulam cognominauit: atque etiam in plurimis vdis pratis ſiluis contiguis. Serratula Matthioli.

DE PTARMICA AVSTRIACA.

CAP. XXXII.

CVBITALI aſſurgit hæc planta caule, candicante, Cyani æmulo: folia infima caulis parte ad radicem numeroſa, oblonga, anguſta, supernè virentia, infernè molli lanugine incana, acidiuſculo ſapore, in ipſo caule rariora & minora: caulis in aliquot ramos ſe ſpargit ſuſtinentes capitula è ſquammis veluti argenteis imbricatim ſibi inuicem incumbentibus contexta, vnde flos emergit elegans, duodecim aut quatuordecim foliis conſtans, duris, ſiccis, & mucronatis; colore primùm albo, deinde ex cæruleo quodammodo purpuraſcente aut Seſamoidis minoris Matthioli floris ſimili, nullo odore commendatus, ſed ſola venuſtate gratus, & immarceſcibilis, colorisq; gratiam retinens per multos annos è trabe ſuſpenſus aut inter chartas repoſitus: in ipſa verò Ptarmica auſtriaca.

planta (ſi non euellatur) ſeneſcens ſubfuſcum contrahit colorem: ſemen non multum abſimile Seſamoidi minori, ſed tenuius, copioſum inter albam lanuginem latet: radix ſingularis eſt & nigricans, dura, capillaribus quibuſdam fibris ſepta, annua.

Exit pleriſque aridis locis Viennæ vicinis, ſecundum agrorum margines, omnium autem copioſiſſimè ad Phaſianos, etiam intra ipſa pomœria, vbi varij generis arbores ſunt conſitæ, ſingulis annis ſemine deciduo ſponte renaſcens. Floret Iulio.

P T A R M I C Æ *nomen huic plantæ impoſui, non quòd ſternutamenta moueat, ſed quòd reliquis notis ſatis aptè cum Dioſcoridis Ptarmica conueniat. Etenim tenues habet virgas, folia oleæ incana, molliora tamen & Anthemidis quodammodo florem. Auſtriacã verò cognominaui, quòd duntaxat in Auſtria infra Aniſum flumen, præſertim verò circa Viennam totius Auſtriæ metropolim ſponte naſcentem inuenerim. A mulierculis rhyzotomis Scabioſa appellatur, ſiccaq; in totum annum ſeruatur & venalis proponitur.*

Sibi autem perſuadent, illius decoctum pueris propinatum, aduerſus faſcinationes valde vtile eſſe.

D E T A N A C E T O I N O D O R O.

C A P. X X X I I I.

G R A C I L I B V S, *firmis, duris, & cubitalibus, interdum verò ſeſquicubitalibus aſſurgit hæc planta cauli-* Tanacetum inodorum ampliore flo[re] *bus, per quos rara ſparſa ſunt folia pennata, Tanaceto vulgari non admodũ diſſimilia, odoris tamen expertia, guſtu linguã vellicante & feruido, circa radicẽ maiora hirſutáque: flores in ſummo caule magni, Bellidis maioris flori propemodũ æquales, octodenis aut vicenis foliis albis nunc longioribus, nũc breuioribus, mediũ orbẽ lu-*

teum, vt in Chamæmelo amplectentibus conſtantes: radix eſt minimi digiti craſſitudine, obliqua, neque in rectum tendens, nigra & aliquot fibris hirſuta.

Prouenit fere in omnibus vtriuſque Pannoniæ montibus non admodum editis, & ſiluis cæduis.

Floret Maio & Iunio.

2. Tanacetum inodorum minore flore. *Exit etiam iiſdem locis aliud genus, ſola floris magnitudine ab hoc diuerſum: cuius videlicet flos Matricariæ vulgaris flori ſit ſimilimus, aut Cotulæ fœtidæ, eo quem modo deſcripſi multò minor.*

M IHI *non eſt compertum an aliquo nomine vulgari ſit prædita hæc planta, Tanacetum autem inodorum cognominaui, quòd cum nullo odore ſit inſigne, folia vulgari Tanaceto ſimilia quodãmodo habeat. Secundo generi autem ſimilem plantam apud Valentiam Allobrogum obſeruaſſe videtur Lobelius.*

DE ABSINTHIO.

CAP. XXXIIII.

Abſinthium vulgare. P ASSIM *naſcitur per Vngariam, Auſtriam & reliquas vicinas prouincias Abſinthium illud maius, quod reliquæ opinor Europæ familiare eſt. Inueniuntur tamen alia quædam eius genera, nulli adhuc Scriptori ante meum in has prouincias aduentum cognita, quæ hoc capite deſcribere conſtituimus: prius obiter mentione facta nõnullorum, quæ vel ſponte hîc naſcuntur, vel aliunde deuecta in hortis coluntur.*

Abſinthium ponticum vulgare. S PONTE *autem creſcit non ſolùm multis Pannoniæ, ſed etiam Auſtriæ locis, atque agro Viennenſi, cum in ſaxoſis, tum aridis & ſalebroſis, gramineisq́ deſertis agris Abſinthium illud tenuifolium Abrotoni fere foliis, vulgo Romanum vel ponticum nuncupatum, mira fœcunditate radicibus fibroſis & latè ſerpẽtibus ſe propagans,*

1. *pagans, cuius duo videntur eſſe genera. Namq. vnum planè incanum eſt, quo potiſſimùm Viennenſes officina*
2. *vtuntur: alterum purpuraſcentes habet cauliculos, & folia non adeò incana, ſed ſupina parte viridiora: id à nonnullis ſuperiori præfertur: exiſtimo tamen natales duntaxat iſtam varietatem facere.*

Vngari cum hoc tum vulgare maius communi nomine Irõm *vocant.*

In *cultiſſimo ſuo horto alit C.V. Ioannes Aicholzius medicus & profeſſor Viennen. duo Abſinthij marini genera, vt ex diuerſis locis aduecta, ſic etiam tota facie inter ſe diſcrepantia.*

Abſinth. marin. patauinū.

Nam quod Patauio hoc nomine allatum eſt, folia habet mollia, incana, lata, tribus, quatuor, aut ad ſummum quinis laciniis diuiſa, interdum etiam nullis, vt Artemiſiam folio lauendulæ quodammodo referant (à qua tamen differt) ſatis grati quidem odoris, ſed amari ſaporis.

Abſinth marin. miſnēſe.

Ex Miſnia verò miſſum multifida habet folia, & ſucculenta, non minus quàm in ſuperiore incana, proximè ad Seriphij in Belgica & Angliæ maritimis naſcentis folia accedentia, grauioris tamen paulo & validioris, vt mihi videtur, odoris, Seriphij narbonenſis & hiſpanici (quod nuſquā niſi in mediterranei maris littoribus obſeruare memini) graueolentiam quodammodo referentis, atque etiam ſaporem.

Abſinth. pumilum Camerarij.

Accedit *alind pumilum Abſinthij genus vix palmi altitudinem ſuperans, tenuibus admodum cauliculis, quos circa radicem multa exigua multifida tamen & incana ambiunt foliola non iniucundi odoris. Id in ſummis cauliculis quaterna aut quina fert capitula in palleſcentes floſculos vt ſuperiorum ſeſe explicantia.*

Noriber-

Noribergæ alebat in fictilibus C.V. Joach. Camerarius eiuſdem vrbis medicus.

CETERVM *ad ea genera non vulgaria, quæ in his Prouinciis naſcuntur, tranſeamus.*

PRIMI *caulis pedalem altitudinem plerumque æquat, nonnunquam etiam cubitalem attingit, firmus, caneſcens, multis foliis marini Belgarum abſinthij foliorum quodammodo æmulis, ſed tenuioribus & omnino incanis confuſo ordine eum ambientibus præditis, qui ſuperiore parte in multos ramulos ex tenuiorum adhuc foliorum alis naſcẽtes diuiditur, plenos floſculorum propendentiũ corymbis: radix fibroſa eſt, & ſingulis annis nouos frequentioresq́ caules profert. tota planta elegans eſt & rarior: ſed impenſe amara.* I. Abſinth. auſtriac. tenuifol.

Creſcit in collibus & apertis quibuſdam locis Viennenſi vrbi vicinis, atq. à rhizotomis promiſcuè cum eo quod vulgo ponticum appellatur, ad Pharmacopolarum Viennenſium officinas adfertur.

RARVM *etiam eſt Alterum Abſinthij genus, nec vſquam niſi in Auſtriæ Styriaeq́ celſiſſimis iugis à me obſeruatum. Dodrantalibus autem aſſurgit cauliculis, gracilibus, incanis, in quibus rara & exigua ſunt folia, tota incana lanugine & veluti tomento obſita, circa radicem maiora, Bellidis maioris foliis non admodum diſſimilia, minora tamen & magis inciſa, ſatisq́ue craſſa, guſtu valde amaro: ſummis cauliculis octoni aut plures inſidẽt floſculi in vmbellã diſtributi, floribus Achilleæ ſimiles, ſed maiores; ſeptenis aut octonis candidis foliolis medium orbem ex aliis exiguis floſculis ſtilo luteo præditis efformatum cingentibus conſtantes: ſemen deinde quale Abſinthij vulgaris, odoratum: radix nigra eſt, ali-* II. Abſinthium montan. vmbelliferum.

 Abſinthium montanum vmbelliferum.

eſt, aliquot fibris donata, & è lateribus propagines ſpargens.

Iſtud primum ſub finem Junij anni 1574. *floribus onuſtum obſeruaui, & erui, dum ex Hohbergerin per ſumma iuga in Snealben tenderem, medio fere itinere, è ſcopulis præruptis & in altiſſima præcipitia (horreſco referens) propendētibus: deinde illo ipſo anno menſe Auguſto, maiore copia in Etſcherberg et Durrenſtain cùm florens, tum ſemine prægnans, quod cum nonnullis plantulis in Belgicam amicis miſi, è quibus hæc icon delineata fuit.*

MONTANI *venatores* Unſerfrawen rauch, & Weyſs rauch *appellant, ad alterius cuiuſdam plantæ differentiam, quam infrà deſcribemus. Ego Abſinthij alpini vmbelliferi nomen illi indidi, quoniam multas habet notas, quæ, vt inter Abſinthij genera referre debeam, me impellunt. Si cui tamen hoc nomen minus arrideat, aliud pro ſuo arbitrio imponat per me licet.*

VERUM *ſubiicere hîc libet extemporaneum quoddam epigramma D. Pauli Fabricij Medici & Cæſ. Mathematici, qui mecum, Doctoreq́ Joanne Aicholzio & aliis quibuſdam comitibus Etſcherianum altiſſimum iugum tum temporis conſcendit, vt illius montis vicinorumq́ iugorum longitudinem & latitudinem aſtronomico radio metiretur. Etenim præ manibus tum habebat totius Auſtriæ ſupra & infra Aniſum chorographicam deſcriptionem, quam ſumma diligentia magnisq́ ſumtibus confecit, ſperóque propediem maxima cum omnium ſtudioſorum voluptate & vtilitate euulgatum iri. Dum igitur inter nos de nomine iſtius plantæ orta eſſet controuerſia, ille ſic luſit:*

CARO-

CAROLO CLVSIO CÆS.

AVLÆ FAMILIARI, ET REI Herbariæ apud IMP. MAXIMILIANVM II. præfecto.

Carole, dum luſtras loca plena virentibus herbis,
In medio feſſos colle morare pedes,
Adq́ue Dioſcoridem confer, quam cernimus herbam,
Hæc'ne ſit Abrotoni femina vera vide?
An quæ deformi creſcunt Abſinthia campo,
Ad ſpecies iubeant hanc numerare ſuas?
Rara quidem planta eſt, verè digniſſima noſci:
At certè verus gratior vſus erit.
Conſultor tecum cenſens Aicholzius illam
Iudicet, errori non det vt herba locum.
Sic hortos magnus veſtros illuſtret Apollo,
Et radio flores fertiliore petat.

Paulus Fabricius D. Cæſ. Mathematicus in iugis Etſcherianis faciebat XXII. *Augusti* M. D. LXXIIII.

DE ARTEMISIA TENVIFOLIA.

CAP. XXXV.

VVLGARIS *paſſim in his regionibus eſt Artemiſia illa vniuerſæ Europæ familiaris: ſed eius etiam quæ tenuiore eſt folio, duo genera per Pannoniam, Auſtriam, atque vicinas Prouincias obſeruaui.*

I. *Artemiſia tenuifolia incana.* VNVM *craſſa admodum, lignoſa, multifida, & ſatis multis fibris minoribus donata radice cõſtat: ex qua plures*

plures rami ſparguntur humi plerumque fuſi, interdum etiam recta aſſurgentes, lignoſi & duri, per quos initio & ante hiemem multi nodi naſcuntur, è quibus folia emergunt multifida & tenuiter inciſa, Abrotoni foliis propemodum ſimilia, candicantia, guſtúque non admodum grato, ſed poſtea aliquantulum ſaliuam ciente. Inter hæc ſubſequentis æſtatis initio tenues vimineæq́ prodeunt virgulæ, purpuraſcẽtes, multis ramulis eiuſdem coloris præditæ, tenuioribúſque adhuc, quàm modò dixi, foliis ſeptæ, qui paruis veluti corymbis propendentibus onuſti ſunt, Abrotoni, Artemiſiǽve, aut Abſinthij modo, vireſcentibus, & interdum purpuraſcentibus, qui explicati, ex purpura candicantem oſtendũt floſculum Auguſti initio, interdum etiam Septembri.

ALTERVM *ſimili fere modo creſcit, ſed plerumq.* II.
rectioribus præditum eſt virgis, iiſque magna ex parte ſingularibus, firmis, lignoſis, purpuraſcentibus etiam, & in frequentes ramulos ſimili colore donatos diuiſis: folia licet ſuperioribus reſpondeant, minus tamen incana ſunt, ſed potius ex viridi purpureoq́ nigricant: tenues ramuli Auguſto menſe ſuis corymbis, vt in primo, onuſti conſpiciuntur, purpuraſcentibus vt plurimum: quo tempore totus caulis nudus, & ſuis foliis marcidis ſpoliatus apparet.

Artemiſia tenuifolia purpuraſcens.

Naſcitur paſſim vtrumque genus ad ſemitas, aridis ſalebroſiſque locis, etiam ad Viennenſis vrbis vallum & foſſas, nonnunquã & in vetuſtis muris et ruderibus.

AN *commodè ad* Ἀρτεμισίαν λεπτόφυλλον, *Artemiſiam tenuifoliam Dioſcoridis hæc ſtirps referri queat, peritioribus diſpiciendum relinquo. Hæc ſanè odore illo Sampſuci caret, quo ſuam præditam eſſe vult: aut ſi quem odorem habet, is admodum tenuis & propè nullus eſt, præſertim in altero genere. Vngari* Sepreu fiu, *hoc eſt, ſcoparum*

Ἀρτεμισία λεπτόφυλλος.

Sepreu fiu.

eſt, ſcoparum herbam appellant, quòd vulgo apud illos ex ea ſcopæ fiant, ob quem etiam vſum nonnulli Auſtriæ incolæ, præſertim apud Neapolim, Beſem kraut nominant. Beſem kraut.

De Parthenio alpino.

CAP. XXXVI.

Mvltis ex fibroſa radice Chamæmeli modo fruticat ramulis, pedalibus, viridibus, quos ambiunt folia Anthemidi omnino ſimilia, multiplici inciſione diuiſa, Cotulæ aut Matricariæ ferè odore, guſtu calido, attamen non ingrato: extremis ramis multi flores inſident vmbellatim congeſti, Abſinthij alpini, modò deſcripti floribus proximè accedentes, hoc eſt exigua capitula ex albo & pallido commixta, ambiētibus ea ſenis aut octonis latiuſculis albis foliis, eiuſdem cum ipſa herba odoris: rami humi procumbunt, & ex vna, vti dixi, radice prodeuntes, ſubinde fibras agunt, & noua germina procreant. Parthenium alpinum.

Inuenitur in Sneberg, Snealben & Durrenſtain iugis magna copia: floretque Auguſto.

Vt montani venatores ſuperiori Weyſs rauch nomen indiderunt, ſic etiam hanc plantam vnſer frawen ſchwartz rauch nomine donarunt. Ego Parthenium alpinum appello, à Dioſcoridei Parthenij odore, ad cuius etiam deſcriptionem ſatis accedere videtur.

De Parthenio pleno ſiue polyphyllo flore.

CAP. XXXVII.

Nihil prorſus à vulgari Matricaria differt aut forma aut magnitudine: etenim cubitales aut ampliores interdum habet caules, ſtriatos, in multas alas diuiſos, folia vulgari perquam ſimilia, et multis laciniis diuiſa, Parthenium polyphyllo flore.

herbacei coloris, validi odoris, & amari ſaporis: extremæ alæ plurimos flores candidos & multiplici foliorum serie conſtantes ferunt, nullo aut perquam exiguo in medio, aureo diſco, quemadmodum Chamæmeli flore polyphyllo flores quibus ſunt perſimiles: ſemen an fœcundum ſit ignoro, nam aliquoties ſatum, non prouenit, ſed ſurculis ſeritur veluti Leucoium pleno flore.

Hanc plantam primùm conſpexi Londini in Anglia, anno ſalutis humanæ 1579. quam inde Antuerpiam detuli, eiúſque iconem & ſemina poſtea habui Viennæ C. V. Dn. Richardi Garth Cancellariæ Londinenſis primicerij & viri humaniſſimi munere, qui me multis beneficiis affecit: deinde longè frequentiſſimam anno 1581. cùm Londinum ſeriorum quorundam negociorum cauſa rediiſſem, toto ſemeſtri iſtic hærens.

Florere incipit Iunio, & tota deinde æſtate flores proferre non deſinit.

ADMODVM *profectò ferax eſt Anglia huiuſmodi florum multiplici foliorum ſerie conſtantium, quos an arte & mangonio adquirant, ignoro: nam & Chamæmelum, & Lychnides ſilueſtres, & alias pleraſq; plantas pleno flore, Belgicam inde primùm accepiſſe conſtat.*

DE MILLEFOLIO ALPINO.

CAP. XXXVIII.

Millefolium alpin.

ELEGANS *eſt hæc plantula, dodrantalem aut palmarem altitudinem non excedens, multis foliis circa radicem ſtratis, tenuiſſimè inciſis, & veluti è multis minutiſſimis alatis foliolis conſtantibus, nonnihil incanis: candicantes cauliculi, ſatis craſſi, huiuſmodi foliis uſque minoribus & tenuiſſimè inciſis obſiti: umbella floſculorum denſiſſima uti in vulgari Millefolio, ſed* colore

colore rubro dilutiore ſiue carneo nitet: radix vix à vulgari differt, fibroſa admodum, & ſumma tellure ſerpens.

Sponte prouenit in Iudenberg & Spital Styriæ alpibus: floret verò Augusto.

Natales'ne id efficiant, an cultura, neſcio: differre tamen videtur ab eo quod in Belgica ſimili propemodum flore in hortis alebamus.

De Levcanthemo alpino.

Cap. XXXIX.

HABENT *etiam Alpes ſuas Anthemides: verùm à vulgaribus diuerſas, ut hoc & ſequente capite demonstrabimus.*

LEVCANTHEMI *porro folia, prioris Chryſanthemi, quod proximo capite deſcribemus, foliis haud multum diſſimilia ſunt, niſi paululũ magis inciſa eſſent, craſſa, ſucculentáq; (vti ſunt multarum alpinarũ ſtirpium folia) guſtu amaruſculo, & nullo odore grata: cauliculi dodrantales, infirmi, in quibus ſingulares flores, Chamæmelo maiores, luteo orbe, quem ambiunt vicena aut plura alba folia. Latè ſeſe ſpargit hæc planta Chamæmeli modo, & fibroſas radices habet.* Leucanthemum alpinũ.

Creſcit in Iudenberg, Spital, & aliis quibuſdã Styriæ iugis. Floret Iulio & Augusto.

MVLTVM *accedere videtur ad eam plantã quam peritiſſimus Anguilara deſcribit Leucãthemi Pliniani nomine, vndecima opinione. Ille verò ſuum Leucanthemum odoratum facit: at hoc odore caret.* Leucanthemum Plin. Anguilaræ.

DE CHRY-

De Chrysanthemo alpino.

Cap. XL.

Diversis *Alpium iugis diuerſa inuenimus Chryſantheni genera.*

Horvm *Primum multa habet ſecũdum radicem oblongiuſcula folia, Abſinthio vmbellifero ſimilia, craſſa, pollicari longitudine, in lacinias aliquot diſſecta, viridia (nouella tamen nonnihil incana conſpiciuntur) amaro ſapore: caules aliquot dodrantales, aut palmares, rarioribus tenuiuſq; diſſectis foliis ornatos, ſtriatos, in quibus veluti vmbella denûm aut duodenûm luteorum florum, Iacobaa vulgaris floribus non multum abſimilium & eiuſdem odoris: radix craſſiuſcula eſt, multiſq; candicantibus fibris capillata.* I. Chryſanthemum iudenbergenſe.

Prouenit iiſdem quibus Leucanthemum iam deſcriptum locis: eodem etiam tempore florens.

Alterum *numeroſa ſecundum radicem habet folia, multifida, Abrotoni maris foliis fere reſpondentia, dilutiore virore nitentia, & odore, ſi terantur, haud ingrato, ſapore verò amaricante & minimè grato: ex his caules exeunt pedales, minoribus foliis onuſti, in aliquot interdum ramulos diuiſi, qui ſingulos aut geminos ſuſtinẽt flores Chamæmelo vulgari maiores, inodoros, omnino flauos, medium orbem luteum cingentibus luteis foliis ſatis latis: radix fibroſa & nigricans eſt, pluresque à latere ſpargit ramos.* II. Chryſanthemum Etſcherianum.

Inuenitur in Etſcher, atq. etiam in Snealben, Veytzalben, & aliis Styriæ iugis. Floret Auguſto.

Cvbitales *Tertio ſunt caules, firmi, læues, ex purpura virentes, ſuperiore parte in aliquot ramos diuiſi: folia longa, tenuiter admodum inciſa, Achillea Matthioli, ſiue Abrotoni maris foliorum æmula, longiora ta-* III. Chryſanthemum Sneberſenſe.

Chryſanthemum alpinum I.

giora tamen, craſſiora & viridiora, quæ nullum gratum odorem ſpirant, guſtatáque ingrata deprehenduntur & amariuſcula: flores in extremis ramis vmbellatim diſpoſiti, lutei, Iacobææ floribus ferme ſimiles, ſed minores & inodori: radices ſunt fibroſæ, candicantes, nouóſque caules è lateribus ſingulis annis proferunt, qui plerumque ſumma tellure fibras agunt.

Creſcit in Sneberg & reliquis iugis in quibus Alterum genus, atque in hortos tranſlatum feliciter prouenit: florétque Iunio; illic autem Auguſto.

AD χρυσανθέμυ Chryſanthemi genera referendæ mihi videntur hæ ſtirpes. Quod ſi quis Iacobæis adnumerare malit, non refragabor: quandoquidem eas, vt pleraſque alias, rei herbariæ ſtudioſis duntaxat propono, vt eorum exquiram iudicium.

Chryſanthemum Valentinum à Narbonenſi differt.

CETERVM quoniam noſtrum Lobelium exiſtimare video, Chryſanthemum Valentinũ à me in Hiſpanicis obſeruationibus deſcriptum, non differre à Buphthalmo Narbonenſis prouinciæ, mihi ſanè nõ ignoto, vtpote qui aliquoties eruerim apud Aquas mortuas vulgo nuncupatas, quas nonnulli Foſſam marianã (quã rectè, neſcio) appellant: Non erit à noſtro inſtituto alienum, ſi ipſum reliquosq́ qui fortè eius veſtigia ſequuntur, ab ea opinione liberare conatus fuero. Ipſe Buphthalmo Narbonenſi radiatos flores tribuit, & verè quidẽ: nã flores Camomillæ vulgari ſimiles, imò maiores habet, medium orbem luteum cingentibus luteis foliis, & plerumque (quod ipſe omiſit) ſubtus nonnihil purpuraſcentibus aut ſubrubentibus. Chryſanthemum Valẽtinum nulla radiata folia in orbis circuitu habet, ſed iis caret, non ſecus ac Chamæmelum illud Chryſanthemum odoratum, tametſi meum maiora habeat capita, nec

ta, nec adeò in medio protuberantia, vt animaduertere potuerunt qui diligentius meam deſcriptionem legerũt, & poſſem, ſi opus foret, ex ſicca planta è Valentino regno mecum delata, quam cum multis aliis rariſſimis ſtirpibus ſiccis adhuc ſeruo, demonſtrare, ipſiúſque Pictoris, qui eius iconẽ in lignea tabella delineauit, teſtimonium in medium adferre. Præterea meum recto aſſurgit caule, tenuioráque habet folia: Buphthalmum verò iam dictum plerumque ramulos humi fuſos habere, craſſioráque folia obtinere memini obſeruare, & inter ſiccas herbas è Gallia Narbonenſi delatas adhuc me ſeruare arbitror.

Hæc eò dixi, non vt Lobelium mihi amicum perſtringerem, ſed veritatis (cuius ſemper fui aſſiduus ſectator) duntaxat inquirendæ gratia.

PORRO Buphthalmum vulgare cubitalibus & amplioribus virgis, foliis alatis, floréque Chamæmelino maiore, auri modo fulgente, vulgatiſſimum eſt per vniuerſam Pannoniam, atque etiam vltra Drauum, & tota Auſtria: memini & in agris, & ſecundum vias paſſim naſcens Moguntiaco agro obſeruare, dum Viennam à Cæſ. Maximiliano II. feliciſſ. m. accerſerer: cùm autem in Belgicam anno 1579. proficiſcerer, per Moraniæ partem, tota Bohemia, & Noribergenſi agro conſpexi. Buphthalmũ vulgare.

Rhizotomæ huius Prouinciæ mulierculæ **Geelbkaſsblumen** vocant: Ungari ökör zöm: Croatæ, quorum mulieres eius ſtirpem tritam vtiliter vulneribus imponere aſſeruntur, kachchi jezicach, hoc eſt, ſerpentis herbam appellant.

NEC minus vulgare eſt omnibus collibus apricis & ſiccioribus vtriuſque Pannoniæ & Auſtriæ gramineis campis Buphthalmum Dodonæi, ſiue Pſeudoelleborum Buphthalmũ Dodonæi. Pſeudoelleborum nigr. Matthioli.

nigrum Matthioli foliis fœniculaceis, floréque Anthemidis ampliore & auri fulgore ſplendente, cuius radices atque etiam integras plãtas rhizotomi in foro Vienenſi venales habent, atq. pro nigro Elleboro proponunt magno errore, cùm infra duodecimum, imò etiam ſeptimum ab vrbe miliare, legitimum Elleborum nigrum albo flore abunde naſcatur, & inde commodè minimiſque ſumptibus adferre poſſent.

Veratrũ nigr. alterũ Dodonæi. *Veratrum autem nigrum alterum Dodonæi copioſè etiam creſcit ad initium Viennenſis ſaltus ſeſquimiliari ab vrbe Viẽna, qua ad monaſterium Chartuſianorum Maurpach, & Tulbingam iter eſt, locis vmbroſis: aliis item eiuſdem ſaltus vicinioribus locis ad ſiluarum margines.*

DE IACOBÆA PANNONICA.

CAP. XLI.

VVLGARIS *illa multis Prouinciis planta, quæ ab Herbariis Iacobæa appellatur, per Pannonias etiam eſt frequentiſſima. Inueniuntur tamen & aliæ ſtirpes, quæ meo iudicio ad eius claſſem referri poſſunt.*

I. Iacobæa pannonica mollior. PRIMA, *Iacobææ vulgari admodum ſimilis, niſi mollior tota eſſet, caulem habet cubitalem, ſtriatum, in multas alas inæqualiter diuiſum, ſub quibus folia admodum laciniata, mollia, & tenella, ſaporis amaricantis & calidiuſculi, nec iniucundi odoris: flores in extremis ramis rariores quàm in vulgari, & minores pallidioréſque, qui maturi in papposam lanuginẽ reſoluuntur, cui ſubeſt ſemen vulgari ſimile: radix admodum fibroſa eſt, tametſi minimè perennis. Tota ſtirps molli hirſutie & pingui quodammodo lentore obſita eſt.*

Creſcit in Pannoniæ & Auſtria caduis ſiluis, præſertim in Leyteberg, florétque Iunio.

Non

Non admodum differre videtur ab ea quæ in marinis Belgicæ aggeribus ſponte prouenit: minus tamē craſſa eſt, neque adeò ſucci plena.

II. Iacobæa pannon. folio nõ laciniato.

TERNA, *quaterna, aut plura habet Altera folia latiuſcula, in ambitu nonnihil dentata, caulem cubitalem plerumque, anguloſum, gracilem, per quem temerè ſparſa ſunt folia infimis paulo minora, at in ſupremo anguſtiora, lata baſi ipſum amplectentia: ſummo caule quaterni aut quini veluti in vmbella naſcuntur flores Iacobææ vulgaris floribus non multum abſimiles, ante quàm explicentur ex atro rubeſcentes, ſed vbi aperti ſunt, auri fulgore ſplendentes, quos in ambitu ſtipant quindena aut plura foliola per extremum inciſa, ſupernè phœnicea, ſubtus verò quodammodo rubentia: ij flores maturi in pappos abeunt, quibus obuolutum eſt oblongiuſculum nigricans ſemen, vulgaris Iacobææ ſemini non diſpar: radix non admodum magna, nigricans, tenuibusq; fibris candicantibus donata, ſub Autumnum noua denuo filia latiora ad veterem caulem ſingulis annis producens. Tota planta mollis & quadam lanugine obſita conſpicitur atque amaricans eſt.*

Naſcitur apud Nemethwywar aliisq; Pānoniæ & Auſtriæ inferioris montoſis & cæduis ſiluis.

Floret Iunij initio, & ſub eiuſdem finem ſemen maturum eſt.

III. Iacobæa latifolia pannonica.

CVBITALI *verò interdum excreſcit Tertia caule, firmo, ſtriato, quem ambiunt lata folia, rugoſa, mucronata, per oras ſerrata, viridia, latiore baſi, & veluti appendicibus quibuſdam prædita ea parte qua caulem amplectuntur, ſapore ingrato & nõnihil acri: quæ verò ex radice germinant, rotundiora ſunt & maiora. ſed nullas appendices habent, minus tamen ſerrata nõ ſunt, quàm ſuperiora: ſummus caulis diuiditur in aliquot*

ramulos,

ramulos, qui luteos omnino flores ſuſtinẽt, Iacobææ vulgari ſimiles, multo tamen maiores, & ad Buphthalmi amplitudinem accedentes, qui deinde per maturitatem in pappos euaneſcunt: radix ſatis craſſa eſt & candicans, atque ſubinde fibras agit ad latera, vulgaris Iacobææ modo.

Prouenit in Alpibus: nuſquam tamen maiore copia quàm ſupra Herrenalben, qua longus aſcenſus eſt in Durrenſtain. Abundanter etiam inuenitur non procul à Zolonock. Floret Iunio & Iulio, in hortos autem tranſlata etiam Maio.

2. Creſcit in iiſdem mõtibus, ſed præſertim iuxta fluentes riuulos & aquas, aliud eius genus longè maius, amplis & magis mucronatis foliis, prona parte aliquantulum incanis, caule plerumq. bicubitali: cetera fere conueniunt. Id maturius floret altero.

Iacobæa latifolia altera.

HANC initio ἀνώνυμον reliqui, cùm nullum nomen meo iudicio ſatis aptum illi tribuere poſſem: à florũ tandem ſimilitudine inter Iacobææ genera referre, & Iacobæam latifoliam montanam cognominare placuit.

Conyza alpina Geſneri.

Videtur eius meminiſſe Geſnerus in deſcriptione Montis fracti his verbis. Conyzæ alpinæ genus, ſeſquicubiti aut amplius proceritate, corymbis florum luteis, fibris radicum albis pluribus & confertis, ſubamaris; à pecore non attingitur. Paſtorum pleriq. Boni vocant, aliqui Goldkrut.

Hæc eadẽ Simlerus ad finem Commentarij de Alpib.

DE HORMINO SILVESTRI.

CAP. XLII.

HORMINI ſilueſtris appellatione comprehendo cum Scarleam vulgo nuncupatam, tum eam quam nonnulli Colum Iouis vocant.

Scarleam

Scarleam autem ſponte naſcentem videre non meminī: ſed in hortis duntaxat cultam & admodum familiarem. Quæ verò præpinguibus eſt ramis flore luteo Colusq́ Iouis cognominatur, per vniuerſam Pannoniã adeò frequens eſt, vt nihil illa fere vulgatius ſit ad collium & montium radices, atque etiam ad elatiorũ hortorum margines inter ſepes & arbores. Eſt præterea tertium genus vulgo notum, de quo ſuo loco. Sed etiam ad Hormini ſilueſtris claſſem referẽdas eſſe cenſeo nonnullas alias ſtirpes, quas in his Prouinciis ſponte naſcentes obſeruaui. Scarleæ. Colus Iouis.

ALIQVOT *habet Prior caules cubitali interdum altitudine aſſurgentes, quadrangulos, nonnihil hirſutos, firmos, geniculatos: folia magna, hirſuta, mucronata, per ambitum ſerrata, rugoſa, ſingulis geniculis adnaſcuntur inter ſe oppoſita, Scarleæ foliis haud multum abſimilia, minus tamen incana, & odore minus graui: ex alarum cauis oriuntur ramuli floribus purpureis, minoribus Scarleæ floribus, & Lauendula vix maioribus, verticillatim vſque ad extremum onuſti, inflexam & veluti procumbentem atq. nutantem ſpicam efformantes: ſemen in vaſculis puſillum, nigricans: radix illi magna, pollicari craſſitudine, nigro cortice obducta, dura, viuax, ſingulis annis noua germina proferens.* I. Horminum ſil. lat. fol. alterum.

Inuenitur paſſim Viennenſi agro iuxta vias, & in montanis pratis circa Mariæ cellam, & S. Crucis abbatiam, ſupra Badenſes thermas, & pleriſque alpeſtribus Auſtriæ & Styriæ locis: quinetiã apud Hirtzpach pagum ferri fodinis nobilẽ ſupra Noribergam Pragenſi itinere reperi. Floret Iunio, ſemen Iulio matureſcit.

ILLIVS *porro ſilueſtris Hormini quod Gallitrichum quidam cognominant, non meminiſſem: niſi plures eius ſpecies nonnihil florum colore, & foliorum forma inter ſe* II. Horminum ſil. quartum.

 Horminum ſilueſt. latifolium alterum.

ter ſe differentes inueniri obſeruaſſem.

1. OBLONGA habet prior ſecundum radicem folia, parte inferiore latiora, deinde ſenſim in mucronem deſinentia, nullis laciniis diuiſa, ſed per oras tantū ſerrata, supernè viridia & minimè hirſuta, rugoſa tamē, infernè autē hirſuta, odore reliquorum Hormini generum graui, ſaporeq; amaro: caules cubitales, quadrangulos, geniculis diſtinctos, hirſutos, quos in ſingulis geniculis bina ſemper inter ſe oppoſita amplectuntur folia ſuperioribus paulo minora: extremus caulis plerumque purpuraſcit, pinguisq; eſt, & deſinit in oblongam, præpinguemq; ſpicam florum hiantium, galeaq; editiore præditorum, colore purpureo ſaturatiore elegantiſſimo: ſemen deinde in calyculis rotundum, nigrum: radix craſſa eſt, nigráque & multis fibris prædita, viuax, & ſingulis annis regerminans, nouóſque caules producens, qui ſubinde ſecundum radicem fibras agunt.

Hormin. ſil. 4. flo. violaceo.

Hanc interdum variare animaduerti. Nam anno 1579. Maio menſe vnam ſtirpem inueni in ſiccioribus pratis Sopronio Pannoniæ vicinis, quæ candido omnino flore fuit, & foliis etiam incanis, non virentibus.

Hormin. ſil. 4. niueo flo.

2. ALTERA eius ſpecies maiore altitudine excreſcit, caulisq; ſuprema parte vireſcit, non autē purpuraſcit: flores tametſi ſuperiori forma ſimiles, dilutioris tamen ſunt coloris: folia inferiora nonnihil laciniata ſunt, in reliquis conueniunt.

Hormin. ſil. 4. dilutiore flore.

Paſſim in ſiluis cæduis, montanis pratis, viarúmque marginibus ſponte naſcitur vtraque, non modo in Pannoniis, ſed aliis pleriſque etiam Prouinciis.

Floret Maio, atque interdum Iunio.

3. SED eſt & Tertia ſpecies ſecūdæ fere ſimilis, Hiſpanico ſemine nata: etenim caules habet non minus altos, quadrangulos, nodis cinctos, hirſutos, & folia in ſingulis nodis

Hormin. ſil. 4. lauendulæ flore.

nodis fere ſimilia, duriora tamen, læuiora, anguſtiora, & obtuſiore mucrone, laxioribuſque laciniis prædita, præſertim infima, quæ ſecundum radicem naſcuntur: calyculos in ſummis ramis extremoq́ꝫ caule verticillatim in ſpicam deſinentes, ex quibus emergunt flores reliquis ſpeciebus longè minores, Lauendulæ florum ferme æmuli, nec colore admodum differentes: in ſingulis deinde calyculis ſemina nigra: radix ſuperioribus ſimilis eſt, & tota planta ſimili cum reliquis odore prædita. Floret Iunio.

Naſcitur & hæc ſponte in Anglia: nam cùm anno 1579. iſtic eſſem, ſatis frequentem Grenwicij quarto infra Londinum miliari, ad Regiæ arcis Hippodromum repperi initio Septembris cum florentem, tum ſemine onuſtam.

PEDALI *plerumq. hæc eſt altitudine, quadrangulis caulibus, geniculatis vt reliqua genera: folia in ſingulis geniculis bina, ſibi inuicem oppoſita, rugoſa, Saluiæ ſimilia, non tamen incana, per ambitum nonnihil ſerrata, dura, guſtu exſiccante & amaro, & odore, quàm primo deſcripta iucundiore: flores à medio caule ad faſtigiū vſq. verticillatim ex purpureis calyculis exeunt ſaluiæ ſimiles, ſed minores, eleganti colore ex cæruleo purpuraſcente, & quaſi violaceo, interdum verò dilutiore: ſemen deinde in calyculis nigrum, reliquis generibus minus: radix interdum minimi digiti craſſitudinem æquat, nigroq́ꝫ cortice tecta eſt, ſubtus flaueſcens, multos ſingulis annis caules producit inferiore & terræ viciniore parte humi procumbentes, atque è geniculis radici proximioribus ſubinde fibras agentes. Tota denique planta eleganti eſt aſpectu.* III. Hormin. ſil. ſ. ſaluiæ folio

Vbique circa Viennam naſcitur, totáque Pannoniæ ſecundum vias, & in agrorum vinetorumque margi-

nibus. Tota adeò æſtate floret, & ſubinde ſemẽ profert.

2. Hormin. ſil. 5. verſicolore folio.

Huius genus aliud eſt longè maius, duorum cubitorum altitudinem plerumque attingens, aut etiam ſuperans, ipſius caules triplo craſſiores, quadranguli tamen, & vti alterius geniculati: folia multo maiora & craſſiora, albis maculis magna ex parte diſtincta: ſpica florum longior & craſſior, flores verò cum forma tum colore ſimiles, ſemine etiam conueniunt.

Rarius hoc eſt ſuperiore, nec niſi in pratis, herbidiſque locis inuenitur: & paulo ſerius altero florere incipit.

SILVESTRIS Hormini ὁρμίνου τοῦ ἀγρίου, vt dixi, genera videntur omnes hæ plantæ: nemini tamen legem imponere volo, ſed cuique quo nomine eas donare velit, liberum relinquo. Mihi verò Scarlea vulgaris ſiue Sclarea quam Galli Oruale, Vngari Zent Ianos ſiue, hoc eſt S. Ioannis herbam vocant, Horminum ſilueſtre primum erit. Quod primo loco deſcripſi, Horminum ſilueſtre ſecundum. Colus Iouis luteis floribus, tertium. Silueſtre Lobelij, Gallitrichum vulgo appellatũ, Tragóque Wild Salbey dictum, quartum, cuius tertia ſpecies ſemine ex Hiſpaniis miſſo Baccharis nomine mihi nata eſt: Quod autem poſtremo deſcripſi, mihi quintũ erit; rhizotomæ mulierculæ Auſtriacæ Wild Salbey, id eſt agreſtem ſaluiam appellant, vulgóq; venalẽ proponunt cum aliis balnearibus herbis. Matthiolus Horminum ſilueſtre ſecundam eius ſpeciem nominare videtur: Lobelius inter Verbaſci genera recenſere maluit, & Verbaſcum nigrum ſaluifolium vocat, quod an luteo flore variet, nunquam obſeruare memini.

Baccharis Hiſpanica.

DE MENTHASTRO.

CAP. XLIII.

Menthaſtrum vulgare.

PASSIM in his Prouinciis etiam naſcitur Menthaſtrum vulgare: ſed duo alia præterea obſeruaui,

partim

partim ſponte hîc creſcentia, partim ſemine aliunde miſſo mihi nata.

CVBITALI *aut ampliore Primum aſſurgit caule, quadrangulo, medulla pleno, multis nodis conſtante, ex quibus bini ſemper ex aduerſo oriuntur ramuli ſimiliter quadranguli, in quibus oblongæ ſpicæ, verticillatim compoſitis floribus conſtantes, qui Menthaſtri vulgaris, aut eius potius Calaminthæ, quã vulgo Cattariam vocant, floribus ſunt ſimiles, exalbidi, odore grato: folia aduerſis inter ſe pediculis caulem & ramos ad ſingulos nodos ambiunt, menthaſtro fere ſimilia, ſed magis ad Cattariæ folia accedentia, colore viridi minúſque albicante quàm Cattariæ aut menthaſtri vulgaris; menthaſtri odore, acri & calido ſapore: radix dura, lignoſa, ex lateribus propagines ſpargens, vt reliquæ congeneres plantæ.* I. Menthaſtrum montanum.

Sponte naſcentem hanc plantam inueni primùm ad Auſtriacarum alpium radices, in pratis monaſterio S. Crucis vicinis & ad Rehenaw Præſulis Neubergenſis arcem, Auguſto florentem: deinde copioſiſſimam in Ungaria ad radices ſcopuli in quo extructa eſt muniтiſſima arx Nemethwywar, Germanis Gyſſing dicta Ill^ris ac Mag^ci Dn. Balthaſaris de Batthyan Regaliũ Dapiferorum Magiſtri, & C.R.Q. M^tis Conſiliarij, atque etiam in Leytenberg ſupra Manderſtorf Junio florentem, quo tempore etiam in hortos tranſlata flores producit.

ADNVMERANDA *Menthaſtri generibus etiam videtur ea planta, quæ ex Hiſpanico ſemine Calaminthæ tertiæ nomine mihi miſſo nata eſt.* II.

Etenim cubitales habet caules, quadrangulos, rectos, frequentibus nodis cinctos, ſubhirſutos: folia oblonga, rugoſa, per ambitum nonnihil ſerrata, ſuperioris Menthaſtri Menthaſtrum tuberoſa radice.

thaſtri foliis admodum ſimilia, magis tamen incana, ingrato odore, amaro & calido guſtu, ſingulos nodos æquali, ſed oppoſito inter ſe ſitu ambiunt: ſummi rami extremusq́; caulis in molles atque incanas exiguorum foliorum ſpicas deſinunt, inter quæ verticillatim compoſiti flores prodeunt candidi, exigui, Cattariæ florum æmuli: ſemẽ deinde illi perſimile, puſillum nigrum: radix craſſa & ſucculẽta raphano fere ſimilis, foris aliquãtulũ fuſca, in multos hinc inde ad latera quaſi paruos napos extuberat, aliisq́; oblongis fibris donata eſt: perennis eſt & plures ſingulis annis caules profert. Floret Iunio.

Cattaria minor Hiſpan. ſem. nata.

EODEM *tempore, Calaminthæ primæ nomine, ſemen ex Hiſpaniis etiam miſſum, ex quo pulcherrimum Cattariæ genus enatum eſt, cubitales habẽs caules, quadrangulos, geniculatos, multis alis concauos: oblonga folia, anguſta, per oras crenata, incana, odore Cattariæ vulgaris vehementiore, feruido guſtu: flores ſpicatim in extremis ramis naſcentes, candidos, vulgaris Cattariæ floribus reſpondentes: deinde ſemen in calyculis nigrum, calaminthæ ſemini par: radicem duram, lignoſam, fibroſam, perennem, & ſingulis annis nouos caules proferentem. Floret Iunio & Iulio.*

PRIMVM, *cognominaui Menthaſtrum montanum: Alteri, tuberoſæ radicis nomen addidi, quòd radix in alias craſſiuſculas radices extuberet.*

DE MARRVBIO PANNONICO.

CAP. XLIIII.

Marrubium vulgare.

RARIVS *eſt Marrubium vulgare in Auſtria & Pannonia, certiſque duntaxat iiſque paucis locis ſponte naſcens inuenitur. At aliud quoddã genus eſt frequentiſſimum, quod à nemine adhuc deſcriptum memini.*

Marrubium pann. alterũ.

MVLTOS *ex eadem radice caules profert cubitales in-*

les interdum, quadrangulos, firmos, nodoſos, in multas alas diuiſos: folia ad ſingulos nodos bina, contrario ſitu naſcentia, duas vncias longa, vnam lata, in ambitu ſerrata, marrubio vulgari fere ſimilia, ſed anguſtiora, nec adeò orbiculata, & paulatim à pediculo in latitudinem excreſcentia, ſenſimq́ in mucronem deſinentia, omnino incana, odore iucundo, guſtuq́ amaro & calido: flores candidi marrubio ſimiles in mollibus & incanis calyculis naſcentes, verticillorum inſtar ſummum caulē ſummosq́ ramos ambiunt: radix vulgari ſimilis, et ſingulis annis nouos ſtolones eosque numeroſiores proferens.

Adeò vulgare hoc genus eſt toto Viennenſi agro, vt vinetorum agrorumq́ margines, ſiccique & graminei campi eo abundent. Nullo tamen, quod ſciam, apud illos in vſu eſt. Floret Iulio.

DE GALEOPSI maxima Pannonica.

CAP. XLV.

Galeopſis pān. maxima.

C V B I T A L I *plerumque eſt caule, interdum etiam maiore, quadrangulo, craſſo, ſecundum radicem rubente, frequentibus geniculis prædito, è quibus bina ſemper inter ſe oppoſita naſcuntur folia, vrticæ foliis haud abſimilia, ſimiliter per oras crenata, ſed longè maiora, palmaremq́ amplitudinem ſæpiſſimè ſuperantia, hirſuta quidē ſed minimè mordacia: à medio caule ſurſum verſus, ad ſingula genicula verticillatim ſeni, octoni, interdum deni naſcuntur flores, non ſimul, ſed ſucceſſiuè ſeſe explicātes, lamij floribus multo maiores, impenſe rubri, & veluti purpurei, galeati & hiantes, labro inferiore bifido, atque per oras laciniato, frequentibus ad latera barbulis prædito, interiore parte purpureis & candidis lineis depicto, ſtaminibus quatuor cum ſtilo ſub galea latentibus, odore graui, & ingrato, vti tota planta, ſi teratur.*

Galeopſis maxima Pannonica.

Lamium Pannonicum 1.

ratur, atque ingrato & amaro guſtu: laciniati calyculi deciduis floribus quaterna ſemina cõtinent Moluccæ ſimilia: radix craſſa & fibroſa perenniſque eſt, ſingulis annis augmentum ſumens pluresq́ſ ſtolones proferens.

Maxima copia naſcitur in montibus illis ſiluoſis arci Grebén ſæpius memoratæ vicinis ſupra Waraſdinum.

Floret Maio.

De Lamio pannonico.

CAP. XLVI.

Pedales *& maiores interdũ habet caules, quadratos, hirſutos, Lamij æmulos, quibus, per interualla, bina ſemper inter ſe oppoſita, veluti in vrticarum genere, innaſcuntur folia, Meliſſophyllo fere ſimilia, rugoſa, ſed atro virore nitentia, guſtu aliquantulum calido: flores ex ſingulis alarũ cauis terni aut quaterni prodeunt, antrorſum omnes ſpectantes & propendentes, oblongi, inodori, lamij florum æmuli, ſed maiores & nulla galea inſigniti, inferiore labro propendente, reliquis foliis (quæ aut candida omnino ſunt, aut nonnihil interdum purpuraſcentia) maiore & purpureo: calyculi ſiue vtriculi ex quibus flores prodeunt ſatis magni & capaces, ex viridi pallentes, ſemen magnum, nigricans, inæquale continent: radix craſſiuſcula & aliquantulum nodoſa multas fibras agit, & nouos ſingulis annis caules profert vt vrtica, & quædam aliæ congeneres plantæ.* 1. Lamium Meliſſæ folio.

Eius altera ſpecies obſeruatur in eo ſolummodo differens, quòd illius caules ſingulis annis frequentiores, at quodammodo infirmiores repullulent, illiúſque folia paulo ſint anguſtiora. 2. Lamium 2. anguſtiore folio.

Copioſè in Leytenberg, in monte Badenſibus thermis imminenti, aliiſq. editis Auſtriæ & Pannoniæ locis, ſed vmbroſis & ſiluoſis inuenitur. Floret Maio, ſemẽ maturum eſt Iunio.

p Repe-

Reperitur etiam flore omnino niueo, ſed rariſſimè. Apud Lauſannam verò in Allobrogibus, nullum aliud quàm flore omnino albo videre memini, anno 1554. dum è Narbonenſi Gallia per Heluetios in patriam redirem.

Melyſſophyllon Fuchſij & Tragi. FVCHSIVS *& Tragus hanc plantam Meliſſophyllon appellarunt, cùm tamen exigua odoris gratia prædita ſit, & apes eius floribus non admodum delectentur: & haud ſcio an apta ſit ad aluearia intus cõfricanda, vti vulgaris meliſſa eſt, quæ omnium Doctorum iudicio verum* μελισσόφυλλον *Meliſſophyllum cenſetur. Ego ad Lamij genera potius referendam arbitror.*

II. Lamium vrticæ folio. ALIVD *eſt præterea Lamij genus exoticũ, cui dũ primũ ſemine emergit ſubrotunda ſunt folia, molli lanugine hirſuta, per ambitum ſerrata, vrticæ ſimilima, oblongis pediculis innitẽtia, inter quæ altero anno emergit caulis modò ſexangulus, modò quadrangulus, molli lanugine pubeſcẽs, per quẽ ex interuallis æqualiter ſemper & aduerſo ſitu ſparſa ſunt folia modò terna, modò bina, ſuperioribus minora, & breuioribus pediculis hærentia, è quorum alis nunc bini, nunc terni pro foliorum numero exiliunt vnciales pediculi, tenues, firmi, hirſuti, ternos vel quinos flores ſuſtinentes, qui concaui ſunt, anteriore parte nonnihil hiantes, exiguo labello prolabente, & tenui ſtilo cum ſtaminulis emergente præditi, colore ex viridi palleſcente: floribus ſuccedunt capitula Lini, aut potius Scrophulariæ vulgaris, mucronata, tenui nigróque ſemine plena: radix vrticæ ſimilis obliqua & multis fibris capillata.*

Hanc ſtirpem primùm florentem obſeruaui Viennæ in meo hortulo ad parietẽ natam neſcio quo ſemine anno 1578. ſubſequens hiems abſtulit: ſed deciduo ſemine prognatæ ſunt ſubſequente anno aliquot plantæ, quæ de-

mum an-

Lamium Pannonicum II.

mum anno 1580. flores protulêre. Floret Maio, ſemen Iunio matureſcit: deinde tota planta radicitus perit.

III. Sed & *ad lamium fortè referenda eſt elegans hæc planta, quæ ex radice vrticæ vulgari ſimili, plures profert pedales cauliculos, teretes, quadrangulos, frequentibus nodis cinctos, ad quos alternatim bina contrario ſitu in oblongis pediculis æqualiter naſcuntur folia, Lamio, ſiue vrticæ nō mordaci vulgari & fœtidæ quæ purpureo flore eſt, ſimilia, vel proximè ad Hederæ terreſtris ſiue Chamæciſſi vulgaris folia accedētia: inter quæ calyculi terni, quaterni, aut quini, continentes flores hederæ terreſtris floribus forma proximos, hiantes, nulla ſupernè galea eminente, ſed latiuſculo folio reflexo duntaxat, mixtis coloribus cæruleo, albo, & purpuraſcente inſignitos.*

Lamium peregrin.

Naſcentem nunquam videre cōtigit: ſed iconem ſuis coloribus diligentiſſimè expreſſam mihi dono dedit anno 1579. Ill. Dn. de Batthyan.

De Betonica.

Cap. XLVII.

Nulli *ſunt in Pannonia, Auſtriaque, & vicinis prouinciis montes herboſi, nullæ ſiluæ, nulláve prata, in quibus non abundātiſſimè proueniat Betonica flore rubro ſiue purpureo: quæ duorum generum eſſe videtur. Alterum enim breuiore ſpica maturiúſque florente eſt: Alterum longiore, molliore, atriore, & ſerius florente. Solet etiam hoc poſtremum genus in maiorem altitudinem excreſcere, licet in eodem loco ſponte naſcatur, vel eadem cum altero areola excolatur.*

Betonica pur. flo. duorum gener.

Sed *Alia etiam Betonica mihi obſeruata eſt multis foliis prædita, rugoſis, ſubhirſutis, per ambitum ſerratis,*

-nica albo

ratis, Betonicæ vulgaris foliorum omnino æmulis, minimè tamen adeò atro virore nitentibus, ſed dilutioribus: quadranguli caules geniculatique & ſubhirſuti in pedalem altitudinem excreſcunt, ſubindéq. extrema parte in alas diuiduntur: folia in ſingulis geniculis caulem æquali ſitu ambientia, ſuperioribus minora, nullóque pediculo fulta, odorata quemadmodum illa, guſtúq. amaricante: ſummi caules & rami in denſam calyculorum ſpicam deſinunt, è quibus flos emergit vulgari forma ſimilis, ſed colore omnino albo: ſemen deinde in vaſculis vulgaris Betonicæ ſemini par, fuſcum: radix non diſſimilis, perennis, ſingulis annis augeſcens, & plures caules proferens.

Creſcit in aſcenſu montis Neuberg, in Etſchero & aliis quibuſdam editioribus locis: ſed omnium copioſiſſimè ſupra Zeehof, magno vltra Gamingam miliari, qua iter eſt in Herrenalben & Durrenſtain.

Floret iſtic Iulio.

Huius meminit diligentiſſimus peritiſſimúſque Cordus lib. 2. Hiſtoriæ Plantar. cap. 159.

De Syderitide Pannonica.

Cap. XLVIII.

Syderitidis *in hac Prouincia & vicinis locis naſcentis tres ſpecies obſeruantur; ab ea quam in Hiſpanicis obſeruationibus exhibui, diuerſa.*

Prior *caules habet quadrangulos, cubitales, hirſutos, geniculatos, folia ad ſingulos nodos bina, ex aduerſo naſcentia, rugoſa, hirſuta, Hiſpanicæ foliis maiora, & per ambitum ſerrata, ſapore amaricante & calidiuſculo: ramuli ad ſingula genicula naſcuntur minoribus foliis obſiti: flores ſummum caulẽ verticillatim ambientes in ſpicam deſinunt, Hiſpanicæq; floribus perſimiles ſunt,* I. Syderitis pānon. ſpicato flore.

miles ſunt, maiuſculi tamen, odorati, candidi, hiatúmque, ſiue rictum ſanguineis punctis conſperſum habentes: ſemen in pentagonis calyculis inæquale, nigrum: radix inutilis eſt.

Paſſim ſiccioribus agrorum & ſiluarum caduarum marginibus obuia eſt, quemadmodum & pleriſque alijs Germaniæ locis.

II. Syderitis pannon. capitato flore.

ALTERA *humilior eſt priore, neque pedalem excedit altitudinem, & in pauculos ramulos diuiditur: folia priori ſimilia obtinet, molliora tamen: flores ampliores quàm in ſuperiore, albi, palleſcente labro, & pauculis rubris pũctis aſperſo, verticillatim in vtriculis caulem ſupremoſq́ue ramulos ambientes, breuiorem quàm in priore & obtuſam ſpicam conficiunt, vti in Prunella.*

Nuſquam non occurrit in agris & inter ſegetes multis Pannoniæ & Auſtriæ locis. Floret Iulio.

III. Syderitis pannon. palleſcente flore.

TERTIA *pedalem etiam non ſuperat amplitudinem, caule quadrangulo, ab radice ſtatim ramoſo: folijs ſecundum radicem priori generi nõ breuioribus, ſimiliterq́ue venoſis, ſed mollioribus, minimeq́ue in ambitu ſerratis, quæ ſummum caulem & ramos ambiunt, breuiora ſunt: floſculi ſtatim à ramorum exortu ipſos & caulem in calyculis quinquepartitò diuiſis verticillatim ambiũt, ſuperioribus longè minores, & è calyculis vix prominentes, forma tamen illis ſimiles, fuſci coloris, labello tamen interiore parte pallido: ſemen ſuperiorum ſemine minus, nigricans: exiguorum foliorum palleſcentis coloris coma extremos ramos caulemq́ue occupat, totaq́ue adeò planta molli incanaq́ue lanugine prædita eſt: radix candicans, lignoſa, aliquot fibris hirſuta, ſed non perennis, quippe quam maturo ſemine ſubſequens hiems tollere ſolet, vti & priores duas.*

Frequentiſſima eſt in Pannoniæ Auſtriæq́ue inferioris aruis

ris aruis & inter ſegetes macro & ſterili ſolo: floretque Iunio & Iulio, ſemen ſubinde Iulio perficiens.

PRIMA *& Tertia à rhizotomis mulierculis* Fuſs peerkraut *appellantur, ſiccataq́; in vſum adſeruantur.*

Earum etenim decocto pedes & alios artus defatigatos, aut alioqui rigentes, vtiliter foueri prædicant. Prima Vngaris Tiztôs fiu, *id eſt, nobilis herba dicitur.*

Sed etiam aduerſus capitis dolorem, quem Styri Fuels peer *appellant (vnde & herba nomen) ipſum ſimili decocto lauari, abs neſcio quo indocto empirico medico perſuaſi, vtile cenſent.*

DE PARIETARIA ſilueſtri quorundam.

CAP. XLIX.

SVPERIORIBVS *quodammodo cōgeneres ſunt hæ plantæ, quæ in tres ſpecies diſtingui queunt.*

1. Parietaria ſil. 1. purpurea coma. QVADRANGVLO *Prior aſſurgit caule, pedali, ſubhirſuto, nodoſo, in quo bina ſemper ex aduerſo naſcuntur alternatim oblonga folia, ſecundum pediculum lata, & ſenſim in mucronem deſinentia, aliquantulum hirſuta: ſummus caulis & rami deſinunt in foliorum, ſuperioribus minorum, & ad pediculum laciniatorum, mollíq́; lanugine pubeſcentium, colorisq́; purpurei, nunc dilutioris, nunc ſaturatioris elegantiſſimi & violacei comam; inter quæ bini ſemper inter ſe oppoſiti flores naſcuntur, oblongi, concaui, aliquantulum hiantes, ſuperiore labro nōnihil reflexo et ſubhirſuto, inferiore latiuſculo & deorſum propendente, colore luteo primùm, deinde omnino aureo, omnes tamen, licet alternatim & contrario ſitu naſcentes, antrorſum ſpectantes & porrecti, quod pictor non obſeruauit: radix candicans eſt, & inutilis.*

ALTE-

ALTERA *caulem etiam pedalem habet, rarò am-* II.
pliorem, quadrangulum, nonnihil purpuraſcentem in- Parietaria ſil. flo. luteo.
terdum, ſtatim à radice in ramos diuiſum, qui alterna-
tim æquali ſemper, attamen contrario ſitu naſcuntur:
ſub his expanduntur folia oblonga prioribus ſimilia fe-
re, virentia, ingrato & nonnihil acri ſapore: flores in
ſummis ramis inter pinnata & anguſta folia naſcentes,
vt in priore, minores, coloreq́ luteo, qui tamen in mar-
ceſcentibus exalbeſcit, rictu manente luteo: radix cum
ſuperiore conuenit.

Creſcunt in ſepibus & ſiluarum marginibus, vm-
broſisq́ locis Vngariæ, Auſtriæ, Morauiæ, Bohemiæ,
atque etiam Germaniæ.

AD *has referenda eſſe videtur quæ in omnibus fere* III.
Prouinciis inter ſegetes naſcitur. Etenim ſuperioribus Parietaria ſil.
quodammodo ſimilis eſt, licet anguſtiora habeat folia, purpuraſcente coma.
& quæ comam cōficiunt tenuius etiam laciniata, totaq́
rubra aut carnei coloris: flores etiam prioribus forma
ſimiles, coloris tamen varij, nam labrum inferius cum
galeola & extrema cauda purpuraſcunt, media pars
quæ circa rictum turget, lutea eſt: ſuccedunt in calycu-
lis vaſcula fuſcum ſemen continentia.

Sunt omnes annuæ, & ſemine maturo perire ſolent:
florent autem Maio & Iunio.

QVO *nomine Latino hæ donari debeant, ignorare*
me fateor: ſunt tamē qui priorem ſilueſtrē Parietariam
appellauerint: Alteram Crataeogonon, Tertiam triti- Crataeogonū Melampyrū.
cum vaccinum, Melampyrum vocent, & Alopecurum Alopecuros Theoph. &
Plinij eſſe putent. Plinij tamen Alopecuros, ſi quis dili- Plinij.
genter perpēdat, à Theophraſti Alopecuro haudqua-
quam differre comperietur, Atrebates etiam à coma
colore rubram herbam cognominant.

Nullum, quod ſciam, in medicina vſum obtinuerūt:
ſed

ſed plerumque negligi ſolent. Poſterioris autem ſemen in occidentali Flandriæ parte, vbi copioſiſſimè inter ſegetes (ruſticorum plerumq. negligentia, qui eam tempeſtiuè non euellunt) naſcitur, panem vitiare ſolet, & atriorem reddere: quinimo iis qui eo veſcũtur, plerumque caput grauedine tentari ſolet, non ſecus atque ſi lolio victitaſſent.

De Prvnella et Bvgvla.

CAP. I.

Licet eadem Prunellæ & Bugulæ genera hic inueniantur, quæ aliis Prouinciis communia ſunt: nonnulla tamen etiã naſcuntur quæ ab aliis minimè obſeruata eſſe video, de quibus hoc capite agere inſtituimus.

I. Prunella maior. Habet autem illarum Prior dodrantalem caulem, quadrangulum, hirſutum, geniculatum: folia in ſingulis geniculis bina, ex aduerſo ſita, ſubhirſuta, vulgaris Prunellæ foliis fere reſpondentia, guſtu amaricante: capitula in ſummis caulibus craſſiora quàm vulgaris; flores illius floribus forma quidẽ ſimiles, ſed longè maiores, nec ingrati odoris, ventre (quod pictor non obſeruauit) laxiore, galeaq; ſaturatius plerumque purpuraſcente, tametſi inueniantur nonnunquam dilutiores & quaſi exalbidi. ſemina in ſingulis calyculis quaterna plerumque: radicem nigram, multis craſſiuſculis & candicantibus fibris præditam, nouiſq; propaginibus ſeſe ſingulis annis augentem.

Inuenitur non modò in Pãnonia, ſed multis aliis Europæ Prouinciis, editioribus & gramineis locis. Floret Iunio, Iulio, & Auguſto, & ſubinde ſemen profert.

II. Prunella laciniato folio. Alteri dodrantales ſimiliter & quadranguli ſunt cauliculi, hirſuti, ramoſi, è ſingulis geniculis bina cõtrario ſemper inter ſe ſitu proferẽtes folia, non vt vulgaris ſubrotun-

ſubrotunda, ſed longa, & in aliquot profundas lacinias diuiſa, ſapore quemadmodum vulgaris adſtringente: flores ſummo caule ſummiſq. ramis ſpicatim vt in vulgari naſcentes, à quibus forma quidem non differunt, ſed color ſubinde variat: nã vel niueus eſt, vel cinereus, vel carnei coloris, vel purpureus eſt, qualẽ etiã Mompelliano agro poſt monaſteriũ Egremõt ad ſiluulæ marginem olim colligere memini: ſemen item perſimile: radix fibroſa eſt, ex qua prodeuntes ſingulis annis nouæ virgæ fibras plerumque agere ſolent. Prunellæ florum varietas.

Gaudet & hæc herbidis & gramineis locis, licet inter ſaxa locis à fluminibus nonnunquam inundatis inuenerim. Floret maturius ſuperiore, nempe Maio, tametſi etiam Iunio.

TERTIA *minimè differt ab ea quam vulgo Bugulam & Conſolidam mediam vocãt, ſeu forma ſeu viticulis ſumma tellure repentibus, quæque nunc flore cæruleo, interdum cinereo, atque etiam omnino niueo inuenitur: niſi quòd illis mihi paulo tenerior videatur, floreſq. qui in illis ſunt aut cærulei, aut vt dixi niuei, in hac rubri diluti, ſiue carnei conſpiciuntur.* III. Bugula carnei coloris flore.

Florentẽ cum aliis Maio primũ inueni anno ... non procul Zolonock in accliui nemoroſi cuiuſdam collis: deinde iterum anno ſubſequente quodam prato ad monaſterium Maurpach aliquot eius plantas erui.

CÆTERVM *quæ Bellis media à Matthiolo, maior autem à Lobelio nuncupatur, in obſeruationibus, vulgóque ex Conſolidæ minoris generibus cenſetur, frequentiſſima eſt in alpinis pratis, vnde illam ſæpius in hortos tranſtulimus.* Bellis media.

q DE CHA-

DE CHAMÆDRY.

CAP. LI.

FREQVENTISSIMA *etiam eſt his in Prouinciis Chamædrys legitima, nulli etenim agrorum paulo editiore loco ſitorum, nulli vinetorũ margines ſunt, qui ea non abundent: ſed & interdum ſecundum publicas vias gramineis locis naſcitur.*

Duorum porrò eſt generum.

I. Chamædrys maior. VNA *vegetior & vberior, longioribus, craſſioribúſque virgis, amplioribus & ſucculentioribus foliis, longiore florum coma, maioribúſque & dilutioribus floribus.*

II. Chamædrys minor. ALTERA *minor, gracilioribus virgis, minoribus foliis, breuiore florum coma, & minoribus ſaturatiúſque rubentibus floribus.*

2. Chamædrys minor niueo flore. *Iſtam candido flore variantem apud monaſterium Holtzkirche infra Wirtzburgum anno 1579. menſe Iulio obſeruaui & erui.*

Omnium autẽ radix latè ſerpit, lanugine pubeſcunt virgæ quæ humi diffuſæ fibras plerumque agunt; & ſerrata ſunt folia.

III. Chamædrys alpina ciſti flore. GESNERVM *elegans aliud genus inuenitur quod dodrantalibus ſerpit ramulis, colore ex fuſco rubẽtibus, duris, lignoſis, foliis nulla ſerie eos ambientibus, Chamædrys legitimæ folia referentibus, ſed paulo minoribus, & ſubtus incanis, guſtu admodum adſtringente & exſiccante: flores illi in oblongis pediculis ſingulares, albi, octo aut nouem foliis conſtantes, Ciſti fœminæ floris propemodũ magnitudine, multis ſtaminibus in medio præditi, inodori; quibus decidentibus villoſum ſuccedit ſemen, quale fere Caryophyllatæ alpinæ flore aureo ſupra deſcriptæ: radix eſt dura, lignoſa, in diuerſa tendens & quibuſ-*

Dryas octopetala, L.

Sm. fl. 2.432

quibuſdam nigricantibus fibris prædita: quin & interdum humi procumbentes & ſparſi rami fibras agunt, vt integri nonnunquam ceſpites ea tecti conſpiciantur.

Frequens eſt in ſummis Auſtriacarum et Styriacarum alpium iugis: floretque Iunio, nempe ſolutis niuibus, ſemen vero ad maturitatē peruenit Auguſto, deinde pediculi omnino exareſcunt. In hortos tranſlata & vmbroſo loco tenuique ſolo repoſita, aliquamdiu perſiſtit, & maturius floret.

Herba cerui. HANC Geſnerus libello De raris & admirādis herbis, in deſcriptione Montis fracti, Herbam cerui ex quorundam ſententia, ni fallor, appellat: & Ioſias Simlerus Commentario de alpibus, Hirtzwurtz & Chamædryn alpinam.

DE TEVCRIO.

CAP. LII.

ALIQVOT ſtirpes per Pannoniam & vicina loca obſeruaſſe mihi perſuadeo, quæ plurimum ad Teucrij hiſtoriam accedunt: quas, quoniam à nemine deſcriptas video, operæprecium me facturum arbitratus ſum, ſi earum deſcriptionem meis obſeruationibus insererem.

I. Teucrium maius pānon. latifol. CVBITALES verò atque etiam ampliores habet Prior caules, frequentes admodum, ex vna radice prodeuntes, quadrangulos, ſubhirſutos, nodis diſtinctos: folia Chamædry fere paria, aut illius foliis, quæ à nonnullis ſacra herba exiſtimata eſt (de qua ad huius capitis calcem) ſimilima, bina ſemper inter ſe oppoſita, per ambitum ſerrata, guſtu amaro: ſummi caules in aliquot ramos diuiduntur, ferentes oblongam ſpicam florum cæruleorum quatuor foliis conſtantium, quorum, quod ſuperiorem partem obtinet, latiuſculum ſemper eſt, veniſque diſtinctum, duobus intus ſtaminulis & ſtilo, qui marceſcen-

Veronica Teucrium, Linn. Sp. 529

Clus. hist. 1. 347

marceſcentes integri defluunt: ſiliquulæ deinde bifidæ, planæ vti in veronicæ generibus, ſemine exiguo plenæ: radix fibroſa admodum eſt & perennis, ſingulis annis nouos caules producens, qui infima parte ſecundum matrem fibras etiam agunt, & ſeſe propagant.

Creſcit in omnibus collibus & montibus Pannoniæ et Auſtriæ, pleriſque Bohemiæ, & nonnullis Germaniæ, atq. etiam vltra Drauum petroſis locis herboſis tamen & inter frutices.

2\. *Illius genus inuenitur in herboſis collium iugis paulo humilius, foliiſque anguſtioribus: alioqui in cæteris conuenit. Floret vtrumque genus Maio: Prius etiam Iunio & Iulio.*

Teucrium pannon. maius anguſtif.

II\. MVLTAS *ſtatim à radice fundit Altera virgulas dodrantales, purpuraſcentes, humi procumbentes, quas alternatim bina ſemper ex aduerſo ſita amplectuntur folia, Chamædryos foliis forma & colore ſimilia, & ſimiliter per oras ſerrata, minora tamen, guſtu linguam exſiccante, deinde amariuſculo: ſummæ virgulæ in ramulos diuiſæ, numeroſos floſculos in ſpicæ formam naſcentes geſtant, quatuor foliolis conſtantes, & eo quod ſuperiorem floris partem occupat reliquis ſemper maiore & latiore, cui circa vmbilicum duo ſtaminula inhærēt, ſtilúſque è medio vmbilico protuberat, integri deinde floſculi, qui ſunt aut cærulei coloris ſaturatiſſimi & elegantiſſimi, aut dilutioris & quaſi cinerei, ſponte decidentes, vti in Priore, ſiliquulas relinquunt planas exili ſubruffo ſemine plenas: radix etiam admodum fibroſa & perennis, ſinguliſque annis quemadmodum Altera nouas virgulas proferens: quin & nonnunquam ipſæ virgulæ ſecundum radicem fibras agunt.*

Teucriū pannon. minus.

Naſcitur fere omnibus ſiccioribus agris incultis, herboſiſq; aggeribus & colliculis ſecundum vias publicas

inferioris

inferioris Auſtriæ, præſertim Vienneſi agro, & apud Neapolim loci natura munitiſſimam.

Floret Maio.

2. *Vnicam huius inueni plantam anno 1579. ad radicem montis pago Glaſenfeld imminẽtis ſecundo à Neapoli iam memorata miliari, quæ florem ex carneo candicantem haberet, circa vmbilicum carneis venis diſtinctum, carneique coloris ſtamina & ſtilum.*

Teucrium minus flore candicante.

III. A T *in ſummo Etſcheri iugo, nec vſquam alibi, Tertium quoddam genus obſeruaui pumilum admodum dodrantalibus fere virgulis quadam lanugine pubeſcentibus, quas bina ſemper inter ſe oppoſita ambiunt folia, minoris Chamædryos foliis ſatis reſpondentia, inter quæ ſummis virgulis oblongiuſculi enaſcũtur è barbatis calyculis flores, à ſuperiorum forma diuerſi, concaui, per extremas oras laciniati, latiores, colore cæruleo, è quibus duo ſtaminula cum oblongo ſtilo exeunt: defluentibus integris floſculis ſuccedunt craſſiores et maiores ſiliquæ, exiguo ſemine plenæ: radix etiam per ſumma ſerpit, tenuibuſque fibris prædita eſt.*

Teucrium etſcherianũ.

Floret Julij initio, Auguſto ſemen maturum eſt.

N V L L V M *vulgare nomen iſtarum ſtirpium adhuc ediſcere potui: nõ incommodè autẽ meo iudicio ad Teucrij genera referentur.*

V V L G A R E *porrò eſt tota Pannonia, Auſtria, Styria, Interamni, atque etiam Bohemia Teucrij genus illud quod paſſim in Hiſpaniis, Gallia, Germania, Belgicáque herboſis locis naſci conſpicitur, foliis Chamædryos fere, & eius nomine à vulgo interdum nuncupatum, C. V. Dodonæus aliquando Sacram herbam appellauit, flore cæruleo pulcherrimo.*

Sacra herba.

D E V E-

De Veronica.

Cap. LIII.

Havd pauciora inueniuntur Veronicæ genera, ab aliis (quod ſciam) minimè obſeruata.

Primvm cubitales profert caules, interdũ etiam ampliores, minimè ramoſos, aut certè quam rariſſimis aiis, ſed multis nodis præditos, folia contrariis inter ſe pediculis ad ſingulos nodos naſcentia, duas aut tres vncias lõga, vnam lata, craſſa, atro virentia ſplendentiaque, raris & vix conſpicuis crenis ſerrata, ſapore admodum adſtringente & exſiccante, deinde acri: ſummo caule ſpicatim creſcunt multi conferti floſculi Veronicæ rectæ floribus forma ſimiles, ſed colore paulo dilutiores, ab infima parte ſpicarũ ſeſe pandere incipientes quemadmodum Teucrij flores: ſemen in planis vaſculis continet: radix ſatis craſſa eſt, multisq́ fibris donata, ſingulis annis nouos ex lateribus caules proferens. I. Veronica maior latifolia.

Eſt alia huius ſpecies cubitalem altitudinem nõ excedens, multisq́ in ſummo caule ramis prædita, cuius folia ſuperioribus non minus ampla & craſſa ſunt, ſed neque ſplendent neque adeò atra ſunt. 2.

Conſpicitur & tertia ſpecies ſecundæ fere ſimilis, cuius folia euidentioribus crenis ſerrata ſunt, ramulique oblongiore florum ſpica præditi, in reliquis conueniunt: vtrique ſapor idem. 3.

Fibrosa etiam eſt Alterius radix, lateribusque ſe propagat, nouos ſingulis annis ſtolones promens cubito non minores, rectos, virides, veluti nodis aut geniculis diſtinctos: folia in ſingulis nodis bina ex aduerſo naſcẽtia, oblonga, Lyſimachiæ flore cæruleo foliis fere ſimilia, ſed craſſiora et in ambitu minus ſerrata, guſtu primùm adſtringente & ingrato, deinde nonnihil acri: ſummi II. Veronica maior anguſtifolia.

rami in ſpicas deſinunt floſculorum cæruleorum ſimul congeſtorum, quatuor foliolis conſtantium, in quorum vmbilico duo ſtaminula cum exiguo ſtilo: ſemen in vaſculis bifidis planis quidem, ſed aliquamulum tumentibus & puluinatis exile admodum & ruffum.

2\. *Habet etiam Secundum genus alteram ſpeciem, quæ media habet inter vtrumq; genus folia, hoc eſt iſto paulo latiora et caules minus ramoſos, dilutioremq; florum ſpicam: ſapor quidem adſtringit & exſiccat, ſed non adeò vehementer vt in prima ſpecie.*

Inuenitur vtrumque genus cum ſuis ſpeciebus in multis Pannoniæ ſiluoſis montibus, gaudetque vmbra. Styriacarum verò & Auſtriacarum alpium radices omnes ſpecies alunt. Florent Iulio, interdum etiam Iunio, in hortis præſertim: ſemen Auguſto & Septembri maturum eſt.

III. Veronica fruticans. T E R T I V M *pedalibus eſt ſurculis, duris, lignoſis, lentis & flexibilibus, humi ſparſis & diffuſis, & veluti cinctis frequentibus nodis, vnde ex aduerſo ſemper vtrinque ramuli enaſcuntur vireſcentes, in quibus bina ſemper inter ſe oppoſita foliola, viridia, craſſiuſcula, ſplendentia, oblongiuſcula, & minutulis crenis ſerrata, guſtu amaro: extremis ramulis ſeni aut octoni inſident floſculi, ex alarum ſinu prodeuntes, quatuor vt plurimùm, interdum quinque foliolis conſtantes, cærulei coloris elegantiſſimi, pallente vmbilico, & rubro circulo eum ambiente, vnde duo ſtaminula prominent, & ex medio veluti vmbone ſtilus muſcæ proboſcidi fere ſimilis: ſemen in latioribus maioribusq; vulgari veronicæ vaſculis, & compreſſis, exiguum, planum, fulueſcens: radix lignoſa, & multas fibras ſpargẽs: quin & ipſi ſurculi proximè radicẽ, atq; etiam longius à radice (ſi paululum terra operiantur) ad ſingulos nodos fibras et radices agunt.*

Proue-

Prouenit in Sneberg & alpeſtribus Styriæ iugis, vbi Iunio floret: at in hortis etiam Maio, ſemen Iunio ad maturitatem perducit.

NON *dubium eſt quin priora duo genera ad Veronicæ vulgo vocatæ claſſem præſertim quæ recta cognominatur, ſint referenda. Tertium ſi quis inter Teucria potius recenſere malit, nõ magnopere refragabor. Nullum verò hactenus vulgare nomen intelligere potui.*

Veronica vulgaris.

CETERVM *Veronicæ vulgaris cum rectæ, tum ſupinæ maxima in Pannoniis & Auſtria infra Aniſum eſt copia: nec vllæ ſunt caduæ ſiluæ, nulli aridiores colliculi & aggeres, qui alterutrum non alant.*

Veronica recta vulgaris duplex.

Illius verò quæ recta cognominatur, duæ ſpecies inter ſe diſcretæ inueniuntur. Nam altera maior eſt, latioraq́ habet folia, & longiorem florum ſpicam: altera minor, graciliorem caulem, anguſtiora folia, breuiorémque ſpicam.

DE CLINOPODIO Auſtriaco.

CAP. LIIII.

Clinopodium auſtriacum.

DODRANTALIBVS *eſt caulicnlis, tenuibus, quadratis, duris, geniculatis, quos ex interuallis bina ſimul ſemper ad ſingula genicula ambiunt folia contrariis inter ſe pediculis diſpoſita, Serpillo vulgari fere ſimilia: ſed magis ad Clinopodij nonnullorum, ſiue Acini Fuchſij foliorum formam accedentia, minora tamen, & raris crenulis ſerrata, viridia, non iniucundo odore, & aliquantulum acri ſapore, ſicut fere iam dictum clinopodium: flores ſummis caulicul:s ad ſingula genicula profert Clinopodio ſimiles, ſed multo minores & colore purpureo intenſiore ſeu violaceo præditos (tametſi non-*

nun-

nunquam inueniantur albi) antrorſum maxima ex parte propendentes & obuerſos: quibus ſuccedunt calyculi quales in Clinopodio, ventricoſi, in quibus terna aut quaterna ſemina nigra, Calamintha aut Clinopodij ſemina referẽtia: numeroſas habet radices duras, & multis fibris capillatas.

Creſcit in montibus Badenſibus thermis imminentibus & reliquis vicinis ad Danubium excurrentibus: variis præterea aliis locis. Floret Maio, ſemen Iunio matureſcit.

Acinos Fuchſij.

VVLGARE *& illud eſt, cuius modò memini, Clinopodium ſiue Acinos Fuchſij per Pannonias locis aridis.*

Clinopodiũ Matthioli.

CLINOPODIVM *item Matthioli paſſim in cæduis ſiluis, aut inter fruticeta, & ad ſiluarum margines prouenit: cuius duo genera obſeruantur.*

1. *Vnum enim elatius eſt, maioraq́ folia & oblongiora capitula, eáque ſæpenumero per multas & varias coronas diſpoſita obtinet.*

2. *Alterum humilius, minoribus foliis & breuioribus capitulis præditum eſt. Folia, & quadranguli caules vtrique incana lanugine pubeſcunt, flos purpuraſcit, radix multis fibris capillata ſerpit. Vtrumque Iunio floret.*

Calamentum inodor.

SVNT *qui Calamentum inodorũ appellant, tametſi non omnino inodorum cenſendum ſit, quandoquidem interdum aliquo odore nec ingrato nares perfundat.*

SED *quoniam in Acini mentionem incidimus, minimè prætermittenda mihi videtur elegans quædam plantula, quam anno 1581. menſe Iulio florentem in Anglia obſeruaui, dum commodum nauigandi tempus ex-*

pus expectans, ad Ill^rem Dn. de Cobham Garterij ordinis equitem, & quinque Portuum Præfectum proficiſcerer: nullam etenim hactenus videre memini quæ ad ἄκινον Acini Dioſcoridis hiſtoriam meo iudicio magis accedat.

Paucos ea habet ramulos dodrantales, tenues, ſiccos, ſubrubentes, quadrangulares, frequentibus nodis cinctos, ad quos bina ſemper ex aduerſo ſita foliola naſcuntur Fuchſij acino fere ſimilia, ſed minora, & ſucculentiora, neque in ambitu ſerrata, Clinopodij auſtriaci foliis plurimum accedentia, grati cuiuſdam odoris & botrym quodammodo referentis, ſed nõ adeò validi & grauis: ſummos ramulos exornant verticillatim diſpoſiti vtriculi, quales in acino Fuchſij, deinde ſimiles propemodum floſculi, magis tamen ex cæruleo purpuraſcentes. Acinos Anglic.

De Serpillo pannonico.

Cap. LV.

Nulli *ſunt nudi colles, gramineive campi, aut ſicciora prata, viarumq́ margines herboſi, qui vulgare Serpillum in his Prouinciis non alant. Quod cùm à pleriſque deſcriptum ſit, eius hiſtoriam minimè retexendam duximus: tria tamen alia genera mixtim cum illo naſcentia hoc capite deſcribemus, quoniam ab aliis minimè obſeruata video.* Serpillum vulgare.

Primum *admodum ſimile eſt vulgari quod in omnibus Europæ prouinciis occurrit: craſſiora tamẽ & atriora habet folia, quæ trita citrij mali, vel meliſſophylli odorem referunt, & capitula paulo maiora, magiſq́ purpuraſcentia ſimilibus floſculis prædita: ramulos craſſiores, quadrangulos, palmares, per terram fuſos,* I. Serpillum citrij odore.

r *ad ſin-*

ad ſingula internodia fibras agentes: radicem verò lignoſam, multifidam, fibroſamque, numeroſos proferentem cauliculos ſumma tellure in orbem ſeſe ſpargentes.

II. Serpillum anguſto glabroque folio.

ANGVSTIORA *Secundo ſunt folia pauloq́; longiora, viridia, glabra, rarius per cauliculos ſparſa, bina ſemper ex aduerſo naſcentia: cauliculi frequentes, tenues, oblongi, per terram fuſi, & ſubinde ad nodos fibris ſeſe firmantes, oblongaque, mollia, & veluti ſpicata in ſummo ferentes capitula floſculis vulgari ſimilibus referta: radix dura eſt, lignoſa, & multifida. Tota planta interdum nucis iuglandis foliorum odorem quodammodo refert, nonnunquam manifeſto nullo odore prædita deprehenditur.*

III. Serpillum anguſto lanuginoſoq. folio

LATE *ſerpit Tertium genus, & magnos ceſpites interdum occupat. Nam licet duram & lignoſam habeat radicem quemadmodũ alia genera: tenues tamen, quos in circuitu ſpargit, cauliculi ſubinde fibras agunt, quæ temporis ſucceſſu in non minus duras & lignoſas radices euadunt quàm primaria, funduntq́; deinde alios in ambitu cauliculos foliis non minus quàm præcedentis oblongis, ſed adhuc anguſtioribus, præditos, incana mollique lanugine pubeſcentibus: oblonga in cauliculis capita ſuperiori ſimilia, & ſimilibus floſculis plena ſunt. Tota planta pineum quodammodo ſeu reſinaceum odorem trita refert, & guſtu calido eſt.*

Omnia hæc genera eodem tẽpore florent, menſe videlicet Iunio, & iiſdẽ quibus ſuprà retuli locis naſcuntur.

DE POLIO PANNONICO.

CAP. LVI.

Polium pannonic. maius.

MVLTAS *ex eadem radice promit virgulas Polio montano ſimiles, ſed breuiores, & fruticoſiores, folia in his inter ſe ſemper oppoſita, libanotidis coronariæ foliis ſimilia, mi-*

lia, minora tamen, ſupernè viridia, infernè incana, nullis crenis fimbriata, amaro ſapore, & iucundo quidem odore, ſed minus grato quàm Polij montani veri folia: florem (quem pictor non expreſſit) gerit extremis ramulis candidum, copioſum, alteri polio haud abſimilem, non tamen ſpicatum, ſemen deinde in vaſculis exiguum, nigricans: radix illi lignoſa, dura, multifida, capillares multas fibras habens.

Copiosè inuenitur in aſcenſu montis Hamburgenſis qua parte Auſtriam, ſiue Septentrionem ſpectat, octo infra Viennam miliaribus: ſed multo abundantius in monte Badæ Auſtriacæ vicino, aliisq́ montibus ſiccis & ſalebroſis inter ſaxa, quibus delectari videtur: in tenui tamen ſolo vnde graminei ceſpites exempti ſunt, longè vberius prouenire ſolet.

THERMARVM *accolæ* **Wilde Roſmarin**, *hoc eſt ſilueſtrem roremmarinum nuncupant.*

2. Polium Pannonic. minus. *Naſcitur & publica nõnunquam via Vienneſi agro, aliud genus multo minus, duas vncias magnitudine non ſuperans, breuioribus & anguſtioribus folijs, durius omnino, cui ſimile in Allobrogum collibus Lemano lacui proximis aliquando obſeruare memini: pares habet cum ſuperiore flores, cui etiam ſemine & radice reſpondet.*

Polium ſemine lutei natũ. PORRO *ex eius Polij ſemine quod luteo ſiue pallido flore in Belgicis hortis alitur, quodq́ in Hiſpanicis obſeruationibus deſcripſi, natæ mihi ſunt Viennæ Auſtriæ plantæ, quæ altero à ſatione anno flores protulerunt, non eos quidem luteos, ſiue pallidos vti mater, ex qua Generoſus Dn. Ioannes vander Dilft p.m. amicus ſingularis collectum ſemen ad me miſerat, ſed modò candicantes, modò interius palleſcentes & foris exalbidos, comamq́ etiam vti folia incanã, vel quam minimè palleſcentem:*

leſcentē: alioqui latioribus et in ambitu criſpis incaniſq́; folijs, & incana lanugine pubeſcentibus virgulis matrem referunt.

ILLVD *etiam rei herbariæ ſtudioſos obiter admonitos volui, omnis generis Polij ramulos in terram vmbroſo loco depactos, facilè radices agere, modò ſolum bene ſubactum & repurgatum ſit.*

DE CHAMÆPITY AVSTRIACA.

CAP. LVII.

ELEGANTISSIMVM *eſt hoc Aiugæ genus, nec à quoquam hactenus, quod ſciam, obſeruatum.*

Numeroſos, cū adoleuit, profert caules pedales, nonnunquam etiam palmares duntaxat, quadrāgulos, firmos, ſubhirſutos, frequentibus nodis cinctos, ad quos vtrinque naſcuntur folia Chamæpitys vulgaris folijs ſimilia, latiora tamen, & in quatuor aut plures interdum lacinias diuiſa, supernè viridia & ſplēdentia, ſubtus neruoſa & nonnihil incana, odoris ſatis iucundi, guſtuſq́; calidi, non ingrati tamen: ex ſingulis alis naſcuntur ramuli ſimiliter quadranguli, frequentibus folijs Aiugæ vulgari ſimilibus ſepti, durioribus tamen, qui deinde alia oblonga in alis foliola, anguſta, mucronata, Libanotidis coronariæ ſeneſcentis ferè æmula gerunt: ſummos ramos verticillatim ambiūt calyculi rigidiuſculi, è quibus exeunt flores Aiugæ tertiæ floribus forma ſimiles, ſed longè maiores & elegantiſſimi, colore ſaturæ purpuræ & violaceo, inferiore tamen labro nonnihil candicante, & ſanguineis guttis reſperſo: ſemina in ſingulis calyculis plerumque quaterna, oblonga, anguloſa, colore nigro & ſplendente: radix nigra, dura, frequentibus fibris capillata, & ſingulis annis nouos caules proferens. Aiuga Auſtriaca.

Naſcitur tenui & nigro ſolo, in ſummo iugo pago Radaun imminēti nō procul à Peterſtorf, ſeſquimiliari ab vrbe Vienna ſatis frequenter: nec vſquam alibi obſeruare licuit. Floret ſub finem Maij & Iunij initio, quo etiam menſe ſemen maturum eſt.

VVLGARIS *porro Aiuga flore luteo, tota hac prouincia frequentiſſima eſt in agris, & gramineis campis: ſed & Tertia multifidis folijs & rubeſcente flore, quæ etiam Cl. viris Fuchſio & Dodonæo tertia eſt, multis harum prouinciarum locis inuenitur.* Chamæpitys vulgaris.

r 5 CARO-

CAROLI CLVSII RARIORVM STIRPIVM PER PANNONIAS obſeruatarum Hiſtoriæ

LIBER QVARTVS.

LACTEO ſucco manantes plantas à ſuperioribus ſeiungere libuit, & ab iis Quartum noſtrarum obſeruationum librum auſpicari: quibus aculeatas, reliquarúmq. ſtirpium congeriem ſubiicere, & omnes quam commodiſſimè poterimus per ſuas claſſes diſtribuere conabimur.

De Scorsonera pannonica.

CAP. I.

Tragopogi & Scorſoneræ differentia.

TRAGOPOGIS adnumerandas eſſe eas plantas quas vulgo Scorſoneras vocant, nemo eſt, vt arbitror, in re herbaria mediocriter verſatus qui dubitet, cùm tota facie illis reſpondeant. In eo ſolum differre videntur, quòd illorum radix minimè ſit viuax: ſed ſeminis partum ſubſequente hieme perire ſoleat: Scorſonera verò perenni ſit radice, multóſque annos (licet ſingulis florem & ſemen proferat) perdurare ſoleat.

Ad huius genera referendas eſſe nonnullas ſtirpes exiſtimo, quas in Pannonia & Auſtria obſeruaui.

Scorſonera maior.

1. PRIORI anguſta ſunt folia, Hiſpanicæ anguſtifoliæ, quæ odorato flore eſt, proxima, ſiue Bohemicæ adeò vicina, vt ab illa differre non putem: caulis, flores, radices la-

dices la-

dices lacteo ſucco turgentes, foris nigro cortice tectæ, intus candidæ admodum conueniunt.

II. Scorſonera humilis latifolia.

LATIORA breuioráque habet Altera folia, Bupleuro latifolio, ſiue Elaphoboſco Mompelliano haud multum abſimilia, craſſiora tamen & duriora, quinque neruis, ſeu venis per longitudinem excurrentibus diſtincta, cæſio quodammodo colore, aliquantulum amaro & feruido guſtu: caulis inter hæc aſſurgit gracilis, pedali altitudine, ſtriatus, raris foliis ſeptus, cui inſidet flos ſuperiori ſimilis, luteus, magnus, ex quo ſemen oblongum, aſperum, Tragopogo ſimile, ſed minus: radix pollicari craſſitudine: interdum maior, longa, nigro rugoſoq́ cortice tecta, intus alba, quæ confracta, lacteo ſucco manat, qui deinde flaueſcit: ſuperiore capite hirſuta eſt, & in plura capita plerumque extuberat, unde folia prodeunt.

III. Scorſonera humilis anguſtifolia.

TERTIA firmatur craſſa radice, longa, nigro denſoq́ & rugoſo cortice prædita, lacteo ſucco plena, quæ interdum ſuperiore parte in plura capita, quemadmodum ſecunda protuberat, craſſitudine minimi digiti (nouellarum plantarum inſtar) hirſuta: ex quibus multa exeunt folia Tragopogo ſimilia, firmiora tamẽ, & breuiora, alterius colore: inter ea excreſcit humilis palmũ vix excedens caulis aliquot foliolis breuibus ſeptus, cauus, florem in cacumine ferens luteum, alteri fere ſimilem: & ſemen deinde in oblongis calyculis Scorſoneræ hiſpanicæ ſemini par, minus tamen quod per maturitatem leuiſſimo auræ flatu excutitur, eiúſque arbitrio fertur.

IIII. Scorſonera humilis fibroſa radice.

ANGVSTIS etiam conſtat Quarta foliis, Tragopogo aut Scorſoneræ anguſtifoliæ proximis, carinatis, colore cinereo, digitali longitudine, lacteo ſucco plenis, amariuſculis: ex quorum medio proſilit tener cauliculus,

dodran-

dodrantalis, per quem ſparſa ſunt rara folia aliis minora, quiq́. in aliquot ramulos finditur ſuſtinentes capitula aliorum more ſquammata, quæ in luteos floſculos Tragopogo ſimiles, ſed minores explicantur, maturitate in pappos euaneſcentes: radix nigra eſt multis albis fibris capillata, lateribus propagines præter aliarum morem agens.

V. Scorſonera maior anguſtifolia ſubcœruleo flore. FREQVENTIA *ſunt Quinta folia, longa, Tragopogi foliis minora & anguſtiora, inter quæ cubitalis aſſurgit caulis, cauus quidem & ille, ſed firmus, duruſque, viridis, aliquot oblongis foliis circumſeptus, & ſuprema parte in binos aut plures ramulos diuiſus, ferentes in oblongis calyculis florem Scorſoneræ anguſtifoliæ ſimilem, paulo minorem, & colore ex cœruleo purpuraſcente, iucundi odoris & qui paſtillorum è benzoino confectorum nidorem æmulatur: ſera deinde aut octona pluráve in ſingulis calyculis ſemina, ſcorſoneræ ſeminum æmula, quæ matura cum ſuis pappis vēto excutiuntur: radix minimi digiti craſſitie, ſingularis, denſo cortice foriſque nigricante & rugoſo obducta, atque ſuprema parte hirſuta & villoſa, quæ confracta ſuccum exſtillat initio lacteum, deinde fulueſcentem, guſtu primum gummoſo, deinde aliquantulum acri: perennis eſt vt aliarum, & vetuſtate craſſior redditur, atque ſubinde in plura capita ſuperiore parte extuberat.*

2. Eius varietas. *Similis plane inuenitur in colle oppido Stamfiem vicino, duobus vltra Poſonium Vngariæ celebrem vrbem miliaribus: niſi quod Stamfianæ folia anguſtiora ſunt, calyculi breuiores, ſemenq́; craſſius & breuius Cnici ſere ſemini reſpondens.*

Primum autem genus duntaxat in Hamburgenſi monte inueni, quodam loco admodum herboſo, & arboribus circumſepto. Alterū, in monte Badenſibus thermis im-

S. purpurea, L
Clus. hist. 1. 139

mis imminente, viciniſq; aliis. Tertium & Quintum, non modò in Hamburgenſi monte qua parte glaber eſt & tenui duntaxat gramine tectus, quáque Auſtriam ſpectat, ſed etiam in Prellenberg, Leytenberg, catena illa montium à Calenberg ad Alpes excurrentium, & pleriſque Vngariæ locis. Quartũ in ſaxis ad Gamingam, vbi copioſe naſcitur & Iul. o floret, ſolummodo offendi. Florent reliqua genera & Aprili & Maio: ſemẽ etiam Maio aut ſub Iunij initium matureſcit.

PORRO *Secundum genus Scorſoneræ humilis latifolia appellari poterit: tertium humilis anguſtifolia: quartum, cùm eius radix cum reliquarum Scorſonerarum ſiue Viperinarum radicibus non admodum conueniat, dubito an ad Hieracij genera potius referendum ſit. Quintum verò, Scorſonera elatior anguſtifolia purpureo flore cognominari poterit.*

An autem ſimilibus facultatibus præditæ ſint hæ Scorſoneræ, quibus celebrem illam, & adeò decantatam Hiſpanicam pollere aiunt, neminem adhuc periculum feciſſe arbitror.

DE HIERACIO PANNONICO.

CAP. II.

INSIGNIS *etiam in Hieracio obſeruatur varietas per Pannoniam & Auſtriam: nam præter ea genera quæ cum aliis Prouinciis communia alunt, nonnulla obſeruare memini, quæ nuſquam alibi ſeſe mihi obtulerunt.*

1. Hieracium latifolium. PRIMVM *autem locũ latifolio dabo, cui quina aut ſena ſunt folia, humi ſtrata, lata, Intybo ſatiuo latifolio non multum diſſimilia, per ambitum nonnihil ſinuoſa, interdum etiam laciniata, mollia, hirſuta, nigricantibus maculis ſæpiſſimè infecta, interdum minimè, lacteo ſucco turgen-*

Clus. hist. 2.139

Hypochoeris maculata L. Sm. fl. 3.374

turgentia: è quorum medio caulis exit cubitalis, cauus, raris foliolis ſeptus, in quo plerumque vnicus (interdum alter & tertius) flos ex craſſiuſculo calyce, nigraq; lanugine hirſuto emicat Hedipnoidis flori ſimilis, ſed pallidior, plenus, aliquantulum odoratus: ſemen oblongiuſculum, fuſcum, papposâ coma vt in Tragopogo prædictum, quod maturum leuiſſimo flatu diſpergitur: radix illi minimi digiti craſſitudine, nigro atque craſſo cortice obducta, lactei ſucci plena.

Inuenitur pleriſq. Vngariæ et Auſtriæ cũ ſuperioris tum inferioris mõtibus, gramineis et apricis locis, ſicciotibusq pratis. Floret Maio, ſemen maturum eſt Iunio.

II. Hieracium maius latifolium.

CVBITALES *atque etiam bicubitales interdum ſunt Alteri caules, firmi, rotundi, quadam lanugine obſiti, quos confuſo ordine multa ambiunt folia tres vncias aut amplius longa, vnam lata, per ambitum dentata, mollia, lacteo ſucco plena: ſummus caulis in aliquot ramulos finditur ſuſtinentes imbricata capitula è quibus flores prodeunt lutei, denis, duodenis, aut pluribus foliolis per extremum inciſis conſtantes, mediũ occupantibus multis luteis fibris: radix minimi digiti craſſitie, multis tenuibus fibris capillata, ſingulis annis augeſcens, & ad latera nouos, frequentioréſque caules proferens.*

2. *Eius genus inuenitur anguſtioribus foliis, vix ſemũciam latis, & graciliore caule, in reliquis conueniens.*

III. Hieracium maius anguſtifolium.

TERTIO *cubitales etiam aſſurgunt caules, rotundi, ſuperioribus minus craſſi, & frequentiore aſperioréque lanugine obſiti, quos ſimiliter ambiunt confuſo ordine multa folia ſuperioribus anguſtiora, breuiora, atque etiam duriora, nec minus lacte turgentia: ſummus caulis diuiditur quoque in ramulos imbricata capitula ſuſtinentes, è quibus exoriuntur flores ſuperiori fere ſimiles: radix non adeò craſſa quàm ſuperioris, ſed non minus fi-*

nus fibroſa, nec in nouis prolibus educãdis minus fertilis.

Illius etiam genus alterum obſeruauimus anguſtioribus folijs & multo longioribus, licet non minus duris, quod alioqui tota quodammodo facie ipſi reſpondet. 2.

Magnam vero affinitatem hoc genus habet cum Hieracio grandiore apud Belgas ſecundum publicas vias inter frutices naſcente.

Naſcuntur omnia in extremis ſiccioribus pratis inter vepres, atq. etiam ad cæduarum ſiluarũ margines.

PLANTARVM *ſimilitudo facit vt duobus poſtremis generibus Quartum ſubijciam, non in Pannonia natum; ſed in Britannia anno 1581. obſeruatum.*

Cubitales verò interdum habet caules, ſtriatos, digito graciliores, ex viridi purpuraſcentes, quos nulla ſerie, ſed confuſò ordine ambiunt folia, Conyzæ maiori fere ſimilia, ſed non adeò pinguia, lata ſede caulẽ amplectentia, in circuitu dentata, & per extremum mucronata: calyculi ſummo caule ex foliorum alis emergentes oblongis pediculis inſident, hirſuti, qui in luteos flores, reliquis Hieraciis fere ſimiles ſeſe explicant: iis ſuccedit ſemen oblongiuſculum, ſtriatum, candicans, quod cum ſuis pappis leui aura diſpergitur, vt in congeneribus plantis: radice eſt perenni, multis oblongis, craſſiuſculis, nigricantibusq; fibris conſtante, quæ ſingulis annis numeroſiorem caulium ſobolem procreat. IIII. Hieraciũ britannicum

H. paludosum L. Sm. fl. b. 363

Impensè amara eſt hæc planta, nuſquã ſponte naſcẽs mihi conſpecta: ſed Londini duntaxat in hortis doctiſſ. virorum Ioannis Richæi & Hugonis Morgani Pharmacopolarum, qui Cichoreum montanum nuncupabant, ex borealibus Britanniæ regionibus delatam. Floret Iunio & Iulio, ſemen Auguſto maturitatem conſequitur.

Hieracium alpinum hirſuto folio.

ALIQVOT *Quinto ſunt folia è radice prodeuntia,* V.

Clus. hist. 2. 141.

H. villosum L.
Sm. fl. 3. 386

Clus. hist. 2. 141

vncialis fere latitudinis, oblonga, molli criſpaq́ lanugine admodum hirſuta, & quodammodo incana, latteo ſucco prædita: è quorum medio caulis pedalis plerumq. emergit hirſutus, quem per interualla ambiunt folia ſuperioribus breuiora, at triplo latiora, & in mucronem deſinentia, non minus quàm illa hirſuta, aut lacteo ſucco prægnantia: vnicum in ſummo fert capitulum è multis hirſutis & incanis foliolis compactum (nonnunquam in lateribus alterum & tertium) quod in florem ſeſe explicat hieracij floribus ſimilem, multis foliis luteo colore præditis conſtantem, qui deinde in pappos cum ſuo breui & nigro ſemine euaneſcit: radix nigricat, multis candicantibus fibris prædita eſt, & ſingulis annis nouos caules profert. Tota planta admodum amara eſt.

Inuenitur in herboſis Alpium iugis, vbi Iulio, interdum etiam Auguſto floret: at in hortis Maio, ſemen verò Iunio perficit.

VI. Hieracium montan.

SEXTI *radix digiti interdum craſſitudinẽ æquat, lõga, nigricãs, tenuibuſq́ fibris prædita, ſumma parte in plura aliquando capita extuberat, quæ ſumma tellure ſena aut octona oblõga folia ſemunciã fere lata, & nõnihil incana proferunt: è ſingulis capitibus prodeunt inter folia ſingulares cauliculi, duri, nudi, dodrantales aut palmares, vnicum florem ſuſtinentes è multis oblongis & per extremum inſectis foliis luteoq́ colore præditis conſtantem: quo defluente, ſemen oblongiuſculum cum pappis ſuis à vento excutitur.*

In omnibus illis montibus à Calenberg Danubio imminenti ad Alpes excurrentibus naſcitur.

Floret Maio.

2. Eius varietas.

Aliud eius genus inuenitur, cuius folia nonnihil in lateribus laciniata ſunt, quemadmodum Leucoij marini ferme folia, minus incana, flos magis aureo colore rutilat,

tilat, alioqui per omnia ſimile. Vtriuſque planta lacteo ſucco plena, & amariuſculo guſtu eſt.

E x *radice obliqua & rugoſa, minimiq; digiti craſſitie, & multis fibris donata, aliquot extuberant capita, vnde ſena aut plura enaſcuntur folia, vnius, duarum, & trium vnciarum longitudine, ſemunciam lata, craſſiore neruo ſecundum longitudinem excurrente, mollia, breui incanaq; lanugine prædita, & infima parte admodum laciniata & anguſtiora, ſuperna verò latiora & dentata duntaxat, lacteo ſucco turgentia: è quorum medio bini aut terni emergunt cauliculi palmares, enodes, foris laues, intus concaui ſuſtinentes flores luteos Quinto generi ſimiles, colore verò aliquantulum ſaturatiores, qui maturo ſemine tenui, longiuſculo & nigricante in pappos abeunt.* VII. Hieracium montan. laciniato folio.

Creſcit in Leytenberg, floretq; Iunio.

S V P E R I O R I B V S *coniungendum eſt puſillum illud Hieracij genus, cuius deſcriptionem & iconẽ etiam Londini communicauit 1581. V. C. Thomas Pennaus his verbis.* VIII.

Hieracium minimum planta dodrantalis aut paulo altior, radice ſingulari, tenui, alba, paucis fibris veſtita: folia ab radice quinque, ſex, ſeptem, quandoque plura, bellidis fere, ſed paulo longiora & ſerrata: è quorum medio caulis exit vnicus, quandoque duo, vel tres, foliis omnino vidui, fiſtulares, iuxta radicem rubentes, interdum verſus ſummum ramoſi, ramis iuxta exortum rubentibus: caules omnes verſus capitula, cõtra fere quàm in aliis plantis extuberant craſſioresq; fiunt, ſinguli ſingula capitula globoſa ſuſtinentes, ex quibus flores parui, lutei, ex apicibus conſtantes, & tandem pappeſcentes exoriuntur. Lacteſcit & amariuſcula eſt. Hieracium minimum.

Prouenit inter ſegetes locis parum arenoſis & terra

 friabili

Clus: hist: 2. 142

Clus. hist. 2. 142

Lapsana pusilla. Vaill.
Hyposeris minima. L.
Sm. fl. 3. 377

friabili: frequens in Anglia multis in locis, aliâs nuſquam niſi in agro Heidelbergenſi vnico tantùm loco, me vidiſſe memini. Iulio & Auguſto floret.

De Soncho.

CAP. III.

Havd *vulgaria aliquot Sonchi genera per Pannonias & Auſtriam naſcuntur, quæ ſilentio minimè premenda exiſtimaui.*

I. Sonchus læuis cæruleo flore.

Cvbitali *aut ampliore excreſcit Primus caule, rotundo, ſtriato, hirſutóque, intus concauo: quem ambiunt multa folia, ampla, lacteo ſucco plena, aliquot profundis laciniis vtrinque diuiſa, per extremum mucronata, & latiore pediculo caulem amplectentia, atq. nonnihil in ambitu dentata, ſubtus aliquantulum incana: plurimos in ſummo caule flores profert purpuraſcentibus & hirſutis pediculis inhærentes, vicenis foliis conſtantes, Sonchi læuis vulgaris floribus nõ diſſimiles, ſed colore cæruleo elegãtiſſimo, qui per maturitatẽ in pappos cum ſemine exiguo cinereo euaneſcunt: radix pollicari craſſitudine, oblonga, non in profundum acta, ſed obliqua, candicans, dura, & veluti internodiis diſtincta, multaſq; circumquaque fibras craſſas agens, viuax, & ſingulis annis nouos ex latere caules proferens.*

Copioſe naſcitur in Durrenſtain locis vmbroſis, in Etſchero, pauloq; ſupra Gamingam, item in Sneberg & Snealben, apud retorridũ illum & pumilũ pinaſtrum. Floret iſtic & Iulio & Auguſto, quo menſe etiam ſemen perficit. In hortos tranſlatus, maturius multo, imò interdum menſe Iulio denuo floret.

II. Sonchus læuis purpur. flore.

Non *multo minores profert Alter interdum caules, graciliores tamen, neque ſtriatos aut hirſutos, aut intus vacuos, ſed plenos & firmos, ſatis tamẽ fractu cõtuma-*

ces:

ces: hos ambiunt minora quã ſuperioris folia, neq. adeò laciniata, anguſtiora præterea, in medio latiuſcula, deinde ſenſim in mucronẽ deſinẽtia, & in ambitu dentata, ſucco lacteo prægnãtia, guſtu amaro: in ſummis foliorum alis exeũt tenues firmiq; ramuli, quaternos aut quinos ferentes in oblõgis calyculis flores, quinis foliolis per extremum laciniatis conſtantes, colore purpureo, aliquot intus ſtaminulis, qui deinde in pappos cum ſuo ſemine abeunt: radix fibroſa, perennis, altera minor, nouos caules ſingulis annis proferens.

Creſcit cum ſuperiore paulo ſupra Gamingam copioſiſſimè: creſcit & alibi, ſed minor, veluti in Pannonia & Hercinia ſilua. Floret plerumque Iulio, aut paulo maturius interdum.

III. *Sonchus læuis altiſſimus* HVMANAM altitudinem ſuperat Tertius, caule pollicari craſſitie, firmo, ſtriato, læui, nec vllis ſpinis aſpero, quem frequentia folia quatuor aut binis interdum laciniis æqualiter reſpondentibus diuiſa, lata baſi & vtrinque appendices habente amplectuntur (de iis loquor quæ in infimo & medio caule ſunt, ſuprema enim nullas lacinias habent) omnia ſpinis in dorſo carentia, dura tamen, & in ambitu creberrimis & aſperis denticulis ſerrata, supernè viridia, infernè ſubcinerea, lacteo ſucco plena: ſupremus caulis hirſutus eſt, & in aliquot ramulos diuiditur, qui flores æqualiter & quaſi vmbellarum ritu naſcentes ſuſtinent, non magnos quidem pro ſtirpis tanta amplitudine, ſed Sonchi læuis flore cæruleo vel Hieracij floribus pares, ſimiliter è calyculo hirſuto prodeuntes, multis luteis & per extremum inciſis foliolis diſcum ſiue orbem ambientibus conſtantes, & numeroſis in medio ſtaminibus aureis, qui deinde maturi in cãdidam lanuginem reſoluuntur, in qua latet ſemen primi generis ſemini ſimile, ſtriatum, cinereum,

reum, quod cum ſua lanugine à vento rapitur: radix craſſa, candicans, fibris donata, ſingulis annis nouos ſtalones proferens, & ad latera adnatis ſe propagans.

Inuenitur in paludoſis ſalicetis & harundinetis iuxta piſcinas, & ſtagnantes aquas, veluti ſupra Badam Auſtriæ, via qua itur Neapolim, & ſupra Triebs Winckel pagum. Floret Iulio.

De Cirsio pannonico.

CAP. IIII.

NON *minus varia inueniuntur Cirſij genera, quorum (quæ ab aliis minimè deſcripta comperiemus) hiſtoriam hoc capite pertexemus.*

QVINA *aut ſena ſtatim à radice promit folia circiter tres, vncias longa, vnam lata, ſenſim in mucronem deſinentia, latiore verò baſi, ſubhirſuta, et crebris ſpinulis per circumferentiam prædita, colore cæſio: ex horum medio caulis emicat pedalis, aut cubitalis, tenuis, firmus, lanugine quadam obſitus (per quem ſparſa ſunt folia ſuperioribus minora) vnicum in ſummo plerumque, nonnunquam alterum & tertium ferens caput multis ſquammulis imbricatim compactis, & nonnihil purpuraſcentibus atque acutis aſperum, quod in ſtamineum florem expanditur reliquorum cirſiorum modo, colore purpureo: ſemen etiam illis ſimile: radix multis nigricantibus & duris fibris prædita eſt, eamque hirſutam vetuſtorum foliorum nerui & veſtigia faciunt.* I. Cirſium præcenſe.

Naſcitur inter arbores in decliui montium ſupra Sopronium Pannoniæ vrbem, at montanis pratis quæ ad Danubium extenduntur multo abundantius.

Iunio floret, & ſubinde ſemen profert.

Non minus eſt elegans Cirſij genus, & haud dubiè proximè huic collocandum, cuius deſcriptionem & iconem

Clus. hist. 2. 148

Cnicus pratensis, Willd.
Carduus pratensis, Huds.
Sm. Fl. 3. 393

nem mihi anno 1581. Londini communicauit C.V. Thomas Pennæus Londinenſis medicus.

Planta eſt caule ſingulari, cubitali aut ampliore; folia per caulem alterna, longa, in ambitu ſpinulas, miniméque pungentes habentia, quorum ſupinæ partes virent, pronæ albicant, & cana lanugine obducuntur: in ſummo caule capitulum vnum carduorum modo, quaſi ex ſquammis mucronatis compactum, florem ſuſtinens ſatis magnum ex multis apicibus, colore ex rubro purpuraſcente ac tandem in pappum abeuntem: radix eſt nigricans, fibrata, quandoque per magnas fibras ſeſe propagans. Floret Iulio & Auguſto. II. Cirſium britannicum.

Prouenit in pratis ad radices montis Englebrow totius Angliæ celſiſſimi in Comitatu Eboracenſi.

MVLTA *etiam profert Tertium folia, oblonga, Centaurij maioris nõ laciniatis foliis propemodum ſimilia, braſſicæ colore & virore, ſatis carnoſa, & in circuitu crebris aculeis prædita: è quorum medio caulis deinde emergit cubitalis aut amplior, ſtriatus, quem alternatim ambiunt folia ſuperioribus minora, lata baſi eum amplectentia, & membraneas quaſdam alas, ad proxima folia ſecundum caulis, cui adnatæ ſunt, longitudinem producẽtia, quæ cauſſa eſt, vt caules quodammodo alati videãtur: ſummus caulis in hiſpidum, multíſque ſquammulis imbricatum caput deſinunt, quod tandem in florem ſtamineum coloréq. purpureo rubentem explicatur, & nutat: in ſuperioribus interdum alis naſcuntur ramuli quadam lanugine obſiti, ſimiles ſuſtinentes flores, qui deinde in papposam lanuginem reſoluuntur, ſeménque in ea reliquis ſimile occultant: radix minimi interdum digiti craſſitudine aliquot fibris donata, perennis & ſingulis annis propagines è lateribus fundens.* III. Cirſium montanum.

Clus. hist. 2.148

Cnicus heterophyllus, [illegible]
Sm. fl. 3. 392

Creſcit in Pannoniæ quibuſdam ſiluis, & aliis ad alpes tendentibus, vt ſupra Poſonium, Nemethwywar, Badenſéſque thermas. Floret Iunio.

Eius meminit Dodonæus in Appendice ad Purgantium hiſtoriam.

IIII. Cirſium montan. II. VVLGARE *iiſdem locis etiam eſt, quod in Belgica hortis ali memini, foliis aliquantulum laciniatis, & ſuperiore paulo mollioribus, ſimilibus fere floribus, caule ſtriato, & perenni etiam radice.*

V. Cirſium maximum incano folio, bulboſa radice. AD *Cirſij proculdubio genera referendum eſt id Cardui ſiue Spinæ molle genus, quod in bicubitalem & maiorem interdum altitudinem excreſcit, pollicari caule, ſtriato, incana tomentaceáque lanugine obſito, foliáque habet ſuperioribus maiora, carnoſioráque, & ſucci plena, viridia, in ambitu dentata, mollibúſque ſpinis obſita: capita in ſummo caule ſummíſque ramis maiora iam deſcriptis, quæ in ſtamineos purpureo colore nitentes flores expanduntur; iique deinde maturi in pappos reſoluuntur: radix multis craſſis fibris Aſphodeli bulbis fere ſimilibus & oblongis firmatur.*

Naſcitur in montanis pratis, atq. etiam ad piſcinarum vdos margines, & inter ſalices amerinas et harundines. Floret Iulio.

Nardus montana Mompelliana. *Similem plantam, ſed longè minorem in pratis agri Mompelliani olim eruere memini, quam tum nonnulli pro montana Nardo nobis obtrudere volebant.*

Κιρσίου *porrò nomine Græcis, Cirſij Latinis commodè nuncupari meo iudicio hæ ſtirpes poſſunt.*

An verò Cirſij veterum facultatibus reſpondeant, ignorare me fateor. Neque etiam Dioſcorides ſuo Cirſio vllas tribuit vires, niſi quas ex Andrea deſcripſit.

NON *minus porrò vulgaris agro Viennenſi, multiſque*

tiſque Pannoniæ locis eſt quàm in Zelandia, Flandria Hollandiæq́ maritimis; Spina illa quam Clariß. Dodonæus inter Cirſij genera tertio loco recenſet, magno, nutantéque, & ſp noſo admodum capite, quod in florem multis purpureis elegantiſſimiſque ſtaminibus conſtantem explicatur: floretq́ cum reliquis Cirſij generibus Iunio, quibus etiam perſimile ſemen habet. Id flore variare aliquando memini. Cirſium tertium Dodonæi.

De Cardvo molli.

CAP. V.

CARDVI *nomine has ſtirpes etiam appello, tametſi inter Acanacei generis plantas minimè recenſendæ videantur, cùm nullo ſpinarum vallo munitæ ſint: propter ſimilitudinem tamē quam cum mollioribus quibuſdam vulgaris notitiæ carduis habent, in eorū claſſem reieci.*

PRIMVS *multa ſecundum radicem folia habet, cum humi iacentia, tum ſurrecta, infernè cana molliique lanugine obſita, ſupernè virentia, admodum laciniata, & ad medium vſque neruum diſſecta, Calcitrapæ mollioribus & tenellis foliis ferme ſimilia, nullis tamen ſpinis horrentia, guſtu primùm exſiccante, deinde amariuſculo: è quorum medio caulis vnus aut alter aſſurgit cubitalis aut amplior, teres, rotundus, ſtriatus, purpuraſcens, & molli quadam lanugine obſitus: inferiora folia per caulem ſparſa, ſunt etiam laciniata, licet aliis minora, quæ verò ſupremum caulem veſtiunt, oblonga ſunt & anguſta, & nullis laciniis diuiſa, ſed mucrone plerumque purpuraſcente: extremi caules in aliquot interdum ramos diuiduntur (magna tamen ex parte ſingulares ſunt, vnicumq́ ſuſtinent caput) qui capitula ſuſtinent ex multis tenuibus ſquammis imbricatim diſpoſitis compacta & molliter echinata, quorum medium* I. Carduus mollis laciniato folio.

occupat flos ſtamineus & hirſutus coloris purpurei, elegantiſſimi; flore flaccido & euanido ſuccedit ſemen angulosſum; radix digiti craſſitudinem nonnunquã æquat, ſubfuſca, longa, aliquot fibris donata.

Inuenitur tota illa catena montium, quæ à Calenberg & Danubio ad Alpes vſque extenditur, & deinde per Leytenberg, rurſumq́ per Prellenberg & Hamburgerberg ad Danubium duobus ſupra Poſonium miliaribus reflectitur. Floret autem Maio, ſemen perficit Iunio & Iulio.

PEDALI *aſſurgit alter caule, vtcumque craſſo, ſtriato, & nonnihil lanuginoſo: folia illi circa radicem maiora, Lapatho ferè ſimilia, aut illius plantæ potius foliis quam vulgo Totam bonam ſiue Bonum henricum cognominant, quæ pediculo adhærent latiora & veluti anguloſa, extrema verò parte mucronata, in ambitu nonnihil ſinuoſa, & mollibus veluti aculeis obſita, ſupina parte virentia, prona verò omnino incana, foliorum albæ populi modo, & denſa lanugine obſita, guſtu primùm exſiccante, deinde amariuſculo, quæ verò caulem amplectuntur, minora ſunt & anguſtiora; ex quorum ſinu circa ſummum caulem ramuli exeunt, terna, quaterna, aut plura ſuſtinentes capitula ſquammata, Cyani aut Iaceæ capitulis reſpondentia, quæ, dum expanduntur, florem promunt ex cæruleo purpuraſcentem, & ſemen deinde continent lanugine inuolutum cyano ferè ſimile, ſed maius aliquantulum, candicans: radix nigra, aliquot tenuibus fibris donata, & dura, è lateribus propagines ſpargit.* II.

Carduus mollis lapathi folio.

Hunc erui circa ſecundum Sneberg excelſi admodum montis iugum inter ſaxa naſcentem cum Auricula vrſi lutea, & deinde in Etſchero. Floret Iulio, & in horto repoſitus ſemen protulit Auguſto, deinde periit.

periit. Vbi tamen ſponte naſcitur, viuax eſt: nam ſuperioris anni caules adhuc retinentem cùm floreret deprehendi.

HVMILIOR *hic eſt, neq. palmarum altitudinem excedit, caule ferè perinde craſſo quemadmodum ſuperior, multiſq; oblongis & anguſtis foliis exornato, ſupernè etiam virentibus, infernè verò incana lanugine veſtitis (non tamen adeò veluti ſuperioris) & quaſdam molles ſpinas per oras obtinentibus, ſapore etiam amaro et initio adſtringēte: ſummo cauli inſidet ſingulare capitulum, ſuperioribus maius, ſquammatum, ex quo flos multa lanugine ex cæruleo purpuraſcente pubeſcens exilit: ſemen obſeruare non potui: nam tametſi aliquot ſtirpes in horto magna diligentia excoluerim, ad frugem tamen non peruenerunt, ſed paulatim flacceſcentes omnino tandem contabuerunt & perierunt: radix nigra eſt, multiſq; nigricantibus fibris prædita, & ſubinde noua germina è lateribus producit.* III. Carduus mollis humilis & anguſtifol.

Creſcit in ſummis Snealben iugis cum Auricula quarta quæ flore eſt coloris carnei: floretque Iulio & Auguſto.

VIDETVR *Prior notus fuiſſe Geſnero, atque Benedicto Aretio, ex relatione Simleri ad calcem Commentarij de Alpibus, qui eum ſic deſcribit.*

Edeldiſtel, *Carduus inter carduos ſpecioſiſſimus, folia habet mollia, ab vna radice, per caulem rara, quæ referunt folia herbæ quam* Moſsblumen *nominamus: altitudine cubiti in altū aſſurgit caulis: capita in ſummo ſunt ſingula, interdum bina, cærulea, quandoq; alba, interdum purpurea, color collucet mixtus viridi tum in capitibus, tum in ſupremis foliolis. Mollis eſt tota, & etiam ſpinis quas æmulatur, nam non pungunt. Radix ſubeſt longa & bifida.* Edeldiſtel Geſneri.

Iſtam florum varietatem in meo non obſeruaui, ſed toto illo quem dixi tractu, vnius ſolummodo coloris fert florem, nempe purpureum elegantiſſimum.

CARDVI *etiam mollis genus elegans, præaltum & radice ſerpente videre memini in cultiſſimo horto C. V. Ioachimi Camerarij Noribergēſis medici: cuius deſcriptionem cum pleriſque aliis ſumma diligentia obſeruatis in ſtudioſorum rei herbariæ gratiam breui in lucem emiſſurum ſperamus.* Carduus mollis Camerarij.

MVLTIS *porro Pannoniæ locis, præſertim verò ad Neuberg in Styria, & ſimilium Alpium radices naſcitur Eriocephalus ille carduus, vulgo Herbariorum ſatis notus, quem flore variare obſeruaui: nam licet plerumque purpureus ſit, interdum tamen etiam albus conſpicitur.* Carduus eriocephalus. Eius varietas.

Eum qui eſt flore purpureo, ſed longè humiliorem aliquoties eruere memini agro Salmanticenſi in Hiſpaniis, cuius ſemen amicis in Belgicam miſi cum hac inſcriptione, fortè Corona fratrum, quoniam multis notis reſpondere conſpiciebam ei plantæ quam monachi in Meſuem commentatores ſibi in Hiſpaniis obſeruatam, Coronam fratrum appellaſſent, quod rami æquali altitudine naſcentes, & ſuis capitibus eriophoris onuſti, medium caput maiuſculum ſummo cauli innatum, quodammodo in orbem cingerent, vt monachi ſuum abbatem aut priorem ſolent. Ex eo tempore Corona fratrum nomen apud Belgicos herbarios hac ſpina obtinuit. Corona fratrum.

CRESCVNT *& iiſdem locis, & aliis pleriſque Pannoniæ montibus Carlina ſiue Chamæleonis vulgo nuncupati bina genera. Vnum flore amplo, albo: quod nōnunquam in pedalem caulem aſſurgit, interdum verò prorſus eſt ἄκαυλον. Alterum etiam ſine caule, minore ca-* Carlina maior. Carlina minor.

re ca-

re capite, purpuraſcente flore, & mollioribus magi, ... e virentibus & anguſtioribus foliis.

De Eryngio pannonico.

Cap. VI.

Pecvliare *quoddam Eryngij genus alit Pannonia & Auſtria, præter vulgare ſingulis notum, & omnibus prouinciis frequens.*

Eryngium latifolium.

Id *autem bicubitalem aut ampliorem habet altitudinem, caulem firmum, ſtriatum, medulla alba plenum, & veluti nodis diſtinctum, præſertim qua parte folia eum lata & mēbranacea ſede amplectuntur, quæ ſunt tres vncias aut amplius longa, duas lata, viridia, venoſa, in ambitu ſerrata & aſpera, ſubamaro calidiuſculóque guſtu: quæ verò ſecundum radicem ſunt folia, oblongis pediculis innituntur, longioráque & latiora ſunt: ſummus caulis in aliquot alas diuiſus eſt, foliáque breuiora habet, in profundas lacinias diuiſa, & mollibus ſpinis prædita: ſummæ deinde alæ in aliquot ramos deſinunt ferentes echinata capitula ſphærica ferè rotunditatis, in quibus multi cærulei floſculi albicantibus ſtaminibus præditi, & ſub capitulis nouem aut plura oblonga & aculeata foliola ſtellæ modo expanſa: ipſa verò capitula cum ſummis ramulis ſupremáque caulis parte, interdum vetuſtate cæruleum omnino colorem contrahūt: radix in nouellis plantis digiti craſſitiem & longitudinem æquat, aliquot fibris donata, foris ſubfuſca, intus alba, carnoſa, ſatis dulci ſapore eſt vt marini Eryngij radix, quæ vetuſtate multo amplior redditur, & in multas alias radices extuberat, ſingulis annis ex lateribus plures caules proferens.*

Inuenitur frequēs in pratis ad Danubium ſitis cum

Aſparago, & in hortis repoſitum feliciter prouenit. Floret Iunio & Iulio.

Simile plane in Sileſiacis montibus ſponte prouenire audio: nec huic fortè abſimile eſt, quod Pena & Lobelius in aduerſariis deſcribunt. Idem verò prorſus eſt cum eo quod Matthiolus planum nuncupat, demõſtratum illi primùm à C. V. Paulo Fabricio Medico & Cæſaris mathematico.

Eryngium planum Matthioli.

DE TITHYMALO Characiæ Pannonico.

CAP. VII.

Tithymalus characias pannonic.

MVLTOS *ab vna radice profert caules, pedales, interdum etiam cubitales, firmos, laues, infima parte nonnihil purpuraſcentes; & foliorum quæ deciderunt veſtigiis notatos: hos deinde ambiunt confuſò ordine diſpoſita folia craſſiuſcula, lænia, duarum interdum vnciarum longitudine, mucronata: ſummi caules in multas virgulas inter folia emergentes diuiduntur, quæ bina ſubrotunda foliola, & quaſi vaſculum ſiue labellum imitantia ſuſtinent, in quibus flores reliquorum Tithymalorum floribus ſimiles, qui cum ſuis virgulis & vaſculis pallido ſubluteóue colore præditi ſunt: ſuccedunt triangula capitula ſemine plena: radix longa digitalis craſſitudinis, infima parte in aliquot fibras diuiſa. Maturo ſemine caules ſingulis annis emoriuntur: nouo autem vere alij è radice germinant, qui ſubſequente anno flores ferunt.*

Naſcitur pleriſque Pannoniæ locis: ſed agro Viennenſi tanta copia in gramineis & ſicciorібus paſcuis, vt Iunio mẽſe (tum enim floret) omnino palleſcere videantur. Tota planta lacteo ſucco turget, quemadmodum reliqua Tithymalorum genera.

DE SYMPHITO TVBEROSO.

CAP. VIII.

ANGVLOSVM *& quodammodo pentagonum habet caulem, rariſſimè pedalem altitudinem ſuperãtem, ſucci plenum, per quem rariora quàm in Symphito maiore ſparſa ſunt folia, illíſque minora, teneriora, & minus aſpera, inſipido ferè guſtu: flores in ſummis ramis pallidos, oblongos, Symphiti maioris floribus forma ſimiles, concauos, extima parte in quinque crenas diuiſos, quinque ſtaminibus in medio flore veluti in vmbonem tendentibus, protuberante in medio ſtilo, nullo odore: calyculos deinde maioris Symphiti modo, in quibus ſemen Echij ſemini non diſpar: radicem longam, teneram, minimi digiti craſſitudine, exiguis fibris capillatam, & multis locis extuberantem: pediculi, calyces, caules anguloſi, & folia hirſuta ſunt.* Symphitum tuberoſa radice.

Inuenitur in omnibus Pannoniæ & Auſtriæ ſiluis vmbroſo loco, præſertim verò ſub fruticibus, atque etiam ſupra Drauum flumen in Grebén ſæpius memoratæ arcis montanis. Primùm innotuit Belgicæ incolis anno 1568. miſſa ab Alphonſo Pancio Machliniam nobis planta.

Eius hiſtoriam & iconem minimè dediſſem, niſi aut negligenter ab aliis deſcripta, aut non ſatis ſcitè expreſſa fuiſſet: tametſi & in hac exprimenda pictor oſcitantiæ meritò accuſari poſſit.

Symphitum

DE PVLMONARIA.

CAP. IX.

I. *Pulmonaria maculis inſignita.*

PVLMONARIA *vulgo nuncupata, cuius folia candicantibus maculis inſignita ſunt, & flos niueo colore interdum variat, copioſe multis Pannoniæ & Auſtriæ ſiluis ſponte naſcitur, tum inter Krumpach & Gleiſſefeld, tum in Viennenſis atque Leytani ſaltus variis locis. De ea, quandoquidem ab aliis deſcripta eſt, ſermonem inſtituere non volo: ſed de aliis duobus generibus, quæ ante quàm in hanc prouinciam venirem, mihi conſpecta non fuere.*

II. *Pulmonaria anguſtifolia cæruleo flore.*

EXILIT *vnum primo vere, florúmq. thyrſum fere ante folia promit, quæ ſunt anguſta & hirſuta, Bugloſſi ſilueſtris, Echiive aut Anchuſæ foliis non abſimilia, molliora tamen, neq. tam aſpera lanugine hirſuta, nullo pediculo prædita, ſed medium caulem amplectentia, qui paulatim ſuccreſcens, anguloſus & hiſpidus, interdum nonnihil purpuraſcens, in pedalem tandem altitudinem excreſcit: flores in pentagonis calyculis, & in quinque lacinias diuiſis, purpuraſcentibúſque & hirſutis, oblongi, concaui, floribus Bugloſſi hortenſis, aut Pulmonariæ vulgaris forma ſimiles, qui per oras in quinque orbiculares fere lacinias diuiſi ſunt, colore, ante quàm aperiantur, ex purpura rubente, deinde quando explicati ſunt, cæruleo adeò eleganti, vt Gentianellæ vernæ floris venuſtatem ſi non ſuperare, attamen æmulari videantur, odore nullo: ij maturi decidunt integri, quemadmodum Bugloſſi hortenſis & ſimilium flores, atque calyculum inanem cum ſtilo & quatuor ſeminum rudimento relinquunt, quod tandem maturum nigri coloris eſt, echij aut bugloſſi vulgaris ſemini reſpondens. Adnaſcuntur deinde ſecundum caulis pedem alia hirſuta folia, anguſta,*

palmari aut ampliore longitudine echij aut anchuſæ foliis latiora molliorá que, ex quorum medio (licet ſicca ſint) ſubſequente vere prodit caulis ſuis venuſtis floribus onuſtus: radix craſſis carnoſisq́ fibris prædita eſt, vti Pulmonaria prima maculoſo folio, initio candicantibus, & per vetuſtatē foris nigricantibus, ſapore dulci.

Naſcitur paſſim per Pannoniam & Auſtriam inferiorem in montanis & cæduis ſiluis, atque diutiſſimè floret.

INVENITVR *& quibuſdam Pānoniæ locis Alia ſuperiori fere ſimilis, niſi craſſiore maioreq́ caule, & latioribus foliis prædita eſſet, floresq́ haberet, non vt illa cæruleos, ſed pulcherrimè rubētes: alioqui & radice & temperamento conueniunt.* III. Pulmonaria rubro flore.

Huic omnino reſpondens cum forma tum amplitudine alia eſt, cuius flores primùm rubent, vt in priore Pulmonaria, deinde cærulei ſaturatioris coloris fiunt. 2. Eius varietas.

Creſcunt hæ ad cæduarum ſiluarum margines, vmbroſis locis, atque eodem cum ſecunda tempore florent.

DE ANCHVSA FLORE EXALBIDO.

CAP. X.

NVMEROSA *ſunt illi folia, palmari longitudine, anguſta admodum, & pungente lanugine omnino hirſuta: e quorum medio caulis aſſurgit ſecundo anno pedalis, interdum etiam cubitalis, craſſiuſculus, firmus, hirſutus, multis alis brachiatus, in quibus breuiora multo folia atque etiam hiſpida: extremis ramis è vaginulis hirſutis & aſperis flores prodeunt Symphiti maioris floribus quodammodo ſimiles, albi, aut ex albo nonnihil palleſcentes, in angulos quinque diuiſi, quibus excuſſis ſemen in vaginulis conſpicitur viperino capiti aut echij ſemini ſimile: radix minimi digiti craſſitie, nigro* Anchuſa exalbido flore.

cortice obducta, quo ſublato omnino rubet, & elegantiſſimo colore inficit: adeò autem carnoſa eſt, vt radicum bugloſſi vulgaris modo condiri poſſit, dulcis tamen & inſipida.

Arido & ſalebroſo naſcitur ſolo in monte Badenſibus thermis imminente, & apud Carnũtum Pannoniæ olim ampliſſimam vrbem, nunc vile oppidum Petronella vocatum, maxima copia, & pleriſque aliis Pannoniæ & Auſtriæ ſiccis & aridis locis. Floret Maio, & ſemen Iunio profert: deinde perire arbitror vt echij genera.

De Echio.

CAP. XI.

VARIA præter vulgare, quod florem ſubcæruleum fert, agro Viennenſi & vicinis locis frequentiſſimum, & interdum etiam omnino album, ſunt hìc Echij & elegantia genera.

PRIMVM pedalem habet caulem, ſtriatum, hirſutum, foliis echij aut bugloſſi ſilueſtris, molli lanugine hirſutis, & inæqualiter eum ambientibus præditum, ſuperiore parte in multas alas diuiſum, quæ deinde in breues ramulos ſeſe findentes, multis concauis floſculis extrema parte in quinque crenulas diuiſis, coloréque ex atro purpuraſcente præditis onuſta ſunt, qui è vaſculis molli etiam lanugine hirſutis, & inter folia latentibus prodeunt: ſemen vt in huiuſmodi generis plantis, viperino capiti ſimile: radix oblonga, minimi digiti craſſitudinem interdum æquat, foris fuſca paucíſque tenuibus fibris prædita eſt, capite, vnde caulis prodit, extuberante, & præcedentis anni caulis veſtigia ſeruante: præmanſis foliis, nullum initio manifeſtum ſaporem deprehendas: ſed poſtea nonnihil caloris habere videntur. I. Echium pullo flore.

Creſcit multis locis Viennæ vicinis, atque etiam tota inferiore Auſtria & Pannoniæ parte ſiccioribus pratis & gramineis locis ad collium radices, atq. etiam in ipſis collibus nudis & tenui duntaxat gramine obſitis.

Floret Maio.

II. Echium rubro flore. OBLONGA *habet Alterum & anguſta folia, hirſuta, humi ſtrata, vulgaris echij foliis ſimilia, paulo tamen latiora: caulē modò pedalē, modò cubitalē, firmum, ſtriatum, hirſutū, maculíſq. purpureis reſperſum, quem cōfuſo ordine multa ambiunt folia ſuperioribus breuiora & anguſtiora, non minus tamen hirſuta: ſummum caulem exornant multi breues ramuli in ſe veluti conuoluti, atque Scorpiuri in modum inflexi, pleni florum vulgari echio ſimilium, ſed colore rubro eleganti, qui proximè caulem primum aperiri incipiunt: excuſſo flore, ſemen in calyculis nigrum, capiti viperino ſimile vt in aliis echiis, ſed minus: radix ſatis longa, dura & lignoſa, nigro cortice tecta, ſummo capite multos interdum caules promens, ſed plerumque vnicum ſolummodo.*

Maxima copia ſiccis pratis ſupra & infra Soproniums Vngariæ vrbem, nec vſquam alibi hanc plantam obſeruaui Maio florentem, nunc intenſiore nunc dilutiore colore præditam.

DE CYNOGLOSSO PVMILO.

CAP. XII.

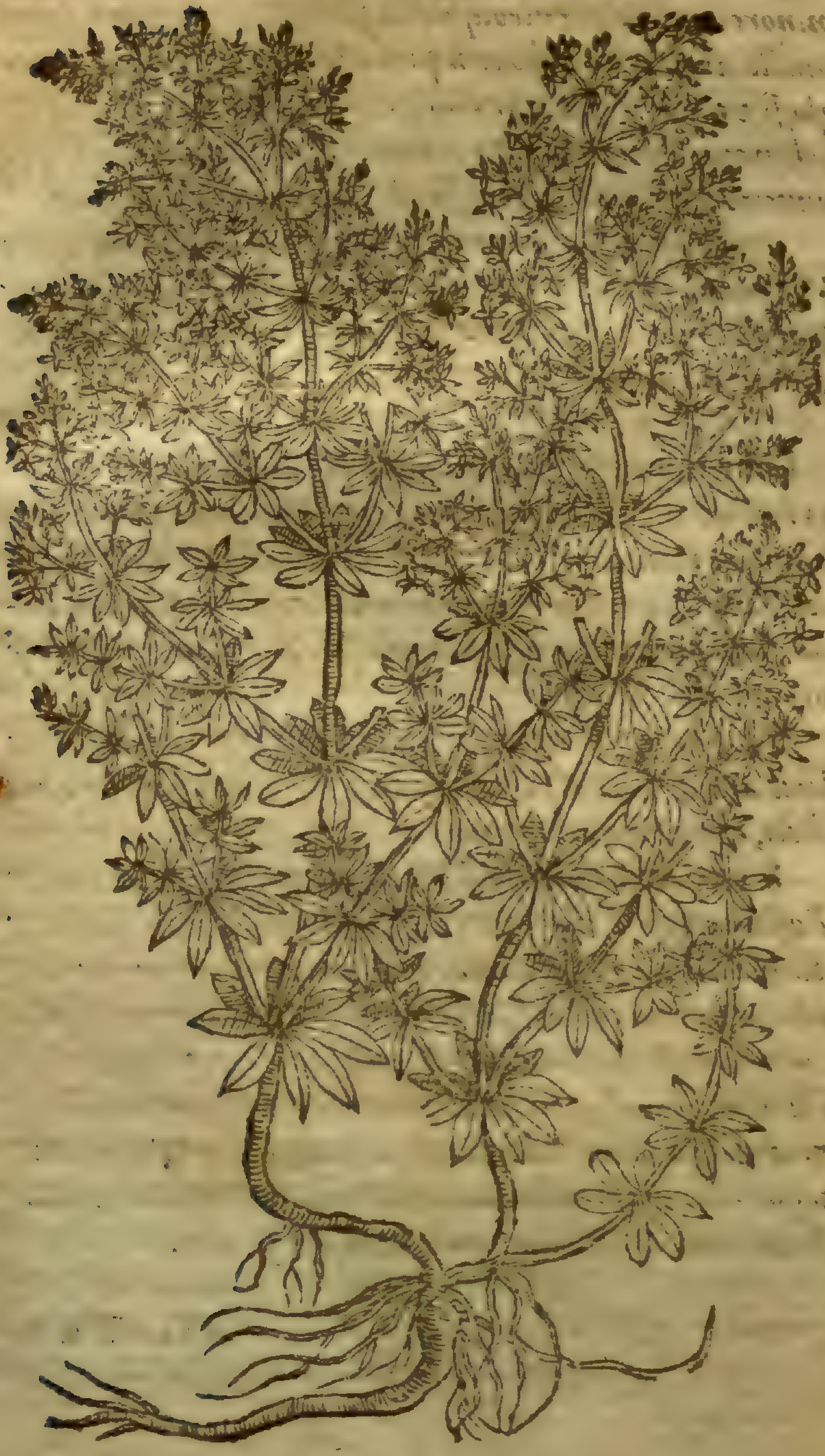
Cynogloſſum pumilum. INTRA *pedalem plerumque conſiſtit amplitudinem hæc planta, tametſi nonnunquam eam ſuperet, cauliculo ſingulari, tenui, firmo, rotundo, hirſuto, inferius purpuraſcente, supernè virente, per quem ſparſa ſunt inæquali ſitu foliola vncialia, anguſta, eminente dorſo, molli lanugine hirſuta, colore cinereo fere, guſtu calidiuſculo: ſummi cauliculi in aliquot ramos diuidūtur,*

qui

Lithoſpermum repens.

qui Scorpiuri modo cõtorti floſculos ex foliolorũ oppoſito proferũt bugloſſo aut cynogloſſo vulgari ſimiles, ſed lõgè minores, colore cæruleo: quibus ſuccedũt quaterna ſimul iuncta atque in vmbonem protuberantia ſemina, cynogloſſi vulgaris ſeminum inſtar, ſed admodum exigua & echinata: radix oblonga, tenuis, raris fibris donata, quæ annum duntaxat ſupereſſe, & poſt ſemen perire ſolet.

Prouenit ad viarum & agrorum margines circa Viennam, in nudis & ſalebroſis iugis vrbi vicinis, & pleriſq. aridis Pannoniæ locis ad agrorum etiam margines. Floret Maio & Iunio.

FREQVENS etiã admodũ eſt in ſiluula ad Lachn primo ab vrbe Vienna miliari, & Viẽnenſis ſaltus aliorumq́ue montium vrbi vicinorum radices inter frutices Lithoſpermum illud maius vulgo nuncupatum, cuius ſarmenta humi fuſa ſubinde fibras agunt, & mirè ſe propagant.

Lithoſpermũ repens.

Nec minus frequens variis Pannoniæ & Auſtriæ locis aliud Lithoſpermi genus legitimum, ſemine candido, quo officinæ vtuntur.

Lithoſpermũ legitimum.

SED et in quibuſdã Pannoniæ pratis, veluti inter Poſonium & Tuben vltra Danubium ſponte naſcitur Rubia ſatiua & legitima: in ſiluis verò, Aſperula flore odorato, & in cæduis Aſperugines & Mollugines, quarum vna eſt quæ multis geniculis conſtat, foliáque habet ceteris molliora: hanc Rhizotomæ à geniculorũ non modo frequentia, ſed à facultatibus etiam Gliedkraut cognominant: etenim eius decoctum ad fouendos & confirmandos artus admodum vtile eſſe ferunt.

Rubia ſatiua. Aſperula odorata. Aſperugo. Mollugo.

De Tra-

De TRACHELIO ſiue Rapunculo alpino.

CAP. XIII.

TRACHELII & *Rapunculi varia his in regionibus naſcũtur genera. Etenim nullæ ſunt ſiluæ montoſæ, quæ Tracheliũ illud foliis vrticæ ſubcæruleo flore non alant: ſublimiora iuga vt Sneberg & ſimilia etiam id quod albo flore variat: aliud præterea genus mollioribus foliis, & oblonga minorum florum ſpica anteriore parte ſpectantium, cuius radix alioqui craſſa & edulis tennibus fibris mirè ſerpit, & ſubinde nouas plantas generat, cuius rei cauſa rei herbariæ ſtudioſis eſt exoſa: illud item genus campanulæ quod Matthiolus Phyteuma eſſe credidit nunc cæruleo nunc albo flore varium: & Rapunculos vulgares, & alios alopecuroïdes omnibus propè ſiluis familiares, ſpica vel alba aut violacea ſpectabiles, Herbariis ſatis notos. At hoc capite duntaxat eas ſtirpes deſcribemus quæ ab aliis nondum proditæ ſunt.* Trachelii maxima varietas.

PRIOR *dodrantalis eſt plantula, cauliculo ſtriato, in plures ramulos diuiſo, quorum ſinguli ſuſtinent florem ſatis magnum, concauum, campanulæ modo efformatum, in quinque angulos deſinentem, quemadmodum in vulgari Trachelio aut Cãpanula vulgo dicta, cinereo colore præditum: quibus ſuccedunt capitula ſatis magna, trigona, deorſum ſpectantia, quæ continent ſemen vulgari trachelio ſimile, ſed minus & exalbidũ: folia quæ per cauliculum ſparſa ſunt, latiuſcula baſi eum aliis amplectuntur, & in oblongum mucronem deſinunt: quæ vero ſumma tellure naſcuntur, latiuſcula ſunt, & oblongiore pediculo prædita: radix pro plantæ exilitate ſatis magna, candicans, ſuperiore parte in plura capita extuberans, & quibuſdam fibris hirſuta. Tota planta lanugine pubeſcit, lacteóque ſucco abundat.* I. Trachelium pumilum alpinum.

Naſcitur

Naſcitur in Sneberg & vicinarum alpium iugis: floretque Iulio.

II. Trachelium alpeſtre. MVLTA *habet Altera folia anguſta hirſutáque, Echij fere foliis ſimilia: inter quæ oritur pedalis caulis, firmus, minimi interdum digiti craſſitie, ſtriatus, & multis anguſtis, oblongis, hirſutiſque foliis ſeptus: à cuius medio ad ſummum thyrſus, ſeu potius florum inter foliola latentium craſſa ſpica pulcerrimo ordine diſpoſita naſcitur, Trachelij aut Rapunculi ſimilium, ſed minorum & palleſcente colore, qui euaneſcentes in capitula tranſeunt, exile ſubflauúmque ſemen continentia: radix craſſa eſt, digiti amplitudine, rugoſa, candicans, & aliquot craſsioribus fibris donata. Tota planta lacteo ſucco turget.*

Oritur in Sneberg & aliis vicinis iugis: obſeruaui etiam in aſcenſu Neuberg ad ſiluulam quæ in editiore tumulo eſt ſupra monaſterium.

Floret Iunio Iulióque.

III. Campanula minor alpina. ALVNT *etiam ſumma illa iuga, præſertim in rupibus & præcipitiis Campanulæ vel Rapunculi genus, cuius radicales fibræ admodum ſerpunt & vicina loca occupant, ſubinde germinantes & nouas ſtirpes procreantes: eæ initio orbiculata fere habent folia, deinde ſtatim alia anguſta confertim naſcentia, Caryophyllei ſecundo loco ſupra deſcripti foliis adeò ſimilia, vt incautos plerumque fallat, qui interdum cum ſuo ceſpite eruunt, Caryophyllæum collegiſſe exiſtimantes. Emergit deinde ex horum medio gracilis cauliculus, in multos tenues ramulos diuiſus, oblongioribus foliolis confuſo ordine naſcentibus ſeptus, floſculos è ſingulis ramulis dependentes proferens campanulæ ſiue rapunculi vulgaris floribus forma ſimiles nunc ele-* Eius varietas. *ganti cæruleo colore præditos, nunc ſaturato purpuræ*

colore

colore aut violaceo nitentes, modò dilutiore & quaſi cinereo præditos, interdum etiam omnino niueos: capitula deinde Rapunculo vulgari ſimilia, aut potius illi quæ cum in Belgica tum pleriſque Germaniæ locis ad agrorum ſub fruticibus, aut ſiluularum margines ſecundum profundiores vias in vmbra prouenit. Totum etiam lacteſcit. Floret Iulio, interdum etiam Auguſto.

DE VMBELLIFERIS.

MAGNVS *etiam eſt in his* Prouinciis *Umbelliferarum ſtirpium prouentus. Nam præter pleraſq. quas cum aliis regionibus communes habet: peculiares quaſdam collegi quas nuſquam alibi cōſpicere memini. Earum hiſtoriam proximè ſequentibus aliquot capitibus quàm accuratiſſimè poterimus tradere conabimur, initium ab elegantiſſimo Seſeli facientes.*

DE SESELI MONTANO.

CAP. XIIII.

TRIA *igitur hoc capite deſcribemus Seſeli genera planè inter ſe differentia: quorum*

PRIMVM *ampla habet folia per terram ſparſa, & in multas alas diuiſa, Seſeli Peloponēſi fere ſimilia, ſupernè virentia & ſplendentia, prona parte minimè, ferulæ odore, acri ſapore & non admodum grato: caulem deinde ſeſquicubitalē aut ampliorē, craſſum, ſtriatum, intus fungoſum, nodoſum, & multos ramos in circuitu ex ſingulis nodis ſiue geniculis ferentem, per quem ſparſa ſunt folia ſuperioribus reſpondentia, ſed minora: extremi rami in magnas vmbellas deſinunt floſculorum quinque foliolis candidis conſtantium odore fere ſambuci: flori ſuccedit ſemen gemellum, ſtriatum, flaueſcens, aromatico & feruido guſtu: radix craſſa & foris nigra* I. Seſeli alpinū.

eſt, quæ, vt in pleriſque ferulaceis, poſt quam planta ſemen tulit, perit, nec niſi altero aut tertio à ſatu anno flores producere ſolet.

Creſcit in celſis Sneberg & aliarum vicinarum Alpium iugis, vbi lætiora ſunt paſcua: floretq́ſub Iunij finem aut Iulio, ſemen verò Auguſto, & etiam ſerius interdum matureſcit.

BRACHIALI interdum hoc nititur radice, præſertim ſi planta vetuſta ſit (recentiores & iuniores pollicarem habent) aliquot ramis inferiore parte donata, craſſo, rugoſo, nigroq́ cortice ſepta, gummoſo primũ, acri deinde & ſaliuam ciente: ea ſuperiore parte in multa capita extuberat hirſuta & villoſa, quemadmodũ fere omnes ferulacei generis ſtirpes, vnde exeunt magnæ & ſatis amplæ foliorum alæ, aliquot foliis per ambitum ſerratis & nonnihil inciſis vni coſtæ inhærentibus & inter ſe oppoſitis conſtantes, colore ſupina parte dilutius virente & aliquantulum ſplendente, prona ſubcinereo præditis: inter quæ ſeſquicubitalis interdũ emergit caulis ſtriatus, pollicari nonnunquam craſſitudine, geniculatus, in aliquot ramos diuiſus, quẽ ambiunt per ſingula genicula minores foliorũ alæ, ſummum caulem atq. extremos ramos exornant vmbellæ palleſcentium floſculorum, quibus ſuccedit ſemen Sileri montano ſimile. II. Seſeli montanum latifolium.

Inuenitur fere in omnibus Pannoniæ & Auſtriæ inferioris montibus, ſolo aſpero & petroſo ventiſq. perflato. Iulio & Auguſto floret, & ſubinde ſemen profert. Simile aliquando legere memini ad Allobrogicarum alpium radices.

TERTIO multæ ſunt foliorum alæ, Fœniculi fere modo in multa tenuia folia illius foliis non multo craſſiora attamen breuiora diuiſa, virides admodum, mucrone omnium foliorum candido & duro, guſtu calido: III. Seſeli montanum anguſtifolium.

inter quas enaſcuntur caules cubitales aut ampliores, minimi digiti craſſitie, ſtriati, geniculati, in aliquot ramos diuiſi, quos ſecundū nodos aliæ minores amplectuntur foliorum alæ: flores extremo caule & ſummis ramis vmbellatim naſcuntur albi: deinde ſemina gemina coniuncta, vt in omnibus vmbelliferis, ſtriata, Angelicæ ſemini haud multum abſimilia, guſtu feruido: radix multis craſſis & oblongis fibris obliquè & latè ſparſis conſtat, quæ ſingulis annis ſummo capite nouas propagines ad latera facit.

Naſcitur in pleriſque iſtarum Prouinciarum montanis pratis: atque Iulio floret.

INTER σεσέλεως *Seſeli genera poſſe referri has ſtirpes omnino exiſtimo. Prima quidem proximè accedere videtur ad illud quod Dioſcorides Peloponenſe appellat & tertio loco deſcribit. Altera plurimum habet ſimilitudinis cum Libanotide altera Fuchſij, ſiue Dauco ſecundo Matthioli:* S. Peters wurtzel *quidam ruſtici vocant, tametſi aliam vmbelliferam ſtirpem etiam hoc nomine & frequentius donēt. Tertiam (quæ Maſſilienſis Seſeli picturam apud Matthiolum aliquantulum refert) nōnulli fortaſſe alteram Libanotidem Dioſcoridis fructiferam potius eſſe contendant, à qua ſanè non multum differre videtur. Ea, quemadmodum nec prima, nullum, quod equidē ſciam, vulgare nomē obtinuit.*

SESELI *porro æthiopicum Matthiolo nuncupatum vberrimè naſcitur per omnes Pannoniæ & Auſtriæ ſiluas, vbi folia in tantam amplitudinem interdum euadunt, vt palmum æquare poſſint: habent verò magna ex parte ſingulæ foliorum alæ quina duntaxat folia, vno extremam alam occupante, per ambitum ſerrata, supernè atrouirentia, infernè ſubcinerei quodammodo* Seſeli æthiopicum Matthioli.

 coloris

coloris: caulis cubitalis eſt aut amplior, geniculis interceptus, & ſuperiore parte in aliquot ramulos diuiſus ſuſtinentes exalbeſcentium floſculorum vmbellas, qui in oblongiuſculum & anguloſum ſemen tranſeunt, cuminum aut Siler montanum odore & guſtu referens: radix pollicari aut ampliore craſſitudine, in aliquot craſſiores fibras diuiſa, craſſo cortice tecta, guſtu initio dulci, deinde amaricante, ſupremo capite hirſuta (veterum foliorum quæ perierunt fibris eam hirſutiem facientibus) perennis.

Seſeli æthiopicum aliud.

Verùm huius Seſeli aliud præterea genus eſt, in his Prouinciis ſatis vulgare: quod nuſquam tamen abundantius inueniatur quàm in Calenberg. Maiores id habet foliorum alas, hoc eſt, in plura folia, nempe vicena bina plerumque ſuperioribus magnitudine longè cedentia diuiſas, quæ supernè ſplendentia minus virent, & prona parte cinerei planè coloris ſunt, omnia in ambitu non modò vt ſuperiora ſerrata, ſed etiam laciniis diſſecta: æqualem cum ſuperiore habet etiam caulem, nodis ſimiliter interceptum, florum vmbellas ſimiles, ſemen par, & radicem non diſſimilem.

Hoc Germani Schwartz hirtzwurtz, *hoc eſt nigram ceruariam, illud* Weyſs hirtzwurtz, *id eſt, albam ceruariam appellant. Sunt qui inter Libanotidis genera recenſent. Floret vtrumq; Iunio interdum etiam ſerius. ſemen maturum eſt Auguſto.*

Siler montanum.

FREQVENS *etiam eſt in his montibus Siler: at nuſquam abundantius creſcere memini quàm in eo qui Badenſibus thermis imminet. Vbi, & in aliis vicinis collibus, atque vrbi Viennæ proximis vulgare etiam eſt Oreoſelinum.*

Oreoſelinum.

Archangelica.

ARCHANGELICA *autem à nonnullis appellata, amplioribus quàm Angelica foliorũ alis, et dum tenera*

nera adhuc ſunt ſubpurpureis, caule humanam altitudinem ſuperante, brachiali aut ampliore craſſitie, frequentiſſima eſt in montibus Grebén arci vltra Drauum vicinis: ſolet ea quemadmodum & Angelica perducto ad maturitatem ſemine perire, atque illo in terram ſponte recepto renaſci.

De Pevcedano pannonico.

Cap. XV.

Peucedanum pannonic.

RADICEM *habet pollicari plerumque craſſitie, interdum minorem, nonnunquam etiam maiorem, longam, craſſo cortice modò candicante, modò nigricante tectam, ſapore primùm Paſtinacæ, deinde nõnihil acrimonia referente, tranſuerſis & obliquis aliquot craſſioribus fibris donatam, ſuperiore parte hirſutam: ex qua quinque vel plura exeunt folia Peucedano vulgari & legitimo fere ſimilia, ſed minora & breuiora; colore ex viridi cæruleo, non vt illa nigricante, ſubamaro ſapore, & nihil ſingularis referente odore: inter ea caulis aſſurgit cubitalis, rotundus, gracilis, in multos ramos diuiſus, in quibus vmbellæ candidorum florum: ſemen Selini fere, breue craſſiuſculumque, geminum vt in omnibus vmbelliferis, colore cinereo, ſapore aliquantulum amaro & acri.*

Prouenit multis Vngariæ & Auſtriæ inferioris locis montium acclinibus petroſo & ſalebroſo ſolo, vbi Iunio floret: at in Alpibus (vbi etiam naſcitur) Iulio & Auguſto, & ſubinde ſemen profert.

NON *multum differre videtur à Saxifraga ſecunda Matthioli.*

De Sa-

De Saxifraga pannonica.

CAP. XVI.

Mvlto *minor ſuperiore eſt Saxifraga, & breuioribus foliis fumariæ foliorum fere æmulis ſapore & odore ſuperiori quodammodo ſimilibus, paulo tamen acrioribus: inter quæ cauliculi exeunt pedales, graciles, geniculati, aliquot exiguis foliis exornati, ſuprema parte candidorum floſculorum vmbellam ſuſtinētes: radix eius ſuperiori haud eſt abſimilis, ſed breuior, acrior, ſaliuámque ciens, multa hirſuta capita ſuperiore parte producens, vnde caules & folia emergunt.* Saxifraga multifido folio.

Inuenitur iiſdem locis quibus ſuperior, præſertim verò in aperto & glabro monte qui medium quaſi ſpacium inter Hamburgum & Altenburgum Vngariæ vrbes occupat, etiam è mediis ſaxis plerumque erumpens. Inuenitur & colliculo iuxta Zimmerin itinere ad Phaſianorum, iuxta Lachn, & pleriſque locis circa Viennam. Floret Iulio.

Ceterum *vulgaris admodum eſt per omnes has Prouincias Saxifraga vulgaris, à Germanis Pimpinella nuncupata, cum minor, tum maior, atque vtriuſque variæ inueniuntur differentiæ foliorum forma inter ſe diſcrepātes præſertim in minore, quæ interdum folia ſingula laciniata habet aut anguſtioribus & oblongis inciſuris diuiſa. In maiore autem tametſi magna ex parte foliorum forma non variet, niſi quòd vnum genus atrouirentia ea obtineat & ſplendentia (omnia enim in ambitu ſerrata ſunt & per alas ordine diſpoſita) alia minimè: inuenitur tamen cuius folia in lacinias ſunt diuiſa: præterea in Etſchero cuius flores eleganter ex purpura rubeſcunt, cùm reliquorum ſint candidi.* Saxifraga ſiue Pimpinella germanica. Eius varietas.

 Nec

Pimpinella ſiue Sanguiſorba.

NEC *minus eſt frequens cum in pratis tum ſiccioribus harum Prouinciarum locis Pimpinella Italorum & Gallorum, quam Germani Sanguiſorbam vocant, maior & minor.*

Vlmaria.

ALVNT *etiam prata & torrentium ripæ Vlmariam folijs & temperamento Pimpinellæ maiori Italicæ quodammodo reſpondente, atq; etiam odore: & montanæ ſiluæ Barbam caprinam Fuchſij & Tragi, ab Vlmaria diuerſam.*

Barba caprina.

DE DAVCO MONTANO.

CAP. XVII.

Daucus montanus.

ELEGANS *profectò eſt hoc Dauci genus in Alpium huius Prouinciæ ſublimibus pratis naſcens, cui quinæ aut ſenæ ex radice prodeunt tenuiorum foliorum alæ Seſeli pratēſis (quod abunde in totius inferioris Auſtriæ pratis naſcitur) alatis foliis fere ſimiles, ſed multo minores, neq. palmi amplitudinem excedentes, ſed proximè ad Acus paſtoris vulgaris folia accedentes, admodum virides: inter quas prodit caulis pedalis, nudus, ſtriatus, ſatis gracilis, qui in ſummo binas aut ternas ſuſtinet paruas & bene conſertas vmbellas floſculorum ex rubro dilutè purpuraſcentium, ſiue carnei coloris, quinque foliis cōſtantium, quos excipiunt Selini hortenſis æqualia ſemina: radix digitalis longitudinis cortice foris nigricāte, rugoſo, & multis tenuibus fibris prædita.*

Tota planta Daucum vulgarem quodammodo redolet, & illius ſaporem etiam refert.

Floret Iunio, in hortis etiam Maio.

Daucus creticus.

AT *legitimus Daucus Creticus appellatus in Durrenſtain frequens: Etſcherus tamen magis illo abundat: naſcitur iſtic inter ſaxa tenui ſolo aſperſa, vt difficulter eius in-*

eius integra radix erui poſſit, cinerei coloris folio, et viribus cum eo quod in Creta inſula prouenit proculdubio conferendum.

VVLGARIS *autem Daucus paſſim in omnibus his Prouinciis creſcit, & in officinarum vſu eſt. Quemadmodũ & Carum, quo præſertim ſicciora Vngariæ prata abundant, & magnam ſeminis copiam in quotidianum vſum ſingulis annis ſuppeditant.* Daucus vulgaris. Carum.

Alpium verò iuga Meum vulgare tenui folio alunt: ſed nullibi gentium frequentius obſeruare memini quàm in Durrenſtain. Meum vulgare.

De SELINO montano pumilo.

CAP. XVIII.

STATIM *à radice aliquot ſpargit folia fœniculo aut peucedano ſimilia, ſed longè minora, & rarò pluribus quàm quindenis foliolis conſtantia, è quorum medio dodrantalẽ craſſumq́ fert caulem, multis tamen alis concauum, ſub quibus aliæ foliorum alæ minores, nouenisq́ tantùm foliolis conſtantes, lata baſi caulem ampleƈtuntur, paſtinacæ ſiue ſtaphilini guſtu & odore: ſinguli ramuli exiguorum florum quinq. candidis foliolis conſtantium cum totidem ſtaminulis & inodoratorum vmbellulis ſunt onuſti: quibus ſuccedit ſemen ſelini fere: radix ſuperiore parte craſſa, multiſque villis (qui foliorum ſuperioris anni fibræ ſunt) hirſuta, breuis, quaſiq́ in orbem conuoluta, interius fungoſa & candida, exterius nigricans & rugoſa, inferiore parte plerumque bifida, & in raras fibras deſinens.* Selinũ montan. pumilũ.

Inuenitur quibuſdã ſiccorũ deſertorumq́, virẽtium tamẽ, agrorũ marginibus, & in nudis gramineiſq. montibus

Selinum montanum pumilum.

tibus inferioris Auſtriæ & Pannoniæ: floréتque Maij initio. Biennalem eſſe exiſtimo uti pleraq; umbellifera, ſtatimque prolato ſemine perire.

De Cicvtaria pannonica.

Cap. xix.

Qvina ſenáue aut plura promit à radice ramoſa folia uti Petroſelinū vulgare, minora tamen & tenuius inciſa, multum ad Bulbocaſtani vulgo vocati folia accedentia, ſapore aliquantulū acri: caulis inter ea emergit pedalis ferme, interdum etiam cubitalis, circa nodos craſſior, umbellam ferens candidorum floſculorum, & ſemen deinde oblongum Chæreſolij vulgaris fere modo: radix tuberoſa Bulbocaſtani ferme æmula, at Ariſtolochiæ rotundæ albicante flore ſiue ſecundæ inſtar rotunda & aliquantulum turbinata, intus candida, ſapore & odore Paſtinacæ ſiue Elaphoboſci propemodum, cortice nigro tecta, quæ ſuccreſcente caule inſtar napi longior fit, & magis turbinata, flaccida, & rugoſa euadit, atque tandem maturo ſemine perit, è ſemine tamen deciduo ſponte ſingulis annis renaſcens. Cicutaria pannonica.

Nouo vere in hortis & herbidis locis Viennenſis agri prodit, quo tempore eius radices quæ firmiores ſunt cum tenellis ſuis foliis in foro Viennenſi venales reperiuntur, coquuntur enim & cum oleo, aceto, & ſale primis menſis iſtic vulgo inferuntur, quàm ſalubri cibo, neſcio. Floret Aprili & Maio, Iunio ſemen plenam maturitatem conſequitur.

Qvo nomine iſtam plantam donarem, magis proprium mea quidem opinione non ſuccurrit quàm Cicutariæ: vulgus peperlin *appellat.*

De Fi-

De Filice pvmila saxatili.

CAP. XX.

Foliorvm *quadam ſimilitudo & diuiſura facit vt elegans hoc Filicis genus Vmbelliferis ſtirpibus ſubiungam: id autem in marem & feminam diſtinguemus, Theophraſti ſententiam libr. 9. cap. 20. Hiſt. plant. ſequentes.*

Mas *igitur radice ſerpit nigra, tenui, oblonga, in obliquum ſeſe ſpargente, raris fibris tenuibus & duris capillata; admodum adſtringentis ſaporis: ex qua prodeunt multi pedales cauliculi diuiſi in aliquot alatorum foliorum ramos, filicis maris maioris ſiue feminæ vulgo Herbariorum creditæ modo, multò tamen minorum, tenuiúſque inciſorum & admodum tenellorum, prona parte multis plerumque nigris maculis quemadmodum in femina diſtinctorum.* I. Filix pumila mas.

Femina *quinos aut ſenos habet cauliculos teretes, rectos, initio virides, deinde temporis ſucceſſu omnino nigricantes, palmares, à medio vnicam foliorum inſectorum alam vnico ad ſummum vſque artu porrectam ſuſtinentes, eadem qua in mare vulgari forma & facie, multo verò minorum tenuiorumque, ſapore nonnihil adſtringente, prona etiam parte multis nigris maculis (quæ deinde effloreſcere videntur) aſperſorum: radix veluti in caput coacta, quemadmodum in mare vulgari, & multis nigris duriſque fibris capillata eſt.* II. Filix pumila femina.

Prior copioſiſſimè naſcitur in ſaxis non modò ad Garningam & Neuberg, ſed ad omnium ferè montium radices. Altera verò in montibus præruptis inter ipſa ſaxa inuenitur, ſed non adeò frequenter.

Filicvlæ *porro elegans illud genus quod à Do-* Lonchitis altera Marãtho.

ctiſſ. Marantha Lonchitis altera nuncupatur, frequens admodum naſcitur in Styriacarum alpium iugis. Sed quæ vulgo Lonchitidis alterius nomen obtinuit, raro admodum in his iugis inuenitur, licet per vniuerſam Germaniam ſit frequentiſſima. Lonchitis altera Neoterie.

De Alectorolopho Alpino.

Cap. XXI.

Hanc *plantam filicibus ſubnectere voluimus propter foliorum quandam ſimilitudinem. Eius autē plura genera in Alpium iugis montaniſque pratis inueniuntur.*

Vnum *etenim plures ab vna radice promit cubitales caules minimi fere digiti interdum craſſitie, læues, per quos ſparſæ ſunt foliorum alæ Filipendulæ foliis non admodum diſſimiles: flores in ſummis caulibus copioſi, oblongæ ſpicæ inſtar, quemadmodum in Orchidibus confertim naſcentes, & illarum floribus perſimiles è calyculis pentagonis inter minutiora folia prodeuntes colore exalbido; quibus ſuccedunt mucronata capitula maturitate dehiſcentia, ſemenq́; oſtendentia exiguum, inæquale, cinerei coloris: radix craſſiuſcula eſt, & perennis, in craſſas fibras aſphodelinis ſimiles diuiſa.* I. Alectorolophus alpinus maior.

Inuenitur *& aliud genus per omnia illi fere ſimile, cuius flores modo pallidi, modo purpurei ſunt: radix etiam craſſior & fibras Aſparagi radicibus ſimiles agens.* II. Eius varietas.

Vtrumque genus in ſummis alpibus Durrenſtain, Etſcher, aliiſque celſis & herboſis iugis naſcitur: poſterius etiam in inferioribus vliginoſiſq́; pratis. Memini & in Flandriæ pratis atque non procul Gentilly Pariſienſi agro obſeruare.

Tertivm *in iiſdem etiam iugis creſcit longè humilius* III. Alectorolophus alpinus minor.

Alectorolophus

milius, neque palmarem altitudinem ſuperans, cuius cauliculi graciles, & raris minoribúſq. foliis obſiti ſunt, florum ſpica breuior & eleganti rubro purpuraſcente colore nitens, calyculi flores continentes laciniati, et veluti foliati: maiora capitula quàm in ſuperioribus, & veluti roſtrata, quæ anguloſum etiam & inæquale ſemen continent: radix minimi digiti craſſitiem interdum æquat, fibriſq. candicantibus & ſatis craſſis donata eſt.

2. Illius varietas. *Illius genus eſt tenerior alia planta cauliculis anguloſis, & lanugine quemadmodũ folia (quæ minora ſunt) calyculique (qui breuiores & minores) pubeſcentibus: flores ſimili purpura fere nitent, ſed minores & humiliore galea præditi ſunt: capitula vix è calyculis emergunt: & radix non adeò fibroſa eſt.*

Eam in locis gramineis pratiſque ſiccioribus Germaniæ ſuperioris & inferioris ſæpius obſeruare memini florentem Maio, cùm Iulio hic floreat: Sed & anno ſuperiore, videlicet 1581. Aprili florentem, atque vel purpureo, vel carnei coloris, vel candido flore variantem collegi ad Groutz prædium C. V. Richardi Garth.

Fiſtularia. VVLGO *hæc vocatur à nonnullis Fiſtularia. Priorem deſcribere videntur Pena & Lobelius in Aduerſariis Filipendulæ nomine. Forſitan & illa erit cuius Ioſias Simlerus ad calcem Cõmentarij de Alpibus meminit his verbis:*

Herba foliis Aſpleno perſimilis, cauliculis ab vna radice quinque vel ſex, duos fere palmos longis, & ſpicam florum ſuſtinentibus, vt orchis fere.

Filipendula vulgaris. AT *Filipendula vulgaris frequentiſſima eſt his in Prouinciis, cum in omnibus gramineis campis, tum cæduarum ſiluarum marginibus.*

Inueniun-

Inueniuntur etiam & varia Oenanthes genera cum ſicciorbus gramineis locis, tum vdis pratis. Oenanthes varia genera.

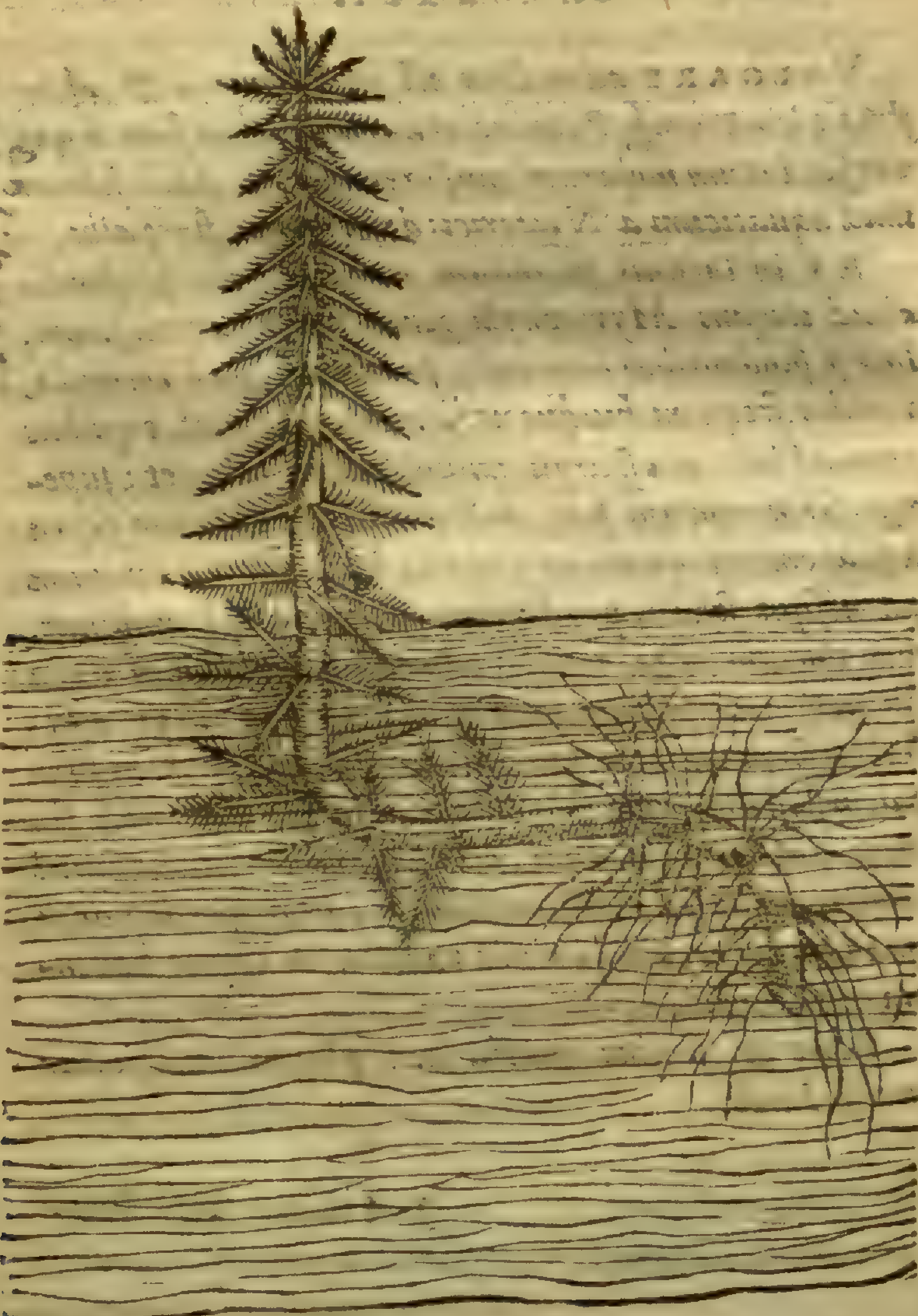
De MYRIOPHYLLO aquatico minore.

CAP. XXII.

VVLGARE *admodum eſt in Pannonia & Auſtriæ vicinarumq́; Prouinciarum minoribus fluuiis qui verſandarum molarum cauſa retinentur Milleſolium illud aquaticum à Neotericis deſcriptum, flore albo.* I. Myriophyll. aquatic.

AT *in lacunis ſecundum riuos ſitis nec profundis aliud elegans Myriophylli genus inuenitur exiguum, latè ſe fundentibus ſarmentis præditum, quæ rotunda, viridia, frequentibusque nodis intercepta ſunt, è quibus tenuia filamenta ſpargit quibus telluri inhæret: ſuperior ſarmentorum pars dodrantem aut palmum ſupra aquas eminet, quam ad ſingulos nodos quinæ tenuium paruiſque foliolis præditorum foliorum alæ ambiunt, vix vnciam longæ, virides admodum, quæ ſenſim circa ſarmentorum ſummitatem minuũtur, ſic vt in pyramidalem formam ſarmenta deſinant: ſumma ſarmenta totidem floſculos quot foliorum alas in ſingulis nodis ferunt, puſillos admodum, octonis candidis foliolis ſimul iunctis neque ſeſe explicantibus præditos, qui deinde in quædam tubercula quatuor radiolos in capite habentia tranſeunt.* II. Myriophyllum aquaticum minus.

Flore & ſemine onuſta hæc planta conſpicitur menſe Iunio.

De TRIBVLO aquatico minore.

CAP. XXIII.

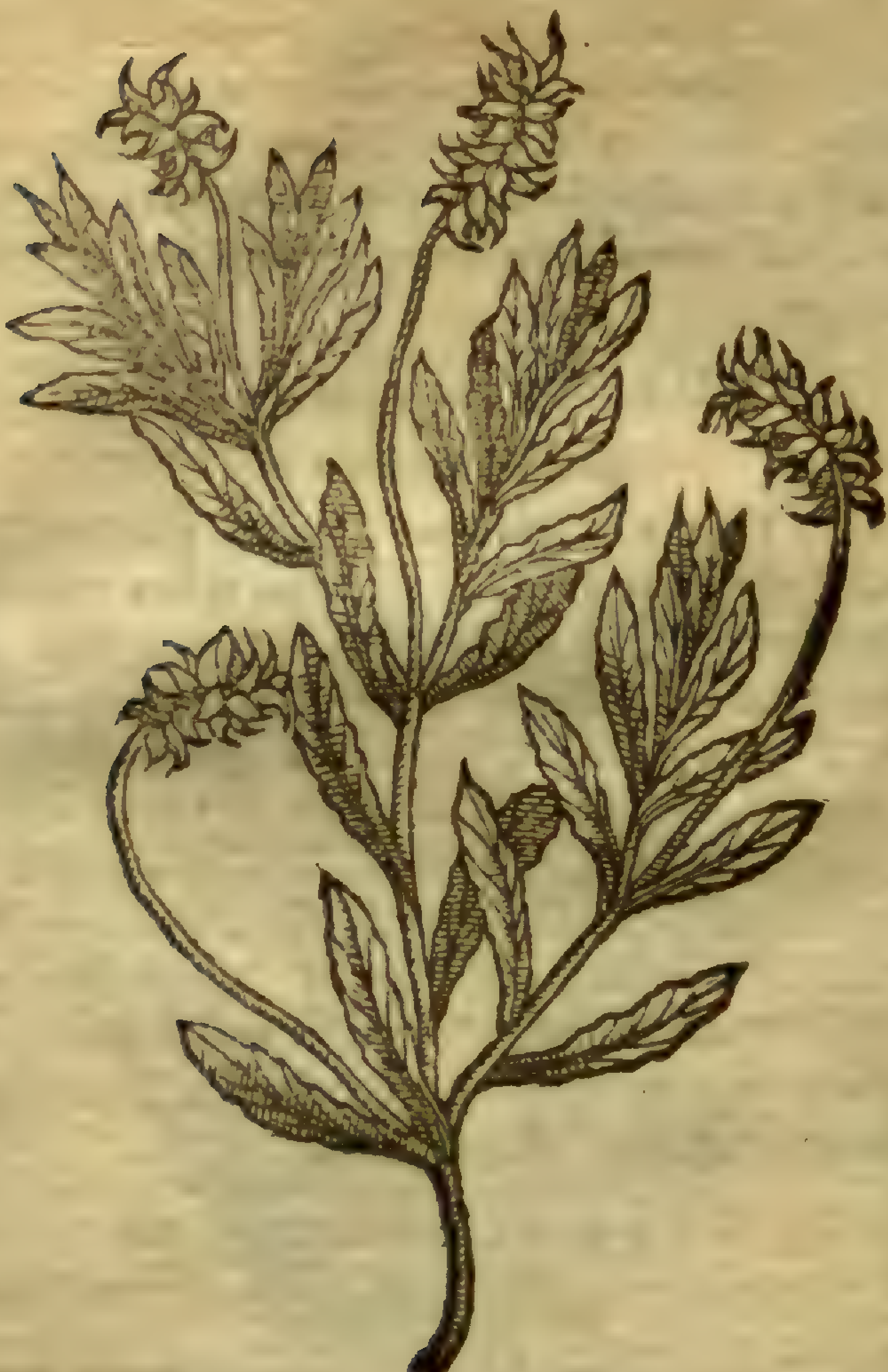
BICVBITALIA, *tricubitaliáque aut longiora, pro aquæ altitudine ex radice profert ſarmenta, tenuia, punicantia, plana, nodoſa, & dum exſiccata ſunt fractu contumacia, quæ circa ſummum in plures diuiduntur ramos, alternatim ferentes in ſingulis nodis ſingularia folia, duarum interdum vnciarum longitudine, & ſemunciali latitudine, tenuia & quaſi tranſparentia, in ambitu adeò criſpa & ſinuoſa, vt laciniata videantur, colore ex viridi punicante: pediculi, qui exiguos candicantes floſculos vuæq́ in morem congeſtos ſuſtinent, oblongi craſſiuſculique ſunt & inter folia exoriuntur, quæ bina ſemper inter ſe oppoſita cõtrario quàm reliqua inferiora modo naſcuntur: ſingulis plerumque floſculis ſuccedunt quaterna aculeata grana ſimul cohærentia paucam candidam medullam continentia: ſarmenta infima parte in ſingulis nodis oblongas tenueſque & candicantes fibras agunt quibus firmatur. Tota planta aquis mergitur.* Tribulus aquaticus minor.

Primùm in ſtagnis apud Nemethwywar maxima copia inter Tribulum aquaticum maiorem fructu eduli & Nymphæam flore albo naſcentem atque Iunij initio florentem & ſemine prægnantem obſeruaui anno 1580. maturius tamen florere exiſtimo, cùm omnes ferme plantæ ſemine abundarẽt: deinde eodem menſe in foſſis vrbis Viennenſis ad portam quæ vulgo Stubenthorn *nuncupatur.*

*Similem fere plãtam eodem menſe vidi apud Eberſtorf Mag*ci. *Dn. Hieronymi Beck arcem in lacunis ſecundum riuos naſcentem, ſarmentis non planis ſed rotundis, eodem tamen modo geniculatis, bina ſemper inter ſe* 2. Eius varietas.

Clus. hist. 2. 252

Potamogeton [illegible], L.
Lond. 5. 5. 1
Sm. Fl. B. 233

ter ſe oppoſita foliola ad ſingula genicula ferentem ſuperioribus breuiora, mucronata, & minimè in ambitu criſpa vel ſinuoſa: floſculos deinde ternos aut quaternos, puſillos, Muſcatellæ Cordi floſculis perſimiles, tenui breuiq; pediculo inſidentes: ſemen non obſeruaui: ſerpit hæc, & ad ramulorum nodos & alas plerumque fibras agit.

DE TYPHA MEDIA.

CAP. XXIIII.

Typha media. COPIOSE *naſcitur paluſtri quadam foſſa apud Tyburn ſacellum, non procul ab eo loco in quo ſepeliuntur quibus ob maleficia laqueo gula fracta eſt, primo ab vrbe Londinenſi lapide qua ſpectat occidentem, Typhæ quoddam genus medium multo anguſtioribus quàm in Typha vulgari foliis, & graciliore claua, maiore tamen quàm minima illa Typha quam D. Pennæus inter ſiccas ſtirpes oſtendit, & Pena atque Lobelius in Aduerſariis expreſſerunt: alioqui à maiore non differt pullo illo tomento in clauam compacto, & florum oblonga ſpica tenui flauo polline reſperſa ſupra clauam enaſcente. Floret Iunio.*

DE GRAMINE montano ſpicato.

CAP. XXV.

VARIA *in harum Prouinciarum alpibus & montanis naſcuntur graminis genera: ſed de duobus duntaxat hoc capite agere conſtituimus.*

I. MVLTIS *Primum capitibus ex radice digitali* Gramē montan. ſpicatum. *bifidaque interdum & trifida, multiſq; tenuibus fibris ſuprema parte hirſuta prodeuntibus conſtat, quorũ ſingula proferunt ſena aut plura oblonga, craſſa & nonnihil carinata folia Caryophyllei illius quem vulgo Gramen ma-*

Gramen montanum ſpicatum 1.

men marinum maius cognominant folüs admodum ſimilia, infima ſede ſeſe mutuó amplectentia, guſtu amariuſculo & calidiuſculo: ex horum medio dodrantalis, nonnunquam & pedalis exit cauliculus, firmus, læuis, nudus & enodis, qui in ſummo multos floſculos ſpicæ inſtar congeſtos herbaceoq́ue colore præditos profert.

Inuenitur in montanis quibuſdam pratis, duobus ſupra Badenſes thermas miliaribus Similem autem in Flandriæ maritimis frequenter legere memini, quam vulgus, ni memoria labitur, Suden appellabat.

ELEGANS *vero eſt Alterum, nec antè mihi conſpectum, cubitalibus culmis conſtans, tenuibus, geniculatis, qui palmaribus anguſtisq́ue foliis ſepti, ſumma ſui parte deſinunt in tenuem oblongamq́ue ſpicam, quæ in lanuginoſis glumis grana nuda auenæ ſimilima fert: radix tenuis eſt, multiſque fibris oblongis firmata, ſingulis annis anterius ſerpens vti Spartum & Iunci.* II. Gramen mōtan. auenæ ſemine.

Naſcitur ſecundum vias in montanis vmbroſiſq́ue ſilnis Pannoniæ, Auſtriæ & Bohemiæ; & ſemen Iulio maturum eſt.

DE SPARTO AVSTRIACO.

CAP. XXVI.

PEDALIS *longitudinis folia habet, gracilia, viridia, numeroſa, quæ tandem coëunt, & iunci modo læuia rotundaq́ue fiunt, quemadmodum Sparti Hiſpanici folia, quibus non multum abſimilia ſunt, ſed minora & graciliora: inter ea culmi exeunt graciles, foliis haud lōgiores, qui ſpicam ferunt conſtantē tribus aut quatuor oblongis granis oblonga contortaq́ue cauda inſignitis, quæ tandem in dodrantalem atque pedalem interdum plumulam, tenuioribus alarum Mamucodiatæ ſiue auis paradiſi vulgo nuncupatæ plumulis ferme reſponden-* Spartum auſtriacum.

tem

tem deſinit: radix ſubeſt è multis capillamentis gramineis fibríſque compoſita, Hiſpanici ſparti modo.

Abunde prouenit in monte Badenſibus thermis imminenti, totáq. illa catena montium qui inde ad Danubium vſque excurrunt, ad ſilulam præterea Lachen, aliiſq; apertis & gramineis locis: ſed omnium vberrimè in vinario illo Neapoli auſtriacæ vrbi contiguo. Semen maturũ Iunio à leniſſimo vento excutitur, atque ſtatim vbi decidit etiã per gramina irrepit, & terra ſe condit.

DE LEGVMINIBVS.

SVPEREST *vt pro noſtrarum Obſeruationum coronide, Legumina atque illis congeneres ſtirpes deſcribamus.*

De Phaseolo.

CAP. XXVII.

PHASEOLI *vulgo appellati multa inueniuntur genera, ſarmentis lentis & obſequentibus, foliorúmve forma, & reliquo naſcendi modo non equidem inter ſe diſcrepantia, ſed quorum flores, licet forma ſimiles, & Piſi vulgaris florum æmuli, colore variant, quippe qui plerumque niuei, interdum flaueſcentes, nonnunquam etiam purpuraſcentes ſiue amethyſtini conſpiciuntur.* Phaſeoli inſignis colorum varietas. *Ceterùm in fructu, ſiue ſemine renum formam quodammodo exprimente, & oblongis ſiliquis ſiue lobis incluſo, longè maior coloris varietas deprehẽditur. Etenim hoc anno 1582. nobis nati ſunt aut niuei omnino, aut nigri, aut flaui, aut ex flauo obſoleti, aut purpurei, aut amethyſtini, aut cærulei, aut rubri, aut lateritij ferè coloris, vel albi nigris venis & lituris diſtincti, atque etiam cinerei & carnei coloris ſimilibus venis inſignes.*

Attamen præter ea iam memorata genera, aliquot

 Phaſeolus 1. ſiue Purkircherianus:

alia, dum Viennæ vixi, obſeruaui, ſemine ab amicis communicato mihi nata, nec antea mihi conſpecta.

I. **Phaſeolus maior varius, ſiue Purkircherianus.**

CAVLIS *in Priore ſtatim à radice in aliquot ſarmenta oblonga diuiditur, lenta, vicinos ſtipites & virgulta amplectentia reliquorum Phaſeolorum modo: in ſingulis alis terna folia vulgari ſimilia, attamen atriora ex eodem pediculo naſcentia, extremo imparitatem, vt in vulgaribus, faciente: ex iiſdem alis breues ramuli prodeunt, multis floribus vulgari haud abſimilibus, minoribus tamen, albis, vuæ in modum congeſtis onuſti, quibus ſuccedunt ſiliquæ oblongæ, vulgaribus multo latiores, continentes ternos aut quaternos fructus planos communibus Phaſeolis latiores, albos, & multis nigris maculis aut venis ab hilo in latitudinem ductis elegantiſſimè depictos.*

Serotina admodum fuit anno 1576. ſemine à C. V. D. Georgio Purkirchero Poſonienſi Archiatro, p. m. mihi pro noſtra amicitia communicato nata hæc planta, ideóque ad frugem peruenire non potuit. At ipſi Purkirchero, dum vixit, atque poſtea eius vxori (nempe ad pergulas aprico loco ſatus hic Phaſeolus) ſingulis annis maturum fructum dedit. Sed etiam hoc anno eleganter mihi excreuerunt aliquot eius plantæ, quas ad maturitatem peruenire poſſe exiſtimabam: ſed ob Solis radiorum defectum, ſpe mea fruſtratus ſum.

II. **Phaſeolus niueus minor, ſiue de Guatimela.**

TOTA *forma & naſcendi modo à vulgari haud differt alterum genus: etenim admodum ramoſa habet ſarmenta, quæ vicinis perticis ſeſe aduoluunt eáſque ſcandunt, oblongos pediculos ex foliorum (quæ ſemper terna, vt in vulgari, ſimul naſcuntur) ſinu promentia, in quibus bini, quaterni, etiam ſeni naſcuntur flores ex aduerſo ſemper inter ſe oppoſiti, vulgaris Phaſeoli floribus magnitudine & forma reſpondentes, initio &*

dum

dum recens aperti ſunt candidi, poſtmodum verò flaueſcentes: quos excipiunt oblongæ & propendentes, vt in vulgari, ſiliquæ, quina, ſeptena & plura interdum candidiſſima & quaſi ex ebore tornata ſemina continentes, minora & tumidiora quàm albi vulgaris.

Iulio floret, fructus Auguſto, nonnunquam etiam Septembri matureſcit.

HABET & *Tertium genus oblonga ſarmenta, ex ſingulari caule ſtatim ad radicem prodeuntia, & multis alis brachiata, lenta, obliquè ſe contorquentia, & humi procumbentia, niſi perticis aut pedamētis ſuſtineantur, quibus ſeſe circumuoluunt reliquorum Phaſeolorum modo: purpuraſcunt ea iuxta alas, ad quas adnaſcuntur etiam terna folia ſuperiore minora, & dilutiore colore virentia, longóq. pediculo inhærentia, qui, ea parte qua folia ſuſtinet, contrariáq; qua ſarmentis inhæret ex atro purpuraſcit: flores in oblongis pediculis plerumque bini, magni, Piſi forma, foris ex candido palleſcentes, interiore verò parte ex purpura cærulei: his ſuccedunt totidem prælongæ ſiliquæ, teretes, & quaſi cylindratæ, in quibus fructus reliquis Phaſeolis minor, Anagyridis legitimæ fructui fere ſimilis, colore rubeſcente.* III. Lobi americani maiores.

Semine ex Hiſpaniis miſſo natus etiam mihi eſt hic Phaſeolus anno 1576. ſerius quidem, vt fructus maturitatem conſequi non potuerit: ſed proximo anno ſatus, maturius floruit, eiuſq; fructus ad frugem peruenit.

DISSIMILIS *eſt Quartus ſuperioribus. Non enim habet oblonga ſarmenta quemadmodum illi: ſed breui firmóq; caule conſtat, pedalem longitudinem non excedente, & breuiſſimas alas faciente, ad quas folia ſuperiori quidem ſimilia naſcuntur terna numero, ſed minora & breuiori pediculo inhærentia, qui non purpuraſcit,* IIII. Lobi americani minores ſiue pumiliones.

raſcit, vt in proximè deſcripto; pediculi ex alis prodeūtes etiam binos flores magna ex parte ſuſtinent, cum forma, tum colore proximè deſcripto ſimilimos, deinde binas ſiliquas illius ſiliquis craſſiores, in quibus fructus magnitudine & forma par, ſed colore differens: nam niueus eſt, circa hilum nigra macula inſignitus, & quibuſdam nigris punctis interdum in lateribus notatus.

Satis præcox hic eſt, nec vllis pedamentis eget, cùm (vt dixi) breui firmoq́; ſit caule. Creuit et hic mihi anno 1576. donatus à C.V.D. Remberto Dodonæo S.C.M^tis tum Medico, qui eius fructum anno 1575. dum Pragæ eſſet in Arcis horto obſeruauit & collegit.

Idem fructus etiam ex Hiſpaniis anno 1577. miſſus fuit, cum tertio genere, in quo triplicem coloris varietatem tum temporis obſeruaui: nam aut rubeſcebat, aut palleſcebat, aut pulla nigredine nitebat.

V. Phaſeolus Ægyptiacus. TENVIA *habet Quintum genus ſarmenta, ex ſingulari caule ſtatim proximè radicem enaſcentia, eáque admodum ramoſa, ex viridi purpuraſcentia, quæ vicinis perticis & pedamentis ſeſe conuoluunt: folia ex eodem pediculo, vt in aliorum Phaſeolorum genere ſemper terna, longè tamen minora & Trifolij mœnianthis (quod in vmbroſis & vbere gleba naſcitur) perquam ſimilia, atrouirentia, circa pediculum purpuraſcentia: flores in ſpicæ modum congeſti, magni, Piſi vulgaris forma & magnitudine fere, flauo colore, in oblongo craſſoq́; pediculo ad foliorum exortum prodeunte naſcuntur: ſiliquas non obſeruaui, ſed breues anguſtáſque eſſe intelligo, ternaq́; aut quaterna duntaxat grana continere: ea ſunt parua admodum Laburni fructu haud maiora, vtroque tamen mucrone plerumque obtuſiore, pulli, ſiue potius ex nigro ſubuireſcentis coloris.*

PRIO-

P. peregrinus V.
Clus. hist. 2.229

PRIORIS *fructum D. Purkircherus primus in Pannoniam intulit ex Neapolitano regno delatum, ſingulíſque annis coluit, & eius genus, vt dixi, conſeruauit: quam ob cauſam apud rei herbariæ illius regionis ſtudioſos, Purkircheri cognomen inditum, & vt Phaſeolus Purkircherianus nuncuparetur obtinuit. Ante multos verò annos ſimilem planè mihi miſſum memini phaſeoli Africani nomine: & ex Africa Italos primùm accepiſſe veriſimile eſt. Alter ex Hiſpaniis anno 1581. miſſus* frizoles blancas de Guatimela, *hoc eſt, phaſeoli albi ex Guatimela (quæ noui Orbis prouincia eſt) nomine, mihique eodem anno communicatus, ſubſequente Vere ſatus egregiè creuit, & ad frugem quo dixi tempore peruenit. Proxima duo genera ex Hiſpaniis accepta cum hac inſcriptione* Alubias de Indias, *id eſt, Lobi Indici. Quintus mihi Patauio miſſus à doctiſſimo viro Bernardo Paludano Friſio ex Syria et Aegypto reduce, anno 1578. qui terra anno ſubſequente concreditus, creuit quidem, ſed ſerò admodum, deinde periit. E ſeminibus conſeruatis & hoc anno 1582. demum ſatis, aliquot plantæ egregiè prouenerunt, quarum vna florem Septembri duntaxat menſe tulit, ideóque caloris inopia ad frugem minimè peruenire potuit: ipſa tamen planta nunc etiam Calend. Nouembr. perbellè adhuc virente, ἀνώνυμον à Paludano accepi: at hoc anno Ægyptiaci phaſeoli nomine ex Italia ſimilem accepimus.*

Phaſeolus Purkircherianus vel africanus.

Frizoles de Guatimela.

Alubias de Indias.

Aegyptiacus phaſeolus.

ALIVD *porro Phaſeoli ſiue Leguminis genus cum ſuperiore idem Paludanus miſit, cui* Leplap *nomen inſcriptum erat: ſed nec tum temporis, neque hoc anno terræ commiſſum naſci voluit. Illius tamen cum ſuo ſemine ſiliquam Lectoris oculis ſubiiciendam eſſe putaui. Breuis et lata eſt, quaternaq. grana oblõgiuſcula, nigra, hilo nihilominus albo admodum longo prædita cõtinuit.*

Leplap.

SVPE-

Leplap ſiue Leblab.

SVPERIORIS *verò anni Autumno, dum ex Anglia huc redirem, elegans aliud Phaſeoli genus Colonia apud nobilem matronam C.V.D. Hoperi viduam conſpexi, anguſtis foliis, fructu vulgari Phaſeolo minore & planiore, ſubrubro colore, ex Hiſpaniis ab illa accepto* frizoles Guateli *appellatione: quem cùm ad frugem perueniſſe exiſtimem, quin C.V. Rembertus Dodonæus eius deſcriptionem in ſuam nouam Stirpium hiſtoriam (quam tum propediem in lucem dare ſperabat) intulerit, non dubito.* Frizoles Guateli.

CETERVM *pridie Cal. Nouembres Londino elegantiſſimum quendam fructum à Iacobo Gareto iuniore viro humaniſſimo accepi, cuius iconem & breuem deſcriptionem, propter venuſtatem & raritatem hoc*

loco

Phaſeolus Indicus.

loco Lectoris oculis ſubiicere volui, præſertim cùm Phaſeoli ex India orientali *inſcriptionem haberet.*

Phaſeoli indici hiſtoria.

I s *Pontica nuce paulo minor eſt, in medio tumidior & pulninatus, læuis, ſplendens, durus, ſolidus, in aqua ſubſidens, extima parte (qua nimirum ſuo fructui aut ſiliquæ adhæſit) veluti diducto & hiante oſculo supernè paulo elatiore & aquilino præditus, duobus duntaxat coloribus conſtans: ſuperior etenim pars ab elatiore roſtelli parte, quaſi linea ad alterius extremitatis infimam in fructu partem obliquè ducta, tota vtrinq. atra eſt, ebeni nigredine & nitore, inferior verò omnino aurea, cui admixtum ſit pauxillum minij, ſiue præmaturi*

Mates fructus Indicus.

mali

mali aurei colorem refert, & vt altera nitet. Pulpam eius deſcribere nequeo, cùm confringere noluerim, vtpotè qui vnicus mihi ſit, inter reliquos exoticos fructus etiam ſeruandus.

HVIC *autem rariſſimo fructui,* Mates *(cuius Notis in Garciam decimo loco inter peregrinos fructus memini) iconem adiicere libuit, quoniam nec meo iudicio iſtic probè expreſſa fuit, nec mihi ſatisfacit; at illius deſcriptionem cùm ibi inſeruerimus, hic retexere operæprecium non eſt.* Mates.

DE PISO SILVESTRI.

CAP. XXVIII.

NEC *ſarmentis, nec foliis à vulgari piſo quod in agris ſeritur multum differt: multa enim & oblonga ex eadem radice profert ſarmenta anguloſa, ſtriata, fractu contumacia: folia deinde vncialia, membranea, viridiáque, bina ſemper modò hinc, modò illinc ſarmenta amplectentia, è quorum medio ala extenditur quatuor aut ſex foliorum contrario ſemper ſitu naſcentium, quæ in capreolos, quibus ſeſe vicinis plantis implicat, deſinit: ſumma ſarmenta in multos deinde ramos diuiduntur, qui ex foliorum alis oblongos tenuéſque pediculos promunt, in quibus multi exigui, candicantéſque flores ſpicatim congeſti naſcuntur, Ciceris ſil. Matthioli (quod paſſim in Pannonia & Auſtria inferioris pratis atque ſecundum ſepes ſponte naſcitur) floſculis perſimiles: quibus excuſſis ſuccedunt ſiliquæ piſo vulgari paulo graciliores, continentes grana Clymeni Matthioli ſiue Lathyri Dodonæi fructui paria, fuſca, ingrati ſaporis, meo quidem palato, qui crudis piſis aut fabis minimè veſci ſoleam: radix lignoſa, nigricans, minimi digiti craſſitiem interdum æquat, & tenuibus fibris donata eſt,* Piſum ſit perenne.

perennis;

Clus. hist. 2. 229

perennis, & ſingulis annis noua ſarmenta longè ſub terram ante quàm germinent ſeſe occulentia proferens.

Primùm mihi conſpecta eſt hac planta vltra Drauum in Pannonia *interamni (cuius pars nunc* Windiſche land *nuncupatur) iugis arci Grebén vicinis anno 1579.copioſè inter ſaxa naſcens: vnde poſtea Ill.Dn. de Batthyan, qui me in eam prouinciã deduxerat, maturum fructum mihi adferri iuſſit, quem pleriſq. amicis cum in Belgica tum alibi communicaui. Subſequente deinde anno aliis locis Viennæ viciniorib⁹ obſeruaui, vti in monte illo ſiluoſo ſupra Gumpoſtkirchen, item ſupra Sopronium, & in Leytenberg.*

Floret Iunio, ſemen maturum eſt Iulio.

De Orobo pannonico.

CAP. XXIX.

ERVI *ſiue Orobi nomine à ſtudioſis rei herbariæ appellantur aliquot plantæ per Pannonias, & Auſtriam, Styriámque naſcentes, quas à nemine deſcriptas memini.*

MVLTOS *habet Prior caules ab vna radice prodeuntes, pedales aut ampliores, firmos, erectos, & anguloſos, virides, in quibus hinc inde ſparſa ſunt oblonga & pennata folia, ex ſenis, octonis aut pluribus foliis mucronatis trineruiis, vni coſtæ adnatis, & ſibi inuicem oppoſitis congeſta: flores in ſurculis ex alarum ſinu prodeuntibus ſpicatim naſcentes piſi aut viciæ floris æmuli, colore purpureo elegãtiſſimo, deinde vbi euaneſcere incipit, cæruleo: quibus ſuccedunt oblongæ cylindratæ ſiliquæ, nigræ, in quibus rotundum ſemen interdum & exiguum, nonnunquam verò oblongiuſculum, varium: radix viuax & perennis, longa, nigra, dura, per interualla extuberans, fibroſa, & ex lateribus nouos ſtolones ſingulis* 1. Orobus pannon. purp. 1.

annis

annis producens. Tota planta calidiuſcula eſt.

ALTERA *tenuioribus et gracilioribus conſtat caulibus, firmis tamen, cubitalibus, anguloſiſq; & in multas alas diuiſis: folia alata ſunt, hoc eſt, ſena, octona, interdum dena vni coſtæ inhærentia, ſuperioribus longè minora, & Lenticulæ foliis haudquaquam maiora, tenella, viridiáque, guſtu amaricante, calidiuſculo: flores ex ſuperioribus alis numeroſi, oblongis pediculis inhærentes, ſuperioribus forma ſimiles, minores tamẽ, purpuraſcente colore, qui vetuſtate in cæruleum etiam commutatur: ſiliquæ ſunt oblongæ, nigræ, continentes oblongiora maioraque ſemina quàm ſuperioris, & ſubfuſca: radix dura, lignoſa, fibroſaq; eſt, in diuerſa tendens, viuax, & ſingulis annis plures caules proferens.* II. Orobus pannon. purpuraſc. II.

Copioſe naſcuntur in ſilua montana Leytenberg ſupra Manderſtorf, ſupra Medeling pariter, & omnibus illis montanis ſiluis ſerie quadam productis à Danubio ad alpes, variis item Pannoniæ locis.

Florent Aprili atque etiam Maio, ſemen autem proferunt Iunio.

GRACILES *promit Tertia cauliculos, erectos, firmos, anguloſos, pedales & cubitales: folia per internalla vni coſtæ inhærentia, quaterna plerumque ſibi inuicem oppoſita, erecta, anguſta, trium digitorum tranſuerſorum longitudine, guſtu aliquantulũ acido, deinde amariuſculo, nullis capreolis prædita, quod caules ſatis firmi, adminiculis non egeant: flores in longis pediculis ſpicatim cohærentes, piſi aut viciæ forma, colore candidos, ſenos aut octonos: deinde oblongas ſiliquas, nigricantes, priori ſimiles, ſemine nigro, interdum etiam maculoſo plenas, quæ per maturitatem cum ſtrepitu dehiſcentes ſemen abiiciũt: radicibus nititur quinis aut ſenis minimi digiti longitudine, craſſiuſculis, Aſphodeli aut* III. Orobus pannon. albus I. ſiue Aſphodeli radice.

AA *Pæonia*

Pæoniæ ſeminæ oblongis bulbis fere ſimilibus, minoribus tamen, foris nigris, intus albis.

Inuenitur magna copia in pratis non procul Walterſtorf, ſimiliter in pratis Maurpach, Medeling, Baden vicinis, atq. etiam in nonnullis montoſis vltra Danubium locis ad caduarum ſiluarum margines. Floret cum ſuperioribus, ſemenque perficit Iunio.

IIII. Orobus pannon. albus II. ALIQVOT *Quartæ ab vna radice prodeunt caules cubitales, ſtriati, recti, folia alternatim proferentes pennata, quaternis foliis ſatis amplis & mucronatis cōſtantia, venis aliquot tranſuerſim à medio neruo excurrentibus, viridibus, guſtu ſubacidò quidem, ſed poſtea acriuſculo: flores ex alarum ſinu breui pediculo inſidentes, quini aut ſeni antrorſum ſpectantes, viciæ floribus ſimiles, ſed albo colore præditi, qui in binis foliolis ſurſum reflexis palleſcit, nullo odore: ſiliquæ primo generi ſimiles, in quibus ſemen nigricans, reliquis maius: radix minimè viuax eſt, ſed prolato fructu perire ſolet, vt in pleriſque Leguminum generibus.*

Rara eſt in Auſtria, nec niſi in alpibus naſcitur, vnde delata & in hortum tranſlata, altero anno flores protulit Aprili & Maio, deinde ſemen. Anno verò 1579. menſe Maio maxima copia florentem inueni in ea Pannoniæ parte quæ vltra Drauum fl. eſt in monte quodam ſiluoſo Grebén arci vicino.

PORRO *Secundum genus in* Belgicis *hortis videre memini, & Aphacæ nomine à rei herbariæ ſtudioſis nuncupari. Quartum ad phaſeli ſilueſtris aut viciæ genus commodè referri poſſe exiſtimo.* Aphaca.

OROBI *autem hiſtoria mihi in memoriam reuocat duas alias ſtirpes nobis cum in Belgica tum Viennæ natas è ſemine hoc nomine primùm Venetiis miſſo, quæ quoniam*

quoniam à nemine adhuc deſcriptæ ſunt, non incommodè hoc loco earum hiſtoriam ſubiicere poſſe videor.

I. Orobus venetus purp. flor. M V L T O S *ex eadem radice Prior fundit ramos pedales, anguloſos, & ad ſingulas alas modo in hanc, nunc in alteram partem inflexos, humiq; plerumque diffuſos: folia in ſingulis alis quaterna aut ſena vni coſtæ inhærentia, bina ſemper ex aduerſo ſita, nullo extremo imparitatem faciente, Orobi pannonici primi foliis fere ſimilia, ſed minus atra: flores oblongis virgulis ex alarum cauis prodeuntibus inhærentes, numeroſos, in comam inflexos, puſillos, quatuor foliolis, vti reliquarum leguminacearum ſtirpium flores, conſtantes, hoc eſt, ſuperiore latiore ſurſumq; reflexo & expanſo, binis minoribus ad latera, quarto inferiore cauo & quodammodo carinato, colore purpureo: ſiliquas oblongas, mucronatas, viciæ fere æmulas, rotũdiores, maturitate ruſeſcentes, ſemen continentes orobaceum, oblongiuſculum, albicante colore: radicem duram, lignoſam, multis fibris in diuerſa tendentibus donatam, viuacem, & ſingulis annis numeroſiores caules proferentem.*

II. Orobus venetus albo flore. A L T E R A *ſolummodo differt foliorum & ramorum colore qui dilutius viret, & floribus qui toti ſunt candidi.*

Florent menſe Maio, cum eiuſdẽ generis aliis pleriſq.

C E T E R V M *plurimæ aliæ ſtirpes ad Leguminum & ſimilium claſſem pertinentes, ſponte per Pannoniam, Auſtriam, & Styriam naſcuntur, quarum licet ab aliis prodita ſit hiſtoria, nomina tamen recenſere non abs re viſum eſt:*

Criſta Gallinacea. Clymenum Matthioli. *Gramineis locis ſiccioribúſq. pratis naſcuntur Onobrichis Dodonæi, quæ Brabãtis vernacula lingua Criſta gallinacea cognominatur: Clymenum Matthioli, ſiue La-*

Orobus Venetus.

Lathyrus Dod. Eruum Cordi Pſeudoapios Dod. Anthillis leguminoſa.

ue Lathyrus Dodonæi vel Eruum ſatiuũ Cordi: Glandes terreſtres flore odorato purpureo, ſiue Pſeudoapios Dodonæi, alia ei congener flore luteo: atque Anthillis leguminoſa Lobelij, cuius genus nobis aliquando Ferraria miſit Alphonſus Pancius flore purpuraſcente.

Fœnum græc. ſil. Tragi. Glycyrrhiza ſil. Geſneri. Cicer ſil. Matthioli.

In ſiluis, pratorum marginibus vmbroſis, atq. etiam interdum in pratis apertis Fœnum græcum ſilueſtre Tragi, ſiue Geſneri Glycyrrhiza ſilueſtris: Cicer ſilueſtre Matthioli (quẽadmodum ſuperiore capite retuli) exiguo candicante flore, folliculis tumentibus, in quibus exiguum ſemen: & Galega vulgaris, quam nonnulli Rutam caprariam, Fracaſtorius Onobrichin appellant (quo etiam nomine eius ſemen nobis ex Hiſpaniis miſſum eſt, & nata planta) quæ omniũ copioſiſſimè inuenitur inter Muram & Drauum flumina, paulo ſupra eorum confluentes.

Galega. Ruta capraria. Onobrichis Fracaſt.

De Vicia silvestri.

CAP. XXX.

V**ARIA** *per Pannonias & Auſtriam inueniuntur Viciæ ſilueſtris genera, aliis Prouinciis etiam communia: duo tamen me obſeruaſſe arbitror, quæ alibi videre non memini.*

Vicia ſil. albo flore.

1. M**VLTOS** *ex eadem radice quæ perennis eſt, profert Primum ramos rotundos, ſtriatos, pedales, & cubitales, quos ambiunt foliorum alæ quemadmodum in Vicia vulgari ſatiua & ſilueſtri, ſed magis hirſutæ & & quaſi incanæ, capreolis quibus ſe vicino gramini implicat extremam alam occupantibus: flores in ſuperioribus foliorum alis terni plerumque, Viciæ vulgaris floribus perſimiles, colore candido, ſuperiore tamen folio obſoleti coloris venis interius diſtincto, inferiore foliolo eiuſdem coloris: ſiliquas planas (quantum videlicet ex illarum*

Clus. hist. 2. 235

V. pannonica, Jacq.

illarum rudimentis colligere licuit, nam Maio menſe florentem anno 1579.*duntaxat obſeruaui) viciæ vulgari ſimiles: radix fibroſa eſt, tuberculíſque, vt pleraq; Leguminacearum ſtirpium, donata.*

Naſcitur in aruis deſertis apud Chyztreg oppidum Mag^{ci} Dn. Bamfy in Pannonia ſitum, olim florẽs, nunc verò magna ex parte exuſtum, & ob continuas Turcorum in ea loca excurſiones omnino ferè deſertum, non procul à Kerka fluuio.

II. Vicia ſil. ſpicato flore.

CVBITALIBVS *eſt Altera ramis, ſtriatis, lentis, infirmis, & humi, niſi capreolis ſe ſuſtinerent, procumbentibus, obliquè modò in hanc, modò in alteram partem ſecundum foliorũ alas inflexis, è quibus frequentes plerumque ramuli enaſcuntur: foliorum alæ oblongæ, tenues, deorſum incuruæ, & in binos capreolos deſinentes, duodenis, vicenis, vicenis ſenis, aut pluribus interdum oblongis anguſtisq; foliolis ſurſum erectis, & ex aduerſo nunc æqualiter, nunc inæqualiter naſcentibus præditæ: floſculi elegantes, ſuperiori forma ſimiles, minores, Onobrichidis quartæ floſculis propemodũ reſpondentes, coloris ex cæruleo purpuraſcentis, viceni nonunquam aut plures ſpicatim in oblongis nudis ramulis ex ſuperiorum alarum ſinu exeuntibus naſcuntur: deinde vncialis longitudinis ſiliquulæ exiguum ſemen continentes: radix tenuis, latè ſerpens, & ſub tellure ſe condẽs, ſingulis annis nouos frequentioréſq. ramos proferẽs.*

Paſſim cum in agris, tum inter vepres illis ſe implicans creſcit per Vngariam, Auſtriam, Morauiam, & Bohemiam: atque Maio floret.

VNGARI *cum ſuperiorem, tum hanc (quæ plurimum à Belgica vepribus ſe implicante differt) atq. denique omne ſilueſtris viciæ genus* Waryw borſo *nuncupant, hoc eſt, cornicis piſum.*

DE SE-

De Secvridaca altera.

CAP. XXXI.

Mvltos *atque oblongos ex eadem radice fundit viminеos caules, humi diffuſos, virides, ſtriatos, intus concauos, admodum ramoſos: folia alata, è multis foliolis coniugatim, & æquali, contrario tamen ſitu vni coſtæ inhærentibus conſtantia, ſolo extremo impari, Hedyſari legitimi foliis perquam ſimilia, ſapore amaro: è ſingulis ſuperiorum foliorum alis oblongi pediculi prodeunt, coronam leguminaceorum floſculorum alterius Hedyſari forma ſimilium, grauiterq́ue odoratorum ſuſtinentes, colore non luteo vt illi, ſed vario: nam ſuperiora folia carnei plerumque ſunt coloris, laterum alæ niueæ, & carina infima alba roſtro eſt purpureo: ſiliquæ non planæ, ſed teretes, oblongæ, roſtratæ, internodiis diſtinctæ veluti Polygalæ valentinæ ſiliquæ, continentes ſubruffum ſemen, oblongiuſculum, ſapore non minus amaro quàm alterius: radix non annua vt illius, ſed maximè viuax & fibroſa, longè lateq́ue ſub terra ſe cõdens, & vicina loca occupans, atque etiam tenuiſſimis fibris renaſcens.* I. Securidaca altera pann.

Vulgatiſſima hæc eſt per vniuerſam Pannoniam, Auſtriam, Styriam, Morauiam, atque Bohemiam, cum in pratis, tum in agris, & ſecundum vias.

Floret Iunio interdum etiam tota æſtate, ſemen maturum eſt Iulio & Auguſto.

Variat interdum floris colore, qui totus cãdidus eſt, aut exalbeſcit, aut intenſius purpuraſcit.

Aliqvando *nobis in Belgicam miſſa fuit Galegæ alterius nomine, cum qua ſiliquarum duntaxat affinitatem habet: mihi tota facie Hedyſarum referre videtur, exceptis corniculis & ſemine, quæ, veluti dixi, plana non ſunt.* Galega altera.

Sed

Securidaca altera 1.

Sed aptius forſitan Hedyſari deſcriptioni conueniet ea planta cuius iconem & deſcriptionem cum aliis iam memoratis à C. V. Tho. Pennao accepi, quámque Securidacam Dioſcoridis eſſe cenſet.

II. Securidaca Dioſ. Pennæi. Cvbitalis, *inquit, planta eſt, aut altior, multos caules ramoſos abs radice lignoſa & perenni emittit: folia habet ciceris modo ſecundum oblõgum neruum binatim diſpoſita, vno impari extremitatem ipſius tenente, cicere minora: flores in ſummis caulibus glomeratim cohærentes, ex candido rubentes: ſiliquas fuſci coloris, ſecuris formam quam nos* bylhouck *valgo appellamus probè referentes, vel cultri genus quo noſtri & Belgici ſutores vti ſolent: ſingulæ ſiliquæ ſemen vnicum eiuſdem figuræ continet.* [ex ſicca tamen planta, quam etiam mihi communicauit, didici, ſiliquas nonnunquam longiores eſſe, & ſupra ſecurim illam, alium articulum oblongiorem obtinere, qualem extremæ ſuperioris ſiliquæ habent, quemadmodum in icone addi iuſſi.] *Tota amara eſt, præſertim ſiliquæ & ſemina.*

Creſcit in agro Geneuenſi nõ procul à Ponte tremulo, inter dumeta, nuſquam alibi mihi conſpecta.

ἡδύσαρον πελεκῖνος. Ἡδύσαρον ἢ πελεκῖνος *Græcis, Hedyſarum & Securidaca Latinis dici poſſunt hæ plantæ. Nullius tamen ſemen aptius veterum ſecurim meo iudicio refert, quàm eius quæ ab omnibus Hedyſarum legitimum cenſetur: etenim in Hiſpanica mea peregrinatione ſecures infra Madritium videre memini, quæ huic ſemini eſſent ſimillimæ, nempe in medio qua manubrium traiicitur & adaptatur, craſſiores, & vtrinque in planam aciem deſinentes.*

De Ono-

De Onobrichide.

CAP. XXXII.

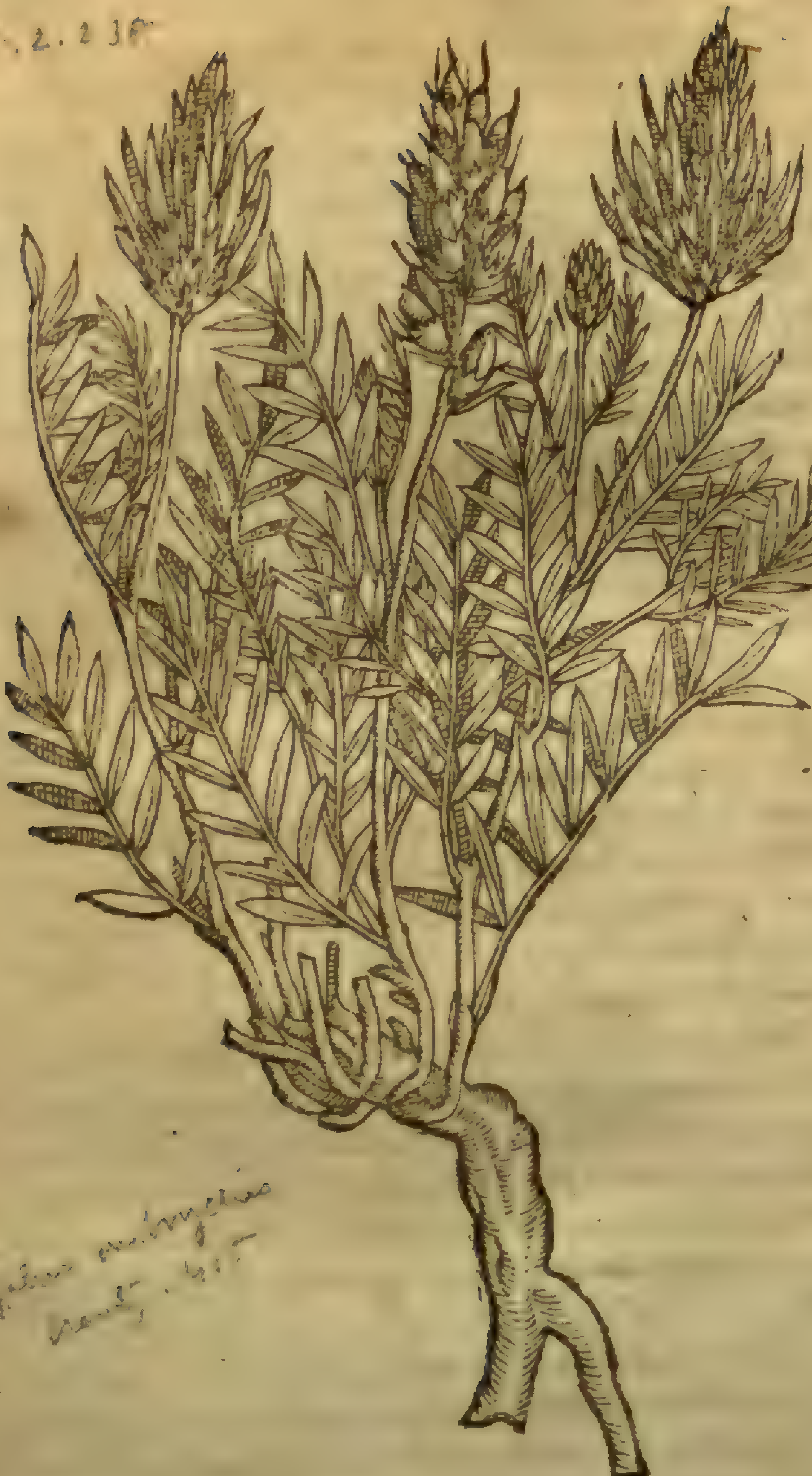
Ad *Onobrichidis claſſem reduci poſſe exiſtimo eas ſtirpes quas hoc capite deſcribemus, quoniam illi quodammodo affines eſſe videntur.*

Cvbitales *plerumq. Prior habet caules, multos (ſi vetuſta ſit planta) rotundos, duros, humi procumbentes, in quibus frequentia folia lenti ſimilia, anguſta, hirſuta, quindena ſubinde, & totidem alia ex aduerſo vni coſtæ adhærētia, vno impari extremam alam occupante: guſtu amaro & ingrato: ex alarum cauis ramuli exoriuntur ſimilibus foliis ſepti, ex quibus dodrantales pediculi exeunt, ſtriati, ferentes multos flores trifolij æmulos, oblongos, eleganti purpura nitentes, inodoros, confertos, & veluti ſpicam trium interdum vnciarum longitudinem æquantem efficientes, interdum etiam longiorē, præſertim quando in ſemen abeunt, quod bifidis breuibus turgidiuſculisq́; ſiliquis cōtinetur exiguum, nigrum, durum, ſapore ingrato vt alia legumina: radix illi magna, longa, dura, in tranſuerſas nonnullas fibras ſeſe ſpargens, & ſubinde ad cauliculorum exortus nouas fibras agens, viuax & perennis.* I. Onobrichis purp. flore.

Frequens naſcitur ad Danubij ripas ſupra Poſoniū arido ſolo, apud Petronellā ad viarum margines, & frequentiſſimè toto itinere verſus Badenſes thermas, multiſque aliis circa vrbē Viennam locis tam citra Danubium, quàm vltra. Floret Maio, Iunio & Iulio, atque etiam Auguſto interdum, quo tempore etiam ſemen profert.

Mvltos *ex eadem radice profert Altera viminеos cauliculos, pedales, nonnunquam etiam longiores, ſtriatos, humi fuſos, crebris nodis diſtinctos, et in his alata fo-* II. Onobrichis ſubcæruleo flore.

Onobrichis 1.

BB

ta folia, hoc eſt, tredecim, quindecim, ſeptem & decem anguſtis & oblongis foliolis vni coſtulæ inhærentibus conſtantia, extremo ſemper imparem numerum faciente: prodeunt deinde ex alis tenues pediculi floſculos in ſpicam congeſtos ferentes Piſi aut Viciæ florum forma, ſed longè minores, colore dilutè cæruleo aut ex cæruleo purpuraſcẽte: his ſuccedunt exiguæ ſiliquæ, quaſi duplicatæ, continentes puſillũ ſemen renis forma, nigro colore: radix minimi digiti craſſitiem ferè æquat, dura, lignoſa, & contorta, altè ſub terra ſe condens, rariſque fibris donata, quæ ſuprema parte in aliquot capita extuberat, è quibus ſingulis annis nouos cauliculos fundit.

Rara eſt, nam paucas dũtaxat plantas inueni publica via ſecundum orbitas, inter Schwecket & Götzeſtorf Iunio florentes anno 1580. & anno 1579. non procul à Znaim Morauiæ oppido.

Floret etiam in hortos tranſlata toto Iulio, & ſubinde ſemen profert.

III. Onobrichis pallido flore.

SESQVICVBITALIBVS *aſſurgit Tertia ramis, rectis, firmis, duris, viridibus, in quibus folia Lentis ſiue Viciæ ſilueſtris, oblonga, anguſta, duodena aut quindena, & totidem ex aduerſo, inter ſe oppoſita, vniq; coſtæ adhærentia, vno etiam quod extremæ coſtæ inſidet impari, hirſuta, guſtu ingrato & amaro, deinde nonnihil acri: ramuli extremo caule ex alarum ſinu prodeuntes, palmares, ſtriati, in dodrantales ſpicas floſculorum trifolij æmulorũ, oblongiuſculorum, pallidorum deſinunt, quibus impreſſi ſunt nigricãtes quidam radij: his ſuccedũt ſiliquæ prioris ſimiles, mucronatæ, duabus valgulis conſtantes, in quibus ſemen fœnograeco ferè ſimile, ſed minus & nigrum: radix craſſa, dura, lignoſa, longa, aliquot fibris donata, candicans, perennis.*

Rara etiam admodum hæc eſt, & duobus locis duntaxat

taxat mihi conſpecta, videlicet ad Hamburgum vrbem duobus ſupra Poſonium miliaribus, & ad oppidum Fiſchmuntz nō procul Danubio publica via, vnde ſingulas ſingulis locis plantas duntaxat erui floreſces Maio menſe 1574. & 1576. In hortū trāſlata Maio etiam florent atque tota deinceps fere æſtate: Auguſto ſemen, ſed rariſſimè profert, deciduis magna ex parte floribus, ante quàm in ſiliquas efformentur, nimia, vti coniicio, ſoli pinguedine & humiditate luxuriante planta.

QVARTA *multa folia promit ab eadem radice, Lenticulæ aut Tragacanthæ proxima, & vni ſimiliter coſtæ inhærentia, molliora tamen, viridia quidem illa, ſed lanugine quadam albicante pubeſcentia, lento primùm guſtu, deinde nonnihil amaricante, poſtremò linguam vellicante: naſcuntur inter foliorum alas cauliculi fere dodrantales, ſupini, exiles, hirſuti, aliquot floſculis onuſti, viciæ ſilueſtris aut lēticulæ magnitudine, colore ex cæruleo purpuraſcente, quos excipiunt ſiliquæ exiguæ geminis cellulis cōſtantes, ſemine (quod cùm adhuc immaturum eſſet probè obſeruare non potui) plenæ: multas ex eadem radice, quæ longa craſſiuſculaque eſt, & obliquas fibras agit, propagines & ramulos dodrantales humi fuſos in latera emittens.* IIII. Onobrichis montana.

Creſcit in ſummo Sneberg iugo, atque in ſummi Etſcheri ſcopulis, quibus duobus locis florentem & ſiliquas iam efformantem erui Auguſto.

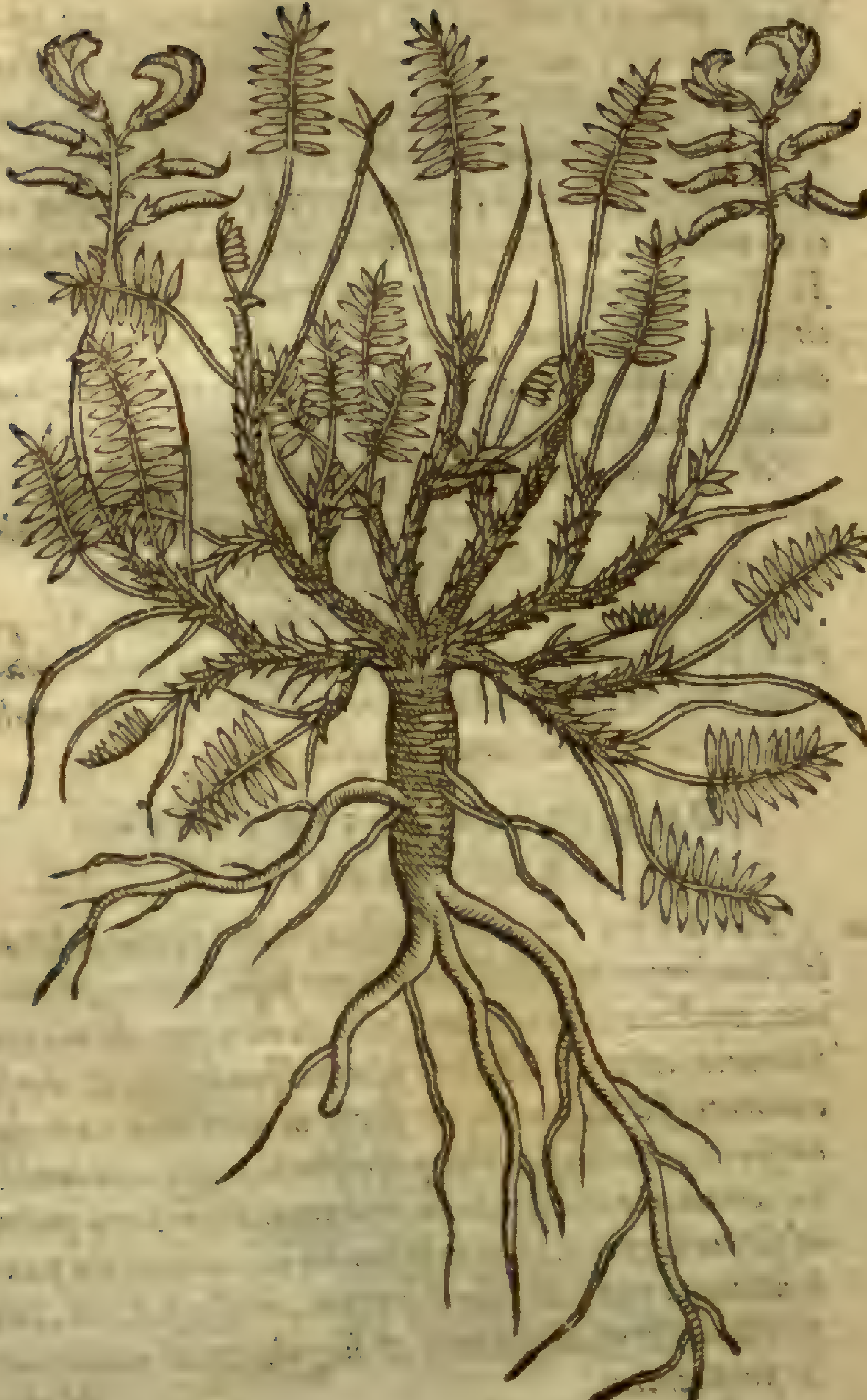
NEC *minus forſitan rara erit, quā Britannica anni 1581. peregrinatione, Londini in doctiſſ. viri Ioannis Richei pharmacopœi regij horto naſcentem vidi, ad deſcriptarum hoc capite ſtirpium claſſem procuIdubio referenda, cùm proximè ad quartum genus accedat.* V.

Etenim ſimilima habet folia, mollia, incana lanugine pubeſcentia, vt Tragacantha, & ſimiliter vni coſtæ in- Onobrichis peregrina.

Clus. hist. 2. 239

Clus. hist. 2.240

hærentia, quindena & plura, interdum etiam vicena quina, vno extremam coſtam occupante: cauliculi tamen in hac oblongiores ſunt, fuſco cortice tecti, lenti, fractu contumaces, humi fuſi, & plerumque nudi, qui extrema parte frequentes ramulos ſuis alatis foliis onuſtos proferunt, & in vnciali hirtoq́; pediculo multos floſculos in capur & globum congeſtos, tragacanthæ floribus proximos, candicantes, deinde membraneas ſiliquulas eruo minores, & Dorycnio vulgariter nuncupato ſiue Hiſpanico pares, ſingula ſemina fœnogræco ſimilia continentes. Florebat Iulio & Augusti initio: ſemen deinde Londino mihi miſſum eſt, quod terra commiſſum nondum natum eſt.

A nemine hactenus deſcriptas exiſtimo has ſtirpes: nec etiam nomen vulgare vllum, aut earum facultate à ruſticis vel ab alio quopiam intelligere potui.

Si quis verò nō inter Onobrichides, ſed inter Aſtragalos præſertim duo poſtrema genera, cum quibus magnam habent ſimilitudinem, referre malit, Aſtragali ſunto, prior alpinus, alter peregrinus.

De Medica lvteo flore.

Cap. XXXIII.

Medica luteo flore.

MVLTOS *ex eadem radice profert ramos cubitales, aut longiores, humi plerumque fuſos, teretes, vimineos, multis alis brachiatos, folia terna vni pediculo inhærentia, alterius Medicæ foliis reſpondentia, & dorſo eminente, ſed longè minora: flores in extremis ramulis confertos, alterius floribus pares, luteo colore, non inodoros, cornicula deinde plana, contorta, anguſtiora quàm in ſatiua & vera, grana illi ſimilia cōtinentia, ſed paulo minora: radicem alteri parem, craſſiuſculam, latè ſparſam, fibroſam, perennē, & ſingulis annis nouos caules proferentem.*

Naſci-

Naſcitur tota Pannonia, Auſtria, Morauia, & Bohemia, Norici, Franconiaq́ue quibuſdam locis.

Floret Iunio & Iulio.

DE TRIFOLIO MAIORE.

CAP. XXXIIII.

TRIFOLII *maioris tria genera, ſpicæ forma, & floris colore inter ſe differentia paſſim in Pannonia & vicinis prouinciis obſeruantur.*

I. Trifolium maius albo flore. PRIMVM *ternis aut quaternis interdum aſſurgit cauliculis, pedalibus, firmis, rectis, teretibus, circa quos rara folia, oblonga, anguſta, dura, neruoſa, carinata, & dorſo elatiore atque eminentiore, trina ſemper ab vno exortu prodeuntia vt in reliquis trifoliis, incana, & in ambitu veluti dentata, à radice frequentiora & maiora: flores extremis ramulis, in quos cauliculi ſeparantur, parui, frequentes, conferti, & ſpicam quodammodo efformantes, albo colore, aliquantulum odorati: radix viuax, minimi digiti craſſitudine, nigricante & denſo cortice tecta, longa, aliquot fibris donata.*

II. Trifolium maius purp. flore. ILLI *non multum diſſimile eſt Alterum genus cum amplitudine tum forma: folia tamen paulo anguſtiora deprehenduntur, & craſſior floſculorum qui confertim naſcuntur ſpica, eáque ſummo cauli inhærens ſine pediculo, & quaſi inter folia latens, cui plerumque adnaſcitur alia breuior, rariſſime tertia: floſculi verò differunt colore, qui non albus eſt, ſed ruber, nullo inſuper odore præditi ſunt: radix priori non diſſimilis.*

III. Trifolium maxim. purp. flore. MAIORE *multo excreſcit Tertium altitudine, quæ plerumque cubitalis eſt, caules etiam habet craſſiores, folia ex ſingulis geniculis alternatim prodeuntia, longa, ſtriatáque, & dorſo eminentiore, laxa quadam veluti vagina in binas appendices deſinēte caulem amplectentia, de-*

tia, deinde terna numero ex eodem pediculo naſcentia, ſuperioribus duplo longiora, illis tamen non minus dura & per oras denticulata, guſtu nonnihil adſtringente: huic ſpica multo oblongior, elegantiſſima, rubrorum floſculorum è calyculis hirſutis emergentium ſerie compoſita: radix ſuperioribus ſimilis, perennis & ſingulis annis plures caules proferens.

Inueniuntur non modò in Hamburgenſi monte, ſed aliis etiam Pannoniæ & Auſtriæ montibus alpeſtribúſque pratis & ſiluis copioſè. Priora etiam duo genera ſiccioribus pratis Viennæ vicinis, tum pariter in Morauia & Bohemia. Florent Maio & Iunio.

TRAGVS *Tertium genus* Groſſer Gepſklee / & *Cytiſum appellauit, Lobelius alterum Lagopum nuncupaſſe videtur. Quem verò Lagopum maximum vocat, Belgicæ primùm innotuit 1570. C. V. Alphonſi Pancij munere, qui eius ſemen nobis dum Machliniæ vineremus, miſit. Annua verò duntaxat eſt ea planta, proinde ſingulis annis ſerenda. Vngari vulgare Trifolium* Lo here *appellant.* Cytiſus Tragi. Lagopus alter Lobel. Lagopus max. Lobel.

TRIFOLII *porro genus illud teretibus viticulis humi ſparſis, flore piſi pallido ſatis magno, foliis tribus vni pediculo inhærentibus, & molli lanugine pubeſcentibus, & rarius per viticulas ſparſis, quod à ſiliquarum magnitudine Mompellìani meo tempore Lotum pratenſem ſiliquoſum cognominabant, maximè frequens eſt in omnibus Pannoniæ & Auſtriæ pratis: ſed Narbonenſi paulo durius videtur.* Lotus ſiliquoſus luteo flore.

Illius genus mollius multo et tenerius vidi anno 1579. Noribergæ in horto Oellingeri pharmacopœi & aromatarij, quod rubro flore erat: ipſe piſum rubrum nuncupabat. Lotus ſiliquoſus rubro flore.

Creſcebat etiam in eodem horto trifolium quoddam

ſatis

ſatis amplis folijs pro plantæ exiguitate, quod à magnis & membraneis veſiculis, quibus ſemen cum ſua exigua ſiliqua continetur, veſicarium dixerunt etiam Mompellij vbi in collibus quibuſdam nudis & petroſis cum Hyacintho autumnali aliquoties eruere memini.

Trifolium veſicarium.

CETERVM, *quoniam in Trifoliorũ hiſtoria verſamur, obiter etiam hic meminiſſe libuit Plantæ illius quam nonnulli Trifolium nobile, vel Trifolium aureum (Germanis enim* Gulden klee *dicitur) & Hepaticam trifoliam appellant.*

Trifolium nobile. Trifolium aureum. Hepatica trifolia. Eius varietas.

Eam flore vel cæruleo, vel ad violaceum tendente alunt Belgicæ horti: alunt & flore rubello & albo munere Alphonſi Pancij Ferrarienſis medici, qui eam nobis primùm miſit Machliniam, atque etiam πολύανθον *cæruleo flore bis aut ter, ſed quæ nunquam comprehendere voluit.*

Omnes autem præter polyanthon Viennenſi agro inuenire licet. Nam Viennenſis ſaltus & cæruleam præcocem, & eam quæ florem ad purpuram tendentem habet paulo ſerius florentem alit, tum etiam flore incarnato ſiue rubello & albo vbi aliquot eius plantas erui 1579. albam etiam prius apud Gamingam. Priores verò duæ non modò Viennenſi agro, ſed in omnibus Pannoniæ & Auſtriæ inferioris ſiluis abundanter proueniunt: quæ autem rubello eſt flore apud Niſſam Sileſiæ, & Ienam Thuringiæ etiam ſponte naſci ab amicis accepi: at quæ albo eſt flore apud Sabaudos ſuperato monte Senis iter in Galliam facientibus non procul à pago Lunenburg frequentiſſimam naſci mihi retulit D. Balthaſar à Nerden Medicus.

FINIS.

PAVCA QVÆDAM

CIRCA NONNVLLAS

PLANTAS AB IPSO AVCTORE OBſeruata, dum eius Stirpium hiſtoria iam typis exprimeretur: quæ quoniam ſuis locis inſeri non potuerunt, ad operis calcem reiecimus.

LIB. I.

ad finem cap. 1. pag. 5.

CVM *Lauroceraſum florentem, quando Pannonicas meas Obſeruationes excudendas Plantino tradidi, nondum conſpexiſſem: nulla florum mentio in eius hiſtoria facta eſt. At cùm huius anni octogeſimi tertij ſupra milleſimum & quingenteſimum, menſe Maio egregiè floruerit D. Aicholtzio, qui eius vnicum fruticem in fictili alit; illius iconem atque deſcriptionem ad Obſeruationum calcem adducere, & Lectoris oculis ſpectandam proponere libuit.*

OBLONGAS *in ſummis vetuſtis ramis inter ſuperioris anni folia fert haſtulas digitalis longitudinis, craſſiuſculas, in quibus breui pediculo numeroſi, & racemi in modum conferti, naſcuntur flores, candidi, quinque foliolis conſtantes, multis in vmbilici ambitu ſtaminulis præditi, Ceraſi auium floribus non admodum diſſimiles, odoris expertes, qui nullum fructus rudimentum præbuerunt, ſed caduci admodum fuerunt. Supra hos deinde rami germinãt, & nouella folia protrudunt.* Lauroceraſi flos.

Ad finem hiſtoriæ *Euonymi.* 1. cap. 26. pag. 96.

SED *& hîc Euonymi pannonici prioris iconem cum ſuo flore exhibere voluimus: cuius, vti in eius hiſtoria* Euonymi 1. flos.

Laurocerasi flos.

Euonymus 1. ſiue latifol. cum ſuo fructu.

diximus, binas plantas adhuc alit D. Aicholtzius. Harum etenim altera hoc anno 1583. menſe Maio oblongos tenuéſque inter infima folia pediculos protulit, è quibus aliquot dependebant floſculi, quatuor foliolis albicantibus, & ad carneum quodammodo colorem tendentibus, præditi, forma vulgaris Euonymi floribus perſimiles: quibus ſucceſſit fructus, vt in vulgari, quadrangulus, aut interdum quinque angulis conſtans, maior tamen, atque quodammodo alatus, maturitate dehiſcens, & alba grana, aurea pulpa incluſa, Auguſto menſe continens.

Euonymi 1. fructus.

LIB. II.

ad calcem cap. 2. pag. 133.

CVM *porro hæc planta anno 1583. non modò egregiè floruerit Generoſo Dn. Vlricho de Khunigſperg, qui ſuperiore anno ingentem illius bulbum cum pleriſque aliis elegantibus ſtirpibus acceperat: ſed & ſemen ad frugem perduxerit, operæpretium duxi illius hoc loco meminiſſe.*

Habet verò flores quales in ipſius hiſtoria deſcripſi, in quibus tamen nullum tetrum odorem deprehendi: deinde ſubſequuta ſunt ſexangula capita, Tuſai capitibus ferè ſimilia, ſed minora & breuiora, ſemine Tuſai etiam ſimili, paululum tamen breuiore plena.

Lilij ſuſiani ſemen.

Floret autem, atque illius ſemen maturitatem conſequitur, eodem ferme quo Tuſai tempore.

Cap. 3. pag. 136.

ante articulum *Videtur autem &c.*

Pictura etiam illa quam Raſſius donauit, viginti aut plures flores extimo caule prodeuntes expreſſos habet.

Sed

Sed & hoc anno 1583. Magnificus ac Generoſus Dn. de Entzeſtorf bulbum inter reliquos habuit, qui extimo caule eóque vnciam lato tredecim flores ſaturatius rubentes (etenim inter hos flores alij aliis dilutiores ſunt) & aſpectu elegantiſſimos protulit, cùm præcedente anno quinque duntaxat tuliſſet. Floribus autem ſuccedũt capita, iis quæ in Lilio ſilueſtri ſiue montano naſcuntur plurimum reſpondentia, atque eiuſmodi ſemen paleaceum continentia, quod ſero admodum matureſcit, videlicet ſub Auguſti finem. Lil. rubrum polyanthum.

Cap.6. pag. 166. ante articulũ Non *omnes porrò &c.*

SILENTIO *autem minimè premenda exiſtimaui, quæ plenius cum à me, tum ab aliis (dum noſtra Stirpium hiſtoria exprimeretur) de hoc flore obſeruata ſunt. Annis enim ſeptuageſimo quinto & ſeptuageſimo ſexto ſupra milleſimum & quingenteſimum, magnam ſeminum è Tulipis congeriem terræ mandaui, quæ triennio ante ipſa bruma Byzantio ad Ill. Dn. Augerium de Bouſbeque cum pleriſque bulbaceis ſtirpibus perlata fuere. ex his ingens Tuliparum numerus prognatus eſt, quarum nonnulla quinto, ſexto, atque etiam ſequentibus annis flores tulerunt inſigni colorum varietate commendabiles. Nam & omnino flauos, & rubros, & niueos, & purpureos, vel ex his coloribus inter ſe cõmixtis diſtinctos, hoc eſt* L-V. R-V. A-V. P-V. *nactus ſum, eóſque omnes præcoces. Sed inter illos etiam fuerunt, qui mihi diligentius obſeruanti, potius ad Dubiarum vel Serotinarum Tuliparum claſſem referendi videntur, quàm Præcocium: etenim licet æquali cum Præcocibus magnitudine aſſurgant, eodem tamen tempore cum Dubiis ſiue Serotinis florere animaduerti, tametſi Præcocibus in-* Tuliparum Conſtantin. ſemin. natarum inſignis varietas.

bus in-

bus interſeruerim, Præcoces, ob colorum varietatem (quam in Serotinis nondum deprehenderam) eſſe exiſtimans. Hactenus enim Serotinæ, cum quæ rubri, tum quæ flaui coloris flore prædite ſunt, nullam mihi varietatem in ſatione pepererunt, niſi quòd interdum ex rubrarum ſemine flauæ, et contra ex flauarum ſemine rubræ natæ ſint, vnguibus ſæpenumero variantibus.

1\. Dubiæ *verò ſiue Serotinæ Conſtantinopolitano ſemine natæ, aut colore albo exoleto, qui* ὠχρόλευκος *dici queat, ſunt, qualem ſuperiore anno vnicam habui, foliis nimirũ ex albo palleſcentibus, eorumq́ dorſo flaueſcente: illius autem interiora folia orbiculata ſunt, vngues & ſtamina pallent. Eadem hoc anno 1583. longè ampliorem florem tulit, attamen colorem non immutauit.*

Tulipæ ſerotinæ verſicolores Cõſtant. ſem. natæ.

2\. *Aut* A-V. *præcocis octaua flori omnino ſimiles, vel iiſdem quidem coloribus præditæ, ſed qui modò intenſiores, modò dilutiores inter ſe commiſceantur, eaq́ aut omnia folia mucronata, aut interiora nonnihil orbiculata habent, oris ipſorum candicantibus, & vnguibus omnino exalbidis, qui nonnunquam etiam ſubcærulea macula inſigniantur, ſtaminibus vel exoletè purpuraſcentibus, vel nigricantibus.*

3\. *Aut Purpurei coloris, nunc dilutioris & magis floridi, nunc ſaturatioris, cui tamẽ quædam albicantes venæ intermixtæ videantur, vel purpurearum uvarum iam matureſcentium colorem referunt.*

4\. *Aut* P-V, *florum foliis dilutiore aut ſaturatiore purpureo colore præditis, quorum vel omnium ora mucronata, vel interiorum duntaxat orbiculata, exalbidæ ſunt, vngues vel niuei, vel ſubcæruleo colore interdum infecti, ſtaminibus nigricantibus.*

T. ſ. verſicolores R-V. ſemine natæ.

Semine *autem cuiuſdam* R-V. *quæ anno 1577. primùm Bruxellæ floruit, nactus eſt C. V. Ioannes Boiſot, & quædam nobiles Matronæ etiam ſerotinas Tulipas miræ*

pas mira colorum varietate ludentes. Nam & flauas, & pallentes, & ex albo palleſcentes, & purpuraſcentes, & intenſius vel remiſſius rubentes, vel latericij coloris, atque alias aliis (vt ipſe ad me ſcripſit) coloribus inſignitas habuerunt. Ego ſanè, cui ex eodem ſemine anno 1578. ab ipſo communicato, atque hic Viennæ ſequente Autumno terræ à me credito aliquot natæ ſunt, vnicam hoc anno florentem habui, quæ purpurei coloris exoleti fuit, foliorum oris albicantibus, & vnguibus albis, non multum abſimilem nonnullis P-V. *quæ Conſtantinopolitano ſemine ſuperius memorato natæ ſunt.*

ad calcem 8. cap. pag. 175.

Narciſſus Byzantin. totus niueus.

EODEM *porro Byzantio miſſi fuêre anno 1582. Narciſſi bulbi* Zerin cada catamer bianco *nomine, quorum nonnulli hoc anno menſe Maio binos aut tres protulerunt flores niueos ſuauiter odoratos, extremo caule nudo, vt in aliis Narciſſis, ex folliculo prodeuntes ſed minores, medio etiam calyce niueo: folia cum iis quorum pallidus eſt flos conueniunt, atque polyphylli foliis anguſtiora ſunt,*

ad calcem cap. 15. pag. 197.

Hyacinthus niueus.

CETERVM, *quod ſilentio minimè premendum duxi, Generoſo Dn. de Entzeſtorf, ſemine à me communicato natus eſt Hyacinthi bulbus, qui Aprili menſe annis 1582. & 1583. niueos omnino flores protulit, alioqui forma & odore aliis orientalibus ſimiles.*

ad cap. 55. calcem pag. 401.

Admirabilis radix perennis.

DE Hachal Indi, *ſiue Admirabilis Peruanæ radicibus ſuperiore hieme periculum feci, & rem ita ſe habere.*

bere, vt Volmarius admonuerat, deprehendi. Nam omnium trium radices hieme in æſtuarium intuli, partim ſuis fictilibus in quibus ſatæ fuerãt, adhuc inhærentes, partim ex horto erutas, atque in vno aut altero fictili repoſitas & ſicca terra obrutas, totáque hieme nullo humore aſperſas conſeruaui. Sed cùm Februario mẽſe ſolidas eas inuenirem, atque nonnullas etiam germina iam protrudentes conſpicerem, leuiter interdum aqua conſperſi, donec Aprilis initio in hortum transferrem.

Trium porro generum ſemina (nam bina poſtremi generis grana anno 1581. collecta, è ſuperiore 82. adhuc reliqua habebam) ineunte vere ſeorſim terræ mandaui: natæque ſunt mihi plantæ ſuam ſpeciem conſeruantes. Verùm quæ ex radice repullularunt, multo citius adoleuerunt, multóque ampliores factæ, quàm quæ ſemine hoc anno natæ ſunt, & aliquanto etiam maturius flores protulerunt, minores tamen, quàm ſemine hoc anno natæ, inter quas nonnullæ flauos omnino, nec vllo alio colore conſperſos habent: eæ florum, qui in varia ſtirpe toti flaui fuerunt, ſemine natæ haud dubiè ſunt, vt ſecundum genus ex rubrorum purpuraſcentium ſemine. Itaque huius Admirabilis ſtirpis plura tandem genera naſcitura credendum eſt.

Admirabilis flauo flore.

LIB. III.

Cap. 13. pag. 478. ante articulum, *Floret.*

& frequentiſſimè vltra Poſonium itinere Tirnanienſi.

cap.

Cap. 21. pag. 502. ſecundus articulus immutandus, & tertius alius addendus, vti qui nunc tertius eſt, quartus ſit, mutatis quibuſdam vocabulis, hoc modo.

ALIVD autem genus obſeruaui, quod licet foliis totáque fere reliqua facie cum vulgari conueniat: floribus tamen plurimum ab ea differt, quippe qui ampli admodum ſint, Alceæ floribus etiam maiores, colore tamen illi vel reſpondentes vel fere omnino candicantes, quibus ſemen vulgari ſimile calyculis incluſum ſuccedit. II. Altheæ varietas.

TERTIVM genus eſt, ab illo forma minimè differens, niſi quod illius floribus minores flores hoc obtineat, & vulgari aliquantulum maiores. III.

VERVM reperire eſt Quartum quoq. genus &c. IIII.

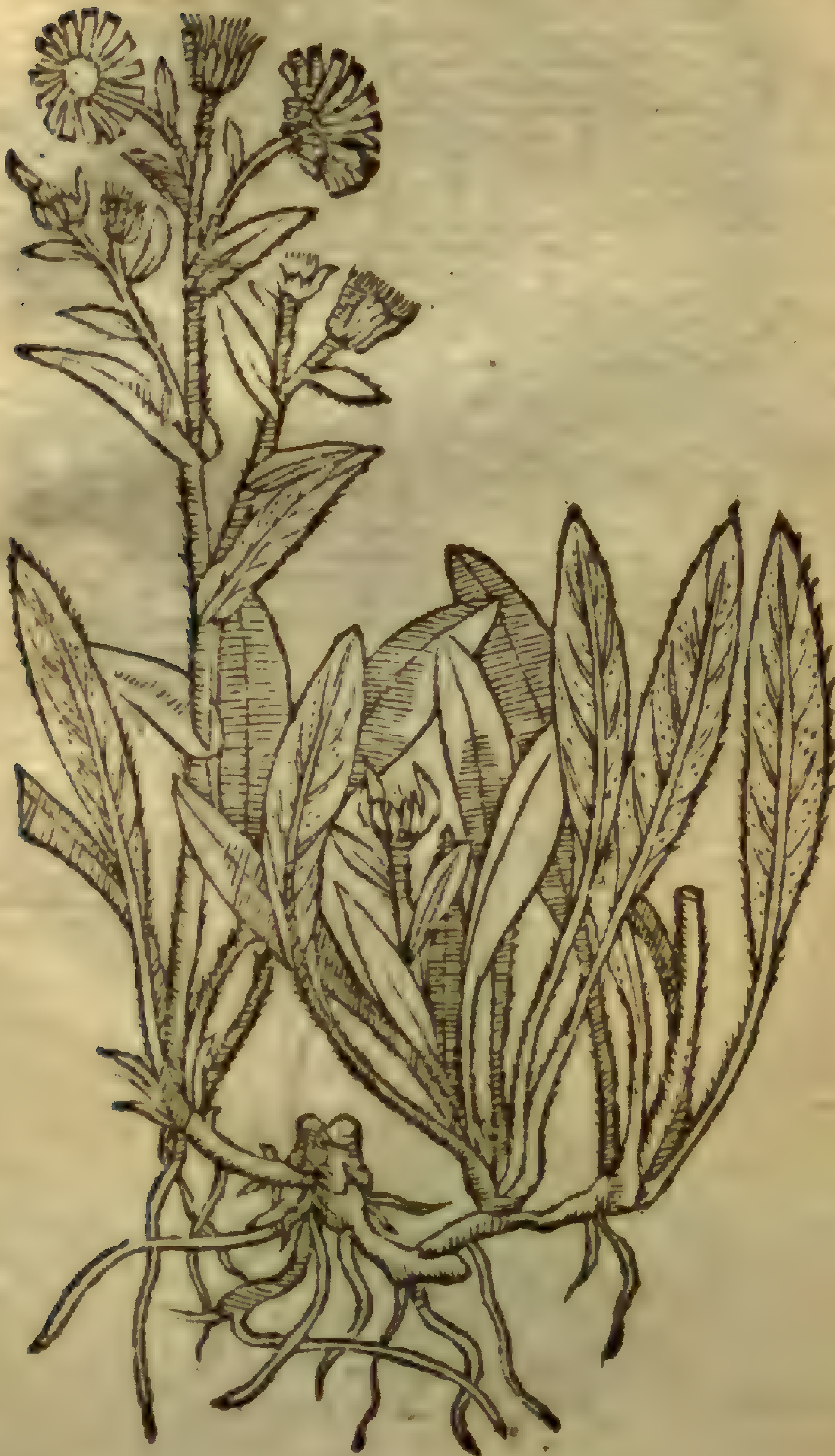
MENDÆ NONNVLLÆ QVÆ irrepſerunt, ſic corrigendæ.

Primus numerus paginam, alter verſum denotat.

In Epiſtola ad Lectorem pag. 4. verſ. 4. N V N C
verſ. 14. milleſim. & quingenteſim.
pag. 6. verſ. 6. CLVSI nō CLVSI.
pag. 5. margine Caſta. equinæ.
23 22 *vilu rad*
28 *é tuberculis*
50 1. *interdum*
9. *iuniperinis*
65 *marg.* Chamæciſtus
98 *in titulo* Cocconeleia.
102 2. *Mundi*
5. koto fiz *appellant.*
107. *in marg.* Sp. inf. altera.
136. 2. *lato 23. flo.*
142. 24. *e Bel.*
154. 22. *odorus.*
162. 32. *exortum,*
166. 10. *palmorum*
174. *in tit.* Narciſ. alter p. ſ.
181. 25. *extremitates*
188. 27. *hortu*
211. 32. *huius P.*
216. 3. *rotunda, cum*
223. 27. *difficile eſt.*
243. 1. *um. cum peregrinationem*
13. *locum*
245. 33. *radicem*
255. 17. *Auguſto*
262. *in titulo* Pſeudo Aſphodelus
280. 1. *noſtru horto p.*
26. *oblongas fibras eiuſd.*
281. 26. *muribus araneis*
284. 17. *aliquot oblongas l.*
286 17. *pura*
288. 8. Himmelſtengel
290. 9. *nominis deſ.*
310. 17. Fraw
367. 27. *ſuſtinent*
382. 5. *oblongiori*
391. 18. *Quod ſi autem*
395. 11. *ſex ea*
397. 28. *excident*
409. 15. *autem Na.*
428. 429. *figuræ ſunt tranſpoſitæ*
432. 6. *Sackturnga*
30. *addit*
446. 7. *alteróque*
480. 31. COTY
510. 25. *Sebizio*
537. 5. *rotundas,*
540. *in titulo* Scabioſa V.
549. 15. ante *A mulierculis* adde *Anno tamen 1582. ſub Kitzey & Hamburgenſi monte, atque etiam non procul Tirnauia frequētiſſimam obſeruaui, eaque de cauſa, Pannonica cognominari etiam poterit.*
553 *hæc Abſinthij figura eſſe debebat pag. 556. ſub eo qui iſthic eſt titulo.*
555. *poni debet figura quæ eſt pag. ſequente cum titulo* Abſinthium Auſtriac. tenuifolium.
570. *titulo* V. n. legitimum.
581. Hormini 11. *tertia ſpecies eſſe debebat pag. 581.*
596. *expungenda figura.*
622. 12. *alterutram.*
657. 13. Engleboruw.
675. Pulmonariæ III. *titulus & figura expungenda.*
709. *in tit.* Alectorolophi III. alterum genus.

Conyza III. Pannonica.

Pag. 525. adiienda hæc figura.

Parthenium polyphyllo flore.

Pag. 551. hæc figura deſideratur.

Veratrum nigrum 11.

Pag. 571. hæc figura ſubſtituenda.

Orobus II.

Pag. 738. in figura erratũ eſt, pro qua hæc ſuffi-cienda.

Clus. hist. 2. 230

INDEX PRIOR
STIRPIVM QVÆ
IN HOC LIBRO
CONTINENTVR.

ABIES cruciata 19. maſcula ibidē. femina ibid.
Abſinthium, & eius ſpecies 552. & ſeq.
Acer 8.
Acinos Anglic. 625.
Fuchſij 624.
Aconiti Lycoctoni varia genera 403. & ſeq.
Acorum 257.
Aculeata. 53.
Admirabilis peruana 395. eius varia genera ibidem & ſeq. eiuſdem facultates. 401.
Adonidis flos. 391.
Aegyptiacus Phaſeolus 731.
αἴγιλωψ 10.
Aiuga Auſtriaca. 631.
Alchimilla 442.
Alectorolophus alpinus 707. & eius varietas ibid. & ſeq.
Aliſma Matthioli 525.
Allium 211.
Narciſſinis foliis 220.
Allium alpinum 225. anguinū ibid. vrſinum ibidem
Alopecuros, Theophr. & Plinij 603.
Althæa Pannonica, & eius ſpecies 502.
Alum Plinij 223.
Alyſſum minimum 472.
Amarella Geſneri 314.
Amellus alpinus 534.
Anagallis flore luteo 492.
Anchuſa flore exalbido 677.
Androſace altera Matthioli 474.
Anemone ſilueſtr. 380. An. montana Pulſatillæ folio. 382. Anem. 3. Matthioli 384. Anemone vulgaris varij generis 385. Byzantina flore polyphyllo & pleno 385. eius varia genera. 388. & ſeq.
Anonis non ſpinoſa 53.
ἀνώνυμος prior 42. altera 57.
Anonymos lini folio 312.
Anthillis leguminoſa 744.
Aphaca 740.
Apiaria peregrina 70.
Archangelica 694.
Argenteus color 159.
ἀργυρογκόμη 496.
Aria Theophraſti 8.
Armerius pleno flore 327.
Artemiſia tenuifolia, & eius varia genera 559. & ſeq.
Aſperugo 686.
Aſperula odorata ibidem.
Aſter Atticus Ital. 534.

DD Aſter

Aſter Pannon. & eius ſpecies 526. & ſeq.
Aucuparia ſorbus 8.
Auellana pumila byzantina 121.
Auium oculi 342.
Auricula vrſi 343. eius variæ ſpecies ibidem & ſeq.

B.

BAcca nodoſa 119.
Balſamum alpinum 76.
Barba caprina 700.
Bellis cærulea 542.
Bellis media 609.
Berberis 121.
Betonica, & eius ſpecies 598. & ſeq.
Bislingua 270.
Biſtorta minor 478.
Biſtorta vulgaris 480.
Bugula, & eius ſpecies 606.
Bulbus ſilueſt. Fuchſij 191.
Bulb. eriophorus 197. vomitorius 204. & 223.
Bulbi varij à Franciſco de Holbeque in Belgiam miſſi 193.
Buphthalmũ Dodonæi 569.
Buphth. vulgare ibidem.
Butyri radix 362.

C.

CAcalia, & eius ſpecies 499. & ſeq.
Cacaliæ congener planta 501.
Cæſar inter herbas aut Regulus 343.
Caffa vrbs 169.
Calamẽtum inodorum 624.
Calceoli virginis 273.
Cameli collum ſiue caput 179.
Cãpanula minor alpina 688. eius varietas ibidem.
Canales ex larice miræ longitudinis 24.
Cantabrica Plinij 326.
Capraria arbor 97.
Cardamine alpina 454. eius varia genera ibidẽ & ſeq.
Carduus mollis & eius ſpecies 661. & ſeq.
Carlina maior 667. minor ibidem.
Carum 701.
Caryophyllata montana, & eius ſpecies 433. & ſeq.
Caryophyllei 316. & ſeq.
Caſtanea equina 5.
Cattaria minor Hiſp. ſeminata 588.
Cepa ſerpentina 197.
Ceraſus auium 93. laurea 5. Macedonica 93. racemoſa ibid. Trapezuntina 5.
Cerrus 9. & 10
Ceruaria alba 694. nigra ibid.
Chamębatus χαμαιβάτος 115.
Chamęceraſus χαμαικέρασος 89. & 91.
Chamæciſtus 59. & ſeq.
Chamędrys & eius varię ſpecies 610. & ſeq.
Chamægeniſta 494.
Chamæïridum varia genera 250. & ſeq.
Chamælinum 305.
Chamæmeſpilus Geſneri 83.

Chamæmorus 117.
Chamæ periclymenum prutenicum 87.
Chamæpeuce Cordi 71.
Chamæpitys Auſtriaca 631. vulgaris 633.
Chamæ rhodon χαμαίροδον 113.
Chriſtophoriana 504.
Chryſanthemum alpinũ, & eius ſpecies. 565.
Chryſitis Ariſtotelis 312.
Chryſocome Dioſcorid. 312.
Cicer ſilueſt. Matthioli 744.
Cicutaria Pannonic. 703.
Cirſium Pannon. & eius ſpecies 655. & ſeq.
Cirſium tertiũ Dodonęi 661.
Ciſtus Sileſiacus 71.
Clauis S. Petri 343.
Clematis cærulea Pannonic. 293.
Clinopodium Auſtriacũ 621. Matthioli 624.
Clymenum Matthioli 742.
Cneorum Matthioli 54.
Cneorum album Theophraſti 56.
κοκκυμηλέα 92.
κοκκυμηλέα 99.
Coggygria Plinij 97.
Colus Iouis 577.
Colutea ſcorpioides 42. & ſeq.
Conyza tertia Pannon. 525
Conyza vulgaris 526.
Conyza alpina Geſneri 576.
Corona fratrum 667. Imperialis 127. Regia 136.
Cortuſa Matthioli 444.
Cotinus 97.
Cotonaſter Geſneri 85.
Cotyledon altera, & eius ſpecies 481. & ſeq.
Cratæogonum 603.
Criſta gallinacea 741.
Crocum vernum Mæſiacum 226.
Cruciata abies 19.
Cruciata Gentiana 282.
Cyanus minor 547.
Cyclaminus odoratus 232. Conſtantinopol. 234. verno tempore florens ibidem fol. hederæ 235. flore luteo ibidem.
Cydonago 83.
Cynogloſſum pumilũ 682.
Cytiſus 35.
Cytiſus Tragi 763.

D.

DActylus Trapezũtinus 4.
Daucus montanus, & eius varietas 700. & ſeq.
Dei ſagitta 327.
Dens caninus 232.
Dentali 228.
Dentaria & eius ſpecies 444. & ſeq. eiuſdem facultates 454.
Diaboli morſus 371.
Dictamus 54.
Dictamus albus Officin. 54.
Dioſpyros 83.
Dipcadi album 209.
Dodecatheon Plinij 343.
Doronicum, & eius ſpecies 517. & ſeq.
Draba 460. & eius varia genera ibidem & ſeq.

E.

EChium, & eius ſpecies 679. & ſeq.
ἐλάτη ἄῤῥην 19.
ἐλάτη θήλεια 21.
Elleborine vulgaris varij generis 274.
Elleborus albus duorum generum 277.
ἐρείκη 35.
Erica 28. & 35. & ſeq.
ἐριόφορος 200.
Eruum latiuum Cordi 744.
Eryngium Pannon. & eius ſpecies 668 & ſeq.
Eryngium planum Matthioli 670.
Εὐώνυμον 92.
Euonymus 94.
Euonymus vulgaris 97.

F.

FIlipendula vulgaris 710.
Filix pumila ſaxatilis, & eius varietas 705.
Fiſtularia 710.
Flammula Matthioli 296.
Flos Februarij candidus 185.
luteus ibid.
Flos tinctorius 53.
Flores Indici verſicolores 401.
Fœnũ Græc. ſil. Tragi 744.
Fraxinella 54.
Fritillaria 169. & ſeq.

G.

GAlega 744.
Galega altera 747.
Galeopſis maxima Pannon. 590.
Gazaria peninſula 169.
Geniſta ſagittalis 51.
terreſtris ibidem.
Geniſtella ſpinoſa 51.
Gentiana, eiúſque variæ ſpecies 277. & ſeq.
Gentiana punctata Pennæi 291.
Gentianæ fugaces ſiue annuę 288.
Gentianella verna maior 284
minor. 287.
S. Georgij flos. 226
Geranium mõtanum, & eius varia genera. 415. & ſeq.
Geum aquaticum Geſneri 437.
Gladiolus. 226
Globularia. 541
Glycyrrhiza ſil. Geſneri. 744
Gnaphalium alpinum. 494
americanum. 496
Gramen marinum 327
Gramen montanũ ſpicatum & eius ſpecies 716. & ſeq.

H.

HAchal Indi 395. & 401
Hedyſarum, ἡδύσαρον 750.
Hemerocallis Dioſc. 127
Hemerocallis Valentina Hiſpanis Amores mios. 194
Hepatica trifolia, & eius varietas 765. & 766
Herba cerui 612
Herba paralyſis 339. & 343
Herniaria. 282

Heſperis

Heſperis 333. cur ſic nuncupata ibid. eius variæ ſpecies ibidem & ſeq.
Hiemale viride. 35
Hieracium Pannon. & eius ſpecies 640. & ſeq.
Hippoglosſum Dioſcoridis 270.
Horminum ſilueſtre, & eius variæ ſpecies 576. & ſeq.
Humirubus. 115
Hyacinthus candidus. 188
obſoletior Hiſpanicus. 193
orientalis Hiſp. 194
Hyacinthus comoſus Byzantinus 194. & 197.
Hyacinthus primus Matthioli. 196.
Hyac. botryodes 204.
comoſus minor ibid.
Hyacinthus ſtellaris. 209
Hyoſciris Plinij. 546
Hyoſcyamus peregrinus. 502

I.

IAcea Auſtriaca, & eius ſpecies 542. & ſeq.
Iacobæa Pannon. & eius ſpecies 572. & ſeq.
Iaſminum Indicum ſiue Mexicanum. 41
Ilex 12
Iridum varietas maxima. 242 & ſeq.
Iuniperus alpinus. 26

L.

LActuca ſil. 343
S. Ladiſlai regis herba 282.
Lagopus alter Lobelij, & max. eiuſdem. 763
Lamium Pann. & eius ſpecies 593. & ſeq.
Lapathum rotundifolium. 480.
Larix. 21
Larix Plinij eſt πεύκη Theop. 23.
Larici folia hieme decidunt. 23.
ex Larice canales miræ longitudinis. 24
Lathyrus Dodon. 744
Laurus Alexandrina Matthioli 269
Laurocéraſus 1. & 4
Leblab ſiue Leplap. 731
& 732
Ledum Sileſiacum. 68
eius facultates. 71
Ledum Alpinum. 73
Legumina 721. & ſeq.
Leporis caryophyllea herba 332.
Leucāthemum alpinum. 563
Leucāthemum Plinij Anguilaræ ibid.
Leucoium bulboſum Pannonicum 179. & ſeq.
Leuc. montanum 463
Leucoium ſilueſtre 337
Liliaceæ quædam ſtirpes. 139
Liliaſphodelus luteus 143
Lilionarciſſus 145
Lilium Alexandrinum 187
Lilium conuallium 226
fatuū 138. Perſicum. 123
ſilueſtre 143
Suſianum 129
variegatum. 172

Lilium rubrum ſiue miniatum Chalcedonicum. 133
polyanthon 136
à quibuſdam zuſiniare appellatum ibid.
Limodorum λιμόδωρον Auſtriacum. 241
Linaria alpina pumila. 307
Linaria Pannonica. 307
Linaria tertia Tragi. 312
Linum Diuæ Virginis 310
Linum ſilueſtre. 298
& ſequent. & 310
Lingulaca Plinij 362
Lirium alterum Theophraſti 179
Lithoſpermum repens 684
& 686. legitimum 686
Lithoxyla. 10
Lobi Americani maiores & minores. 725
Lobi Indici. 731
Lonchitis altera Maranthæ 705. neotericorum. 707
Lotus ſiliquoſus varij generis. 763
Lunaria arthritica 352
Lunaria Græca ſiue odorata 337.
Lunaria minor ramoſa. 510
Lychnis ſilu. & eius ſpecies 328. & ſeq.
Lychnides ſil. aliæ promiſcuæ. 332
Lycium. 107
Lyſimachia & eius ſpecies 475. & ſeq.

M.

MAhaleb. 93
Marrubium Pannon. & eius ſpecies 588. & ſeq.
Martagon Conſtantinopol. 136. & 137.
Martagonis bulbiferi varia genera. 139
Martagonis Matthioli duæ differentiæ. 143
Mates fructus Indicus. 732
Medica luteo flore. 758
Melampyrum 603
Melandryum Plinij 332
Meleagris. 172
Meliſſophyllon Fuchſij & Tragi. 594
Menthaſtrum, & eius ſpecies 584. & ſeq.
Meraſus. 91
Meum vulgare. 701
Millebona herba. 273
Millefolium alpinum. 562
Mirabillas del Peru 400 & 401.
Miſſalis candela ſiue cereus. 242
Mollugo 685, & 686
Moly montanum 211. & ſeq.
Narciſſinis foliis. 220
Mons ferreus. 10
Muſcari. 202
Myrica Pannonica. 26
Myriophyllum aquaticum minus. 711
Myrtociſtus Balearica 66
Myrtociſtus Pennæi. ibid.
Myrtomalis 83

N.

NApellus vulgaris 409
Narciſſus pleno flore 175. ſerotinus montan. 176

Narciſſus Perſicus ibid.
Narciſſus flore cæruleo 194.
iuncifolius ibid.
Nardus ſiue Spica equina 352.
Nardus montana 514
Celtica ſeu alpina ibid.
Valerianæ ſilu. genus eſt, ibid.
Nardus montana Mompelliana. 660
Naſturtiolum 459
Natrix Plinij. 54
Νηλεία apud Theophraſtum ſignificat Vnedonem. 99
Nerion alpinum. 75
Nobilis herba 602

O.

OEnanthes varia genera 711.
Onobrichis Fracaſtorij. 744
Onobrichis, & eius ſpecies 751. & ſeq.
Ὀφιοσκόροδον 211
Orchidum magna varietas 235. & ſeq.
Oreoſelinum. 694
Ornithogalum Arabicũ 185.
Pannonicum 188. & ſeq.
vulgare. 191
Ornithogalũ maius Aſphodelus bulboſus Galeni. 191
Ornithogalum maius Mompellian. ibid.
Orobanche. 242.
Orobus Pannonicus, & eius ſpecies 735. & ſeq.
Orob. Venetus ibid.
Oſyris Auſtriaca 310.
Oxalis ampliſſ. folio. 480

P.

PAeonia Byzantina rubro flore. 401
Palma Trapezuntina 5
Panis porcinus 234
Paralytica alpina 352
Parietaria ſilueſtris quorundam 602. & eius ſpecies 603. & ſeq.
Parthenium alpinum. 561.
polyphyllo flore. ibid.
πλικιν@ 750
Pentaphyllum & eius ſpecies 423. & ſeq.
Periclymenum rectum 85. & ſeq. non eſſe Chamæceraſ. Plinij. 89
Petaſites. 502
Petromelis. 83
πόχη ἀγρία 16
Peucedanum Pannon. 696
Phaſeolus, & eius varietas 721. & ſeq.
Phlomis Dioſc. 345
Picea. 19
Picea pumila. 21
Piloſellæ minoris varietas 496.
Pimpinella Italic. & Gallica. 700.
Pinaſter pumilio. 14
Pinguicula Geſneri. 360
Pinus ſilueſtris 16
Piſum ſilueſtre perenne. 733
πίτυς. 19
Plantula Cardamines æmula. 458
Platanus. 8

Polium Pannon. & eius ſpecies 628. & ſeq.
Polygala vulgaris. 314
πολύγαλον Dioſcor. ibid.
Polygonatum, & eius ſpecies variæ 263. & ſeq.
Primula veris, & eius varia genera 339. & ſeq.
Primula odorata 352
Prunus Myrobalanus 93
Prunella, & eius ſpecies 606 & ſeq.
Pſeudoapios Dodon. 744
Pſeudoaſphodelus pumilus foliis iridis. 261
Pſeudodamaſonium 271
Pſeudoelleborum nigr. Matthioli 569
Pſeudohermodactylus 232
Pſeudoleontopodium Matthioli 494
Ptarmica Auſtriaca 547
Pulmonaria, & eius variæ ſpecies 673. & ſeq.
Pulſatilla vulgaris, & eius varia genera 385. & ſeq.
Pyraſter idæus 83
Pyrus ceruina ibid.
petræa. ibid.
Pyrola vulgaris & eius differentiæ 505. & ſeq.

Q.

QVercus 9
Quinquefoliũ & eius ſpecies 423. & ſeq.

R.

RAdix aurea 143
Radix caua 242
Ranunculus montanus, & eius variæ ſpecies 362 & ſeq.
Ranunculus Byzantinus ſiue Aſiaticus 373
Ranunculus Thalietri folio 378.
Rapum geniſtæ 242
Rapunculus alpinus 687
Rhamnus ſolutiuus 105
Rhodia radix 484
Ribes 119
Robur 9
Roſa 109. ſine ſpinis ibid.
cinamomea pleno flore ib.
campeſtris odora 112
pumila 113
Roſa petræa 57
Roſula petræa 352
Roſmarinum ſil. Matthioli 71.
Roſmarinus ſil. ἄοσμος 73
Roſmarinus ſil. 630
Rubia ſatiua 686
Rubus ſaxatilis alpinus 115
Rubus Idæus Dioſc. 117
Rupium floſculus 352
Rupicaprarum radix 525
Ruta capraria 744

S.

SAcra herba 616
Salix anguſtifolia Pannonica 100
Salix pumila latifolia 102
Salomonis ſigillum 269
Sanguiſorba Germanorum 700.
Sanicula mõtana, & eius ſpecies. 439. & ſeq.
Sanicula

Sanicula guttata 441
Sanicula trifolia 459
Satyrion erythron 232
Saxifraga alba 442
aurea ibid.
Saxifraga Pannon. & eius varietas 697
Scabioſa Pannonic. & eius ſpecies 535. & ſeq.
Scatlea 577
Scoparum herba 561
Scorodopraſum 209
Scorſonera Pannon. & eius differentiæ 634. & ſeq.
Securidaca altera Pannon. 747 & ſeq.
Sedum maius vulgare 481
Sedum alpinum, & eius ſpecies 484. & ſeq.
Selinum montanum pumilum 701
Serin cade 179
Serpentis herba 569
Serpillum Pann. & eius ſpecies 625. & ſeq.
Serratula Matthioli 547
Seſeli montanum & eius variæ ſpecies 689. & ſeq.
Seſeli Aethiopicũ Matthioli 693. & ſeq.
Siler montanum 694
Silueſtris Caryophylleorum herba 332
Sinapi pumilum alpinum 459
Slauonia pars Pannon. interamnis 94, & 735
Solanum odoriferum 401
Soldanella alpina, & eius varia genera 353. & ſeq. cur ſic nuncupata; & quas facultates habere creditur 355.
Sonchus, & eius ſpecies 650 & ſeq.
Sorbus aucuparia 8. torminalis ibid. legitima 9.
Spartum Auſtriacum 719
Spina infectoria pumila 105
Stœbe Gallica 547
Sultan Zambach 135, 137, & 138.
Sultanæ lilium. 137
Syderitis & varia eius genera 599. & ſeq.
Symphitum tuberoſum 671

T.

TAnacetum inodorum & eius ſpecies 549, & ſeq.
Tarabolos catamer & Tarobolos catamer lalé 347, & 377.
Teucrium & eius ſpecies 612 & ſeq.
Thalietri varia genera 380
Thlaſpi montanum, & eius variæ ſpecies 465, & ſeq.
Thora Italica 413.
Valdenſium 372
Tibcadi 204
Tithymalus characias Pann. 670.
Torminalis Sorbus 8
Trachelij maxima varietas 687, & ſeq.
Tragopogi differentia 634 & ſeq.
Tribulus aquaticus minor, & eius varietas 713
Trifolium fœtidum 53

luteum. 51
Trifol. maius, & eius ſpecies 760. & ſeq.
Trifol. aureum nobile veſicarium 766
Tripolitanus flos plenus 377
Trollius flos 372
Tulipa 128, & 145
Tulipæ præcocis varia genera 146, & ſeq. Bononiēſis 168 bulbifera 166. ſerotina 162
Tulip. flores alij aliis magis caduci 166
Tul. ſeritur variis modis ibid.
Tul. Hiſpanica 194
Turfani & Turfanda 127
Turrita 463
Tuſai flos Perſicus 122, & 129. polyanthos 124
Tuſſilago alpina, & eius ſpecies variæ 496, & ſeq.
Tuyſchiachi 127
Typha media 716

V.

VAleriana alpina & ſaxatilis 522, & eius ſpecies ibidem & ſeq.
Venatorum herba 371
Veratrum nigr. alterum Dodonæi 572
Veronica & eius ſpecies variæ 617, & ſeq.
Veterum laurus Alexandrina 270
Vetonica 326
Vicia ſiueſtr. & eius ſpecies 744, & ſeq.
Victorialis longa 223 rotunda 226
Viennenſis herba 517
Vinum barbarum 121
Viola paluſtris 185, alba ibid.
Viola matronalis 333. latifolia 337
Violæ montanæ 356, & ſeq.
Viſcum quercinum 12. ſaligneum 100.
Vitis Idæa 76, & ſeq.
Vlmaria 700
Vmbelliferæ ſtirpes 689, & ſeq.
Vua minor marina 119

X.

XYphion minus 226

Z.

ZAmbach idem cum Iaſmino 138
Zarem cada & Zerem cade 79.

ALTER INDEX STIRPIVM PEREGRINIS, PANNONICIS, ET VVLGARIBVS LINGVIS expreſſarum nomenclaturam continens.

Abbeiſſ 371
Ad caſtaneſi, vel ac ceeſtaneſi 7
Adlasber 8
Alaga Suſame 256
Alaia Suſani ibid.
Alpꝛoſen 75
Aiubias de Indias 731
Anckenballen 274
Apro tengöri zölö 119
Aſchritzn 9
Auſſenblat 271

B.

Barnbluſt 76
Barkocza fa 8
Beka fiu 371
Belend 504
Bella donna 504
Berkinye fa 9
Berg neglin 326
Berg roſen 76
Beſem kraut 561
Betz fiu 517
Binizate & Binizade vel Binizante 393
Bitter wurtz 286
Bitz wurtz 385
Blaw Baldꝛian 209
Blaw Kuckartzu 542
Boni 576
Butterwoꝛt 362
Byrdeein 342

C.

Café lalé 169
Cavalá lalé ibid.
Ceriſier nain 91
Cerraichel 10
Chér fa 10
Con zambach 138
Craft kraut 352

D.

Deve bohini 179
Dizno repa 232

E.

Edel diſtel Geſneri 665
Eleren oder Elxen 93
Erable 8
Erdepfrimmen 51
Erdt roſen und Heydꝛoſen 115

Erd

Erd weichſel 91
Ezeteth gyvv ſiu 273

F.

FAy gyöngy 12
Fenyö 24
Fenyo fa buk. aleucley ég felöl 21
Feſo verág 53
Feuchten 19
Feyer hunyor 277
Feyer malua 502
Fieberkraut 371
Fliegenber 82
Flubkrim 82
Flublumle 352
Framboiſier 117
Frizoles Guateli & de Guatimela 733
Fuſs peer &
Fuſs peerkraut 602

G.

GAlipoli lale 391
Garlobs ſtuden 82
Gelb hornungs blumen 185
Gelb kaſsblumen 569
Gelbe klee 51
Gemſſwurtz 525
S. Georg wurtzel 452
Geſcheket Jndianiſche blumen 401
Giul vel Gulcatamer 391
Giul catamer lalé 179
Guedkraut 686
Gold kraut 576
Gold wurtz 143
Grunwurtz 449
Groſe ſternblumen 312
Groſſe biter wurtz 282
Groſſer Geyſsklee 763
Gul & Gul catamer 138
Gyewngy wyrag 226
Gyroflees ſauuages. ibid.

H.

HEydniſch binkraut 70
Heyl aller welt kraut 65
Himmelſchluſſel 343
Himmel ſtengel 288, & 290
Hinber 117
Hirtz wurtz 612
Hundsber 87
Hunds knoblauch 204
Hunerlaub 76

I.

IAuor fa 8
Jagerber 82
Iaſmino roſſo 399
Jegerkraut 371
Iglicze 51
Ihar fa 8
Illyan zwet 143
Irom 554
Irom barbara 121
Iſten nyla 327

K.

KAcha & Kacha verág 343

Kachchi jezicach 569
Kechkerago fa 97
Kelberſchys 290
Kemeni cher fa 9
Kerõztos fenyő 19
Keykens 327
Keyſerim 342
Kleyne Entian 282
Knotberries 119
Kötö ſiz 102
Kreutz blumen 343
Kreutz wurtz 282
Kygio hagma 197

L.

LAle Turcis florẽ ſignificat 169
Lale benzede 391
Lanlauch 225
Lean kew kewrchin 385
Leplap 731
Lerpaum 24
Lmkraut 312
Lo kew kewrchin 385

M.

MArten ſchuch 273
Mates 732
Mirabillas del Peru 400
Miſe gyerthya 242
Modelger 182
Moſsblumen 665
Moſs veyl 185
Muſcari 202
Muſchoromi & Muſcurimi 204.
Muter wurtz 525

N.

NYwl zëk fiu 332

O.

OEillets 326
Okör zöm 569
Oruale 584

P.

PArragi roſa 115
Pennacio Perſiano 132
Peyerlin 703
S. Peters wurtzel 693
Plane 8

R.

RAuſch 76, & 82
Riechter widerthon 512
Reköttye fa 102
Roſs ſpeick 352
Rotte ſchluſſel blumen 352

S.

SAâr fiz 102
Salomon pöcheti 269
Sanicor 442
Sawbrot 232
Sarga viola 337
Schakaick 402
Schluſſel blumen 343
Schoſſwurtz 232
Schwartz hirtz wurtz 694

Schwin-

Schwindelkraut 352
Sepreu ſiu 559
Serin cade 179
Siben hamkorn 225
Sieg wurtz 225
Silber farb 159
Snetropſen 185
Speick 514
Stamaichel 9
Stainneglin 326
Stain roſlin 57, & 352
Stein weprel 93
Stichend pfriimnen 53
Stubenthorn 713
Suſamgiule 133
Swieczka 282

T.

TArabolos catamer 347 & 377.
Tartarsky 261
Têli zöd 35
Teuffel abbeis 371
Thannen 21
Tibcadi 204
Tiztös ſiu 602
Töly fa 12
Trabiſon curmaſi 4
Triquemadame 484
Turfani & Turſanda 127
Tuſai 122. & ſeq.
Tuyſchiachi 127

V.

VAd zëk ſiu 332
Vadlen 310
Vad megy 91
Unſer frawen har 310
Unſer frawen rauch 557. & 561
Unſer fralven ſchuch 273
Unſer frawē ſchwartz rauch 561
Vogelber 9
Vörös berkinye 9
Vörös fenyö kibol terebintina lezön 24
Waryw borſo 746
Weyſſe baldrian 226
Weyſs hirtz wurtz 694
Weyſs hornung blumen 185
Weyſs Jacinthe 188
Weyſs rauch 557, & 561
Weyſs Sanikel 441, & 449
Weyſſe veyl 185
Weyſs wurtz 269
Wild gelbe veyl 337
Wild kutten 83
Wild neglin 326
Wild Salben 58
Wilde Roſmarin 630
Wilder Senff 452
Windiſche land 94, & 735
Winter gruen 508
Whyt root 362
Wolſmechende Schluſſel blumen 352
Wulblumen 494

Y.

YSopillo 316

Zaremca-

Z.

Zaremcada perſiano 179
Zedöry 117
Zëk ſiu 326
Zelnice ſa 93
Zent Gyorgy veraga 226
Zent Ianos ſiue 584
Zent Lazlo kyraly ſiue 282
Zeöd liliom 143
Zodoet neglin 326
Zunbul arabi 187

FINIS.

APPENDIX EORVM QVÆ POSTEA AB AVCTORE SVNT OBSERVATA.

Pag. 2. LIB. I. CAP. I.

CVM *Laurocераſum florentem, quando Pannonicas meas obſeruationes excudendas Plantino tradidi, nondum conſpexiſſem: nulla florum mentio in eius historia idcirco facta eſt. At cùm huius anni 1583. menſe Maio egregiè floruerit D. Aicholzio, qui eius vnicum fruticem in fictili alit; illius iconem atque deſcriptionem ad Obſeruationum calcem adiicere, atque Lectoris oculis ſpectandam proponere libuit.*

OBLONGAS *in ſummis vetuſtis ramis inter ſuperioris anni folia fert haſtulas digitales, craſſiuſculas, in quibus numeroſi & racemi in modum congeſti naſcuntur flores, candidi, quinque foliis conſtantes, multis in vmbilici ambitu ſtaminulis prædìti, Ceraſi auium floribus non admodum diſſimiles, odoris expertes, qui nullum adhuc fructus rudimentum præbent, ſed admodum caduci mihi videntur. Supra hos rami germinant & nouella folia protrudunt.*

SED

Lauroceraſus.

Pag. 96. LIB. I. CAP. XXVI.

SED & *hic Euonymi Pannonici prioris iconem cum ſuo flore exhibere voluimus, cuius, vti in eius hiſtoria diximus, binas plantas adhuc alit D. Aicholzius. Harum etenim altera hoc anno 1583. menſe Maio oblongos tenuéſque inter infima folia pediculos protulit, è quibus aliquot dependent floſculi, quatuor albicantibus & ad carneum quodammodo colorem tendentibus foliolis præditi, forma vulgaris Euonymi floribus perſimiles; quos cum ſuo ramulo ipſemet de florente ſtirpe depinxi, vt & Lauroceraſi ramum cum ſuo flore, atque nonnullas alias quæ ipſis obſeruationibus inſertæ ſunt.*

LIB. II.

Euonymus Pannonicus prior, ſiue latifolius.

Pag. 175.

LIB. II. CAP. VIII. ad finem.

Narciſſus byzantin. flo. omnino niueo.

EODEM *porrò Byzantio miſſi fuere anno 1582. Narciſſi bulbi* Zaremcada catamer bianco *nomine, quorum nonnulli hoc anno menſe Maio binos aut tres protulerunt flores, niueos, ſuauiter odoratos, extremo caule nudo, vt in aliis Narciſſis ex folliculo prodeuntes, ſed minores, medio etiam calyce niueo: folia cum iis qui pallido omnino ſunt flore conueniunt, atque eius qui polyphyllo flore ſunt foliis anguſtiora ſunt.*

Pag. 197.

CAP. XV. ad calcem.

Hyac. orient. niueo omnino flo.

CETERVM, *quod minimè ſilentio premendum duxi, Generoſo Domino de Entzeſtorf ſemine à me communicato natus eſt Hyacinthi bulbus, qui Aprili menſe annorum* 1582. & 1583. *niueos omnino flores protulit, alioqui forma & odore aliis Orientalibus ſimiles.*

Pag. 733.

LIB. IIII. *ad finem* CAP. XXVII. *De Phaſeolo,* hæc addatur deſcriptio quæ ibi incuria operarum eſt omiſſa.

CETERVM *pridie Cal. Nouembres Londini elegantiſſimum quendam fructum à Iacobo Gareto iuniore viro humaniſſimo accepi, cuius iconem & breuem deſcriptionem, propter venuſtatem & raritatem hoc loco Lectoris oculis ſubiicere volui, præſertim cùm* Phaſeoli ex India orientali *inſcriptionem haberet.*

Phaſeoli indici hiſtoria.

IS *Pontica nuce paulo minor eſt, in medio tumidior & puluinatus, læuis, ſplendens, durus, ſolidus, in aqua ſubſidens, extima parte (qua nimirum ſuo fructui aut ſiliquæ adhæſit) veluti diducto & biante oſculo supernè*

paulo

paulo elatiore & aquilino præditus, duobus duntaxat coloribus conſtans: ſuperior etenim pars ab elatiore roſtelli parte, quaſi linea ad alterius extremitatis infimam in fructu partem obliquè ducta, tota vtrinq. atra eſt, ebeni nigredine & nitore, inferior verò omnino aurea, cui admixtum ſit pauxillum miniȷ, ſiue præmaturi mali aurei colorem refert, & vt altera nitet. Pulpam eius deſcribere nequeo, cùm confringere noluerim, vtpotè qui vnicus mihi ſit, inter reliquos exoticos fructus etiam ſeruandus.

HVIC *autem rariſſimo fructui,* Mates *(cuius Nominis in Garciam decimo loco inter peregrinos fructus memini) iconem adiicere libuit, quoniam nec meo iudicio iſtic probè expreſſa fuit, nec mihi ſatisfacit; at illius deſcriptionem cùm ibi inſeruerimus, hic retexere operæprecium non eſt.* Mates.

STIRPIVM NOMENCLATOR PANNONICVS.

Thus in Bejthe, Stephan. 1595.
See Pulszky. no. 583. note.

ANTVERPIAE,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
M. D. LXXXIIII.

CAROLVS CLVSIVS PANNONIBVS

rei herbariæ ſtudioſis.

CVM Stirpiū, quas his proximè elapſis annis, cùm in Pannoniæ parte, tum in Auſtria, & viciniis quibuſdam Prouinciis obſeruaui, Hiſtoriam deſcriberem: ſumma etiam mihi cura fuit, vt earum facultates (quantum quidem licuit) ab earum incolis, tum etiam vulgaria nomina perdiſcerem. Verùm cùm earum duntàxat ſtirpium hiſtoriam deſcribendam ſumſiſſem, quæ hactenus à nemine obſeruatæ ſunt, vel ſi ſint, nequaquam tamē, aut ſaltem negligenter ſunt deſcriptæ: paucæ fuerunt quarū vel facultates, vel nomina intelligere potuerim.

Conſultius itaq. viſum eſt, alias etiam ſtirpes quæ in Pannonia naſcuntur, colligere, earumq́ vulgaria nomina perſcrutari, vt vobis hac in re, quàm maximè poſſem, gratificarer. Non defuerunt ſanè qui meum hunc laborem iuuarent: ſed omnium maximè doctiſſimus uir Dn. Stephanus Beythe, Diuini verbi præco apud Illuſtrem Heroem Dominum Balthaſarem de Batthyan, in ipſius vrbe NemethWywar, qui maximam horum Vngaricorum

rum nominum partem, pro ſuo cādore, me edocuit, dum aliquoties ad perquirendas variis locis plātas ſimul egreſſi ſumus. Huic igitur vos accepta referre par eſt, quæ hoc Indice vobis propono Vngarica ſtirpium nomina.

C E T E R V M, *quoniam pleræque ſtirpes ſuperſunt, quarum vulgarem appellationem neque ab eo, neque à quoquam alio intelligere licuit: quotquot Pannones in meam Stirpiū hiſtoriam, vel hunc Nomenclatorem incident, oro, vt herbarium hoc ſtudium, quantū in ipſis eſt, promouere apud ſuos contendant, reliquáſque ſtirpes veris Vngaricis nominibus donare non grauentur: & ſicubi in iis, quæ illis hîc proponimus, rectè exprimendis hallucinatum eſt, errores benignè corrigere, de iis nos commonefacere, noſtros conatus iuuare, noſtrumq́ue illis gratificandi propenſum ſtudium & voluntatem boni conſulere velint. Valete. Viennæ Cal. Ianuarij anno reparatæ Salutis humanæ* CIↃ. IↃ. LXXXIII.

Admonendus verò Lector eſt, in Vngaricis vocabulis,

l. } ſubſequente (y.) tanquam { ll. } apud Hiſpanos,
n. }   { ñ. }

ö autem (quemadmodum & apud Germanos) veluti e fere pronunciandum: & cz, vt z.

STIRPIVM NOMENCLATOR PANNONICVS.

A.

ABies. Luch fenyö fa, melynek à leuele egy felöl all.

Abrotonum vulgare. obruta, ſeprö ruta, *quaſi dicas, ſcopariam rutam. dicitur &* Iſten faya, *hoc eſt lignum Dei.*

Abſinthium vulgare. iröm, *qua etiam appellatione reliqua Abſinthij genera plerumque donantur.*

Acanthium. töuiskes lapu, *h. e. ſpinoſa lappa.*

Accipitrina, Sophia Dodon. kány á fiu.

Acer latifolium. Iauor fa, *vulgo Platanus.*

Acer minus, duriore folio. Ihar fa.

Adianthi genus illud, Ruta muraria vulgo nuncupatum. Keu fali ruta.

Agrimonia, Eupatorium Græcorum. apro buytoryan.

Allium ſatiuum. fok hágyma.

Allium ſilueſtre. hágymanch.

Alnus. egör fa.

Alſine. tik hur.

Althæa. feyer malua, mazola.

Amygdalus. mondola.

Anagallis. tik tará.

Anemone ſil. kekerchen, feyer veragu, kikeleti fiu.

Anethum. kapor.

Anguria. görog dinnye, *hoc eſt, Græcus melo.*

Aniſum. anis.

Anonis. iglicze, *h. e. aculeata.*

Aparine. ragaduany, *ab adhærendo dicta.*

Arbor

Arbor Iudæ vulgo Herbariorum dicta. Lenche fa, *arbor lentis.*

Ariſtolochia clematitis, ſiue lõga vulgaris. farkas alma. *h. e lupinum malum, ſeu pomum.*

Armerius vulgaris flo. rubro, quod Belgæ ſtephens *appellant*, Iſten nyla, *h. e. Dei ſagitta.*

Armeniaca, ſiue præcocia mala. tengöri baraczk. *h. e. marinum perſicum.*

Armoracia, ſiue Raphanus ſil. quorundam, Gallorum *Cran.* Torma. *vulgo* Naſturtium *Latinè Vngari vocant.*

Artemiſia vulgaris. fekete iröm. *h. e. nigrum abſinthium.*

Artemiſia tenuifolia. ſepreu fiu. *h. e. ſcoparum herba: quòd ex ea ſcopæ apud Vngaros fieri ſoleant.* Ob *quem etiam vſum Auſtriaci* Beſemkraut *appellant.*

Arum. natragulya *quibuſdam.*

Aſarum. kapatnok.

Aſclepias. fechke-fiu. *h. e. hirundinis herba.*

Aſparagus. Sparga.

Auena. zab.

Auena ſterilis, Ægylops. héla.

B.

BErberis. Iröm borbala. *h. e. vinum barbarum.* faij ſoská.

Beta. czekla.

Betonica. bak fiu, *h. e. hirci herba.*

Betula. nijr fa.

Blattaria. peniiz fiu.

Borrago. borago, dinye zagu fiu.

Braſſica. vörös kapozta.

Braſſica capitata. feyés kapozta.

Bryonia. fodi tök, *h. e. terrea cucurbita.*

Buphthalmum quorundã, ſiue Chryſanthemum. ökör zöm. *oculus bouis, Croaticè verò* kachchi iezika, *hoc eſt ſerpentis lingua.*

Burſa paſtoris. paſtor erzenye.

Buxus. puzpang.

Calamin-

C.

CAlamintha, quam Matthiolus Clinopodium vocat. vad mentha, & mezey méntha, *hoc eſt, agreſtis mentha.*

Caltha, ſiue Calendula. teuz verág. i. *flos ignis.*

Campanula anguſtifolia flore ceruleo, ſiue Matthioli Phyteuma. harang ſiu, kék veragu.

Cannabis. kendor.

Cardiaca. ziu ſiu.

Carduus benedictus. papa ſiue. i. *herba Papæ.*

Carduus fullonum, Labrum Veneris. bozach kóro.

Carpinus, Oſtria aliis. gyertyan fa, *quaſi dicas, candela arborem, quòd eius ligno facum vice vtantur.*

Carthamus. tót ſaffrany, *h. e. Sclauonicum crocum.*

Caryophyllata. vad zëk ſiu.

Caryophylleus flos. zëk ſiu.

Caryophylleus ſil. ſiue montanus admodum laciniato flore, & odorato. mezey zëk ſiu.

Caſtanea. göztynye.

Cattaria, Nepethæ genus. matra ſiu, *h. e. matricis herba.*

Centaurium minus. kis centaurea, ezörio ſiu.

Cepa. hagyma.

Ceraſus dulci fructu. cherëſnye fa.

Ceraſus nigro & acerbo fructu, quam Vngari latinè Meraſum vocant. megy fa.

Ceraſus auium, ſiue racemoſa. Zelnicze fa.

Chamæceraſus. vad megy.

Chelidonium maius. cynadonya, fechke ſiu. *h. e. hirundinum herba.*

Cherefolium vulgare. olaz ſalata, *h. e. Italica lactuca.*

Cicer. bagolycha borſo. i. *bubonis piſum.*

Cichorium ſil. hedipnois. cicoria.

Cicuta. bevrok.

Clematis altera per ſepes repens. feyer venijth.

Colchicum. kökörchijn, *quo nomine alias etiam ſtirpes inſigniunt.*

Colutea. varyu körom, *h. e. cornicis vnguis.*

Conſolida regalis. farkas ſiu.

Conuol-

Conuoluolus maior. feyer venijt, nagob fulak, *vt clematis altera.*
Conuoluolus minor. fulâk, zulák.
Cornus femina. gyreu fa, *annularis arbor.*
Corylus, nux auellana ſiue pontica. monyaró fa.
Coryli ïulus, ſiue flos. monyaro barkocza.
Cotula. eb kapor, *h. e. caninum anethum.*
Craſſula. ſuly fiu.
Cucumis. vgorka, buborka.
Cucúrbita. tök.
Cupreſſus. cypros fa.
Cuſcuta vulgaris. göreny fiu.
Cyanus, flos frumenti. kek verág.
Cyclaminus, panis porcinus. dizno répa.
Cynogloſſum vulgare. atracel, *vel*, eb nyelv. *h.e. canina lingua.*
Cytiſus, in genere. zanoth.

D.

Digitalis. vy fiu, gyzeu fiu.

E.

EBulus. födi bozza.
Echium. köz ökör nyelv, *h.e. bouis lingua.*
Eleoſelinum. apiom.
Equiſetum. tâl mosó fiu, *quòd eo orbes & ſcutellæ deterguntur.*
Erica vulgaris. têli zöd, *h.e. hiemale viride.*
Eryngium vulgare. Iſten atkozta touisk, *h. e. à Deo maledicta ſpina, centum capita.*
Eſula. eb tey, *hoc eſt caninum lac.*
Euonymus. kechke rago fa, *h. e. arbor quæ à capris roditur.*
Euphraſia. effraſia.

F.

FAba. bab.
Fagus. bik fa.
Filix. paprágy.
Flos tinctorius. feſtô fiu, auagy verág.
Fœniculum. kömeny.
Fœnum græcum, feno grecum.
Fraga. epôry.

Frangula Matthioli, Alnus nigra Dodonæi. bidôs fa.

Fraxinella, dictamus. zaruas fiu.

Fraxinus. kôris fa.

Frumentum, generaliter. gabona.

Frumentum turcicum. törok buza.

Fumus terræ. fö l epeye, *h. e. terra fel.*

Fungus. gomba.

Fungus aureus, quem Germani Kayſer vocant, aureo colore inficiens. vr gomba.

Fungus dactylites, quem Germani Maurach appellant: Zömörchök.

Fungus in fimo naſcens. kygyo gomba.

Fungus tuberoſus. chôpöike.

Fungus nuncupatus Crepitus lupinus. pöfeteg.

G.

GAlla. bugha.

Gallium. tey ſugorytó fiu, zent Iuan verága, *h. e. flos Sancti Iohannis Bap.*

Gentiana, vulgo Cruciata dicta. Zent Lazlo Kiraly fiue: *hoc eſt S. Ladiſlai Regis herba: à Ladiſlao, Vngariæ Rege primo, qui Sancti cognomen adeptus eſt propter Tartarorum ex Vngaria expulſionem. Eum autem ferunt primum tota Vngaria à Tartaris pulſum in Daciam ſiue Tranſiluaniam profugiſſe in urbem Claudiopolim ſitam Coloſwar: iſtic cum opulento & prædivite quodam Lanio amicitiam & familiaritatem contraxiſſe, cuius factus ſit compater. Huius auxilio, qui illi expenſas perſoluit, Tartaros denuo adgreſſus, eis totam Vngariam ademit. In hac Tartarorum fuga. cum nummos aureos quos ex præda collegerant, Aradienſi campo abiicerent, ut inſequentes Vngaros remorarentur, precibus à Deo contendit, ut aurum in lapides cõuerteret: Votum euentus ſequutus eſt. Inde factum putant, ut Aradienſis ille campus planis lapillis abundet qui aliquando aurei nummi fuerint Huius autem Regis tẽpore grauiſſima peſte afflictam uniuerſam Vngariam aiunt. eum verò precibus à Deo obtinuiſſe, ut quãcumque ſtirpem ſagitta ab illo in altum emiſſa cadens ferret, utilem illam ad hanc luem curandam præſtaret hanc in Cruciatam decidiſſe referunt, qua deinde ſubditos peſtis contagio liberarit.*

Geranium vulgare. Varyu lab, *h. e. cornicis pes.*

Geraniũ alterũ, pes columbinus vulgo dictus. golya körom, *h. e. ciconiæ unguis.*

Gladiolus,

Gladiolus, Xyphion. Mezey dardachka.
Glans. mak.
Glycyrrhiza. edös gyoker, *h. e. dulcis radix.*
Glycyrrhiza ſil. Geſneri, ſiue Fœnumgræcum ſil. Tragi. penz leueleu edös fiu. *h. e. nummularis dulcis herba.*
Goſſypium, Xylon, Bombax vulgo. gyapott.
Gramen vulgare, ſcilicet *ἄγρωσις*, herba, qua pecudes veſcuntur. paſyth.
Gramen quo officinæ vtuntur. pörye.
Gramen cyperoides. ſâs.

H.

HEdera. folyo boroſtyan, *quoniam videlicet ſerpit.*
Hedera terreſtris vulgaris. fody fo.yo boroſtian fiu, *h. e. terreſtris ſerpens hedera.*
Helenium. örueny gyöker, örueny fiu.
Helleborine Matthioli. ſarga kökörchin.
Helleborus albus. feyer hunyor.
Hieracium latifolium Cluſij. boryu fil.
Hordeum. arpa.
Hyacinthus comoſus, ſiue primus Matthioli. kijgyo hagyma, *h. e. ſerpentis cepa.*
Hyoſcyamus. belénd.
Hypericum. chengö verág, *h. e. ſonans flos.*
Hyſſopus vulgaris. Iſôp.

I.

IBeris. the mondad fiu, *h. e. Tu dixiſti herba, eo quòd aniculæ pueros à febre hac herba curare ſolent.*
Intybus ſil. cæruleo flore. napra nezö fiu.
Irio, Eryſimum vulgare. Keſereu fiu. *h. e. amara herba.*
Iris. kék liliom, *h. e. cæruleum lilium.*
Iris aquatica, pſeudoacorus. ſarga liliom, *h. e luteum lilium.*
Iuncus. zitthyo.
Iuniperus. teuiskes fenyo, apro fenyö, *h. e. ſpinoſa iuniperus, minor iuniperus.*

L.

LActuca capitata. feyes ſalata.
Lactuca criſpa. fodor ſalata.
Lapathum. lorom.

Lappa maior, perſonatia. zêlos lapu.
Lappa minor, xanthium. buytoryan.
Larix. voros fenyo, kibol terebinthina lezôn.
Lathyris . nagyob eb teij.
Lauendula maior. ſpikinàrd.
Lauendula minore ſpica. lauendula.
Lens paluſtris. beka lenche, *h. e. ranæ lens.*
Leucoium luteum. ſarga viola.
Leuiſticum vulgare. leucſticon.
Liguſtrum. fagyal fa.
Liliaſphodelus luteo flore. zöd liliom.
Lilium album. feyer liliom.
Lilium conuallium. zent Gyorgy veraga, *h.e.S. Georgij flos.*
Linum. len.
Linaria. vad len.
Lupulus. komlo.
Lychnis ſil. vad zek fiu, *h. e. ſil. Caryophylleus, quibuſdam etiam* nyul zek fiu. *h. e. Leporis Caryophylleus.*

M.

MAlua vulgaris. kőz malua.
Malus arbor poma ferens. alma fa.
Mandragora. natragulya.
Marrubium album. feyer pözereze.
Marrubium nigrum. fekete pözereze.
Marrubium aquaticum, ſiue Sideritis prima Matthioli. vizi pözereze.
Matricaria, parthenium. benedicta, alba benedicta.
Melanthium. nigella.
Meliſſophyllum, Citrago, Meliſſa. mêzganchy.
Melo, ſiue Melopepo. dinnye.
Melopepo duriore alba cute. bör heyu dinnye, *h.e. cutace' m.*
Melopepo dura & fuſca cute. chér heyu dinnye, *h. e. cerrea cute m.*
Melopepo qui ſuprema parte veluti corona inſignitus eſt ér vari dinnye, *h. e. caſtri orienſis m.*
Melopepo hibernus carne viridi albaque cute. czapa.
Melopepo alius viridi carne. zod czapa.
Menthaſtrum. lo mentha, *h.e. equina mentha: quo nomine genus omne Menthaſtri vocatur.*

Mentha græca, Coſtus hortenſis vulgo. Bodog Azzony mentaya, *h.e. Beatæ Virginis Mentha.*

Meſpilus. naſpulya.

Milium. köles.

Milium confractum & molitum. kàsa.

Millefolium. eghêr fark, *h. e. muris cauda.*

Morus. zedery fa.

Muſcus. móh.

N.

NApus. karô repa.

Nardus celtica. Bechy fiu, *h.e. Viennenſium herba.*

Naſturtium hibernum. zent Borbala fiue, *h.e. herba S. Barb.*

Naſturtium ſiue Thlaſpi paruum Iberidi ſimile. bidos fiu, *h. e. fœtida herba.*

Nux iuglans. dio.

Nux myriſtica ſiue moſchata. zerechön dio, *quo etiam nomine Nux maior Indica appellatur.*

Nymphæa. vizi tök.

O.

OCymum. boſolicom.

Ocymum cereale. haydina.

Onopordon, vide Acanthium.

Opulus quorundam, Sambucus aquatica. Oſtormen fa, *cuius fructus,* Molnàr cherö'ſnye, *h.e. molitorũ ceraſa appellatur.*

Origanum ſilueſtre (*cuius decocto Vngaricæ mulierculæ ad filum lanamq́; pullo colore inficiendam vtuntur*) fekete gyopar.

Orminum ſil. Gallitrichum & Scarlea vulgo. zent Ianos fiue, *h. e. S. Ioannis herba.*

Ornithogalum luteum. tik tara.

Orobanche. miſé gyertya, *h.e. miſſalis candela.*

Oryza. ris kaſa.

Oxalis. Soska, acetoſa.

Oxys. Alleluia ſiu.

Oxyacantha. galaginya fa.

P.

PAeonia. baſi roſa.

Palma. palma fa.

Paſtinaca, ſiue Staphilinos radice lutea. ſarga repa, merkacz.

Pentaphyl-

Pentaphyllum vulgare. Koz öt leuelö ſiu.

Pentaphyllum minus. kiſeb öt leuelo ſiu.

Perſica malus. Barazk ſa.

Perſicaria. bolyha ſiu, Keſereu ſiu.

Peruinca, clematis daphnoïdes. meténg.

Phaſeolus. Török borsó, *h. e. Turcicum Piſum.*

Picea. Koroztos fenyö, *h.e. cruciformis abies, vel cruciſorme Iuniperi lignũ: quoniã folia et ramos in crucis quodãmodo formã diſpoſita habeat.* Fenyo *autẽ vocabulũ (vt in Pannonicarũ ſtirpiũ hiſtoria diximus) quod propriè Iuniperum ſignificat, adaptant Vngari omnibus fere arboribus perpetua frõde virentibus, quæ folia ſpinæ æmula habẽt.*

Piloſella maior. egêr fil.

Piloſella minor albo flore. dragollub.

Piloſella minor purpureo flore. ſmiſtyach: *vtrumq. Croaticè, tametſi nonnulli* holgy mal *vtramque vocent.*

Pimpinella germanica, Saxifraga. Chaba ire, *h. e. Chabæ emplaſtrum. Nam ferunt Chabam Regem, Attilæ Regis minorem filium ex* Honorij *Cæſaris filia, poſt parentis mortem (cùm vniuerſum regnum Vngariæ inteſtino bello concuteretur, atque acre prælium commiſſum eſſet, quòd inter ſe diſſentirent cuinam filiorum Attilæ Regnũ cedere deberet, eoq; prælio omnes Vngari occubuiſſent) ſolũ ſuperſtitem remanſiſſe cum* 15000. *viris, & illis quidem omnibus vulneratis, quos hac herba curaſſe dicitur, vnde factum eſt vt poſtea ab eo appellationem ſumſerit.*

Pimpinella Italica, ſanguiſorba. Pimpinella, *hoc eſt latino nomine vocant.*

Pinaſter. Vad fenyo, koz fenyo.

Piſum. borſo.

Plantago. vti ſiu, *h. e. viarum herba.*

Plantago anguſtifolia, lanceola. hozzu vti ſiu.

Plantago aquatica. vizi vti ſiu.

Polygonatum. Solomon pöcheti .i. *Sigillum Salomonis.*

Polygonum. porcogò paſit, centinodia.

Polypodium. papragy, *quemadmodum* Filix.

Populus alba. iegnye ſa.

Populus libyca. nyar ſa.

Populus nigra. fekete iégnye, kiböl lezön az, Populeum ir.

Porrum. pár hagyma.

Potentil-

Potentilla Fuchſij. lud paſijt, *h. e. Anſerum gramen.*

Primula veris. kaſa verag, tauazi elſo verag, *h. e. milij contri-ti flos (præſertim pallida ἄκαυλος et ſimplici prædita flore, paßim in Vngaria & frequentißimè naſcens.) quòd milij contrici,* Kaſa *ab Vngaris appellati, colorem referat.*

Prunella. teuz fiu.

Prunus. zilua fiu.

Prunus ſil. Kôkèny fa.

Pſeudoapios Dodonæi, terræ glandes. fodi monyaró. *h. e. terrea anellana.*

Pſeudodamaſonium, Calceolus Mariæ. ezör io fiu, *h. e. millebona herba.*

Pſeudomelanthium inter ſegetes naſcens, Lychnidis ſil. genus. konkoly.

Pulegium. Chombor, közuèny mènta, *h. e. podagraria mentha.*

Pulmonaria. tido fiu.

Pulſatilla dilutior præcociorq. lo Kökörchyn, *h. e. equina.*

Pulſatilla ſaturatior ſerotina. lean Kokorchyn, *h. e. Virginis.*

Pyrus. Kortuèly fa.

Q.

QVercus, Cerrus Plinij. chèr fa.

Quercus latifolia. toli fa, *Vngari latinè ilicem vocant.*

Quercus Robur. Kemêni cher fa.

R.

RAnunculus. Bèka fiu.

Rapa. Rèpa.

Rapiſtrum. Repcze.

Rapunculus. Roponcz.

Rhamnus ſolutiuus. eb töuisk, *h. e Canina ſpina.*

Ribes vulgaris. apro tengöri zölo, *h. e. minor marina uua.*

Ricinus. Sar fiu.

Roſa. roſa.

Roſa canina. eb clypke, *h. e. caninus rubus.*

Roſa pumila ſil. ſimp. magno rubro flore. parragi roſa.

Rubus vulgaris. clypke fa

Rubus campeſtris nigris & ſubcæruleis baccis. zedory.

Ruta. rutha, zeges rutha, *h. e. anguloſa ruta.*

Salix

S.

SAlix amerina, Gallorum *oſier*. kotoſyz.
Salix aquatica latifolia, Eleagn⁹ Theoph. rekottye ſa.
Salix vulgaris lutea. Saar ſiz.
Salix vulgaris rubra. Koz ſiz ſa.
Saluia. ſalya, borany irom, *h. e. agninum abſinthium.*
Sambucus. bozza ſa.
Sanicula vulgaris. Sanicor, *quo etiam nomine donatur Sanicula fem. Fuchſij, ſeu Elleborus niger* Dioſc. Dodonæi.
Saponaria. Zappanozò ſiu, *quaſi dicas ſpumæ herbam.*
Satureia vulgaris. bors ſiu.
Scabioſa maior Matth. nagyob rih ſiu.
Scabioſa vulgaris. ſepreu ſiu; *quòd ex ea ſcopas etiam faciant.*
Scabioſa ſuccisa, morſus diaboli. ordog harapta ſiu.
Scrofularia. torok gijk ſiu, fekete bozza, *h. e. niger ebulus.*
Secale. ros, tauazi ros.
Sedum maius vulgare. ſilbe etezto ſiu.
Sedum minus cauſticum. ſarga gyopar.
Selinum hortenſe. petriſilyom.
Senecio. aggo ſiu, rontò ſiu.
Serpillum. kakuk ſiu, *h. e. cuculi herba.*
Sinapi. muſtar.
Siſymbrium. fekete mentha, *h. e. nigra mentha.*
Solanum hortenſe. zèp zolo, *h. e. pulchra uva.*
Solanum veſicarium. Pap monya, *h. e. teſticulus Sacerdotis.*
Sonchus aſper. kakích.
Sonchus læuis. Pic kèk.
Sorbus legitima. berkinye ſa.
Sorbus aucuparia. voros berkinye.
Sorbus torminalis. barkocza ſa.
Sorgi, melica. cirok.
Sphondylium. medue talp.
Staphylodendron. Halyag ſa.
Syderitis heraclea. tizros ſiu, *h. e. nobilis herba.*
Symphitum maius. fekete nadal, *Croatis verò, qui eius radice ad contuſa & rupta feliciter vtuntur*, gauez.

T.

TAnacetum. Varadich.
Tarco, Dragon. tarkony.

Taxus.

Taxus. tiza fa.
Tilia. hás fa.
Tormentilla. tormentilla.
Tribulus vulgaris. zamàr touisk, *h.e. ſpina aſinina.*
Trichomanes. aranyas paprágy, *h.e. aurea filix.*
Trifolium vulgare. ló hére.
Trinitatis herba, Iacea tricolor. zent Haromsâg violaya, harmas zineu viola.
Triticum. buza.
Tuſſilago. fodi tök, *eodem videlicet nomine quo Bryonia. Nonnulli tamen,* Lo korom, *h. e. vngulam caballinam etiam appellant. Hanc, ſi in vinetis naſcatur, vina ſuo odore inficere perhibent.*
Typha paluſtris. gyekén, *ipſa videlicet planta.*
Typhæ paluſtris claua. baka, *ſeu* haporya, *nominatur.*

V.

VErbaſcum. okor fark, *h.e. cauda bouis.*
Verbaſcum nigrum. fekete okor fark.
Verbena. zapara fiu, *h. e. fœcunda herba.*
Vicia. let nok.
Vicia ſil. cuiuſcumq. tandem ſit generis communi nomine dicitur, Varyu borſo, *h.e. Cornicis piſum.*
Viola vulgaris ſiue Martia. vióla.
Virga aurea. mezeij aranias vezzo.
Viſcum. fay gyongy.
Vitis vinifera. teu zolo.
Vitis ſil. Matth. Amara dulcis vulgaris. erdeij zolo.
Vitis Idęa quorundam, Heydelber Germanorum. fekete zolo, *h. e. nigra uua, à nonnullis appellatur.*
Vlmus. zil fa.
Vrtica maior vulgaris. chalan.
Vrtica minor ſiue criſpa. arua chalan, *h. e. orphana vrtica.*
Vrtica labeo, Lamium. hot chàlan.

Z.

Zea, ſpelta. Tenkoly.

FINIS.